

ISSN 1512-2530

საქართველოს ახალგაზრდა მეცნიერთა
სახელმწიფო აკადემია

Georgian social academy of
young scientists

საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი
International Scientific Journal

ინტელექტუალი
INTELLECTUAL

№18
2012

საქართველოს ახალგაზრდა მეცნიერთა
საზოგადოებრივი აკადემია

GEORGIAN SOCIAL ACADEMY OF
YOUNG SCIENTISTS

საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი

• ინტელექტუალი •

International Scientific Journal

Intellectual

№18

თბილისი
TBILISI

2012

მთავარი რედაქტორი
გიორგი მადუაშვილი

EDITOR-IN-CHIEF
GIORGI MADUASHVILI

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР
ГИОРГИ МАДУАШВИЛИ

სარედაქციო კოლეგია
EDITORIAL BOARD

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

თამაზ გამყრელიძე	Tamaz Gamkrelidze	Тамаз Гамквелидзе
რალფ ილნერი	Ralph Illner	Ральф Ильнер
ვაჟა პაპასკირი	Vaja Papaskiri	Важа Папаскири
თემურ ჯაგოდნიშვილი	Temur Jagodnishvili	Темур Джагоднишвили
მარინა ხარატიშვილი	Marina Kharatishvili	Марина Харатишвили
ზიგფრიდ კრაინერი	Siegfried Kreiner	Зигфрид Краинер
ვანო ჭიაურელი	Vano Chiaureli	Вано Чиаурели
ჰარალდ სუმა	Harald Summa	Гаральд Сума
ქეთი ქოქრაშვილი	Keti Kokrashvili	Кети Кокрашвили
კარლო გურცაია	Karlo Gurtskaia	Карло Гурцкаиа
ნიკოლას თეოდორისი	Nikolas Theodoris	Николас Теодорис
ნუგზარ სიხარულიძე	Nugzar Sikharulidze	Нугзар Сихарулидзе
რეზო კლდიაშვილი	Rezo Kldiashvili	Резо Клдиашвили
თენგიზ წივცივაძე	Tengiz Tsivtsivadze	Тенгиз Цивцивадзе
გოგი პანცულაია	Gogi Pantsulaia	Гоги Панцулаиа
რუდი ვან მეიერი	Rudi van Meier	Руди ван Меиер
არჩილ მოწონელიძე	Archil Motsonelidze	Арчил Моцонелидзе
ლევან კლიმაშვილი	Levan klimiashvili	Леван Климиашвили
ლალი გოგელიანი	Lali Gogeliani	Лали Гогелиани
არჩილ ფრანგიშვილი	Archil Prangishvili	Арчил Прангишвили
ზურაბ წვერაიძე	Zurab Tsveraidze	Зураб Цвераидзе
გელა კიპიანი	Gela Kipiani	Гела Кипиани
ერვინ შვინგი	Erwin Schwing	Ервин Швинг
დავით თავხელიძე	David Tavkhelidze	Давид Тавхелидзе
გიორგი სალუკვაძე	Giorgi Salukvadze	Гиорги Салуквадзе

ს ა რ ჩ ე ვ ი

ჰუმანიტარული და სოციალური მეცნიერებები

1. ინგა კოკია «სემანტიკური უნივერსალიები, „კულტურული სცენარები“ და ფრაზეოლოგიური ნომინაცია (კონოტაციისა და კულტურულ უნივერსალიათა კონცეპტების ურთიერთკავშირის საკითხის დასმისთვის)».....	10
2. ნინო პალ-ნიორაძე «სინონიმი და პოლისემია ქართულ ახალგაზრდულ ჟარგონში».....	19
3. სიბილა ბელაძე «მეღია-ღისეურის თავისებურება».....	27
4. ვიოლეტა ავეთისიანი «ქრონოტოპი ბრიტოლ რობაქიძის რომანში „ბველის პერანგი“».....	37
5. მარინა ჯიქია «საერთო-სლავური სიტყვა «ЗВЕЗДА» კონსტანტინე გალგონტის პოეზიასა და პროზაში».....	46
6. ივოლდა ბელთაძე «ეპრაელობა მეროვინებების ფრანკთა სამეფოში».....	54
7. დეკანოზი ლევან მათეუშვილი «ანტიკური საბანმანათლებლო პარადიგმა და ადრეული ქრისტიანული ადაპტაცია».....	60
8. ეკა დარბაიძე «საქართველოს, როგორც ერთიანი უსაფრთხოების კომპლექსის პრობლემა».....	67
9. ვახტანგ ბაბუღავა «დანაშაულის მმქანიზმის კრიმინალისტიკური ასპექტები».....	74
10. ვასილ (ბუსო) კვირიკაშვილი, ირაკლი კვირიკაშვილი «დანაშაულობა და პოლიტიკა».....	80
11. ვასილ (ბუსო) კვირიკაშვილი «ოჯახური დანაშაულობის ზოგიერთი საკითხი».....	86

12. მიხეილ გუდაგაძე «ნარკოტიკების სფეროში ჩაღვნილ დანაშაულთა (ნარკოტიკულ დანაშაულთა) გამომიქვების საწყისი ეტაპი და საბამომიქვო მოქმედებები».....	91
13. მიხეილ ბიჭია «ზოგადი პიროვნული უფლება და პირადი ცხოვრების დაცვა საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით».....	97
14. ლევან ლატარია «ადამიანის უფლებების დაცვა დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებულ სამეფოში».....	103
15. თამილა ხურციძე «წინასახელმძღვანელო ეტაპის ზოგადი თეორიული მოდელი ფრენეტიზმის ურთიერთობებში».....	109
16. ბიორბი ზუბიტაშვილი «სხვადასხვა ასაკის ძიუღოისტთა ფიზიკური განვითარების მაქსიმალური დონე ერთწლიანი სისტემატური ვარჯიშის შემდეგ».....	116

ტიქნიკური და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებები

1. ბიორბი გურჯალიანი, ოთარ ფურცელაძე «სითხის ნაკადის გავლენა სწორი წიბოს ევმეტურობაზე».....	121
2. ნაირა ბიბაური, რუსუდან ბიბაური, იზაბელ ბიუაშვილი «ფხვნილისებრ რკინაზე სპილენძის ცემენტაცია კაზრეთის (საქართველო, ბოლნისის რ-ნი) ქალკოპირიტული მადნის პარტიერის ჩამდინარე წყლიდან».....	128

ნომრის მთავარი რუბრიკა

ლია სიხარულიძე

«თბილისის ყოვლადწმიდა სამების საკატრიარქო ტიპრის წმიდა სიხარულიძე».....	133-142
--	---------

C O N T E N T S

THE HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

1. **INGA KOKAIA**
«SEMANTIC UNIVERSALS, “CULTURAL SCRIPTS” AND PHRASEOLOGICAL
NOMINATION (FOR THE INTERACTION OF THE CONCEPTS OF
CONNOTATION AND CULTURAL UNIVERSALS)».....10
2. **NINO PAL-NIORADZE**
«SYNONYMOUS AND POLYSEMY WITH THE JARGON
OF THE GEORGIAN YOUTH».....19
3. **SIBILA GELADZE**
«THE PECULIARITIES OF THE MEDIA-DISOURSE».....27
4. **VIOLETA AVETISIAN**
«THE CHRONOTOPE IN GRIGOL ROBAKIDZE’S NOVEL
“THE SNAKE’S SKIN”».....37
5. **MARINA JIKIA**
«GENERAL – SLAVONIC WORD «ЗБЕЗДА» IN POETRY AND
PROSE OF KONSTANTIN BALMONT».....46
6. **IZOLDA BELTADZE**
«THE JEWS IN THE KINGDOM OF FRANKISH MEROVINGIANS».....54
7. **ARCHPRIEST LEVAN MATESHVILI**
«ANTIQU SCHOLASTIC PARADIGM AND EARLY
CHRISTIAN ADAPTATION».....60
8. **EKA DARBAIDZE**
«SOUTH CAUCASUS AS UNITED SECURITY COMPLEX».....67
9. **VAKHTANG GABEDAVA**
«THE CRIMINAL ASPECTS OF THE MECHANISM OF THE CRIME».....74
10. **VASIL (BESO) KVIRIKASHVILI, IRAKLI KVIRIKASHVILI**
«POLITICS AND CRIME».....80
11. **VASIL (BESO) KVIRIKASHVILI**
«SOME QUESTIONS OF FAMILY CRIMINOLOGY».....86

12. MICHAEL GUDAVADZE «THE INITIAL STAGE AND INVESTIGATIVE ACTIVITIES OF THE COMMITTED CRIMES IN DRUG BUSINESS».....	91
13. MICHAEL BICHIA «GENERAL HUMAN RIGHT AND PROTECTION OF PERSONAL LIFE ACCORDING TO GEORGIAN LEGISLATION».....	97
14. LEVAN LATARIA «PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND».....	103
15. TAMILA KHURTSIDZE «PRE- AGREEMENT COMMON THEORETICAL MODEL IN A FRANCHISE BUSINESS».....	109
16. GIORGI ZUBITASHVILI «MAXIMUMLEVEL OF DIFFERENT AGE JUDOKA’S PHYSICAL DEVELOPMENT AFTER A YEAR OF SYSTEMATIC TRAINING».....	116

SCIENCES OF TECHNICAL AND NATURAL STUDIES

1. GIORGI BURJALIANI, OTAR PURTSELADZE «LIQUID FLOW INFLUENCE ON A STRAIGHT RIB EFFICIENCY».....	121
2. NAIRA GIGAURI, RUSUDAN GIGAURI, ISABELLA GIUASHVILI «COPPER CEMENTATION ON POWDERED IRON FROM INDUSTRIAL WATERS/EFFLUENTS OF A CHALCOPYRITE MINE IN KAZRETI (BOLNISI DISTRICT, GEORGIA)».....	128

THE MAIN RUBRIC OF THE NUMBER

LIA SIKHARULIDZE

«HOLLY GOSPEL OF TBILISI PATRIARCHATE SACRED TRINITY TEMPLE»	133-142
---	---------

С О Д Е Р Ж А Н И Е

ГУМАНИТАРНЫЕ И СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ

1. **ИНГА КОКАИА**
«СЕМАНТИЧЕСКИЕ УНИВЕРСАЛИИ, «КУЛЬТУРНЫЕ СЦЕНАРИИ»
И ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКАЯ НОМИНАЦИЯ (К ПОСТОНОВКЕ ВОПРОСА
О ВЗАИМОДЕЙСТВИИ ПОНЯТИЙ КОННОТАЦИИ И
КУЛЬТУРНЫХ УНИВЕРСАЛИЙ)».....10
2. **НИНО ПАЛ-НИОРАДZE**
«СИНОНИМ И ПОЛИСЕМИЯ В ГРУЗИНСКОМ
МОЛОДЁЖНОМ ЖАРГОНЕ».....19
3. **СИБИЛА ГЕЛАДZE**
«ОСОБЕННОСТИ МЕДИА-ДИСКУРСА».....27
4. **ВИОЛЕТТА АВETИcЯH**
«ХРОНОТОП В РОМАНЕ ГРИГОЛА РОБАКИДZE «ЗМЕИНАЯ РУБАШКА»»...37
5. **МАРИНА ДЖИКИА**
«ОБЩЕСЛАВЯНСКОЕ СЛОВО «ЗВЕЗДА» В ПОЭЗИИ И ПРОZE
КОНСТАНТИНА БАЛЬМОНТА».....46
6. **ИЗОЛЬДА БЕЛТАДZE**
«ПОЛОЖЕНИЕ ЕВРЕЕВ ВО ФРАНКСКОМ ГОСУДАРСТВЕ
В ЭПОХУ МЕРОВИНГОВ».....54
7. **ПРОТОИЕРЕЙ ЛЕВАН МАТЕШВИЛИ**
«АНТИЧНАЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПАРАДИГМА И
РАННЯЯ ХРИСТИАНСКАЯ АДАПТАЦИЯ».....60
8. **ЭКА ДАРБАИДZE**
«К ВОПРОСУ РАССМОТРЕНИЯ ЮЖНОГО КАВКАЗА КАК
ЕДИНОГО КОМПЛЕКСА БЕЗОПАСНОСТИ».....67
9. **ВАХТАНГ ГАБЕДАВА**
«КРИМИНАЛИСТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МЕХАНИЗМА ПРЕСТУПЛЕНИЯ».....74
10. **ВАСИЛИЙ (БЕСО) КВИРИКАШВИЛИ, ИРАКЛИ КВИРИКАШВИЛИ**
«ПОЛИТИКА И ПРЕСТУПНОСТЬ».....80
11. **ВАСИЛИЙ (БЕСО) КВИРИКАШВИЛИ**
«НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ СЕМЕЙНОЙ КРИМИНОЛОГИИ».....86

12. МИХЕИЛ ГУДАВАДЗЕ «ГЛАВНЫЕ ЭТАПЫ НАЧАЛА РАССЛЕДОВАНИЯ В СФЕРЕ НАРКОБИЗНЕСА И РАССЛЕДОВАТЕЛЬНЫЕ ДЕЙСТВИЯ».....	91
13. МИХАЙЛ БИЧИА «ОБЩЕЕ ЛИЧНОЕ ПРАВО И ЗАЩИТА ЛИЧНОЙ ЖИЗНИ ГРУЗИНСКИМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВОМ».....	97
14. ЛЕВАН ЛАТАРИА «ЗАЩИТА ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В СОЕДИНЕННОМ КОРОЛЕВСТВЕ ВЕЛИКОБРИТАНИИ И СЕВЕРНОЙ ИРЛАНДИИ».....	103
15. ТАМИЛА ХУРЦИДЗЕ «ОБЩАЯ ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ПРЕДДОГОВОРНОГО ЭТАПА В ФРЕНЧАЙЗИНГОВЫХ ОТНОШЕНИЯХ».....	109
16. ГИОРГИ ЗУБИТАШВИЛИ «МАКСИМАЛЬНЫЙ УРОВЕНЬ ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ДЗЮДОИСТОВ РАЗНЫХ ВОЗРАСТОВ ПОСЛЕ ГОДИЧНЫХ СИСТЕМАТИЧЕСКИХ ТРЕНИРОВОК».....	116

ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ И НАУКИ ПРИРОДОВЕДЕНИЯ

1. ГИОРГИ БУРДЖАЛИАНИ, ОТАР ПУРЦЕЛАДЗЕ «ВЛИЯНИЕ ПОТОКА ЖИДКОСТИ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРЯМОГО РЕБРА».....	121
2. НАИРА ГИГАУРИ, РУСУДАН ГИГАУРИ, ИЗАБЕЛЛА ГИУАШВИЛИ «ЦЕМЕНТАЦИЯ МЕДИ НА ЖЕЛЕЗНОМ ПОРОШКЕ ИЗ ПРОМЫШЛЕННЫХ/СТОЧНЫХ ВОД КАРЬЕРА ХАЛЬКОПИРИТНОЙ РУДЫ В КАЗРЕТИ (БОЛНИССКИЙ РАЙОН, ГРУЗИЯ)».....	128

ГЛАВНАЯ РУБРИКА НОМЕРА

ЛИА СИХАРУЛИДЗЕ «ТБИЛИССКОЙ ПРЕЧИСТОЙ ТРОИЦЫ»	133-142
---	---------

**სემანტიკური უნივერსალიები, “კულტურული სცენარები” და
ფრაზეოლოგიური ნომინაცია
(კონოტაციისა და კულტურულ უნივერსალიათა კონცეპტების
ურთიერთკავშირის საკითხის დასმისთვის)**

ინბა კობია

ფილოლოგიის დოქტორი

**ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ინგლისური ენის ცენტრის მასწავლებელი
საქართველოს დავით აღმაშენებლის სახელობის უნივერსიტეტის
ასოციირებული პროფესორი**

წინამდებარე სტატიის მიზანია გარკვეული წვლილი შეიტანოს ფრაზეოლოგიის, როგორც ენობრივი ფენომენის, ფუნქციური არსის ინტერპრეტაციაში თანამედროვე ლინგვისტიკის იმ თეორიულ-მეთოდოლოგიურ პარადიგმაზე დაყრდნობით, რომელსაც “ლინგვოკულტუროლოგიური პარადიგმა” ეწოდება. ის, რომ ლინგვისტიკური პარადიგმა თანამედროვე ლინგვისტიკური აზროვნების უმთავრეს ტენდენციებს განსაზღვრავს, საყოველთაოდ აღიარებულ ფაქტად უნდა ჩაითვალოს. როგორც ვ. კარასიკი წერს, “თანამედროვე ლინგვისტიკური აზროვნების პარადიგმული დინამიკა სქემატურად შემდგენიარად შეიძლება იქნას წარმოდგენილი: მოძრაობა სტრუქტურული ლინგვისტიკიდან ფუნქციური ლინგვისტიკისკენ, შემდეგ პრაგმალინგვისტიკისკენ და ბოლოს კულტუროლოგიური ლინგვისტიკისაკენ” [კარასიკი 2004: 5].

ფრაზეოლოგიზმთა ფუნქციური არსის ლინგვოკულტუროლოგიური ინტერპრეტაციის თეორიულ-მეთოდოლოგიური სტრატეგიის განსაზღვრა თანამედროვე ლინგვისტიკის იმ ორი თეორიული მომენტის პრობლემური ურთიერთდაკავშირების გზით უნდა მოხდეს, რომელთა რელევანტურობა ჩვენ მიერ ზემოთ აღნიშნული მიზნით განისაზღვრება: 1) ყურადღების ცენტრში უნდა მოვაქციოთ ფრაზეოლოგიურ ერთეულთა ის ნიშან-თვისება, რომელიც ამ ენობრივი ფენომენის მკვლევართა საყოველთაო აღიარებით მის კატეგორიალურ ნიშნად მოიაზრება; 2) აუცილებლად მიგვაჩნია თანამედროვე ლინგვოკულტუროლოგიური პრობლემატიკის მთელი კომპლექსიდან ისეთი პრობლემური კონცეპტი გამოვყოთ, რომელიც შემდეგი ორი ნიშნით შეიძლება დახასიათდეს: ა) მას უნდა ჰქონდეს აქტუალურობის განსაკუთრებული სტატუსი სწორედ ენისა და კულტურის შინაგანი ურთიერთდაკავშირების თვალსაზრისით; ბ) შინაარსობრივად იგი ახლოს უნდა იყოს ფრაზეოლოგიზმის მაკონსტიტუირებელ ნიშან-თვისებასთან.

ორი ამგვარი თეორიული მომენტის ურთიერთდაკავშირების ამოცანა არგუმენტაციის გარკვეულ პროცესზე დაყრდნობას მოითხოვს. ამისთვის საჭიროდ მიგვაჩნია, დავასახელოთ ზემოაღნიშნული პრობლემური კონცეპტები: ფრაზეოლოგიური კონოტაციის და “კულტურულ სცენართა” კონცეპტები. ვფიქრობთ, რომ ფრაზეოლოგიზმთა ფუნქციური არსის ლინგვოკულტუროლოგიური ინტერპრეტაცია უნდა ნიშნავდეს ფრაზეოლოგიური კონოტაციის

შინაგან დაკავშირებას “კულტურულ სცენართა” კონცეპტთან. ამგვარი დაკავშირების თეორიული ამოცანის წარმატებული რეალიზაცია აუცილებელ წინაპირობად ამ კონცეპტთა შინაარსობრივ განმარტებას უნდა გულისხმობდეს.

პირველ რიგში, საჭიროდ მიგვაჩნია კონოტაციის ზოგად ლინგვისტურ ცნებაზე შევჩერდეთ. კონოტაციის ზოგადკონცეპტუალური განხილვის მიზნით კი მივმართავთ ვ. თელიას მონოგრაფიას “ნომინაციურ ერთეულთა სემანტიკის კონოტაციური ასპექტი.” აღნიშნული ავტორის აზრით, “კონოტაციის ცნება ერთ-ერთი ყველაზე დიფუზურთაგანია ლინგვისტურ კონცეპტებს შორის” [თელია 1986: 3]. ზოგადი სახით ვ. თელია შემდეგნაირად განსაზღვრავს კონოტაციას: “ეს არის ის სემანტიკური ელემენტი, რომელიც უზუალურად თუ ოკაზიონალურად ერთვის ენობრივ ერთეულთა სემანტიკას და გამოხატავს მეტყველი სუბიექტის ემოციურ-შემფასებლურ და სტილისტიკურად მარკირებულ დამოკიდებულებას სინამდვილისადმი. იმ შემთხვევაში, როცა ეს დამოკიდებულება გამოხატულია, გამონათქვამი იძენს ექსპრესიულ ხასიათს” [თელია 1986: 5]. რა მნიშვნელობა შეიძლება ჰქონდეს კონოტაციის ამგვარ გაგებას ფრაზეოლოგიისათვის, სახელდობრ, ფრაზეოლოგიურ ერთეულთა კატეგორიული ნიშნის განსაზღვრისათვის? ვფიქრობთ, ამ მნიშვნელობას ბოლომდე გავიგებთ, თუ კონოტაციის ფენომენს თანამედროვე ლინგვისტურ პრაგმატიკას დაუუკავშირებთ. ჩვენი აზრით, სწორედ პრაგმატიკა წარმოადგენს თანამედროვე ლინგვისტიკის იმ სფეროს, რომელსაც ძალუძს კონოტაცია როგორც ფრაზეოლოგიზმთა კატეგორიული ნიშანი და “კულტურულ სცენართა” ლინგვოკულტუროლოგიური კონცეპტი ერთმანეთთან შინაგანად დააკავშიროს.

ზემოფორმულირებული მიზნიდან გამომდინარე, აუცილებლად მიგვაჩნია ფრაზეოლოგიზმთა ფუნქციური არსის დაკავშირება ენობრივი გამონათქვამის პრაგმატიკასთან. როგორც ცნობილია, ფრაზეოლოგიური კონოტაციის ცნება გულისხმობს მეტყველი სუბიექტის შემფასებლურ დამოკიდებულებას სინამდვილისადმი, რამაც შეიძლება გარკვეული ექსპრესიულობა შესძინოს გამონათქვამს. საინტერესოა იმ ორი მიზნის დასახელება, რომლებმაც, ვ. თელიას აზრით, განაპირობეს ის ფაქტი, რომ “კონოტაციის პრობლემა დიდი ხნის განმავლობაში იმყოფებოდა ლინგვისტურ კვლევათა პერიფერიაზე. პირველ მიზეზად უნდა ჩაითვალოს ის, რომ მნიშვნელობის ეს კონცეპტი ენის ინვენტარის ერთეულებისათვის არ არის აუცილებელი. . . მეორე მიზეზად კი -ექსპრესიულობის ცნება ნაკლებადაა შესწავლილი” [თელია 1986: 6-7].

ასევე უცილებლად მიგვაჩნია მიუუთითოთ შემდეგ ფაქტზე: ვ. თელიას მოსაზრებანი იმის თაობაზე, თუ რატომ აღმოჩნდა კონოტაციის პრობლემა “ლინგვისტურ კვლევათა პერიფერიაზე.” გამოთქმულია ჯერ კიდევ 1986 წელს გამოქვეყნებულ მონოგრაფიაში და, შესაბამისად, ასახავენ კონოტაციის ფენომენის კვლევის იმ პერიოდისათვის დამახასიათებელ დონეს. ლინგვისტურ კვლევათა ბოლო პერიოდისათვის კი დამახასიათებელია ორი ურთიერთდაკავშირებული პარადიგმული ძვრა: ენობრივ სტრუქტურათა აღწერისა და ინტერპრეტაციის პროცესში დომინირებას იწყებს პრაგმატიკული თვალსაზრისი, ხოლო თვით პრაგმატიკული თვალსაზრისი სულ უფრო და უფრო ექცევა ლინგვოკულტუროლოგიური თვალსაზრისის გავლენის ქვეშ . . . როგორც ცნობილია, “პრაგმატიკა შეისწავლის ენის იმ განზომილებას, რომელშიც სამეტყველო აქტის სუბიექტურობაა ასახული” [ლებანიძე 1997: 59]. მაგრამ

კონოტაციის პრობლემის უფრო ფართო ხედვისათვის არა მხოლოდ პრაგმატიკული თვალსაზრისის დომინანტური სტატუსის როგორც ფაქტის აღნიშვნაა მნიშვნელოვანი, არამედ იმ ევოლუციის გათვალისწინებაც, რომელიც ამ თვალსაზრისმა ბოლო წლებში განიცადა: “თუ კომუნიკაციური ლინგვისტიკის საწყის მომენტში სამეტყველო აქტის სუბიექტურობა მხოლოდ მეტყველი სუბიექტისაგან (ადრესანტისაგან) მომდინარე სუბიექტურობას ნიშნავდა, კომუნიკაციური ლინგვისტიკის განვითარების დღევანდელ ეტაპზე იგი ორ კომუნიკანტს შორის (ადრესანტი-ადრესატი) მიმართებათა მთელი სისტემით განისაზღვრება” [ლებანიძე 1997: 59].

პრაგმატიკული თვალსაზრისის დომინირებისა და ხსენებული ევოლუციის ერთ-ერთ შედეგად უნდა მივიჩნიოთ ის ფაქტი, რომ შეფასება (ანუ კონოტაციური სემანტიკის ბრიტეული ელემენტი) დღეს ერთ-ერთ პრაგმატიკულ კატეგორიად განიხილება. როგორც ცნობილია, თანამედროვე ლინგვისტიკა ხუთ პრაგმატიკულ კატეგორიას გამოყოფს: “ლოკაციის, მოდალობის, შეფასების, ემოციურობის, დისტანტურობის.” [ლებანიძე 1997: 55-56]. როგორც ვხედავთ, ძირითად პრაგმატიკულ კატეგორიათა შორის ნახსენებია შეფასებაც და რადგანაც შეფასება კონოტაციის ბრიტეულ ელემენტად მიიჩნევა, ეს უკვე საკმარისი საფუძველია იმისათვის, რომ თვით კონოტაციაც პრაგმატიკულ კატეგორიად მივიჩნიოთ.

კონოტაციის ცნებასთან დაკავშირებული მსჯელობა ვ. თელიას უკვე ციტირებული მონოგრაფიიდან ისეთი ციტატით გვსურს დავასრულოთ, რომელიც ფრაზეოლოგიზმთა კატეგორიალური ნიშნის განსაზღვრისას კონოტაციის ცნებაზე დაყრდნობის შესაძლებლობაზე ნათლად მიუთითებს. კვლევარის აზრით, კონოტაცია შეიცავს ინფორმაციას, რომელიც “გამონათქვამის ექსპრესიულ ეფექტს” ქმნის [თელია 1986: 4]. როგორც ვხედავთ, ვ. თელიას მიხედვით სწორედ ექსპრესიულობის შექმნა უნდა ჩაითვალოს კონოტაციის კომუნიკაციის თვალსაზრისით რელევანტურ ფუნქციად. მაგრამ ჩვენი კვლევითი მიზნების თვალსაზრისით არანაკლებ მნიშვნელოვანია კონოტაციის მეორე მომენტიც: “კომუნიკაციური სემანტიკა – ეს არის სინამდვილის მიმართ ანთროპომეტრული (ანთროპოცენტრისტულად ორიენტირებული - ი.კ.) დამოკიდებულების სემანტიკა” [თელია 1986: 4]. კონოტაციური სემანტიკის ამგვარი (პრაგმატიკული) გაგება სტატიის დასაწყისში უკვე ფორმულირებული ამოცანის შესრულების გარკვეულ შესაძლებლობას გვიქმნის – დაუკავშიროთ ერთმანეთს ფრაზეოლოგიური კონოტაციისა და “კულტურულ სცენართა” კონცეპტები. ეს შესაძლებლობა იმ შემთხვევაში მიიღებს სრულ სახეს, თუ ჩვენს მიერ განმარტებული იქნება “კულტურულ სცენართა” ის კონცეპტიც, რომელსაც საყოველთაო აღიარებით ერთ-ერთი ცენტრალური ადგილი უკავია თანამედროვე ლინგვოკულტუროლოგიურ აზროვნებაში.

როგორც ცნობილია, “კულტურულ სცენართა” (cultural scripts) კონცეპტი თანამედროვე საზოგადოებრივ პრაქტიკაში ანა ვეუბიცკას მიერაა შემოტანილი. ის, რომ აღნიშნული ავტორის ყურადღების ცენტრში მართლაც ლინგვოკულტუროლოგიური პრობლემატიკა იმყოფება, ნათლად გამომდინარეობს მის მიერ კვლევით პრინციპებად მოაზრებული შემდეგი დებულებებიდან: 1) განსხვავებულ საზოგადოებაში და სოციალურ ჯგუფებში ადამიანები განსხვავებულად მეტყველებენ, რომელიც ატარებს არა მხოლოდ ლექსიკურ და გრამა-

ტიკულ ხასიათს; 2) ეს განსხვავებები სიღრმისეულ და სისტემურ ხასიათს ატარებენ; 3) ეს განსხვავებები კულტურულ ღირებულებათა გაგებას, ან, როგორც მინიმუმ, კულტურულ ღირებულებათა შორის იერარქიულ მიმართებათა განსხვავებულ ხედვას ეფუძნებიან; 4) მოცემული ენობრივი კოლექტივისთვის ტიპური სამეტყველო სტრატეგიები ვერ იქნებიან დამაკმაყოფილებლად აღწერილნი წმინდა “ქცევით” (behavioural) ტერმინებში; სინამდვილეში ეს სტრატეგიები “კულტურულ წესთა,” ან, როგორც მე მას ვუწოდებ, “კულტურულ სცენართა” ფარული სისტემის გარეგნულ გამოხატულებას წარმოადგენენ. იმისათვის, რომ გავიგოთ მოცემული სოციუმის სამეტყველო ქცევის თავისებურებანი, უნდა გამოვაგლინოთ და მკაფიოდ განვსაზღვროთ ამ სოციუმისთვის იმპლიციტურად დამახასიათებელი “კულტურული სცენარები”; 5) იმისათვის, რომ ამ ამოცანის გადაჭრისას ეთნოცენტრისტულად განპირობებულ სუბიექტურობას თავი დაავადწიოთ, შედარებას უნდა მოვუძებნოთ უნივერსალური, კულტურული ენებისაგან დამოუკიდებელი საფუძველი; ამის მიღწევა შეიძლება, თუ ზემოთ ხსენებული “წესების” ფორმულირება ისეთი ლექსიკური უნივერსალიების საშუალებით მოხდება, რომლებიც მსოფლიოს ყველა ენაში ლექსიკალიზებულ ზოგად საკაცობრიო ცნებებს წარმოადგენენ” [ვეუბიცკა 2001: 159-160].

როგორც ზემოთ მოყვანილი ციტატა გვიჩვენებს, “კულტურულ სცენართა” ფორმულირებას და კლასიფიკაციას ავტორი “ლექსიკურ უნივერსალიებზე” დაყრდნობით აპირებს, ხოლო თვით ამ უნივერსალიებს განსაზღვრავს როგორც “მსოფლიოს ყველა ენაში ლექსიკალიზებულ ზოგად საკაცობრიო ცნებებს.” აქედან გამომდინარე, ვეუბიცკას მიხედვით “კულტურულ სცენართა” ემპირიულ საყრდენს ენის ლექსიკური სისტემა წარმოადგენს: სწორედ სიტყვა უნდა მივიჩნიოთ იმ ენობრივ ელემენტად, რომლის სემანტიკა სოციუმისთვის დამახასიათებელ “ქცევის წესებს ასახავს.” მაგრამ როგორც წინამდებარე სტატიის სათაური გვიჩვენებს, გვსურს “კულტურულ სცენართა” სისტემა ენის არ მხოლოდ ლექსიკურ, არამედ ფრაზეოლოგიურ სისტემასაც დაუკავშიროთ. რამდენადაა შესაძლებელი ამ მიზნის განხორციელება მიუხედავად იმისა, რომ “კულტურულ სცენართა” თეორიის ავტორი ამ თეორიასთან მიმართებაში მხოლოდ ლექსიკაზე ლაპარაკობს და საერთოდ არ ახსენებს ფრაზეოლოგიზმებს? ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა მხოლოდ იმ შემთხვევაში უნდა იყოს შესაძლებელი, თუ დავინახავთ არსებით (ანუ ფუნქციურ) შინაგან კავშირს ენობრივი სისტემის ისეთ ერთეულებს შორის, როგორცაა ერთის მხრივ სიტყვა, მეორეს მხრივ კი ფრაზეოლოგიური ერთეული.

ჩვენი აზრით, ნომინაციის თანამედროვე თეორია ზემოფორმულირებული პრობლემის გადაჭრის საშუალებას იძლევა. დღეს არავის ეპარება იმაში ეჭვი, რომ ნომინაციის ფუნქცია ენობრივი სისტემის ფუნქციონირებისათვის არანაკლებ მნიშვნელოვანია, ვიდრე კომუნიკაციის ფუნქცია. ასევე უეჭველად უნდა ჩაითვალოს ამ ორი ფუნქციის აუცილებელი შინაგანი კავშირი ენობრივი სისტემის როგორც მთლიანის ფუნქციონირებისას. უეჭველ ფაქტად უნდა მივიჩნიოთ ის გარემოებაც, რომ თანამედროვე ლინგვისტიკაში ნომინაციური ფუნქცია ისევე მიეწერება ფრაზეოლოგიურ ერთეულს, როგორც სიტყვებს ანუ ლექსიკურ ერთეულებს. რა თქმა უნდა, კარგადაა ცნობილი შემდეგი ფაქტი: როგორც თეორიულ, ისე სასწავლო ლინგვისტურ ლიტერატურაში ფრაზეო-

ლოგია ისე მჭიდროდ იყო დაკავშირებული ლექსიკოლოგიასთან, რომ განიხილებოდა კიდევ როგორც მისი შემადგენელი ნაწილი. კვლევის დღევანდელ ეტაპზე, როცა ფრაზეოლოგიის როგორც ენის ავტონომიური ქვესისტემის გამოყოფის აუცილებლობა სულ უფრო და უფრო ცხადი ხდება, ფრაზეოლოგიის ლექსიკოლოგიისადმი ტრადიციული სახით დაქვემდებარება გაუმართლებელია. მაგრამ ვფიქრობთ, თვით ამ ფაქტის არსებობა მეტყველებს ამ ორი დარგის ფუნდამენტურ ერთეულებს, ე.ი. სიტყვასა და ფრაზეოლოგიურ ერთეულებს შორის შინაგან ორგანულ კავშირზე, რომელიც როგორც ფრაზეოლოგიის ნომინაციური არსის განსაზღვრისას, ისე მისი ტიპოლოგიზაციის პროცესში, აუცილებლად უნდა იქნას გათვალისწინებული.

როგორც ცნობილია, ფრაზეოლოგიური ნომინაცია წმინდა დენოტაციური თვალსაზრისით არ განსხვავდება ლექსიკური ნომინაციისაგან – ეს განსხვავება ატარებს არა დენოტაციურ, არამედ კონოტაციურ ხასიათს. შესაბამისად, თუ გვსურს კულტურულ სცენართა კონცეპტის ორგანული დაკავშირება ფრაზეოლოგიასთან, ფრაზეოლოგიური კონოტაციის იმ კონცეფციას უნდა დავყვარდნოთ, რომლის შესახებ ზემოთ უკვე გვქონდა საუბარი.

ჩვენ მიერ დასახული მიზნის შესაბამისად მოგვიწევს არა მხოლოდ კონოტაციის, არამედ “კულტურულ სცენართა” განმარტებაც. როგორც აღვნიშნეთ, ხსენებულ ორ კონცეპტს შორის დამაკავშირებელი “ხიდის” როლი პრაგმატიკამ უნდა შეასრულოს. თანამედროვე ფრაზეოლოგიაში კონოტაციის როგორც ენობრივი ფენომენის შიდა სტრუქტურა შემდგენაირადაა აღქმული: “კონოტაცია წარმოადგენს ლექსიკური მნიშვნელობის ისეთ პრაგმატიკულად განპირობებულ კომპონენტს, რომელსაც რთული იერარქიული სტრუქტურა აქვს. ამ იერარქიაში წამყვან ელემენტად შეფასება გვევლინება, რომელიც განსაზღვრავს კონოტაციის ყველა დანარჩენ ელემენტს – ემოციურს, ექსპრესიულს, სტილისტიკურს” [ფედიაშინა 1988: 74].

იმის შემდეგ, რაც განვსაზღვრეთ ისეთი პრაგმატიკული კატეგორია, რომელმაც კონოტაციისა და “კულტურულ სცენართა” კონცეპტების დამაკავშირებელი “ხიდის” როლი უნდა შეასრულოს, საჭიროდ მიგვაჩნია თვით “კულტურულ სცენართა” კონცეპტუალური შინაარსიც დაკონკრეტდეს. თავად ვეუბიცკას მიერ შემოთავაზებული “კულტურული სცენარები” “ფრიად ლაკონურად წარმოდგენილ სემანტიკურ მეტაენაზე არიან ფორმულირებულნი და ლექსიკურ უნივერსალიათა და უნივერსალურ სინტაქსურ მოდელებს ეფუძნებიან” [ვეუბიცკა 2001: 160]. იგივე ავტორის აზრით, “ეს მეტაენა შექმნილია ბუნებრივი ენის გამოყენებით . . .” და ამიტომ მას “ბუნებრივი სემანტიკური მეტაენა” შეიძლება ვუწოდოთ. ამგვარ მეტაენაზე დაყრდნობით შევძლებთ აღვწეროთ მოცემული კულტურისათვის სპეციფიკური (culture-specific) დისპოზიციები, რწმენები და ნორმები ისეთი თვალსაზრისით, რომელიც ნეიტრალური იქნება და ამ კონკრეტულ კულტურაზე არ იქნება დამოკიდებული” (იქვე). ავტორი გვთავაზობს ამგვარი მეტაენის შემდეგ ლექსიკონს, რომელსაც ის “სემანტიკურ პრიმიტივთა სიას” უწოდებს:

“სუბსტანტივები: მე, შენ, ვიღაცა (ადამიანი), რაღაცა (ნივთი), ადამიანი (Body)

დეტერმინატორები: ეს, იგივე, სხვა

კვანტიფიკატორები: ერთი, ორი, რამოდენიმე, ბევრი, მთელი

ატრიბუტები: ცუდი, კარგი, დიდი, პატარა
 მენტალური პროდიუქტები: ფიქრი, ცოდნა, ნდობა, გრძნობა, ხედვა, სმენა
 მეტყველება (speech): თქმა (say), სიტყვა (word), სიმართლე (true)
 მოქმედება, ხდომილება, მოძრაობა: კეთება, ხდომილება, მოძრაობა
 არსებობა და ფლობა: არის (არსებობს), ქონა/ყოლა
 სიცოცხლე და სიკვდილი: სიცოცხლე, გარდაცვალება
 ლოგიკური ცნებები: არ/არა, შესაძლოა, იმიტომ, რომ/იმის გამო, რომ, თუ, თუკი
 დრო: როდის, ახლა, შემდეგ, -მდე, დიდი ხნით (long time), ცოტა ხნით (short time)
 სივრცე: სად, აქ, -ზე, ქვეშ, შორის, ახლოს, ამ მხრიდან, შიგნით
 ინტენსიფიკატორები, აუგმენტორები: ძალიან, მეტად
 ტაქსონიმია, პარტონიმია: სახეობა, ნაწილი
 მსგავსება: მსგავსად”

[ვაუბიკა 2001: 161].

თვით ვეუბიკა მის მიერ შემოთავაზებულ “სემანტიკურ პრიმიტივთა” სისტემის („სიის“) შემდეგ შეფასებებს იძლევა: “ვამტკიცებ, რომ ლექსიკურ უნივერსალიებზე დაფუძნებული ბუნებრივი სემანტიკური მეტაენა წარმოადგენს განსაკუთრებულ “ლექსიკურ კოდს” ან კონკრეტული ენისაგან დამოუკიდებელ კულტურულ ტრანსფორმაციას (culture notation), რომლის საშუალებით საზოგადოებრივი კულტურის ქვეცნობიერი აღწერაა შესაძლებელი (cultural unconscious) [ვაუბიკა 2001: 162]. ავტორის აზრით, ამ მეტაენის გამოყენებით როგორც კულტურათა შორის განსხვავებების, ისე მოცემული კულტურის ფარგლებში ვარიაციულობისა და ცვლილებათა ბუნების გამოვლენაცაა შესაძლებელი: პრაქტიკულ დონეზე კი ამ გზით შეგვიძლია გავამარტივოთ როგორც განსხვავებულ კულტურათა წარმომადგენლებს შორის ურთიერთობა, ისე ენათა კვლევა კულტურულ კონტექსტში.

როგორც სტატიის დასაწყისშივე ითქვა, ჩვენი მიზანია ისეთ ორ კონცეპტს შორის, როგორცაა კონოტაცია და “კულტურულ სცენართა” კონცეპტები, დავინახოთ შინაგანი კავშირი, რომლის გამოვლენისას აუცილებელია დავეყრდნოთ ზემოთ წარმოდგენილ ვეუბიკასეულ ისეთ შემდეგ ორ მომენტს, რომლებიც ჩვენს მიერ დასახულ მიზანთან უშუალო კავშირში არიან. ეს მომენტებია: 1. ვეუბიკას მიერ შემოთავაზებულ სემანტიკურ უნივერსალიათა სისტემა არა მხოლოდ ენის ლექსიკურ სისტემას ეყრდნობა, არამედ ამ სისტემის აღწერის საშუალებასაც წარმოადგენს. მაგრამ თვით ლექსიკური სისტემის ფუნქციურ საფუძველს ლექსიკური ნომინაცია წარმოადგენს, რადგან სწორედ ეს ფუნქცია არა მხოლოდ განაპირობებს, არამედ ქმნის კიდევ თვით ლექსიკურ სემანტიკას როგორც ენობრივ ფენომენს. ისმის კითხვა: თუ ფრაზეოლოგიური ნომინაცია დენოტაციური თვალსაზრისით ლექსიკური ნომინაციისაგან არ განსხვავდება, მაშინ შესაძლებელი ხდება ფრაზეოლოგიურ ერთეულთა აღწერისა და ტიპოლოგიზაციის მიზნით ვეუბიკასეული სისტემის დენოტაციური თვალსაზრისით გამოყენება? 2. ეს სისტემა საფუძველად ედება ამავე ავტორის “კულტურულ სცენართა” თეორიას. როგორც ცნობილია, ტერმინი “სცენარი” თავისი სემანტიკით ქცევით ხასიათს ატარებს: ყოველი სცენარი მხოლოდ იმდენად ამართლებს თავის ამგვარ ნომინაციას, რამდენადაც მიიჩნევა გარკვეული ქმედების თუ

მოქმედების წინასწარ განმაპირობებელ საფუძვლად. შეიძლება ითქვას: ყოველი სცენარი მისაღებია იმდენად, რამდენადაც ის ფარულად თუ ღიად მის საფუძველზე განსახორციელებელი ქმედების პროზიტიურ თუ ნეგატიურ შეფასებას შეიცავს. სხვანაირად რომ ვთქვათ, ყოველი სცენარი ღიად თუ ფარულად კონოტაციის მომენტს შეიცავს, ანუ იმ მომენტს, რომლის ბირთვულ ელემენტად შეფასება უნდა მივიჩნიოთ.

რა დასკვნა შეიძლება გამოვიტანოთ ზემოთ ნათქვამიდან? ვფიქრობთ, დასკვნა შემდეგ მტკიცებათა ერთობლიობას უნდა წარმოადგენდეს: ა) სემანტიკურ უნივერსალიათა სისტემა “კულტურულ სცენართა” სემანტიკურ საფუძვლად მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება მივიჩნიოთ, თუ ამ სემანტიკის შემადგენელ ელემენტად არა მხოლოდ სიგნიფიკაციურ და დენოტაციურ მომენტებს, არამედ კონოტაციასაც მივიჩნევთ; ბ) თუ მივიღებთ სემანტიკურ უნივერსალიათა ისეთ სტრუქტურას, რომლის აუცილებელ ელემენტად კონოტაციური ელემენტი უნდა ჩაითვალოს, მაშინ ხაზი უნდა გაესვას ფრაზეოლოგიზმთა ფუნქციურ-სემანტიკური არსის პირდაპირ კავშირს სწორედ “კულტურულ სცენართა” კონცეპტთან, რადგან სწორედ ფრაზეოლოგიზმთა როგორც ენობრივ-კულტურული კატეგორიალური მნიშვნელობა კონსტიტუირდება ღიად და ხასგასმით წარმოდგენილი კონოტაციით.

როგორც ვხედავთ, სემანტიკურ უნივერსალიათა და “კულტურულ სცენართა” ვეუბიცკასეული თეორია საშუალებას იძლევა სრულიად ახლებურად დავინახოთ ის კონცეპტუალური პერსპექტივა, რომელსაც თავიდანვე შეიცავდა ფრაზეოლოგიური ნომინაციის კონცეფცია. ხსენებული თეორია ფრაზეოლოგიურ ერთეულთა სრულიად ახალი, ლექსიკურ უნივერსალიებზე დაფუძნებული ტიპოლოგიზაციის შესაძლებლობას იძლევა, რადგან ყოველი სემანტიკური უნივერსალია ისევე შეიძლება წარმოდგენილი იქნას ფრაზეოლოგიზმით, როგორც სიტყვით. მაგრამ, თავის მხრივ, ფრაზეოლოგიური ნომინაციის თეორიასაც არსებითი კორექტივის შეტანა შეუძლია ვეუბიცკასეულ თეორიაში იმ მიზნით, რომ დაგვანახოს ის მნიშვნელობა, რომელიც ამ თეორიისთვის კონოტაციის კონცეპტს შეიძლება ჰქონდეს.

ლიტერატურა

Literature

Литература

1. Вежбицкая Анна. - Сопоставление культур через посредство лексики и прагматики. Язык. Семиотика. Культура. Малая серия. Москва, «Языки славянской культуры». 2001
2. Телиа В. Н. – Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. Москва. «Наука». 1986
3. Карасик В. И. – Языковой круг (личность, концепты, дискурс). Москва, «Гнозис». 2004
4. ლებანიძე გ. – კომუნიკაციური ლინგვისტიკა (ლექციების კურსი). თბილისი, „ენა და კულტურა“. 1997
5. Федяшина А. А. – «Коннотативный аспект фразеологической номинации» in Актуальные вопросы номинации. Саратов. СГПИ. 1988

რ ე ზ ი უ მ ე

სემანტიკური უნივერსალიები, “კულტურული სცენარები” და ფრაზეოლოგიური ნომინაცია (კონოტაციისა და კულტურულ უნივერსალიათა კონცეპტების ურთიერთკავშირის საპიტიხის დასმისთვის)

ინგა კოკაია

წინამდებარე სტატიის მიზანია გარკვეული წვლილი შეიტანოს ფრაზეოლოგიის როგორც ენობრივი ფენომენის ფუნქციური არსის ინტერპრეტაციაში თანამედროვე ლინგვისტიკის იმ თეორიულ-მეთოდოლოგიურ პარადიგმაზე დაყრდნობით, რომელსაც “ლინგვოკულტუროლოგიური პარადიგმა” ეწოდება.

ჩვენ მიერ ფორმულირებული მიზნის განსახორციელებლად გვსურს დავეუკავშიროთ ანა ვეუბიცკას მიერ შემოთავაზებული “კულტურულ სცენართა” სისტემა ენის არა მხოლოდ ლექსიკურ, არამედ ფრაზეოლოგიურ სისტემასაც და ამ ორი სისტემის ფუნდამენტურ ერთეულებს - სიტყვას და ფრაზეოლოგიურ ერთეულს.

ფრაზეოლოგიზმთა ფუნქციური არსის ლინგვოკულტუროლოგიური ინტერპრეტაცია უნდა ნიშნავდეს ფრაზეოლოგიური კონოტაციის “კულტურულ სცენართა” კონცეპტთან იმ შინაგანი კავშირის გამოვლენას, რომლის სემანტიკურ საფუძვლად მიჩნეულ უნდა იქნას უნივერსალიათა ის სისტემა, რომლის ფარგლებში კონოტაცია ფიგურირებს მთავარი კომპონენტის სახით.

სემანტიკურ უნივერსალიათა და “კულტურულ სცენართა” ვეუბიცკასეული თეორია იძლევა სრულიად ახალი, ლექსიკურ უნივერსალიებზე დაფუძნებული ტიპოლოგიზაციის შესაძლებლობას, რადგან ყოველი სემანტიკური უნივერსალია ისევე შეიძლება წარმოდგენილ იქნას ფრაზეოლოგიზმით, როგორც სიტყვით: მაგრამ, თავის მხრივ, ფრაზეოლოგიური ნომინაციის თეორიასაც არსებითი კორექტივის შეტანა შეუძლია ვეუბიცკასეულ თეორიაში იმ გაგებით, რომ დაგვანახებს იმ მნიშვნელობას, რომელიც ამ თეორიისთვის შეიძლება ჰქონდეს კონოტაციის კონცეპტს.

S U M M A R Y

SEMANTIC UNIVERSALS, “CULTURAL SCRIPTS” AND PHRASEOLOGICAL NOMINATION (FOR THE INTERACTION OF THE CONCEPTS OF CONNOTATION AND CULTURAL UNIVERSALS)

INGA KOKAIA

The main objective of the article is to contribute to the interpretation of the functional essence of phraseology as a linguistic phenomenon on the bases of the dominant theoretical-methodological paradigm of contemporary linguistics which is defined as ‘Linguo-Cultural Paradigm’.

To fulfill the above-mentioned objective, the system of ‘cultural scripts’, suggested by Anna Vezbicka, should be connected not only with the suggested lexical, but with the phraseological system as well and with the fundamental units of these two systems – word and phraseological unit.

We think that the linguo-cultural interpretation of the functional essence of phraseological units should mean the inner connection of phraseological connotation – the significant component of a phraseological unit – with the concept of ‘cultural scripts’, the semantic bases of which can be defined by the system of semantic universals in which connotation is considered to be its main component.

As we see, the theory of Semantic Universals and ‘Cultural Scripts’ suggested by Vezbicka enables us to create a new type of typology of phraseological units based on lexical universals, taking into account the fact that any semantic universal can be presented by a phraseological unit, as well as by a word. Therefore, it should be assumed that the theory of phraseological nomination can contribute to the theory of ‘Cultural Scripts’ by defining the importance which connotational concept of the presented theory can have.

РЕЗЮМЕ

СЕМАНТИЧЕСКИЕ УНИВЕРСАЛИИ, «КУЛЬТУРНЫЕ СЦЕНАРИИ» И ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКАЯ НОМИНАЦИЯ (К ПОСТАНОВКЕ ВОПРОСА О ВЗАИМОДЕЙСТВИИ ПОНЯТИЙ КОННОТАЦИИ И КУЛЬТУРНЫХ УНИВЕРСАЛИЙ)

ИНГА КОКАИА

В статье ставится цель внести определенный вклад в интерпретацию функциональной сущности фразеологии как языкового феномена с опорой на ту теоретико-методологическую парадигму современной лингвистики, которая называется «лингво-культурологической парадигмой».

Для достижения вышеупомянутой цели, система «культурных сценарий», предложенная Анной Вежбицкой, связывается не только с лексической, но и с фразеологической системой языка и с фундаментальными единицами этих двух систем – со словом и фразеологизмом.

Лингвокультурологическая интерпретация функциональной сущности фразеологизмов означает выявление внутренней связи фразеологической коннотации с понятием «культурных сценарий», семантическим основанием которых должна быть признана система семантических универсалии, в пределах которой коннотация является ее основным компонентом.

Теория семантических универсалий и «культурных сценарий», предложенная Вежбицкой, позволяет создать новую типологию фразеологизмов, основанную на лексических универсалиях: любая семантическая универсалия может быть представлена как фразеологизмом, так и словом. С другой стороны, теория фразеологической номинации может внести существенный корректив в теорию «культурных сценарий», так как покажет значение коннотации концепта для этой теории.

სინონიმი და პოლისემია ქართულ ახალგაზრდულ ჟარგონში

ნინო პალ-ნიორაძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის დოქტორანტი

ახალგაზრდული ჟარგონის, როგორც კონკრეტული სოციალური ჯგუფის ენობრივი ქვესისტემის, ფუნქციონირების ერთ-ერთი თავისებურებაა მისი მომხმარებლის ყოფისა და ცნობიერების მნიშვნელოვანი ფაქტებისა და მოვლენების დეტალიზებული ნომინაცია, რის გამოც ჟარგონში ძალზე ინტენსიურია სინონიმის – კვაზისინონიმოს მოვლენა.

ცნობილია, რომ ლინგვისტიკაში კვაზისინონიმებს უწოდებენ აბსოლუტურად ერთმნიშველოვან სიტყვებს, რომელთა მნიშვნელობები მთლიანად ემთხვევა, სტილისტურადაც ერთმნიშვნელოვანნი არიან და გამოიყენებიან მხოლოდ მეტყველების სახეობრივი მრავალფეროვნებისათვის, ნებისმიერი მოლაპარაკის მიერ მისთვის შესაფერისი და მოსაწონი ვარიანტის ამორჩევისათვის.

კვაზისინონიმების სიუხვე, ბუნებრივია, იმითაც არის განპირობებული, რომ ყველა თაობა თავის სინონიმურ ერთეულებს ქმნის წინამორბედი თაობისაგან გამორჩევის მიზნით და უკვე არსებულ სინონიმებს საკუთარს ამატებს. მაგალითად, ლ. ბრეგვაძის „ქართული ჟარგონის ლექსიკონში“ 200-მდე სინონიმური ჟარგონიზმია. კვაზისინონიმური ჟარგონიზმების ეს რაოდენობა, ბუნებრივია, სხვადასხვა ინტენსივობით ასრულებს ნომინირების ფუნქციებს. მაგალითად, „მიხვედრის“, „შეგრძნების“ სემატიკის გამოხატვას „ემსახურება“ რვა ჟარგონიზმი:

- იადა – მიხვდა;
- მოიადა – მიხვდა;
- იაზრა – მიხვდა;
- ისქესა – მიხვდა, იგრძნო;
- იყიდა – მიხვდა;
- იყნოსა – მიხვდა, იგრძნო;
- მოყნოსა – მიხვდა, იგრძნო;
- მოწვა – მიხვდა, გაიგო.

რვა სინონიმური ლექსიკური ერთეულით გამოიხატება სმის (დალევის), ალკოჰოლის მიღების პროცესი:

- უბერავს – სვამს ალკოჰოლიან სასმელს;
- უბრახუნებს – სვამს მაგარ სასმელს;
- ურტყამს – სვამს ალკოჰოლიან სასმელს;
- შეუშვა – დალია (ძირითადად ალკოჰოლიან სასმელზე ითქმის);

- ჩაარტყა – დაღია;
- ჩახრახნა – დაღია ალკოჰოლიანი სასმელი;
- ჭაჭებში შეუშვა – „დაღია ალკოჰოლიანი სასმელი“ (ჭაჭები იგივე თირკმელებია – შარდის წარმოქმნელი და გამომყოფი ორგანო)¹

ხუთი სინონიმური ჟარგონიზმით გამოიხატება გარტყმა/დარტყმის პროცესი:

- უვლიპა – დაარტყა, დასცხო (ხმაბაძვითი სიტყვა);
- რეკა – დაარტყა, ესროლა;
- ჭყლიტა – გაარტყა, ჩასცხო (თითქოს რაღაცა მოაჭყლიტა სხეულზე);
- ხია – გაარტყა.

ასევე ხუთი სინონიმური ჟარგონიზმით გამოიხატება ქურდის სახელწოდება:

- ამწევი (კლიენტი) – მომპარავი, ქურდი;
- განაბი – ქურდი. მომდინარეობს ებრაულიდან;
- გიმელი – ქურდი;
- გოლა – ქურდი. ძალიან გავრცელებული ჟარგონი მე-20 საუკუნის 60-იან წლებში, ყფრო დასავლეთ საქართველოში, ახლა იშვიათად გაიგონებთ;
- მომპარავი – „ვინც იპარავს“ [ლომთაძე 2005: 83].

კვაზისინონიმით გამოიხატება ახალგაზრდული ჟარგონის ენობრივ სამყაროში ისეთი ინტენსიური გამოყენების მოვლენა, როგორცაა „მოტყუება“/„ტყუილის თქმა“. მისი სახელდებისათვის გამოიყენება 6 სინონიმური ჟარგონიზმი:

- აყლაპა – შეატყუა, მიასაღა, მოატყუა;
- აჭამა – მოატყუა;
- ათოხლა – მოატყუა;
- გადააგდო – მოატყუა, ოინი უყო;
- გადაგდება – მოტყუება.

აღნიშნულის გარდა, ლ. ბრეგაძის ლექსიკონში გამოიყოფა 5 ოთხჟარგონიზმიანი სინონიმური ნომინაცია, 10-ზე მეტი სამ ჟარგონიზმიანი, 30-მდე ორჟარგონიანი სინონიმური ნომინაცია, ხოლო თ. ლომთაძის „ქუთაისური ჟარგონის“ (2005) ახალგაზრდულ ჟარგონულ ლექსიკონში დაფიქსირებულია 2 ოთხჟარგონიზმიანი, 2 სამჟარგონიზმიანი, 10-მდე ორჟარგონიზმიანი სინონიმური ნომინაციები. ცხადია, აქედან ყველა არ არის კვაზისინონიმური, რადგან უმეტეს შემთხვევაში ცალკეულ სინონიმებს შორის დასტურდება სემანტიკური ნიუანსების არსებობა, მხოლოდ კონკრეტულ კონტექსტში გამოყენების მიზანშეწონილობა და ა.შ. ამასთან ერთი და იმავე ცნების, საგნის, მოვლენის ნომინირების მიზნით უცხოური ჟარგონიზმის

¹ ლ. ბრეგაძე, ქართული ჟარგონის ლექსიკონი, 2005, გვ. 160

სესხებაც ხდება და „საკუთარის“ წარმოებაც. მაგალითად, მოდური, ძვირფასი ტანსაცმლის სახელდებისათვის ერთ შემთხვევაში გამოიყენება ჟარგონიზმი „შმოტკები“, რომელიც რუსული „шмотки“-დან მომდინარეობს და ტანსაცმელს აღნიშნავს, სხვა ვითარებაში იმავე დანიშნულებით გამოიყენება მშობლიური – ქართული სიტყვა „ძონძები“ და ასევე „მოდური, ძვირფასი ტანსაცმლის“ მნიშვნელობით¹. ორივე ჟარგონიზმის სემანტიკა ცხადყოფს, რომ სინონიმის საფუძველია მომხმარებლის მეტყველების სტილი, მანერა და სახელდების სიზუსტის აუცილებლობა. სინონიმის მიზეზი ხშირ შემთხვევაში ჟარგონის მომხმარებელთა ენობრივი ცნობიერება, გემოვნება და ამა თუ იმ ჟარგონისადმი სუბიექტური დამოკიდებულება გამოდის. კონკრეტული საგნის, მოვლენის აღსანიშნად არსებული ჟარგონული სინონიმების სემანტიკა და მათი გამოყენების ტრადიცია ცხადყოფს, რომ ახალგაზრდების სხვადასხვა თაობები, ერთი მხრივ, წარმატებით გამოიყენებს არსებულ ჟარგონიზმებს, მეორე მხრივ, თავადაც ქმნიდა იმავე ცნების (საგნის, მოვლენის) აღმნიშვნელ ჟარგონიზმს. იმის გამო, რომ ძველ, ტრადიციულ ჟარგონზე არც ერთი თაობა არ ამბობდა უარს, ჟარგონულ ლექსიკაში ძველსაც თავისი ადგილი უნარჩუნდებოდა და მას ახალიც ემატებოდა. მაგალითისათვის, ვფიქრობ, „ქურდის“ ნომინაციების მოტანაც იკმარებს.

„ქურდის“ გამომხატავი სინონიმური ჟარგონიზმებიდან ძველ ჟარგონიზმად უნდა ჩაითვალოს ებრაული წარმომავლობის სიტყვები „გიმელი“ და „განაბი.“ XX ს. 60-იანი წლებიდან ჟარგონის ლექსიკის სამყაროში გაჩნდა ჟარგონიზმი „გოლა“, რომელიც განსაკუთრებით გავრცელდა დასავლეთ საქართველოში.² ახალმა თაობებმა კი საკუთარი ჟარგონიზმები შექმნეს. ასე გაჩნდა, მაგალითად, „ამწვევი (კლიენტი)“ და „მომპარავი.“

აღნიშნული ცხადყოფს, რომ სინონიმია და კვაზისინონიმია მნიშვნელოვანი წყაროს როლს თამაშობს ჟარგონული ლექსიკის ფონდის ზრდასა და ნომინაციური პროცესების ემოციურ-ექსპრესიული მუხტის გამოკვეთაში.

პოლისემია

ლინგვისტიკაში პოლისემია, ფართო გაგებით, ერთნაირი ბგერითი შედგენილობის მქონე ლექსიკური ერთეულებით სხვადასხვა მნიშვნელობის გამოხატვას ეწოდება. ე.ი. პოლისემია ფართო ნომინაციური ველით გამოირჩევა. პოლისემიური სიტყვები ერთმანეთისაგან წარმომავლობითაც განსხვავდებიან. მათ ომონიმებსაც უწოდებენ. მათგან განასხვავებენ ისეთ ძალიან მსგავს სიტყვებს, რომლებსაც **მრავალმნიშვნელობიან სიტყვებს** უწოდებენ. ამაში იგულისხმება ისეთი სიტყვები, რომელთაც თავისთავად სხვადასხვა კონტექსტში სხვადასხვა მნიშვნელობით გამოიყენებენ. მაგალითად, „მთის წვერი“, „ისრის წვერი“, ადამიანის წვერი (ბალანი პირისახეზე), აქედან წვერის პარსვა. ეს სიტყვები სინამდვილეში (რეალურად) ერთ სიტყვას წარმოადგენენ. **ომონიმები** კი სხვა ვითარებას ასახავენ. ისინი

¹ ლ. ბრეგაძე, ქართული ჟარგონის ლექსიკონი, 2005, გვ. 155

² იქვე, გვ. 45

მნიშვნელობითაც და წარმომავლობითაც სხვადასხვა სიტყვებს წარმოადგენენ. მაგალითად:

- ნარი – (ეკლებიანი მცენარე);
- ნარი – („ნ“ ასოს სახელწოდება);

სხვა მაგალითი:

- ალი – (ცეცხლის ალი);
- ალი – (ხალხური ზღაპრის პერსონაჟი).¹

კოდიფიცირებულ (სალიტერატურო) ენაში მრავალმნიშვნელობიანი სიტყვები, ჩვეულებრივ, ძალიან ცოტაა, თუმცა დიდი სიუხვით არც ომონიმები გამოირჩევა. ჟარგონული მეტყველების ერთი ნიშანი პოლისემიის განვითარებაა. ეს გარემოება კი, თავის მხრივ, ნომინაციური პროცესების შესაძლებლობებს მნიშვნელოვნად აფართოებს.

ლ. ბრეგაძის მიერ შედგენილ „ქართული ჟარგონის ლექსიკონში“ დაფიქსირებულია ორგვარი ნომინაციის გამომხატველი 25 ჟარგონიზმი და სამგვარი ნომინაციის გამომხატველი 3 ჟარგონიზმი.

თ. ლომთაძის ლექსიკონში დაფიქსირებულია ორგვარი ნომინაციის უნარის მქონე 12 ჟარგონიზმი.

პოლისემიის მოვლენა გამორჩეული სიხშირით არც თანამედროვე ქართულ ახალგაზრდულ ჟარგონში გამოირჩევა. ეს გარემოება განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს, რადგანაც ჟარგონული მეტყველების ერთ, ლამის არსებით თავისებურებას ავლენს. ესაა ნომინაციის სიცხადისა და მკაფიოობის ტენდენციის სიძლიერე. მაგალითად, ჟარგონიზმი „შეუბერა“ თანამედროვე ქართულ ახალგაზრდულ ჟარგონში სამი მნიშვნელობით გამოიყენება:

- შეუბერა – დიდი სისწრაფით გაქანდა;
- შეუბერა – საქმეს შეუდგა;
- შეუბერა – გაუტია, გარეკა;²

ოთხი მნიშვნელობით გვხვდება ჟარგონიზმი „ვარიანტი“:

- ვარიანტი – შანს, შესაძლებლობა;
- ვარიანტი – სუფრა, ქეიფი;
- ვარიანტის შედგენა – მოფიქრება იმისა, სად ვიქეიფოთ;
- ვარიანტში (ნათესაობითში დასმულ სიტყვათან) – მსგავსად, ყაიდაზე.³

თანამედროვე ქართულ ახალგაზრდულ ჟარგონში ომონიმურ ჟარგონიზმთა დიდი ნაწილი ორმნიშვნელობიანია. ეს გარემოება კი იმ მხრივაც არის საყურადღებო, რომ ეს ჟარგონიზმები ჟარგონიზმებად გადაქცევამდე თავდაპირველ სემანტიკასაც შეიცავდნენ და, ამდენად, პოლისემიის რეალური საზღვრების გაცილებით მეტ სიდიდეს ადასტურებენ.

¹ ლ. კვაჭაძე, ქართული ენა, თბილისი, 1993. გვ. 26-27.

² ლ. ბრეგაძე, ქართული ჟარგონის ლექსიკონი, 2005, გვ. 139-140

³ იქვე, გვ. 66

ასე რომ, ორმნიშვნელობიანი ჟარგონიზმები რეალურად მეტ მნიშვნელობას გამოხატავენ ჟარგონის სამყაროს მიღმიერ სემანტიკასთან ერთად. ორმნიშვნელობიანია მაგალითად ისეთი ჟარგონიზმები, როგორიცაა:

- მოხია – გაიქცა, წავიდა;
- მოხია – მაგარი რამე თქვა.¹

ჟარგონული პოლისემიის ერთი თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ სხვადასხვა ოციალურ ჯგუფში სხვადასხვა მნიშვნელობას ატარებს. თ. ლომთაძეს „ქუთაისურ ჟარგონში“ ამ თვალსაზრისით საინტერესო დაკვირვებები აქვს წარმოდგენილი. ქართულ ახალგაზრდულ ჟარგონში მას გამოთვლილი აქვს ის ჟარგონიზმები, რომლებიც ერთნაირი აქტუალობით გამოიყენება „ახალგაზრდულ ჟარგონშიც“, „ნარკომანების არგონშიც“, „დამნაშავეთა არგონშიც“ და „მოთამაშეთა ჟარგონშიც.“ მისი გამოთვლით ახალგაზრდული ჟარგონის 177 ლექსიკური ერთეულიდან ოთხივეჯგუფში იხმარება 90 ჟარგონიზმი, ხოლო 4 – დამნაშავეთა არგონშიც გამოიყენება. აქედან 20 ჟარგონიზმი სხვადასხვა სოციოლექტში სხვადასხვა მნიშვნელობას ატარებს. მაგალითად, „არიფი“ ახალგაზრდულ ჟარგონში ნიშნავს „გამოუცდელ, თანამედროვე ცხოვრებას ჩამორჩენილის“,² დამნაშავეთა არგონში - „კანონიერი ქურდების გარდა საზოგადოების სხვა წევრებსა“ აღნიშნავს;³

„თოხლი“ – საჭმელი, პურმარილი, ქეიფი (ებრაულიდან),⁴ „ათოხლა“ (ებრ.) – მოატყუა, შეცდომაში შეიყვანა (ოთხივე სოციალურ ჯგუფში) [ლომთაძე 2005: 47],⁵ „თოხლა – იგივე „ათოხლა“, „აკიდა – 1) დაავადება გადასდო, 2) დაავალა [ლომთაძე 2005: 47].⁶

ქართული ახალგაზრდული ჟარგონისათვის დამახასიათებელია სინონიმის, კვაზისინონიმის მოვლენა;

კვაზისინონიმია გამოიყენება ჟარგონის მომხმარებლის ინტენციის შესაბამისად, როგორც მეტყველების შესფერისი და მოსაწონი ვარიანტი.

კვაზისინონიმის მოვლენა და კვაზისინონიმების სიუსხვე ახალგაზრდულ ჟარგონში განპირობებულია იმითაც, რომ ყველა თაობა ქმნის თავის ახალ სინონიმურ ჟარგონიზმებს, მათ გამოიყენებს უკვე არსებულ სინონიმურ ჟარგონებთან ერთად.

ლ. ბრეგაძის „ქართული ჟარგონის ლექსიკონში“ 200-მდე სინონიმური ჟარგონია დქაფიქსირებული. სხვადასხვა კონკრეტული სემანტიკის გამოსახატავად ახალგაზრდული ჟარგონი გამოიყენებს რვა, ხუთ, სამ, ორ კვაზისინონიმურ ჟარგონიზმს და ა.შ. ასევე გამოიყოფა 5 ოთხჟარგონიანი, 10-ზე მეტი სამჟარგონიზმიანი, 30-მდე ორგანიზმიანი სინონიმური ნომინაციები.

¹ ლ. ბრეგაძე, ქართული ჟარგონის ლექსიკონი, 2005, გვ. 94

² თ. ლომთაძე, ქუთაისური ჟარგონი, ქუთაისი, 2005, გვ. 47

³ იქვე, გვ. 75

⁴ ლ. ბრეგაძე, ქართული ჟარგონის ლექსიკონი, 2005, გვ. 70

⁵ თ. ლომთაძე, ქუთაისური ჟარგონი, ქუთაისი, 2005, გვ. 47

⁶ იქვე

ქართული ახალგაზრდული ჟარგონი ერთი და იმავე ცნების ნომინირების მიზნით, ხშირ შემთხვევაში უცხოურ ჟარგონიზმსაც სესხულობს და „საკუთარსაც“ აწარმოებს.

ახალგაზრდობის სხვადასხვა თაობა, ერთი მხრივ, წარმატებით გამოიყენებს არსებულ ჟარგონიზმებს, მეორე მხრივ, თავადაც ქმნის იმავე საგნის/მოვლენის აღმნიშვნელ სინონიმურ ან კვაზისინონიმურ ჟარგონიზმებს.

ქართულ ახალგაზრდულ ჟარგონულ მეტყველებაში მნიშვნელოვან სახელდებით ფუნქციას ასრულებს პოლისემიის მოვლენა. ჟარგონის სივრცეში დასტურდება ომონიმია და მრავალმნიშვნელობიანი სიტყვების ფუნქციონირებაც. ეს გარემოება კი მნიშვნელოვნად აფართოებს ნომინაციური პროცესების შესაძლებლობების არეს.

პოლისემიის მოვლენა სიხშირით არც ახალგაზრდულ ჟარგონში გამოირჩევა. ეს გარემოება ქართულ ახალგაზრდულ ჟარგონში სიცხადისა და გამჭვირვალობის ტენდენციის სიძლიერეს ცხადყოფს.

ომონიმურ ჟარგონიზმთა დიდი ნაწილი ორ-ორი მნიშვნელობის მქონეა.

ჟარგონული პოლისემიის ერთი თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფში სხვადასხვა მნიშვნელობას ატარებს.

ლიტერატურა Literature Литература

1. ლ. კვაჭაძე, ქართული ენა, თბილისი, 1993 წ.
2. ლ. ბრეგაძე, ქართული ჟარგონის ლექსიკონი, 2005 წ.
3. თ. ლომთაძე, ქუთაისური ჟარგონი, ქუთაისი, 2005წ .

რ ე ზ ი უ მ ე

სინონიმი და პოლისემია ქართულ ახალგაზრდულ ჟარგონში

ნინო კალ-ნიორაძე

ჟარგონული მეტყველების, მათ შორის ახალგაზრდული ჟარგონის დამახასიათებელ ტენდენციად გვევლინება კონკრეტული საგნებისა და მოვლენების სეგმენტაცია და დეტალიზებული ნომინაცია. ამის გამო ჟარგონის სამყაროში მკვეთრად არის გამოხატული სინონიმის მოვლენა. ჟარგონული სინონიმი ხშირ შემთხვევაში კვაზისინონიმური ბუნებისაა, თუმცა არა ყოველთვის.

კვაზისინონიმის საფუძველი ჟარგონულ მეტყველებაში, ერთი მხრივ, ჟარგონიზმების გამოყენებაა მეტყველების სახეობრივი მრავალფეროვნებისათ-

ვის, მეორე მხრივ, ჟარგონის მომხმარებელი კონკრეტული თაობის სხვებისაგან გამორჩევის სურვილია.

ქართული ახალგაზრდული ჟარგონი ერთი და იმავე ცნების სახელდების მიზნით გამოიყენებს არსებულ ჟარგონიზმსაც, სესხულობს უცხოურსაც და ქმნის საკუთარსაც.

ახალგაზრდულ ჟარგონულ მეტყველებაში მნიშვნელოვან ნომინაციურ ფუნქციას ასრულებს პოლისემიის მოვლენაც. იგი არსებობს ომონიმის სახითაც და მრავალმნიშვნელობიანი სიტყვების ფუნქციონირების სახითაც. ეს გარემოება მნიშვნელოვნად აფართოებს ნომინაციური პროცესების არეს.

ჟარგონული პოლისემიის ერთ თავისებურებას წარმოადგენს სხვადასხვა სოციალური ჯგუფის სოციოლექტში სხვადასხვა მნიშვნელობის გამოხატვა.¹

S U M M A R Y

SYNONYMOUS AND POLYSEMY WITH THE JARGON OF THE GEORGIAN YOUTH

NINO PAL – NIORADZE

The jargon in speech, including the youth jargon, the trend is characteristic of certain subjects and events of segmentation and detailed categories. Due to the clearly expressed in the slang synonym for an event. Jargon synonymous in many cases quasi synonymous nature, but not always.

Synonymous with the quasi Jargon speech, on the one hand, Jargon use speech for the diversity of species, on the other hand, the generation of slang User distinguishing wants from others.

Georgian youth slang in order to apply the same concept designation Jargon well, and creates the borrow foreign its too.

Youth jargon speech serves as an important nomination polysemy event as well. There are many meanings to the words he homonym the extent and functioning of the extent. This significantly expands the area nomination processes.

Jargon polysemy one characteristic of different social groups in social dialect express different meanings.²

¹ საკვანძო სიტყვებია: ახალგაზრდული ჟარგონი, სინონიმია, პოლისემია, ომონიმია, მრავალმნიშვნელობიანი სიტყვები.

² Key words: youth slang, Synonymy, polysemy, homonym, multiform words.

Р Е З Ю М Е

СИНОНИМ И ПОЛИСЕМИЯ В ГРУЗИНСКОМ МОЛОДЁЖНОМ ЖАРГОНЕ

НИНО ПАЛ – НИОРАДZE

В Жаргонной речи, в том числе характерной тенденцией молодёжного жаргона представляются сегментация и детализированная номинация конкретных предметов и событий. Из-за этого в мире жаргона ярко выражено явление синонима. Не всегда, но очень часто жаргонный синоним по своей природе является квазисинонимом.

В речи квазисинонимного жаргона, с одной стороны, жаргон используется для видового разнообразия речи, с другой стороны, желанием конкретного поколения пользователей сленга отмигаться от других.

Грузинская молодёжь использует в сленге одного и того же обозначения существующий жаргон, заимствует иностранный и создаёт свой.

В молодёжной жаргонной речи важную номинационную функцию играет явление полисемии. Она существует как в виде омонима, так и в виде функционирования слов многообразного значения. Это событие значительно расширяет область процесса номинации.

Одну из особенностей полисемии жаргона представляет выражение разнообразных значений социолекта в различных социальных группах.

მეღია-ღისკურსის თავისებურება

სიბილა ბელაძე

ფილოლოგიის დოქტორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი

ცნობილია წმინდა აგუსტინეს სიტყვები, რომელიც ამბობდა „ორაზროვნება ყველა სიტყვაშიაო“. ეს ფაქტი გონებას კი არ ამუხრუჭებს, არამედ მის დინამიურ ქმედებას განაპირობებს და ეს ასეა ყველა სფეროში. ჩვენი ინტერესის საგანი ლინგვისტიკაა და აქედან გამომდინარე, კვლევის საგანი ლინგვისტური ორაზროვნება იქნება. უპირველეს ყოვლისა, გავისხენოთ ორაზროვნების დეფინიცია უნივერსალური ლექსიკონის მიხედვით – **ლინგვისტური ორაზროვნება** მაშინაა, როცა სიტყვას, ან გამონათქვამს რამდენიმე ინტერპრეტაცია შეიძლება მიესადაგოს. ეს ინტუიტიური დეფინიცია ძალიან ფართოა, ამიტომ ცდილობენ ლინგვისტიკაში დაახუსტონ და შემოფარგლონ ეს განმარტება, ყოველგვარი ვირტუალური თუ არავირტუალური გაუგებრობებისა და ორჭოფობებისაგან გამოაცალკეონ სწორედ ის ორაზროვნებები, რომელთა საფუძველიც იძებნება გარკვეული ენობრივი სისტემის სტრუქტურაში და იმ კანონებში, რომელთა მიხედვითაც ეს სისტემა ფუნქციონირებს. ამ შემთხვევაში უნდა გამოირიცხოს ისეთი ორაზროვნებები, რომლებიც განსაკუთრებულ შემთხვევებთან არის დაკავშირებული, ან ინტერპრეტაციის პრობლემით არის გამოწვეული. ამგვარი მიდგომით, რომელიც არც მარტივია და არც პირობითობას მოკლებული, მიიჩნევა, რომ ორაზროვანია, მაგალითად, გამონათქვამი «*je ne serai pas le premier président à perdre une guerre*» (მე არ ვიქნები პირველი პრეზიდენტი, რომელიც ომს წააგებს. ეს გამონათქვამი ორაზროვანია, რადგან, შეიძლება ნიშნავდეს: 1) „მე არ წავაგებ ომს, რადგან არ მინდა ვიყო პირველი პრეზიდენტი, ვინც ომი წააგო“ და 2) „ჩემ გარდა სხვა პრეზიდენტებსაც წაუგიათ ომი, მე არ ვიქნები პირველი“ ან კიდევ, სიტყვათა თამაში - «*c'est le premier vol de l'aigle*» (ამ გამონათქვამის პირველი მნიშვნელობაა: „ეს არის არწივის პირველი გაფრენა“, ხოლო მეორე მნიშვნელობა გამომდინარეობს ნაპოლეონ III – სთან მიმართებაში, რომელმაც ორღეანელთა ოჯახის ქონების კონფისკაცია მოახდინა და ეს გამონათქვამი უნდა შესაბამისად გავიგოთ, როგორც „იმპერატორის მიერ განხორციელებული პირველი ძარცვა“, რადგან სიტყვა „vol“ არის პოლისემიური და ფრენასაც ნიშნავს და ძარცვასაც, ოღონდ ამ შემთხვევაში, ფართო კონტექსტიდან გამომდინარე, გამონათქვამი ეხება ნაპოლეონ III-ს, რომელიც მეტაფორულად არწივს არის შედარებული, რადგან, ცნობილია, რომ არწივი არის იმპერიის სიმბოლო, ხოლო ძარცვა არის ზუსტი შესატყვისი მის მიერ განხორციელებული კონფისკაციისა,

არადა, ბუნებრივად და უკონტექსტოდ, ეს გამონათქვამი „არწივის პირველ გაფრენას ნიშნავს“.)

ამგვარად შემოფარგლული ორაზროვნებები ტრადიციულად მიჩნეულია როგორც შემთხვევითი ენობრივი არასრულყოფილება, რაც საფრთხეს უქმნის კომუნიკაციას. გამონაკლისად შეიძლება მივიჩნიოთ სიტყვათა თამაში, კალამბურები, რაც პირიქით, მოსაუბრის გონების სისხარტეზე მეტყველებს. ზემოთქმულის ტიპურ შემთხვევას წარმოადგენს ომონიმია სიტყვის დონეზე, მაგ., *bière* = «*boisson*» ou «*cercueil*» ou *au-delà* (ეს სიტყვა ლუდსაც ნიშნავს და კუბოსაც) /*selkilem*/ = «*celle qu'il aime*» ou «*celle qui l'aime*»; (ეს გამოთქმა ნიშნავს „ის ვინც მას უყვარს“ და „ის, ვისაც იგი უყვარს“); *quel auteur cite ce conférencier?* (ეს ფრაზა, რომელიც ნიშნავს „რომელ ავტორს ციტირებს მომხსენებელი“ და „რომელი ავტორი ციტირებს ამ მომხსენებელს“), ანუ ამ ფრაზაში საქმე გვაქვს კონსტრუქციის ომონიმიასთან, რადგან გაუგებარია, რომელია ქვემდებარე და რომელი პირდაპირი დამატება. ქვემდებარე ავტორიც შეიძლება იყოს და მომხსენებელიც და პირიქით, პირდაპირი დამატებაც ან ერთი და ან მეორე. ასეთ დროს მსმენელის წინაშე დგება აღქმის პრობლემა, რომელიც შეიძლება მოიხსნას დისკურსის ნიშნების გათვალისწინებით (კონტექსტი, კოტექსტი, ინტონაცია და ა.შ.).

კლასიკური გაგებით ომონიმიას პოლისემია უპირისპირდება, სადაც პრობლემად დგას ენობრივი ერთეულის, ან რაიმე კონსტრუქციის ღირებულების იდენტიფიკაცია. მაგ.: *L'amour de Dieu* – „ღმერთის სიყვარული“, შეიძლება ნიშნავდეს სიყვარულს, რომელიც ღმერთის მიმართ მაქვს, ან პირიქით, სიყვარულს, რომელიც ღმერთს აქვს ჩვენს მიმართ; ფრაზა *je cherche un produit contre la toux*, რაც შეიძლება ნიშნავდეს “ „ვეძებ ხველების საწინააღმდეგო საშუალებას“ და „ვიკვლე ხველების საწინააღმდეგო საშუალებას“ ამ შემთხვევაში ორაზროვნებას იწვევს ზმნა *chercher*, რომელიც პოლისემიურია და ძებნასაც ნიშნავს და კვლევასაც.

გენერატიული გრამატიკის მიმდევრები ცდილობენ პოლისემია ომონიმის მოდელამდე დაიყვანონ, რის გამოც ორაზროვან გამონათქვამს იმდენი ქვესტრუქტურა მიუწერება, რამდენი ინტერპრეტაციაც არის შესაძლებელი. სხვები კი, ევროპული სტრუქტურალიზმის მიმდევრები, სხვადასხვა ინტერპრეტაციას მეორეხარისხოვნად მიიჩნევენ ძირითად ღირებულებასთან მიმართებით, რაც თითოეული ნიშნის ან სტრუქტურის შინაარსს განსაზღვრავს, რასაც შეიძლება ახლდეს გაუგებრობა, რასაც თავის მხრივ მოხსნის, ან ვერ მოხსნის დისკურსი.

პრობლემა ისაა, რომ მართლაც ჭეშმარიტებაა იმის თქმა, რომ „ღმერთის სიყვარულს“ აქვს ერთსა და იმავე დროს ერთადერთი მნიშვნელობა და მრავალი შესაძლო მნიშვნელობა: მნიშვნელობის განსაზღვრება ყოველთვის ფარდობითია და აქვს ვარიანტების შესაძლებლობა საკითხიდან გამომდინარე. მაშასადამე, დაპირისპირება ორაზროვანსა და ბუნდოვანს შორის, ომონიმიასა და პოლისემიას შორის, უფრო ზოგადად კი, ერთადერთ მნიშვნელობასა და მრავალმნიშვნელოვნებას შორის არ არის აბსოლუტური ხასიათის. ამიტომ, ორაზროვნება ვერ დაიყვანება მარგინალურ შემთხვევითობათა სიმრავლედ, ის უფრო ენის სისტემის თანმდევ თვისებად წარმოჩნდება, რაც ვერ ვნებს ადამიანთა შორის კომუნიკაციას, არამედ ამ კომუნიკაციას ანიჭებს

სპონტანურად ფარდობით ხასიათს.

მართალია ეს აზრი დიდად საყურადღებოა, მაინც საჭიროა დისკურსს მოეხსნას ორაზროვნება, რათა უპრობლემო კომუნიკაცია შედგეს, რომ თავიდან ავიცილოთ ყველა სახის გაუგებრობა, რასაც მართლა შეუძლია დისკურსის ზუსტი აღქმა შეაფერხოს. პრობლემის თავიდან ასაცილებლად დისკურსის ფართო კონტექსტი უნდა მივიღოთ მხედველობაში. ამ საკითხთან დაკავშირებით არ შეიძლება არ გაგვახსენდეს ჟან მიშელ ადამის მიერ მოყვანილი მაგალითი მისსავე წიგნში „ტექსტის ლინგვისტიკა“ (გვ.27, 2008). ეს არის პოლ ელუარის ლექსი «Pourquoi suis-je si belle ? Parce que mon maître me lave» (რატომ ვარ ასეთი ლამაზი? იმიტომ, რომ პატრონი მრეცხავს (ან მბანს)). ეს ლექსი შედიოდა კრებულში „ტკივილის კაპიტალი“, შემდეგ ის ჩართული იქნა კრებულში „სამკერვალო დეტალები“, ბოლოს კი ჩართული იქნა „რჩეულ ლექსებში“. როგორც ცნობილია, ელუარს ჰყავდა ძაღლი, მდებარეობითი სქესის, რომელზეც გიჟდებოდა და რომელსაც ხშირად ჰბანდა, ამ კონტექსტიდან გამომდინარე, ჩვენ მიერ განხილულ პოეტურ ტექსტში ზმნას აქვს დაბანის მნიშვნელობა. შემდგომში, ელუარმა ეს ლექსი ერთ თეფშზე ამოატვიფრინა, და ზმნამ შეიძინა „გარეცხვის“ მნიშვნელობა. ჟ. მ. ადამის აზრით, „ამგვარი თანმიმდევრული ტექსტუალიზაციები, რაც დისკურსული მატერიალობის რეჟიმის ცვლად შეიძლება მივიჩნიოთ, იწვევენ მნიშვნელობის რყევას (იხ. ჟ.მ. ადამი, გვ.27). მიშელ ფუკო კი დასძენს, რომ „ზუსტად ერთი და იგივე სიტყვებით შედგენილი და იგივე მნიშვნელობით დატვირთული, სემანტიკური და სინტაქსური იდენტობის შენარჩუნებით, ფრაზა არ წარმოადგენს ერთსა და იმავე გამონათქვამს იმისდა მიხედვით ის წარმოთქმული იქნა საუბრისას, თუ ჩაწერილი იქნა რაიმე რომანში, ის დაიწერა ერთი დღის თუ საუკუნეების წინ, და თუ ის ზეპირ ფორმულირებაში ჩანს (Foucault, M.,1969, 132, «Archéologie du savoir », Paris, Gallimard). ჩვენ ვეთანხმებით ფუკოს და ადამის თვალსაზრისს, რომ დისკურსული მატერიალობის ცვლილება იწვევს აზრის რყევას (აქ ალბათ შესაძლოა ვიფიქროთ ექსტრალინგვისტურ ფაქტორებზე, კონტექსტებზე და კოტექსტებზე). თუმცა, აქვე გვახსენდება მატეი გიდერის აზრი, რომელიც მიიჩნევს, რომ არანაირი მიდგომა საკითხისადმი არ არის ამომწურავი, რომ ამგვარი დამოკიდებულებები ერთმანეთს ავსებენ (M. Guidère, p.66, op.cité).

ჟურნალისტური, ანუ *მედია-დისკურსი* განსხვავდება სხვა ტიპის დისკურსებისგან, მაგრამ *grosso modo* ისიც შეიძლება იყოს ორაზროვანი. ერთი *ფრანგი* ჟურნალისტი წერდა ინგლისში მიმდინარე ერთ-ერთ საფეხბურთო ჩემპიონატზე, რომ მან ამ ქვეყანაში ნახა „საოცარი ღრუბლები“ (« Les merveilleux nuages»). ამ ფრაზით მას სურდა ეთქვა, რომ ინგლისში არ იყო მზიანი ამინდი, თანაც გაგვახსენა ბოდლერის საოცარი ლექსი პროზად, რომელსაც ეწოდება „საოცარი ღრუბლები“. ერთმა ფრანგმა მწერალმა ბოდლერის ლექსის სათაური თავისი რომანის სათაურადაც კი გამოიტანა (ლაპარაკია ფრანსუაზ საგანზე და მის რომანზე „საოცარი ღრუბლები“). ამ ფრაზით ჟურნალისტმა გამოხატა თავისი დამოკიდებულება ინგლისური ამინდის მიმართ, მას ან მოეწონა ღრუბლიანი ამინდი, ან გამოხატა ირონია ინგლისური ამინდის მიმართ. ალბათ, უფრო ირონიაა ამით გამოხატული, რადგან ფეხბურთის მატჩის დროს სასურველია იყოს მზიანი დღე და არა

წვიმა და ღრუბლები. ანუ, ორაზროვნება შეიძლება ფიგურირებდეს არა მხოლოდ ლიტერატურულ დისკურსში, არამედ ჟურნალისტურ დისკურსშიც.

ნებისმიერ ვერბალურ დისკურსში, ზეპირი იქნება თუ წერილობითი, შეიძლება იყოს ორაზროვანი ელემენტები. მაგალითისათვის გავიხსენოთ ვერლენის ლექსი „ჩემი ჩვეული ოცნება“, ან „ჩემი ჩვეული სიზმარი“. ორაზროვნება უკვე სათაურშივეა გაცხადებული. იმისათვის, რომ დავადგინოთ ადეკვატური სათაური საჭიროა, ბოლომდე გავეცნოთ ამ პოეტური ტექსტის შინაარსს, რაც საშუალებას მოგვცემს მივაგნოთ ზუსტ სათაურს. « Je fais souvent ce rêve étrange et pénétrant, d'une femme inconnue, qui n'est chaque fois, ni tout à fait la même, ni tout à fait une autre et m'aime et me comprend... Est-elle brune, blonde ou rousse? – Je l'ignore... » (ხშირად უცნაური და გულშიჩამწვდომი ოცნება მეუფლება (ან სიზმარი მესიზმრება), უცხო ქალი, რომელიც ყოველ ჯერზე არც მთლად იგივეა, არც მთლად სხვანაირი და ვუყვარვარ და ჩემი ესმის... შავგვრემანია, ქერა თუ წითური? – არ ვიცი...) ამ ტექსტში ზედტერმინებული სიტყვა არის « le rêve », რომელიც არის პოლისემიური და ნიშნავს, რობერის ლექსიკონის მიხედვით, 1. ფსიქიკურ ფენომენტა წყება, რომელიც ძილის დროს ხდება (სურათები, წარმოსახვები), ეს არის სიზმარი (Suite de phénomènes psychiques se produisant pendant le sommeil (images, représentations). Ces phénomènes songe, rêver; onirique); 2. წარმოსახვის შექმნა სიფხიზლის მდგომარეობაში, ფიქრი, რომელიც გაურბის რეალობის იძულებებს, და რასაც ეწოდება წარმოსახვა, ან ხილვა (Construction de l'imagination à l'état de veille, pensée qui cherche à échapper aux contraintes du réel- imagination, vision). ლექსის მეორე კუბლეტი გვიხსნის, რომ საუბარია სიზმარზე, რადგან, როდესაც რაღაცას ნებით წარმოიდგენ, ალბათ აღარ დასვამ ვერლენურ კითხვას – „შავგვრემანია, ქერა თუ წითური?“. ამ შემთხვევაში საწყისი ორაზროვნება გამოიწვია იმან, რომ სათაური იზოლირებულ ფრაზასავით არის ყოველთვის მოწოდებული, რომელსაც ზოგ შემთხვევაში ექსპლიციტირება სჭირდება, რაც ტექსტის წაკითხვის შემდეგ ხდება შესაძლებელი. ამ შემთხვევაში ტექსტი უკვე თავისებურ კონტექსტს წარმოადგენს სათაურისთვის, რომლის გარეშეც არ აგვცდებოდა გაუგებრობა თარგმნის დროს. ცხადია, ორაზროვნება მხოლოდ პოეტურ ტექსტში არ მოიძებნება. a priori შეიძლება ითქვას, რომ მხოლოდ მათემატიკურ დისკურსებში არ არის ორაზროვნება. იდეალური იქნებოდა იურიდიული შინაარსის დისკურსებშიც რომ არ ყოფილიყო ორაზროვნება, მაგრამ არაერთხელ გაგვიგია, რომ ერთი და იგივე საკანონმდებლო ტექსტი რამდენიმე ინტერპრეტაციის წყარო შეიძლება გახდეს. ჩვენი პოსტულატი იქნება ის, რომ თითქმის ყველა დისკურსი შეიცავს ორაზროვნების მომენტს, რის გასაფანტავადაც მსმენელის ან მკითხველის მხრიდან ყურადღების კონცენტრაციაა საჭირო, მაგრამ ამასთანავე ტექსტის და კონტექსტის მიღმა, ინტერაქციაში მყოფ პირს უნდა ჰქონდეს ენციკლოპედიური ცოდნაც, რაც არის დამხმარე საშუალება ორაზროვნების აღმოსაფხვრელად.

დღეს მხატვრულ ლიტერატურაზე მეტად გაზეთებს კითხულობენ, ხოლო ზეპირ მედიაში უფრო ყოველდღიურ ამბებს გადმოსცემენ ან აანალიზებენ. გამომდინარე საყოველთაო დიდი ინტერესიდან, ჩვენს გარკვეულ ყურადღებას იპყრობს ჟურნალისტური დისკურსი, რომელსაც მედია-დისკურსი შეიძლება

გუწოდოთ და რომელიც თავის თავში გააერთიანებს როგორც წერილობით, ასე ზეპირ დისკურსს. თუმცა, აქვე ავლნიშნავთ, რომ ტელედისკურსი საკმაოდ განსხვავდება საგაზეთო დისკურსისაგან. პირველი – უფრო თამამი და გაბედულია, მეორე – უფრო თავშეკავებული. მართალია საკმაოდ მკაფიოა განსხვავება მხატვრულ დისკურსსა და მედიადისკურსს შორის, მაგრამ არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ დიდი მწერლები ხშირად ჟურნალიზმიდან მოდიან, ყველამ იცის თუ როგორ მნიშვნელოვან რეპორტაჟებს ქმნიდნენ ჟოზეფ კესელი და ალბერ კამიუ. ცნობილია, რომ ბალზაკი და ზოლაც მუშაობდნენ ჟურნალისტიკაში. მაგრამ, უკვე მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრიდან ჟურნალიზმი უარს ამბობს ამ მემკვიდრეობაზე და უკვე სპეციალიზებული დისკურსების უულგარიზაციას ეწევა.

ჟურნალისტური დისკურსის მთავარი მახასიათებელია პოლიფონიურობა და კულტურის გამოხატვის უნარი. ორპიროვნება კი არა მარტო სიტყვის პოლისემიურობიდან, არამედ კულტურული სხვაობიდან შეიძლება აღმოცენდეს. „საოცარი ღრუბლები“ ამის მკაფიო მაგალითია, ლამაზი სიტყვების ეს კომბინაცია ფრანგული კულტურის ნაწილია; ვინც ბოდლერის ამ ლექსს არ იცნობს, საოცარი ღრუბელი მხოლოდ საოცარი ღრუბელია.

აღსანიშნავია, რომ სხვადასხვა ქვეყანაში ტერორიზმზე და ომზე შექმნილი წერილობითი თუ ზეპირი დისკურსები წყლის ორი წვეთით ჰგვანან ერთმანეთს, რაც a priori შეიძლება ითქვას, რომ კოლექტიური მესიერების დამსახურებაა, რადგან ტერორიზმისა და ომის ხატი, რომელიც შექმნილია მედიის წყალობით საერთოა დასავლური სამყაროსათვის და არა მარტო აქ, რაც იწვევს იმას, რომ მისი ამსახველი მედიადისკურსები ერთმანეთს ჰგავს. მაგრამ, მნიშვნელოვანია სხვადასხვაენოვან მედიადისკურსებს შორის არსებული განსხვავება, რასაც განაპირობებს განსხვავება ისტორიებს, სოციოკულტურულ კონტექსტებსა და ჟურნალისტურ საქმიანობათა შორის. ალბათ ამ განსხვავების შედეგია ის, რომ ერთი და იგივე მოვლენა სხვადასხვა მედიადისკურსში სხვადასხვანაირად შეიძლება წარმოჩნდეს. მაგალითად, 2008 წლის ომი საქართველოში; ქართულ მედიადისკურსში ჭარბობდა ისეთი გამოთქმები, როგორებიცაა: „რუსი ბარბაროსები“, „დაბომბვები“, მაშინ როდესაც, ფრანგული პრესა ამ ომს კონფლიქტად ნათლავდა, დაბომბვებს დარტყმებს უწოდებდა. უდავოა, რომ ქართულთან შედარებით ფრანგულ მედიადისკურსში ჭარბობს ევფემიზმები, რაც სიმძაფრეს უკარგავს მოვლენას. ასევე თვალში საცემია ტელედისკურსის განსხვავება წერილობითი ჟურნალისტური დისკურსისაგან. ტელედისკურსი სადისტურიც კია ზოგჯერ, წერილობით დისკურსისაგან განსხვავებით, მაგ., მთელმა მსოფლიომ ნახა პირდაპირ ეთერში სადამ ჰუსეინის სიკვდილით დასჯა. ეს ცოტა გაუგებარია, რადგან იგივე დასავლური პრესა, როგორც ავლნიშნეთ, კონკრეტული მოვლენის აღწერისას ევფემიზმებს იყენებდა, რაც ალბათ იმით შეიძლება აიხსნას, რომ დასავლეთს არჩეული აქვს ფრთხილი პოლიტიკა ისეთი ეპოქასწამორჩენილი ქვეყნის მიმართ, როგორიც რუსეთია.

კონტრასტული ანალიზისთვის განვიხილოთ ფრანგული და ქართული პოლიტიკური დისკურსები, რომლებიც თავის თავში მოიცავენ სხვადასხვა კულტურას. დასაწყისისათვის ავიღოთ ქართულ პრესაში გამოქვეყნებული პოლიტიკური შეფერილობის ტექსტის ფრაგმენტი, რომელიც გაზეთ 24

საათში გამოქვეყნდა: „ვინ სად გავიზარდეთ. ვინ როგორ. ვისაც როგორ შეეძლო, ისე გვზრდიდა. ერთი კი ვიცი, რომ, რა-რა და მოპარული ფქვილის ფულზე არ გავზრდილვართ! მოპარულით არც დედებს, არც მამებს მოვუწამლივართ. არც სამშობლოს გაყიდვის ფასი უსწავლებია ვინმეს. არც მოღალატისადმი, გამყიდველისადმი, მტრისადმი შენდობა, ლოიალურობა შთაუნერგავთ. არც მასთან თანამშრომლობა, მასზე მიყიდვა უსწავლებიათ. არც ტყუილზე, სიყალბეზე გავზრდილვართ. არც სხვისი (ვისი?) გამწარების უსუსურ, მდაბიო, სამარცხვინო, უპატიებელ სურვილზე გავზრდილვართ. არც საქართველოს დამოუკიდებლობის დღისადმი მიძღვნილი ადლუმის „ჩაშლაზე“, პროვოკაციაზე; არც ხალხით მანიპულირებასა და მოტყუებაზე, ურთიერთდაპირისპირებაზე; არც საგანგებოდ დარიგებული ჯოხების სხვისი დაკვეთით ქნევა-რტყმევაზე; არც 10-20 ლარად მოსყიდვაზე; არც მოლოტოვის კოქტეილების სროლაზე; არც მტრის წისკვილზე წყლის დასხმაზე და არც ქვეყნის დაღუპვაზე გავზრდილვართ. და არც „ბელა ჩაოხე!“ (« Tout le monde a été éduqué différemment et dans des endroits différents. On nous a éduqués comme on a pu mais je sais pertinemment que mes parents ne m’avaient pas élevée grâce à l’argent gagné de la vente de farine volée! Ils ne m’avaient pas appris la trahison, ni la tolérance face à l’ennemi, face au traître. Ils ne m’avaient pas inspiré la collaboration avec l’ennemi », Kétévan Ignatova, (24 heures). ამ სტატიაში საუბარია ფსევდო პოლიტიკურ ოპოზიციაზე საქართველოში, რომლის წარმომადგენლებსაც უფრო რუსული ფულის ჩაჯიბვა აინტერესებთ, ვიდრე სამშობლო და ამიტომ მზად არიან დაამხონ დემოკრატიული ხელისუფლება. ჟურნალისტი მინიშნებას აკეთებს მოღალატეებზე, რომლებიც ფულის გამო სამშობლოს ყიდიან. ამ ფრაგმენტში ერთი ორაზროვანი ფრაზაა - „რა-რა და მოპარული ფქვილის ფულზე არ გავზრდილვართ“ (« Mes parents ne m’avaient pas élevée grâce à l’argent gagné de la vente de farine volée »). ნეიტრალური მთარგმნელი, რომელიც მოწყვეტილია ქართულ რეალობას ვერაფერ განსაკუთრებულს ამ ფრაზაში ვერ დაინახავს. არადა, ფქვილი ხაზგასმულია ჟურნალისტის მიერ. რეალობა კი ისაა, რომ გვარცელებული აზრის მიხედვით სწორედ ფქვილი ფიგურირებს პარლამენტის ყოფილი თავმჯდომარის ოჯახის გამდიდრების საქმეში. ანუ, აქ სახეზეა ირონია, რომელსაც დიდი მნიშვნელობა ენიჭება არამარტო ქართულენოვან დისკურსში. ფიგაროში გამოქვეყნებულ ერთერთ სტატიაში, რომელშიც საუბარია რუსეთის შემოჭრაზე საქართველოს ტერიტორიაზე, რაც არის რუსეთის დიდი სირცხვილი, ჟურნალისტი წერს მედვედევის შესახებ, რომელიც მოლაპარაკებაში მონაწილეებს სიმშვიდისკენ მოუწოდებს. ეს მოწოდება ირონიულზე მეტია, ცინიკურია. ეს ცინიზმი კი მოდის ამ დისკურსის იმპლიციტური შინაარსიდან. ნატალი გარიკის აზრით, ([1] გვ. 91) გამონათქვამი გადმოსცემს ზუსტად იმას, რასაც გამოხატავს ან გამონათქვამი გადმოსცემს იმაზე მეტს, რასაც გამოხატავს. ასეთ დროს საქმე ეხება იმპლიციტურ შინაარსს. მაგალითში „ფულს ბედნიერება აღარ მოაქვს“ (« L’argent ne fait plus le bonheur ») ორი იმპლიციტური შინაარსი ფიქსირდება; ერთი სავარაუდო და ერთიც – ნაგულისხმევი. სავარაუდო იქნება – „იყო დრო, როცა ფულს ბედნიერება მოჰქონდა“ (« Il fut un temps où l’argent faisait le bonheur »), ხოლო ნაგულისხმევი – „შენ უნდა ისიამოვნო“ (« Tu devrais te faire plaisir »). გამონათქვამის ინტერპრეტაცია ეყრდნობა ინტენციის ცნებას.

მოსაუბრე თავისი საუბრით გარკვეულ ფინალამდე მიდის, რაც არის სემანტიკური და პრაგმატიკული გეგმა, ხოლო თანამოსაუბრე ახდენს გამონათქვამის ინტერპრეტაციას იმისდა მიხედვით, რაც მას ჰგონია, გამომდინარე ენონსიაციის გარემოებებიდან, რაც მოსაუბრეს უნდოდა ეთქვა. მაშასადამე, არსებობს გარკვეული კოოპერაცია მოსაუბრეს - ენონსიატორსა და თანამოსაუბრეს შორის, მათ საბოლოო მიზანი აერთიანებთ. მაგრამ, თუ თანამოსაუბრე დროით და სივრცით დაშორებულია, მაშინ კოოპერაცია წარმატებული ვერ იქნება (მაგ., როცა საქმე ეხება სხვა ეპოქაში დაწერილ რომანებს და უცხოურ პრესაში გამოქვეყნებულ სტატიებს; ორაზროვნება უკანასკნელ შემთხვევაში კულტურათა სხვადასხვაობიდან გაჩნდებოდა). მაგ., თუ მოსაუბრე არ იცნობს ბომარშეს პიესას, ვერასოდეს მიხვდება, რას ნიშნავს ფიგარო. თუ არ იცი, რომ ჟაკ ბრელის ქვეყანა არის ფლანდრია, მაშინ ვერ მიხვდები ფრაზას – « *Le plat pays qui est le mien* » (ბრტყელი ქვეყანა, რომელიც ჩემია). თუ არ გვეცოდინება ბოდლერის სიყვარულის ისტორია მულატ ქალ ჟან დიუვალთან, მაშინ ვერ მივხვდებით მის მომხიბლველ სტრიქონს – « *Ma belle ténébreuse* » (ჩემო მშვენიერო ბინდისფერო). და თუ არ იცი ანრი IV-ს ისტორია, მაშინ შეუძლებელი იქნება ცნობილი ფრაზის – « *Paris vaut une messe* » (პარიზი მესად ღირს) - გაგება. ე.ი. იმისათვის, რომ ენონსიატორის, ანუ მოსაუბრის ინტენცია ნათელი გახდეს თანამოსაუბრისათვის, უნდა არსებობდეს კოოპერაცია მათ შორის, რაც წარმატებული იქნება მაშინ, თუ მოსაუბრეებს დაახლოებით ერთნაირი კულტურული დონე ექნებათ. იმ შემთხვევაში კი, თუ მოსაუბრეთა შორის დროითი და სივრცითი სხვაობა იქნება, ანუ, ავტორსა და მკითხველებს შორის, მაშინ რა თქმა უნდა წარმოიშვება ორაზროვნება. მაგრამ ორაზროვნება მოიხსნება, თუ მკითხველები კულტურული ადამიანები იქნებიან, რომელთათვისაც ტექსტის დროინდელი რეალობა არ იქნება უცხო. ანუ, თუ შევაჯამებთ, ორაზროვნების თავიდან ასაცილებლად უნდა ვიცოდეთ სიტყვის პოლისემია, ომონიმია და უნდა ვიცნობდეთ ფართე კონტექსტს და გვქონდეს ენციკლოპედიური განათლება, რომ თავიდან ავიცილოთ ის გაუგებრობები, რაც ორაზროვნებას შეიძლება მოჰყვეს.

უამრავი საგაზეთო სტატია მიეძღვნა მოვლენას, რომელსაც მეტაფორულად შეიძლება ვუწოდოთ „რუსული ჩექმების ხმაური საქართველოში“ (« *Bruits de bottes russes en Géorgie* »). ჩვენი ანალიზისთვის ყურადღება შევაჩერეთ ფრანგული გაზეთის „ლე ფიგაროს“ სტატიებზე: *Russie: Sarkozy a failli quitter la table des discussions, L'ancien espace soviétique sous le choc géorgien et La Russie déploie des renforts contre la Géorgie.* („რუსეთი: სარკოზიმ კინაღამ დატოვა მოლაპარაკების მაგიდა“, „ყოფილი საბჭოთა სივრცე შოკის ქვეშ, რუსეთმა გაშალა მაშველი ძალები საქართველოს წინააღმდეგ“). ეს სტატიები ეხებოდა რამდენიმედღიან ომს, რომელიც რუსეთმა საქართველოში წამოიწყო 2008 წელს. ამ სტატიების ტექსტები არის პოლიფონიური, რომლებშიც ისმის სარკოზის ხმა, ჟურნალისტების, მოლაპარაკებაში მონაწილეების, რომლებიც ირიბი ნათქვამით არის წარმოდგენილი. ამ ტექსტების ლექსიკა წარმოდგენილია ნეგატიური შინაარსის სიტყვებით: შოკი, კონფლიქტი, მუქარა, უკან დახევა, ომი (*choc, conflit, menace, retrait, guerre*). უნდა აღინიშნოს, რომ ნომინაცია არ არის ადვილი, ის მუდამ დაძაბულობის საგანია აღნიშვნასა და

მნიშვნელობას შორის, რომლებიც ორ დაპირისპირებულ პოლუსს წარმოადგენენ და თან ერთმანეთისგან განუყოფლები არიან; ომი, რომელმაც გადარია საქართველო პირველ სტატიას ადნიშნულია, როგორც „ინციდენტი“, მაგალითად... ამ დისკურსებს არ აკლია ემოცია, პირველ სტატიას ერთგვარი გაღიზიანება გასდევდა, რაც გამოწვეული იყო რუსების საქციელით მოლაპარაკებების დროს, ხოლო მეორე გამოხატავს შიშს, რასაც რუსეთის ბარბაროსული ქმედება იწვევს დამოუკიდებელი ქვეყნის ტერიტორიაზე. ამ სტატიების ანალიზს მივყავართ შემდეგ დასკვნამდე: ჟურნალისტური დისკურსი არის ინტერაქციაში იმ მოვლენასთან, რომელიც იცვლება ძლიერი მედიატიზაციის შედეგად და აქედან გამომდინარე, კარგავს პირველად ღირებულებას (ჩვენ შემთხვევაში „ომი“ იქცა „კონფლიქტად“ და ბოლოს „ინციდენტად“). ისმის კითხვა, ორაზროვნება ხომ არ არის პოლიტიკური შინაარსის ჟურნალისტური დისკურსის საგანი, იმისთვის, რომ გამიზნულად წარმოიშვას ორაზროვნება, რადგან შიშველი სიმართლე ალბათ სასიფათოა? მოცემულ კონკრეტულ შემთხვევაში სიმართლე ასეთია – რუსის ტანკები ჯერ კიდევ საქართველოშია, ანუ კონფლიქტი არ დამთავრებულა ხელმოწერილი ხელშეკრულების მიუხედავად. აქვე ჩნდება სრულიად უჩვეულო კითხვა, ხომ არ არის ჟურნალისტური დისკურსი პოეტური ტექსტის მსგავსი, რადგან ორივე სავსეა ორაზროვნებით? არამც და არამც, რადგან პოეტური ორაზროვნება ლამაზია და სასიამოვნო, იმიტომ, რომ ის ესთეტიკურ ღირებულებას წარმოადგენს, რაც წარმოუდგენელია პოლიტიკური, ჟურნალისტური დისკურსისათვის. პოლიტიკური დისკურსისათვისაც არის დამახასიათებელი იმპლიციტურად ემოციები, მაგრამ ისინი თითქმის ყოველთვის ნეგატიური ღირებულებისაა, ასეთებია შიში, პანიკა, ირონია და ცინიზმი.

ლიტერატურა
Literature
Литература

1. Nathalie Garric, Frédéric Calas, Introduction à la pragmatique, Hachette, 2007
2. Françoise Armengaud, La pragmatique, PUF, 2007
3. Adam, Jean-Michel, La linguistique textuelle, Paris, 2008.
4. Francine Mazière, L'analyse du discours, PUF, 2005.
5. Roland Eluerd La lexicologie, P. 2000
6. Introduction à la lexicologie, sémantique et morphologie Armand Colin, 2005
7. A. Lehmann et F. Martin-Berthet, Introduction à la lexicologie, 2005
8. Christian Baylon, Xavier Mignot, initiation à la sémantique du langage, Armand Colin, 2007

რ ე ზ ი უ მ ე

მედია-დისკურსის თავისებურება

სიბილა გელაძე

მოცემული სტატია ეხება მედია-დისკურსის თავისებურებებს, რომლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მახასიათებელია ლინგვისტური ორაზროვნება, რაც მაშინ იჩენს თავს, როცა სიტყვას, ან გამონათქვამს რამდენიმე ინტერპრეტაცია შეიძლება მიესადაგოს. მედია-დისკურსის მნიშვნელოვან მახასიათებლებში შედის პოლიფონიურობა და კულტურის გამოხატვის უნარი. ორაზროვნება კი არა მარტო სიტყვის პოლისემიურობიდან, არამედ კულტურული სხვაობიდან შეიძლება აღმოცენდეს მაგ., თუ მოსაუბრე არ იცნობს ბომარშეს პიესას, ვერასოდეს მიხვდება, რას ნიშნავს ცნობილი ფრანგული გაზეთის სათაური „ლე ფიგარო“. გამონათქვამის ინტერპრეტაცია ეყრდნობა აგრეთვე კომუნიკანტის ინტენციას. მოსაუბრე თავისი საუბრით გარკვეულ ფინალამდე მიდის, (იგივე ითქმის ჟურნალისტზე, რომელიც ერთგვარი მოსაუბრეა), ანუ მოქმედებს გარკვეული სემანტიკური-პრაგმატიკული გეგმით. ხოლო თანამოსაუბრე (ჩვენ შემთხვევაში მკითხველი, ან მსმენელი) ახდენს გამონათქვამის ინტერპრეტაციას იმისდა მიხედვით, რაც მას ჰგონია გამომდინარე ენონსიაციის გარემოებებიდან. მაშასადამე, არსებობს გარკვეული კოპერაცია მოსაუბრეს - ენონსიატორსა და თანამოსაუბრეს შორის, მათ საბოლოო მიზანი აერთიანებთ. მაგრამ, თუ თანამოსაუბრე დროით და სივრცით დაშორებულია, მაშინ კოპერაცია შეიძლება არ იყოს წარმატებული.

მედია-დისკურსებში და ინტერაქციულ კომუნიკაციაში ორაზროვნება სასურველია აღმოიფხვრას, ან მინიმუმამდე იქნას დაყვანილი, რაც ბევრად იქნება დამოკიდებული ჟურნალისტის ინტენციაზე და მსმენელის ან მკითხველის მომზადების დონეზე ამა თუ იმ საკითხთან დაკავშირებით.

S U M M A R Y

THE PECULIARITIES OF THE MEDIA-DISOURSE

SIBILA GELADZE

The given article concerns the peculiarities of the media-discourse, one of the most important elements of which is linguistic ambiguity, which shows itself in the cases when one word or phrase can be interpreted in a several way. Important characteristics of the media-discourse is its polyphony and its ability to express culture. Ambiguity may be caused not only by the polysemantic meaning of a word or phrase, but also by cultural difference. For example, if a speaker does not know Bomarchais's play, he will never guess what the title of a well-known French newspaper 'Le Figaro' means. How to interpret a word or a phrase may also depend on a speaker's intention. A speaker leads his/her conversation to a certain end. The same is true about a journalist, who is a kind of speaker as well, acting according to certain semantic-pragmatic plan. But a co-speaker (a listener or a reader in our case) interprets

a message according to what he/she thinks is true according to an announcement circumstances. Therefore, there is a certain cooperation between a speaker-announcer and a co-speaker - they have a common goal. But if a co-speaker is far in time or distance, then cooperation may be not successful.

It is desirable that in media-discourse and interactive communication ambiguity is eliminated, or reduced to minimum, which will largely depend on the intention of a journalist and listener's and reader's level of knowledge on this or that topic.

РЕЗЮМЕ

ОСОБЕННОСТИ МЕДИА-ДИСКУРСА

СИБИЛА ГЕЛАДЗЕ

Данная статья посвящается лингвистической двусмысленности, которая имеет место в том случае, когда одно и то же слово или высказывание может быть интерпретировано по-разному. Двусмысленность является, скорее всего, качеством языковой системы и никак не мешает коммуникации. Главным оттенком медиатического дискурса является его полифонический характер и способность выражения культуры, так как двусмысленность иногда исходит ни от полисемии слова, а от разницы между культурами. Например, если коммуникант не знаком с пьесой Бомарше «Фигаро», он никогда не поймет, что означает название французской газеты «Ле Фигаро». Часто интерпретация высказывания зависит от интенции говорящего (коммуниканта, в нашем случае, журналиста). Он идет по своему прагматическому плану. Между коммуникантами существует своеобразная кооперация. Эта кооперация не будет успешной, если один из коммуникантов отдален во времени и пространстве.

Одним словом, двусмысленность носит эстетический характер, когда дело касается литературы, но ее надо избежать в медиатическом дискурсе, и это часто зависит от интенции журналиста.

ქრონოტოპი ბრიზოლ რობაქიძის რომანში „გველის პერანგი“

ვიოლეტა ავეთისიანი

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის PhD კანდიდატი
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის მეცნიერებათა და
ხელოვნების ფაკულტეტის ლექტორი

ცნობილია, რომ ყოველი შემოქმედი ქმნის დროისა და სივრცის თავისებურ სამყაროს, თავის კოსმოსს. ამ სამყაროს გააზრება, მწერლისა და მისი შემოქმედების გაგებას ნიშნავს. ამგვარად, ლიტერატურული ტექსტის დროისა და სივრცის ორგანიზების ანალიზით, ჩვენ შეგვიძლია გავხსნათ ნაწარმოების მხატვრული სამყარო, ასევე წარმოვაჩინოთ მწერლის შემოქმედების სპეციფიკური განსაკუთრებულობანი და ჩამოვაყალიბოთ წარმოდგენა მის ფილოსოფიურ შეხედულებებზე [5].¹

ლიტერატურაში სივრცისა და დროის ურთიერთკავშირის მხატვრული აღქმა (ათვისება) განეკუთვნება მე-20 საუკუნის მხატვრული შემოქმედების მეტად აქტუალურ პრობლემათა რიცხვს, როდესაც, ფიზიკისა და ბუნებისმცოდნეობის სფეროში ახალ მეცნიერულ აღმოჩენებთან დაკავშირებით, ღრმა სოციალური კრიზისებითა და რყევებით, მწვავედ იტყვის დროისა და სივრცის პრობლემის მიმართ [იქვე]. თავის დროზე, „დროისა და სივრცითი ურთიერთობების არსებით ურთიერთკავშირს, რომლებიც მხატვრულად არის ათვისებული ლიტერატურაში“ [6], მ. ბახტინმა უწოდა – „ქრონოტოპი“² (მე. ბერძ. „chronos“ – დრო, „topos“ – ადგილი, სივრცე).

ლიტერატურულ ქრონოტოპებს გააჩნია, უპირველეს ყოვლისა, სიუჟეტური მნიშვნელობა. ისინი წარმოადგენენ ავტორის მიერ აღწერილ ძირითად მოვლენათა საორგანიზაციო ცენტრებს. „ქრონოტოპში ებმება და იხსნება სიუჟეტური კვანძები. შეიძლება პირდაპირ ვთქვათ, რომ მათ განეკუთვნება სიუჟეტის წარმომქმნელი ძირითადი მნიშვნელობა“³ [7], – ამბობს მ. ბახტინი.

ჩემი კვლევის ობიექტს წარმოადგენს გრიგოლ რობაქიძის რომანი „გველის პერანგი“ (1926 წ.), რომელიც მწერლის ერთ-ერთი ცნობილი ნაწამოებია.

„გველის პერანგი“-ს მხატვრული სივრცის ერთ-ერთ განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს მთავარი გმირის – არჩიხაღდ მეკეშის გზა, რომელიც მიემგზავრება ირანის გავლით – საქართველოში, ხოლო დროით (ძირითადად), იმ პერიოდით, რომელიც სჭირდება გმირს, თავის ისტორიულ სამშობლოში დასაბრუნებლად.

¹ იხ.: Маслова А., Поэтика хронотопа в раннем творчестве Б. Л. Пастернака// <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/93464.html> (ციტატის თარგმანი სტატიის ავტორს ეკუთვნის - ვ. ა.)

² ტექსტში ყველა კურსივი სტატიის ავტორისაა - ვ. ა.

³ ციტატის თარგმანი სტატიის ავტორს ეკუთვნის - ვ. ა.

ძირითადი დრო, რომელშიც ვითარდება „გველის პერანგი“-ს მოქმედება, არის აწმყო, – მე-20 საუკუნის დასაწყისის რევოლუციური ხანა. წარსული დრო, (არჩიბალდ მეკემის მამის – თამაზ მაყაშვილის ისტორია), და დიდი ხნის წინანდელი დრო (ირუბაქიძეების შთამომავლების ისტორია), შემოდის თხრობაში იმ მომენტში, როდესაც გმირი ეცნობა იმას, რაც ჩაწერილია რვეულში და ხელნაწერებში მისი მამის და წინაპრების ცხოვრების შესახებ. ჭარსული რომანში იხსნება ასევე მეტაფიზიკური სამყაროს მეშვეობით, საითაც გადაყავთ არჩიბალდ მეკემში მისი მოგონებები, მოგონებები-ხილვები, ზმანებები-ხილვები და ფიქრები. თავის მხრივ, ნაწარმოებში არ არსებობს მომავალი დრო.

„გველის პერანგში“ სივრცე და დრო შერწყმულია მთავარი გმირის აზრთან წარსულის შესახებ. რომანის აწმყო დროში, არჩიბალდ მეკემის რეალური გზის გარდა, ნაჩვენებია ამ გმირის „გაქცევა“ თავისი მოგონებებისაგან, ხილვებისაგან, წარსულის მიერ მოგვრილი აზრებისაგან. მაგრამ ხილვები იმდენად ხშირია, რომ შეუმჩნეველად იქცევა არჩიბალდის აწმყოს განუყოფელ ნაწილად.

ნაწარმოებში შესაძლოა გამოვეყნოთ სიუჟეტის სივრცის შემავსებელი, ორი სამყარო: რომანის ფიზიკური სამყარო, რომელიც შედგება არჩიბალდ მეკემის გზისაგან, და რომანის არასივრცული მეტაფიზიკური სამყარო, რომელსაც წარმოქმნიან ამ გმირის მოგონებები და ხილვა-ზმანებები. უნდა აღინიშნოს, რომ, ხანდახან, იშლება საზღვარი არჩიბალდ მეკემის მოგონებასა და ხილვას შორის, მაგალითად, რომანში ნათქვამია: „სიცხე ისეთია – მზე ისეთია – არე ისეთია: რომ ყოველი მოგონებაში გადადის მთლად – ზმანებულის მოგონებაში“ [3, 121]. ხდება ისეც, რომ სიუჟეტში ქრება ზღვარი ხილვასა და რეალობას შორის: „არჩიბალდ მეკემში გველნაკებნივით შეირხევა: ძველი ბაბილონის მაგიური სიტყვები სმენაში ტყვიასავით ჩაესხმიან. ეს არ „აგონდება“. ეს ეხლა ხდება“ [იქვე, 23], – ნათქვამია წიგნში. ზოგჯერ გმირი სვამს კითხვას: „ძილი თუ ღვიძილი?!“ – და იქვე ესმის, რომ „ზმანება თუ არის...“ [იქვე, 149]. ასეთივე მდგომარეობა ახასიათებს რომანის გმირ ქალ – ოლგასაც, რაც გამოწვეულია არჩიბალდზე მოგონებებით. ასე მაგალითად, ერთ ეპიზოდში, როდესაც ოლგა ხედავს ყმაწვილს, რომანში ნათქვამია: „აგონდება ქალს... თუ ეს ეხლა ხდება...“ [3, 52].

ავტორი წარმოგვიდგენს რომანის ფიზიკურ და მეტაფიზიკურ სამყაროს, ერთმანეთთან მჭიდრო კავშირში. ამ სამყაროთა თავისებური შეჯახება და გადახლართვა ხდება იმ მომენტში, როდესაც არჩიბალდ მეკემის მოგონებები (მეტწილად, მისი მამის შესახებ) თითქოს შეიჭრებიან მის აწმყოში. ამ დროს, საზღვარი გმირის რეალურ სამყაროსა და მის მოგონებებს შორის ქრება. შედეგად, მკითხველისთვის, როგორც თვით გმირისთვის გაუგებარი ხდება – რომელ სამყაროზე ახდენს ის დაკვირვებას, მაგალითად, არჩიბალდი „...გამზერს ჰამადანის მიდამოს და სრულიად გაბრუებული მოგონებაში გადადის მთლად. ჰამადანიც ხომ მოგონებაა თვითონ“, – ნათქვამია ნაწარმოებში [იქვე, 15].

გმირის მოგონება-ხილვების სამყარო აძლევს მოცემული რომანის მხატვრული სივრცის შემავსებელ საგნებს რაღაც განსაკუთრებულობას, – თავისებურ მაგიურ შეფერილობას. თხრობის დასაწყისში ნათქვამია: „ქალაქის

სამხრით-აღმოსავლით – სერი მიუსეღლაჰ. სერიდან სამხრით დიდი ქვის ლომი წითური: თითქო მზით ნაყვავილევი. ქვის ლომი: კირსილისაგან ჩამოსხმული. კირში – მზის ხურუში და სილაში – მზის თესლები. <...> დიდი შუადღის ჟამს როცა საგნები თავის ლანდებს ჰკარგავენ ლომთან მიდის სნეული: უნაყოფო თუ ათაშანგით დადაღული. <...> ცხელ ქვიშაზე თითქო პეშვებით ესხმიან შელოცვანი: კაცმა არ იცის რა ენაზე” [3, 7-8]. მაგრამ, როგორც კი არჩიბალდ მეკემის მოგონებები (ხილვები) ქრებიან, „მოდის თანადროულობის სიფხიზლე“, არჩიბალდი „...იქით აქეთ იხელება,– და ხედავს, რომ,– წითელი ლომი (სინამდვილეში – ვ. ა.) ქვაა კირიან სილისაგან შემდგარი. ჰამადანი (კი – ვ. ა.) აყალო მიწაა და წვირიანი ქალაქი” [იქვე, 17].

რომანში „გველის პერანგი“, ერთ-ერთ მთავარ ქრონოტოპს წარმოადგენს გზის ქრონოტოპი. წიგნის პირველ ნაწილში ავტორი გვიჩვენებს არჩიბალდ მეკემის გზას, რომელიც გადაჭიმულია ირანის ზეგანზე. გზა მიიკლაკნება მალღობებზე. უნდა აღინიშნოს, რომ მეკემი თავის გზას, თანამგზავრებთან ერთად, ფარავს ავტომობილით, რომელიც აღწერილია რომანში არა როგორც ტექნიკა, არამედ როგორც ცოცხალი არსება. ავტორი გადმოგვცემს არჩიბალდ მეკემის გზის (ასევე ოღვა ბალაშოვას გზის) სირთულეს, მანქანის ქცევისთვის ემოციურ-ღირებულ ინტენსიურობის მინიჭებით. შეიძლება ქრონოლოგიურად ვუთვალთვალოთ გზას, როგორც გზაში გმირის სულიერ მდგომარეობის, ისევე თვით მანქანის ქცევის მიხედვით.

ავტომობილს, რომლითაც უხდება მგზავრობა არჩიბალდს და მის მეგობრებს, უწევს გადალახოს მალღობები, ამიტომაც დროგამოშვებით „ფორდი ძალას იკრებს რომ ალახოს დიდი აღმართი” [იქვე, 29]. მერე ის „დაიქშენს. როგორც თოფნაკრავი მხეცი” [3, 29]. ხოლო, როდესაც ქალაქს უახლოვდებიან – „ფორდი ქშენს სხვანაირად: რიგში თუ ეშლება” [იქვე], – ნათქვამია რომანში. და აი, „სულტანბულახის კარებთან ფორდი საშინლად ამოიხვნეშებს და ერთბაშად დავარდება: შეჩერდება” [იქვე]. ხანდახან „ფორდი ხენეშის. ხანდახან დაიქშენს...” [3, 31] ბავშვივით. ზოგჯერ, მანქანა „მიჰქრის” [იქვე, 42], თითქოს არჩიბალდის გადასარჩენად თავისი მამის და მისი „ფესვების” იმ მოგონებებისაგან, რომელიც მას თან სდევს მუდამ. შემდეგ „ფორდი გახელებულია” [იქვე, 52], ის თითქოს გრძნობს ოღვას მდგომარეობას, რომელიც სასოწარკვეთილია არჩიბალდ მეკემის წარუმატებელი ძიებისაგან,– იმ ადამიანისა, რომელიც მას უყვარს. ხდება ისეც, რომ „ავტომობილი იწყებს კაპრიზს. კაპრიზი ჰისტერიაში გადადის” [3, 115]. შემდეგ, ქმედებაში ჩნდება „ოპელი”, რომელსაც მძღოლი „წყალს ალევინებს” [იქვე, 192]. ხოლო, როდესაც „ავტომობილი შუვილით გადასჭრის რუჰს და აირბენს მეტის ხალისით...” [იქვე, 193], ავტორი გამოხატავს აზრს, რომ მანქანის „მხიარული” განწყობის მიზეზს წარმოადგენს ის, რომ „ოპელს” ესიამოვნა „...ცხელი მუცელი ცივს ტალღებში რომ ამოავლო” [3, 193]. როდესაც, სუფრის შემდეგ, არჩიბალდ მეკემი, თავის მეგობრებთან ერთად, გადაწყვეტს გზის გაგრძელებას, თხრობაში მითითებულია ავტომობილის მდგომარეობაც: რომელიც „...ატეხილია. ღვინო მასაც თუ გადაედვა” [იქვე, 200], – ნათქვამია წიგნში. ამ ეპიზოდში „ავტომობილის თვალები ადამიანის ლანდს კვეთავენ” [იქვე].

აქედან გამომდინარეობს, რომ, „გველის პერანგში”, გრ. რობაქიძე ავტომობილზე ისე საუბრობს, როგორც ცოცხალ ორგანიზმზე, რომელიც თავისე-

ბურად იმეორებს, გამოხატავს მთავარი გმირების სულიერ მდგომარეობას, თანაუგრძნობს მათ, – თანამონაწილეობს მოქმედებაში, განიცდის გმირებთან ერთად სირთულეებს გზაში. უნდა აღინიშნოს, რომ ქართულ ენაში ავტომობილის არსებობა საკუთრებაში, გამოიხატება ზმნით „ყოლა“, რომელსაც გააჩნია სულიერი ფორმა. როგორც ზემოთ მოყვანილი მაგალითებიდან ჩანს, გრ. რობაქიძემ ავტომობილი შეიყვანა სიუჟეტში სწორედ – როგორც ცოცხალი არსება. ამგვარად, ცივილიზაციის საგნები, ერთ-ერთი რომელთაგანაც, ამ ნაწარმოებში, არის ავტომობილი, უთანაბრდება ცოცხალ ორგანიზმს, რომელიც თან ახლავს მგზავრებს, და არამარტო გადაადგილებს მათ ერთი ქალაქიდან (პუნქტიდან) მეორეში. ეს მიუთითებს იმაზე, რომ საგნები, რომლებიც ავსებენ რომანის მხატვრულ სივრცეს, ნაჩვენებია ერთმანეთთან აბსოლუტურ პარმონიაში.

„გველის პერანგი“-ს პირველ ნაწილში გზა ემსახურება არჩიბალდ მეკემს ქალაქ ჰამადანიდან ქალაქ სულტანბულახში გადასადგილებლად. გზაში არ ხდება არაფერი გარკვეული, გზა აქ წარმოადგენს მხოლოდ რთულად გასავლელ ადგილას მანქანისთვის. დროგამოშვებით, არჩიბალდ მეკეში თავის მეგობრებთან ერთად ჩერდება სადგურებზე, ანუ, რომანის მოქმედებაში შედის *ზღურბლის* ქრონოტოპი.

მთავარი გმირის გზაში გაჩერება, არის სპონტანური, რაც ხშირად ავტომობილის გაუმართაობითაა გამოწვეული, ან დასვენების საჭიროებით, მანქანის საწვავით გამართვით. არჩიბალდ მეკემის გზა – არის მთავარი გზა, რომელიც გაივლის თითქმის მთელ სიუჟეტს, მაგრამ თხრობიდან სხვა გზაც მოსჩანს, რომელიც, გარკვეულ მომენტში, იქცევა ამ გმირის გზის გაგრძელებად. ავტორი ხატავს მეკემის გზას, ხოლო შემდეგ მკვეთრად გადადის ოლგას გზის აღწერაზე, რომელმაც დაინახა რა მოულოდნელად მეკეში, მისდევს მას, მასთან შეხვედრის მიზნით. წიგნის ამ ნაწილში ხდება ორი გზის თავისებური „გადაძახილი“, ერთი მისდევს მეორეს, თითქოს ცდილობს დაეწიოს მას, დაიკავოს მისი ადგილი. ამასთან, თხრობაში იგრძნობა მოძრაობის დინამიკა. ოლგას გზა თითქოსდა ცდილობს გაუსწროს, ხელში ჩაიგდოს (გადაჭრას) არჩიბალდის გზა. მისი გზა ემსგავსება არჩიბალდ მეკემის გზის აჩრდილს. ამ ეპიზოდში, რომანის ნარატიული აგებულებაც გადმოსცემს გმირის განცდებს, და აძლევს მკითხველს საშუალებას ნათლად დაინახოს და შეიგრძნოს ისინი. გზაში ოლგა იმყოფება თავისი წარსულის მოგონებებში, – იგონებს არჩიბალდთან მის უკანასკნელ შეხვედრას. გზად მიმავალი არჩიბალდ მეკეშიც ასევე მოგონებებშია, მაგრამ გმირი ქალის მოგონებებისაგან განსხვავებით, მთავარი გმირისთვის მოგონებები – ეს არის გადასვლა ხილვათა სამყაროში. ოლგა „ჩაფლულია წარსულში“ და მისი აზრები ეკუთვნის მხოლოდ არჩიბალდს. ის, თავის მხრივ, არა მხოლოდ გადაადგილდება გზაში (ერთი ქალაქიდან მეორეში), არამედ, თავისი მოგონებების, ხილვების ხარჯზე, ის გადაადგილდება რეალური სამყაროდან მეტაფიზიკურში.

ოლგას გზაში ზღურბლის ქრონოტოპის ფუნქცია სხვა ხასიათს ატარებს. გმირი ქალი ჩერდება ყოველ სადგურზე იმ მიზნით, რომ გაიგოს (სარეგისტრაციო წიგნის შემოწმებით) გაიარა თუ არა ამ გზაზე არჩიბალდმა, ან იქნებ გაჩერდა იქ. აქედან გამომდინარე, გზაში უამრავი გაჩერება გამოხატავს ოლგას სურვილს შეამოწმოს მისი გზის სისწორე. ზუსტად

ზღურბლის ქრონოტოპის დახმარებით, თხრობაში ნაჩვენებია, თუ როგორი სიჯიუტით ეძებს ოღვა არჩიბაღს.

„გველის პერანგში“ გზის ქრონოტოპის მნიშვნელობა კიდევ იმით მტკიცდება, რომ, სწორედ, გზის აღწერისას, ზოგჯერ ხდება სივრცითი და დროის ველების გადაკვეთა. ასე, მაგალითად, როდესაც სიუჟეტში მოთხრობილია უდაბნოში გამავალ ქარავანზე, თითქოს ისე ჩანს, რომ ეს ქარავანი წარსულიდან მომავალში მიემართება, დროის და სივრცის გადაღახვით. ამ ეპიზოდში არჩიბაღს მეკეში ხედავს ქარავანს – როგორც უძველესი ქარავანის თავისებურ შტამომავალს; როდესაც ძველად ებრაული ტომები დადიოდნენ „...მეწამულ ზღვასა და სპარსეთის სრუტეს შუა – ეფრატსა და პალესტინას შუა“ [3, 120]. თხრობაში ნათქვამია: „ასეთი ქარავანი მიდიოდა იქ: შავ მოხუცთან. ასეთ კლდეებში იშვა ცეცხლი: რომლითაც აიწვა ჰებრაელი“ [იქვე, 125]. არჩიბაღს მეკეში ფიქრობს: „ეგების: ეს ქარავანიც იმ ქარავანის ნატეხია“ [იქვე]. სწორედ სპარსეთი, თავისი გაშლილი სივრცით, იწვევს გმირში ასეთ გრძნობებს. როგორც რომანიდან ჩანს, ამის მიზეზია ის, რომ ირანის ზეგანზე: „...სინამდვილე ორდება. ორდება მისი ამთვისებელიც. დრო ჩერდება. არის მხოლოდ წარსული. აწმყო მიმქრალია. მომავალი ხანდისხან თუ იელვებს – როგორც აზრი თუ ფიქრი. არის მხოლოდ წარსული: და ისიც – როგორც ზმანებულის მოგონება. არჩიბაღს მეკეში იყვინება მზეში გახვეულ არეში. ყოველი ხილული გადასულის ღანდია მხოლოდ – აშანთული დაღი გადასულის თუ წარსულის. აქ: ესღა თითქო არა არის რა. აქ: ყველაფერი ხსოვნაა ყოფილის. აქ: თვითონ ყოფილია: ძველი ამბავი – შორს წასული. არც ერთ მხარეს ევროპისას ამდენი ნაკვალევი არ აჩნევია“ [იქვე, 119], – ნათქვამია რომანში.

გრიგოლ რობაქიძემ ამაოდ არ შეარჩია ირანის ტერიტორია „გველის პერანგი“-ს სიუჟეტის ძირითადი ნაწილის განვითარებისთვის. მწერლის ერთ-ერთ სტატიკაში ამის ახსნა მოიძებნება. მწერალი ამბობს: „აღმოსავლეთში დედამიწა უფრო მეტია, ვიდრე წმინდა ჰესის: ის კოსმიური ყოფიერებაა, რომელშიც მითის სუნთქვა აღმოცენდება. ადამიანი ამ ლანდშაფტში პატარა ჩანს, თითქმის შეიძლება გვეთქვა – ერთი ციდა. თვით ლანდშაფტს ადამიანის აღმატებული სიდიდე აქვს. დრო აქ არ მიედინება, ის, სივრცეში ამალღებული, გაქვავებულია – და წამი თავის თავში მარადისობას ინახავს...“ [4].

გზის ქრონოტოპი განსხვავებულ ფერს იძენს, როდესაც სიუჟეტში აღწერილია ომის დაწყება. ამ მომენტიდან, გზა ჯარისკაცების გადაადგილების საშუალებაა: „მოძრაობა იზრდება. ავტომობილები დაჰქრიან იქითაქეთ. ავტომობილებს უსვენრობა ემჩნევათ – (მათი რიტმი ვერ დამალავს ვერაფერს)“ [3, 184], – ნათქვამია „გველის პერანგში“. ირგვლივ და ყველგან არეულობა და ქაოსია, არჩიბაღს მეკეში, თავის თანამგზავრებთან ერთად, ხედავს, რომ გზაზე, რომელზედაც ისინი მიდიან „...თითქმის ყოველ მიღზე – ლემი: ცხენის თუ აქლემის. <...> ზოგ ალაგს კაცის ცხედარიცაა თხრილში გადაგდებული. ყოველთვის – ჯარისკაცი“ [იქვე, 190].

რომანის ბოლოს გზა მიიყვანს არჩიბაღს მეკეშს საქართველოში – იქ საიდანაც ირუბაქიძეების ძველმა გვარმა დაიწყო თავისი ხანგრძლივი გზა. მაშასადამე, მწერალმა აბრუნებს „გველის პერანგი“-ს მთავარ გმირს თავის „ძირებთან“; არჩიბაღს მეკეში გარდაიქმნება იმ გველის მსგავსად, რომელიც

იცვლის პერანგს. მეკეში ცხოვრებას თავიდან იწყებს მშობლიურ მიწაზე, ის ისევ ხდება არჩილ ირუბაქიძე.

აქედან გამომდინარეობს, რომ გზის ქრონოტოპი „გველის პერანგში“ ქმნის თავისებურ ნარატიულ წრეს. მოცემულ ნაწარმოებში, გზის ქრონოტოპის ამგვარი ფუნქცია არ არის შემთხვევითი. აქ აღსანიშნავია ფრ. ნიცშეს „მარადიული დაბრუნების (განმეორების)“ ფილოსოფიური იდეის გავლენა გრ. რობაქიძის მსოფლმხედველობაზე და შემოქმედებაზე. როგორც ცნობილია, აღმოსავლეთში მოგზაურობისას რობაქიძემ ამ იდეის დაახლოებით ისეთივე ხატი იხილა, როგორც ნიცშემ: რომ „ყველაფერი, თითქოს, ერთხელ უკვე იყო“ [2, 228].

აღსანიშნავია, რომ „გველის პერანგი“-ს მხატვრულ სივრცეში, ავტორის მიერ, მითითებულია მეტაფიზიკური, სიმბოლური გზაც – გზა, რომელიც დროში მუდამ არსებობს. რომანში ნათქვამია: „სახეები: შორეულის მასკები. თვალები იცქირებიან უწვდენელ სიშორიდან. ძველი რასის ნამდვილი ნიშანი. უმზერ – და თითქო კაცი შორსაა.“ [3, 11-12]. მაშასადამე, ადამიანი აქ იწყებს თავის გზას, მოდის წარსულიდან: გრძელდება ადამიანის მოდგმა, თაობიდან თაობამდე, და ადამიანის თვალეში გამოხატულია მთელი ეს გრძელი გზა წარსულიდან ახლანდელში, ადამიანის თვალეში მთელი კაცობრიობის ისტორიაა. აქედან გამომდინარეობს, რომ „გველის პერანგში“ გრ. რობაქიძე წარმოაჩენს წარსულისა და აწმყოს სიახლოვეს, წარსულის აწმყოში არსებობასა და მათ უდაო კავშირს, ხოლო წარსულის აწმყოში მთავარი გამტარი მოცემულ რომანში – თავად ადამიანია.

რომანში „გველის პერანგი“ ძლიერი მნიშვნელობის მქონე კიდევ ერთი ქრონოტოპია – *ქალაქის ქრონოტოპი*, მასში შემავალი *ქუჩის, ციხესიმაგრის „წვრილი“*¹ ქრონოტოპებით. თავის დროს, მ. ბახტინმა მიუთითა ბალზაკის უნარზე „დაინახოს დრო სივრცეში“. მ. ბახტინის თქმით, ეს უნარი ბალზაკთან გამოიხატება „სახლების მატერიალიზებულ ისტორიად, ხოლო ქუჩების, ქალაქების, სოფლის პეიზაჟების – დროის, ისტორიის დამუშავების სიბრტყეში წარმოსახვაში“² [7]. ჩემი აზრით, გრ. რობაქიძესაც ჰქონდა მსგავსი უნარი, რომელიც მან გამოავლინა რომანში „გველის პერანგი“.

ჯერ კიდევ რომანის პირველ თავში, იმჩნევა დროის სივრცეში გამოსახვის მაგალითები. ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი იმისა, რომ, მოცემულ ნაწარმოებში, ქალაქის ქრონოტოპი (მასში შემავალ „წვრილ“ ქრონოტოპებთან ერთად) ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ქრონოტოპს წარმოადგენს, ის არის, რომ სწორედ ამ ქრონოტოპის დახმარებით ვლინდება მწერლის „სივრცეში დროის ხედვის“ უნარი. წიგნში, ქალაქის აღწერისას, ნათქვამია: „არის ადგილი ხასიათის გარე. თითქო ჯერ კიდევ უხასიათო. თითქო ახლად თვალახელილი. არის ადგილი – ხასიათი თავიდან ბოლომდე: ისტორიას მხოლოდ სურნელი დაუტოვებია მის ნიადაგში გასრესილი. ჰამადან ხასიათია უკანასკნელი კენჭითაც. აქ თვალი გადასულ ღანდებს ხედავს. თუმცა თვალი დაცდილია საჭირო რომ ღანდები არ დააფეთოს. აქ მიწის ბელტიც შორეულის სურნელს ასხურებს. წარსულს მხოლოდ იყნოსავ. სხვარეგ მას ვერ აითვისებ.“

¹ იხ.: Бахтин М., *Формы времени и хронотопа в романе*.

² ციტატის თარგმანი სტატიის ავტორს ეკუთვნის - ვ. ა.

გადასულს სურნელის გზნება თუ მოაბრუნებს... ერთი შეხედვით: თიხისაგან ნაშენი სახლები და ვიწრო ქუჩები” [3, 11]. და აქვე, ავტორი გამოხატავს აზრს, რომ „თიხაში ეგებ მოქცეულია მოკრძალება დროის მიმართ – (დრო ყველაფერს ანგრევს: თიხა ისედაც ინგრევა)” [იქვე].

„გველის პერანგში“ *ციხესიმაგრის* ქრონოტოპი ადლიერებს „სივრცეში დროის” გამოხატვას. ავტორი წარმოაჩენს ციხესიმაგრეს „დროისა და ისტორიის მიერ დამუშავების სიბრტყეში“ [7]. სიუჟეტში აღწერილია „თიხისაგან ნაშენი მინგრებული კედლები“ და „მიგზითი “მესჯიდჯუმას”: უკვე სასტიკად მოძველებული” [3, 10]. ჰამადანის აღწერისას, მწერალი ამბობს: „შიგადაშიგ ქალაქში: სიძველის ნაშთი მრავალი. მიზგითი ძველი. ნატეხი ძველი ბაზრის. საფლავის ქვები. კოშკები ნგრეული. წარწერები “cuffick” ყოველ კუთხეში. ცილინდრული ქვები. პერსეპოლის ფიგურებით და წარწერებით. ძველი ფულები <...> ნაშთი მრავალი.” [იქვე, 11], და ყველა მათგანი ამბობს სივრცეში განვლილი დროის შესახებ, რომელიც ნაკვალევს ტოვებს საგნებზე. ხოლო, როდესაც ნივთებზე არ ეტყობა დროის ნაკვალევი, ავტორი სვამს კითხვას: „...ეს სიცოცხლე ნაშთებისა თუ პირდაპირ უნაშთობა...” [იქვე], და მაშინ ის იტყობს, რომ ამგვარი მდგომარეობა „...კიდევ უფრო ამბავრებს ჰამადანის ძველობას” [3, 11].

დროის სივრცეზე ზემოქმედების კიდევ ერთი ნიმუში არის „ნანგრევების“ მოულოდნელი ხსენება, რომელსაც მგზავრები ხვდებიან სიცოცხლით სავსე ადგილზე, რომანში ნათქვამია: „წინ მდაბლობი. სოფლები <...> მდინარე აბგარ. ზედ ხიდი. ბაღები: ხილისა და ვაზის. ნანგრევები.” [იქვე, 31],– ისინი მოდიან წარსულიდან და თავისი არსებობით დროის დამანგრეველი ძალის შესახებ გვახსენებენ.

უნდა აღინიშნოს, რომ „გველის პერანგი“-ს მხატვრული სივრცის დიდი მასშტაბების მიუხედავად, ამ სივრცის შემადგენელი საგნები სივიწროვეში იმყოფებიან. ამის დანახვა შესაძლებელია *ქალაქის* ქრონოტოპის განხილვისას.

ქალაქ ჰამადანის აღწერისას ავტორი ვარაუდობს, რომ „სივიწროვე ეგებ ამხელს სივრცის მიმართ შიშს...” [იქვე, 11], აქ „შენობები მჭიდროდ შექუჩულან. ყველაფერი თითქო ერთფერი: ნაცარი თუ ღველფი იმისდამხედვით თუ მზე რა გულნებაზეა. ყოველი – მცირე და პატარა: ალბად ბედის მორჩილი. <...> ქუჩები. ვიწრო ქუჩები. მიხვეულმოხვეულები. მიკიბულმოკიბულები. ქუჩის ერთი პირიდან შესაძლოა გადახტე მეორეზე. ერთი სახლიდან – მეორეში. ფუსფუსი. ხალხის მასსა: როგორც ჭიანჭველები სხვადასხვა ბუდიდან [3, 11], – ნათქვამია ნაწარმოებში. საგნების სივიწროვის მსგავს სურათს მწერალი ქმნის ასევე თბილისის აღწერისას. აქაც „პატარა სახლები და ვიწრო ქუჩები. ერთ ყელში შესაძლოა ერთი აივნისაგან მეორე აივანში გადახტომა” [იქვე, 208], – ნათქვამია რომანში. მე ვთვლი, რომ ქალაქის ქრონოტოპის სივიწროვე „გველის პერანგში” წარმოადგენს შეზღუდულობის, ერთგვაროვნებისა და ყოფითი სამყაროს სივიწროვის მაჩვენებელს.

აღსანიშნავია, რომ „გველის პერანგი“-ს დროითი სივრცე იცვლება გრ. რობაქიძის მსოფლმხედველობაზე მითის უზარმაზარი გავლენის ხარჯზე. მითი არა მხოლოდ სიუჟეტის წარმომქმნელ როლს თამაშობს, არამედ გავლენას ახდენს მოცემული რომანის დროით სივრცეზე. მითი, მთავარი გმირის მოგონებებთან, ხედვებთან და ზმანებასთან ერთად, აფართოებს ნაწარმოების

მხატვრულ სივრცეს (მის მასშტაბებს), შემოჰყავს რა სიუჟეტში თავისი დროითი განზომილება. ამოდ არ ამტკიცებს მწერალი: „ვისაც “სიმბოლო” და “მითოსი” არ ესმის, იგი ჩემს შემოქმედებას ვერ გაიგებს”¹ [1, 88].

გრიგოლ რობაქიძისთვის, რაღაც მომენტში, თავად სამშობლო მითად იქცევა; როგორც ცნობილია, მწერალმა ცხოვრების დიდი ნაწილი მშობლიური კუთხიდან შორს გაატარა, და ვერც მოახერხა საქართველოში დაბრუნება. მე ვფიქრობ, რომ „გველის პერანგი“-ს მთავარი გმირის პროტოტიპს თავად მწერალი წარმოადგენს.

არჩიბაღდ მეკეშის ქმედებები, უფრო მეტად კი – მდგომარეობა, შესაძლოა აიხსნას ფრ. ნიცშეს სიტყვებით, რომელიც თვლიდა, რომ მითის გარეშე თანამედროვე „კულტურას არა აქვს არავითარი სიმყარე, წმინდა, საფუძვლიანი საყრდენი”² [8, 149]. „და აი, ღვას, ეს მითს მოკლებული ადამიანი, მუდმივად მშიერი, მისი განვლილი ცხოვრებით, და თხრის, და ეძებს ფესვებს <...> შორეულ წარსულში” [იქვე]. – ამბობს ფილოსოფოსი. თანამედროვე ადამიანისა და თანამედროვე კულტურის მსგავსი მდგომარეობა, – ფრ. ნიცშეს აზრით, – მიუთითებს „...მითის დაკარგვაზე, მითიური სამშობლოსა და მითიური კერის დაკარგვაზე“ [იქვე].

ვფიქრობ, რომ ფილოსოფოსის მოყვანილი სიტყვებით, შეიძლება აიხსნას „გველის პერანგი“-ს მთავარი გმირის პრობლემა, კერძოდ კი – მისი მუდმივი გადასვლა რეალური სანყაროდან – მოგონებების, ხილვებისა თუ ზმანებების მითიურ სამყაროში.

ლიტერატურა Literature Литература

1. ბაქრაძე ა., კარდუ ანუ გრიგოლ რობაქიძის ცხოვრება და ღვაწლი. თბ.: ლომისი, 1999.
2. ნიცშე საქართველოში: ეძღვნება თამაზ ბუაჩიძის ნათელ ხსოვნას/ რედ.-შემდგ. თ. ირემაძე. თბ.: გამომცემლობა „არსე“, 2007.
3. რობაქიძე გრ., გველის პერანგი. ფალესტრა. თბ.: მერანი, 1988.
4. რობაქიძე გრ., სიცოცხლის განცდა დასავლეთსა და აღმოსავლეთში // <http://burusi.wordpress.com/2010/02/04/grigol-robakidze-7/> (ბოლო ვიზ. – 01.07.2011)
5. Аветисян В., Хронотоп природы в художественном мире «Змеиной рубашки» Гр. Робакидзе // ჟურნ. „ინტელექტუალი“. – 2011. – თბ. - №17. – გვ. 23-28
6. Бахтин М., Формы времени и хронотопа в романе, Очерки по исторической поэтике // <http://philologos.narod.ru/bakhtin/hronotop/hronmain.html> (ბ. ვიზ. – 19.07.2011)
7. Бахтин М., Формы времени и хронотопа в романе, Очерки по исторической поэтике // <http://philologos.narod.ru/bakhtin/hronotop/hronotop10.html> (ბ. ვიზ. – 14.07.2011)

¹ იხ.: გრ. რობაქიძის წერილი „სათავენი ჩემი შემოქმედებისა“.

² ციტატის თარგმანი სტატიის ავტორს ეკუთვნის - ვ. ა.

8. Ницше Ф., Сочинения в 2-х т. Т. 1. Литературные памятники / Сост., ред. изд., вступ. ст. и примеч. К. А. Свасьяна; Пер. с нем. М.: Мысль, 1990.

რ ე ზ ი უ მ ე

ქრონოტოპი გრიგოლ რობაქიძის რომანში „გველის პერანგი“

ვიოლეტა ავეთისიანი

წინამდებარე სტატია წარმოადგენს გრიგოლ რობაქიძის „გველის პერანგი“-ს მხატვრული დროისა და სივრცის კვლევას.

ნაშრომში წარმოდგენილია გზის, ზღურბლის, ქალაქის, ციხესიმაგრის ქრონოტოპების ანალიზი, რომლებიც ამ რომანში წამყვანი ქრონოტოპები არიან. სტატიაში შესწავლილია მოცემული ქრონოტოპების კომპოზიციური და სიუჟეტის წარმომქმნელი როლი, ასევე განსახდგრულია მათი ურთიერთკავშირი.

S U M M A R Y

THE CHRONOTOPE IN GRIGOL ROBAKIDZE'S NOVEL "THE SNAKE'S SKIN"

VIOLETA AVETISIAN

The article presents the research of the artistic time and space of Grigol Robakidze's novel "The Snake's Skin".

The work deals with the analysis of the chronotopes of road, threshold, town, fortress which are the main chronotopes in this novel. The work also determines the place of these chronotopes in the artistic world of the novel, their interactions and connections to each other.

Р Е З Ю М Е

ХРОНОТОП В РОМАНЕ ГРИГОЛА РОБАКИДЗЕ «ЗМЕИНАЯ РУБАШКА»

ВИОЛЕТТА АВЕТИСЯН

Данная статья является исследованием художественного времени и пространства романа Григола Робакидзе «Змеиная рубашка».

В работе представлен анализ хронотопов дороги, порога, города, крепости, которые являются ведущими хронотопами в рассмотренном произведении. В статье изучена композиционная и сюжетобразующая роль указанных хронотопов, а также определена их взаимосвязь.

ОБЩЕСЛАВЯНСКОЕ СЛОВО «ЗВЕЗДА» В ПОЭЗИИ И ПРОЗЕ КОНСТАНТИНА БАЛЬМОНТА

МАРИНА ДЖИКИА

АКАДЕМИЧЕСКИЙ ДОКТОР ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ НАУК

АССОЦИИРОВАННЫЙ ПРОФЕССОР

ГРУЗИНСКОГО ТЕХНИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

**«... Звезда ...ты блеск и чудо,
И я тебя люблю, и я тебя пою»**

Константин Бальмонт

Любимая стихия русского поэта-символиста, эссеиста, историка литературы и переводчика-полиглота Константина Бальмонта - украшения Неба и его украшения: Солнце, Луна и **Звезды**. Тема этих небесных светил прошла через всё творчество поэта. Солнечные, Лунные и **Звездные** блики лежат не только на оригинальных стихах утончённого «поэта-аристократа» (Максим Горький), чья поэзия «обрызганная росой и пеной волн морских, из крыльев птиц» и полна волшебства, но и на его переводах.

Художник-эстет, поклонник всего изящного в поэзии и эссе, у которого всё доведено до совершенства, хотел Землю пересоздать поэзией и красотой: «Мой стих всегда желает Красоты». А красоты он достигал музыкой и живописью в поэзии и прозе. Не случайно его называли «Паганини русской поэзии и писали: «... В его красках нежная утонченность Ботичелли и пышное золото Тициана». (3.с. 22)

Пленённый страной **Золотого Руна и Амирани-Прометея**, ее великим историческим прошлым, благородством людей и традиций, великолепными памятниками зодчества, уникальными грузинскими рукописями, чеканкой, перегородчатой эмалью, древними мелодиями... переводчик Высоких книг, у которого всю жизнь была склонность к красоте и мудрости, и который всю жизнь помнил три завета: «Мысль и Слово и Деяние», решил перевести с грузинского на русский язык полную Солнца, Луны и **Звезд**. «...эмблему совершенства..., поэтическую святыню каждого грузина - поэму великого художника – ваятеля и певца царицы Тамар» - Шота Руставели. Над переводом К. Бальмонт работал четыре года – с 1913 по 1917. Перевод был опубликован в 1933 году в Париже в русской типографии «Последние новости».

«Царь русской поэзии» глубоко проник в красоту и мудрость поэмы Руставели. Его также заворожили цвет и музыка слова грузинского волшебника: «Я утонул в бессмертной красоте Руставели... В мыслях пляшут строки Руставели...».

Сравнивая Руставели с Данте, Петраркой, Микельанджело, К.Бальмонт так определил его место среди великих поэтов: **«В Звездной грозди четырех этих имен, сияющих как полупрозрачные вязи, певучее имя Руставели мне кажется наиболее справедливо вознесенным... Он выше и совершеннее любого гения Европы, будь**

то Софокл или Шекспир... как восточный край неба всегда богаче красками, чем край закатный...» (7.с.XIV)

Круг поэтических интересов К.Бальмонта – Россия и природа, люди и Великие книги, море и горы (Казбег и Монблан), Солнце и Луна и **Звезды**. Творческие силы поэт черпал не только у Солнца и Луны, но и у **Звезд**. У него было особое пристрастие к ним и поэтому, всю жизнь воспевал и восхвалял **Звезды** стихами и своей музыкальной прозой и молился им:

«...**молился той Звезде**, что где-то в снах ночей».

«И ангела зову...

Когда **Звездой** в любви **пою Звезду**».

«...**Звезда**... ты блеск и чудо,

И я тебя люблю, и **я тебя пою**».

«Я в страсти **Звезды** создаю,

Я весь – весна, когда **пою**».

Описанию, характеристике и значению **Звезд** К. Бальмонт посвятил стихотворения: «Звезда пустыни» (Сборник «Тишина». Лирические поэмы. 1897. Зима), «Семицветник» (Сборник «Будем как Солнце». Книга символов. 1902. Весна), «Горячий побратим» (Сборник «Моё-ей». Россия. Стихи. 1923), «В звездной сказке» (Сборник «В раздвинутой дали. Поэма о России. 1929). «Воспоминание» (Сборник «Стихотворения, не вошедшие в сборники». 1892-1935).

Цитаты:

«Люблю я **Звездную** России снежной сказку»

«И там, где пустыня с лазурью слилась,

Звезда ослепительным ликом зажглась»

«Смотри, как **Звезды** в вышине

Светло горят тебе и мне...

Прекрасен ими небосклон,

В них вечен свет...

И кто их видит – жизни рад...

Такой, как **Звезды**, будь всегда».

«Взгляни на **Звезды**. Сосчитай дрожанья

Всех желтых, всех зеленых, голубых,

Тех свеч тысячелетних обожанья»

«Мне грезились кругом нависшие твердыни,

Не досягнуть **Звезды**, которая зовет!»

«И время в **Звездный** час замедлило полет.

Я проходил пути, где было только счастье».

Общеславянское слово **Звезда** (украинское: звізда; древнерусское: звезда; старославянское: zvezda (белое пятно на лбу у лошади); болгарское: звезда; сербохорватское: звијезда; словенское zvezda ; чешское: hvězda; словацкое: hviezda; польское: gwiazda; верхнелужитское: hvezda; нижнелужитское: gwězda; праславянское: gvězda; малорусское: звизда, жвизда) впервые встречается в словаре Поликарпова: «Лексикон трехязычный, сиречь речений, славянских, еллиногреческих и латинских сокровище» М., 1704 год.

Основным пластом словарного состава современного русского языка являются исконно русские слова. Они образуют основную часть его богатства, определяющую самобытность русской речи, её глубокое национальное своеобразие. Это не только самая важная часть слов современной русской лексики в количественном отношении, но и слова, определяющие специфику словарного состава, особенности его системы и путей развития и обогащения

Количество слов, унаследованных русским языком из общеславянского языка (V-VI вв) и употребляющихся русскими сейчас, не является большим, если его сравнивать с общим словарным запасом. Однако до сих пор эти слова считаются в русской речи наиболее употребительными. Именно эти слова являются ядром современного русского словаря, важнейшей и существеннейшей его частью (10. с.75)

От общеславянского слова **Звезда** (1. Небесное тело. 2. Переносное значение: о человеке, прославившемся чем-либо; о знаменитости; геометрическая фигура, обладающая остроконечными выступами, предмет в форме подобной фигуры; светлое пятно на лбу у животного; знак отличия, орден, имеющий форму звезды) в русском языке возникли многие простые и сложные слова:

звездочка – звездинка (уменьшительно – ласкательное к слову звезда)

звездануть – звиздануть (просторечное)

звездистый (усеянный звездами; переносное значение: искрящийся, яркий, сверкающий)

звездить (устаревшее поэтическое: заставлять сверкать, искриться)

звездиться (устаревшее поэтическое : блистать звездами)

звездица (предмет церковной утвари)

звездный (относящийся к звезде)

звёдно (наречие : искристо, сверкающе)

звёдно (первая часть сложных слов, вносящая значение слова звезда)

звездовик (округло огранный сапфир или рубин с играющей на поверхности шестилучевой звездочкой жемчужного отлива, высоко ценимый в ювелирном деле)

звездоносец (устаревшее : о лице, носящем орденский знак – звезду)

звездоносный (устаревшее: носящий орденский знак – звезду)

звездообразный (имеющий форму звезды)

звездопад (обильное падение метеоров)

звездоплавание (наука о полете летательных аппаратов в мировом пространстве)

звездочёт (предсказатель и гадатель по звездам; астролог).

звездчатка (многолетнее растение семейства гвоздичных)

звездчатый (по форме подобный звезде)

созвездие (группа звезд, сочетания звезд).

Учение о небесных светилах (астрономия и астрология) было создано в Древнем Вавилоне в VIII в. до н.э.. Это искусство в III в до н.э. усвоила Древняя Греция в результате походов Александра Македонского. Впоследствии оно широко распространилось по всему миру. (11.с. 45)

Согласно учению о небесных светилах пять Звезд - **Меркурий** (латинское – **Mercurius**, греческое – **Hermes**, арабское – **Otarid**, аккадское – **Nebo**, грузинское-

ერმი-Ermi), символом которого считается металл Ртуть,-Венера (латинское – Venus, греческое – Aphrodite, арабское – Aspiros, аккадское – Jstar, грузинское- აფროდიტე-Aphrodite), символом которой считается металл Медь,- Марс (латинское-Mars, греческое – Ares, арабское-Marich, аккадское-Nibib, грузинское- არიბ-Aria), символом которого считается металл Железо, - Юпитер (латинское- Juppiter, греческое – Zeus, арабское – Mustar, аккадское – Marduk, грузинское- დიბ-dia), символом которого считается металл Олово, - Сатурн (латинское – Saturnus, греческое – Cronos, арабское – Sualam, аккадское – Nergal, грузинское- კრონოს-Cronos), символом которого считается металл Свинец - превратились в богов. Они вместе с Солнцем и Луной составляют семь Великих планет. После начала поклонения этим семи планетам начинается развитие астрологии.

В средневековой Европе Звездам приписывалось большое влияние. Считалось, что они обладают властью над металлами, камнями, вызывают радость или печаль..., что от Звезд зависит судьба человека, его жизнь и будущее.

Франц Кюмон отмечает: «Всё Добро и всё Зло, которые касаются человека и других существ, являются плодом семи светил и двенадцати Зодиаков. Они созидают Вселенную и правят ею. (11.с. 46)

Звезда и в творчестве К. Бальмонта имеет астрологическое назначение

«Но третий талисман – Звезда в моем уборе,

Я верую теперь ему лишь одному»

«Алмазные внеся в таблицы числа,

Я магом был, Звезда меж Звезд»

«От Солнца до мглы отдаленнейших Звезд,

Сплетенья влияний, протяжность хоралов, ритмический мост»

«Слава тайне всех Созвездий!

Слава той, кого люблю»

«И вращенье Созвездий небесных

Подтверждает с небесного ската,

Что в скитаньях моих повсеместных

Лишь к Одной я желаю возврата»

«Как слабый лик туманных Звезд

Она в начале появленья –

Всего лишь дымное виденье»

«...он **взывает к небесным светилам** – Муштару..., Отариду..., Зуалу..., Мариху..., Аспирозу...»

Анна Ахматова пишет: «Ржавеет золото, и истлевают сталь. Крошится мрамор. К смерти всё готово. Всего прочнее на земле печаль и долговечней царственное слово». (2.с. 147)

К. Бальмонт всем своим творчеством подтверждает высокую мысль Анны Ахматовой и служит «царственному слову», которое является поэту в минуты его творческого взлета и остается в сокровищнице языка.

Среди различных «царственных слов» наиболее часто в поэзии и прозе К. Бальмонта встречаются сложные и составные неологизмы, сравнения и метафоры со

словом **Звезда**. Они являются источником красоты и образности русской художественной речи.

Неологизмы:

«Славянское древо...

Шепнёт **Звездноцветно** в ночах, как сирень»

«Богиня **Звездотканности**,

Ты сердце научила знать красочный узор»

«Звучали песни мне. Я сам их пел везде,

От **Семизвездия** далеко уплывая».

«С веслом алмазным, в **Звездно-лунной** гребле

Он плыл, как бог египетских времен»

«... путь он Пушкина к утонченной поэзии наших дней идет не столько через Лермонтова, и **Звездозаревого** Фета, сколько именно через Тургенева».

«Любя Землю в **Звездно-небесном** ее предназначении, романтики

устремляются к новым, еще не познанным ее частям».

«Нэстан-Дареджан есть **Звездно – лучистый покров...**» . . .

Сравнения:

«Дочь лебедя, волны вскипевшей пена,

Грань торжества, **Звезда** среди жен, Елена»

«Слышат хоры вышних **звезд-кадил**»

«... он с изяществом говорит, что глаза ее точно **Звезды**»

«... рот ее-розы и **звезды**» . . .

Метафоры:

«...самая изящная из ланей, **Звездная лань..**»

«Влюблен в полевую ромашку

И в сердце **Звездится** сирень».

«Отчего на небесах, **Звезды** ясные в венцах?»

«... где долгий **разговор** ведет с **Звездой Звезда**».

«**Созвездье** красных ягод мне **горит**».

«Смотрю на перстни, в них поет алмаз,

И правит ночь **Созвездными мечтами**».

«**Созвездья** улыбаются, как встарь»

«Есть радость Ночи и счастье Света,

И завязь лилий и **вязь Созвездий**»

«...к Солнцу новому уводит **Звездный мост**»

«И **Звездный смысл** сквозит в священной дани».

«Мгновенья нежной красоты

Соткал я в **Звездный хоровод**».

«И **Звездною росой** обрызгана тоска»

«Новались и Шелли – два **Звездные стража**

романтического мирозерцания»

«...Калидаса достигает ощущения **Звездной пляски** души»

«Лермонтов – **Звездная** душа, родственная с Тургеневым и бурями».

«Когда Куприн писал «Суламифь», в его сердце **пели Звезды** и цветы»...

ლიტერატურა
Literature
Литература

1. Андгуладзе Л. Бальмонт и Грузия. Символы времени. М.,: «Аграф», 2002.
2. Ахматова А. Лирика М.,: «Художественная литература» 1990
3. Бальмонт К. Избранное. Стихотворения. Переводы. Статьи. М., :»Художественная литература», 1980.
4. Бальмонт К. Поэзия как волшебство. М., :1922.
5. Джикия М. Русская металлургическая терминология. Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук. М., :1977.
6. Преображенский А. Этимологический словарь русского языка. Т. I. «Институт русского языка АН СССР». М.-Л., :1949.
7. Руставели Ш. «Носящий барсову шкуру». Поэма. Перевод с грузинского К. Бальмонта. Издание второе. М.-Л.,: АСАДЕМΙΑ, 1937.
8. Словарь современного русского литературного языка. ТТ I-XVII. М.-Л., : «АН СССР» 1948-1965.
9. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка ТТ I-IV. М., «Прогресс» 1987.
10. Шанский Н. Лексикология современного русского языка. М., : «Просвещение», 1972.
11. ნობადე ვ. „ვეფხისტყაოსნის ვარსკვლავთმეტყველება“ თბილისი. „ვიქტორ ნობადის საზოგადოება“ 2005.

РЕЗЮМЕ

**ОБЩЕСЛАВЯНСКОЕ СЛОВО «ЗВЕЗДА» В ПОЭЗИИ И ПРОЗЕ
КОНСТАНТИНА БАЛЬМОНТА**

МАРИНА ДЖИКИА

Любимая стихия русского поэта-символиста, первого переводчика поэмы Шота Руставели с грузинского на русский язык Константина Бальмонта – украшения Неба: Солнце, Луна и **Звезды**. Тема этих небесных светил прошла через все творчество поэта. Особое поклонение проявляется к **Звездам**, которых воспевал и восхвалял всю жизнь. Описанию, характеристике и значению **Звезд** посвятил множество поэтических строк.

К. Бальмонт обогатил словарный состав современного русского литературного языка «царственными» сложными и составными неологизмами, в основе которых лежит слово **Звезда**. Полные музыки и живописи сравнения и метафоры поэта-чародея, связанные с понятием **Звезда**, являются источником красоты и образности русской художественной речи.

Слово **Звезда** в творчестве К. Бальмонта имеет несколько назначений: астрономическое, астрологическое и эстетическое.

От общеславянского слова **Звезда** в русском языке возникли многие слова и словосочетания.

Первое засвидетельствование слова **Звезда** принадлежит Поликарпову: Лексикон М., 1704.

რ ე ზ ი უ მ ე

საერთო-სლავური სიტყვა «ЗВЕЗДА» კონსტანტინე ბალმონტის კოეზიასა და პროზაში

მარინა ჯიქია

რუსი პოეტი-სიმბოლისტის, შოთა რუსთაველის პოემის ქართულიდან რუსულ ენაზე პირველი მთარგმნელის, კონსტანტინე ბალმონტის, საყვარელი სტიქიის – ცის სამკაულებია: მზე, მთვარე და **ვარსკვლავები**. ამ ციური მნათობების თემამ მოიცვა პოეტის მთელი შემოქმედება. განსაკუთრებული თაყვანისცემა ვლინდება **ვარსკვლავებისადმი**, რომელთაც მთელი ცხოვრება ხოტბას ასხამდა. **ვარსკვლავთა** აღწერას, დახასიათებასა და მნიშვნელობას უძღვნა მრავალი პოეტური სტრიქონი.

კონსტანტინე ბალმონტმა გაამდიდრა თანამედროვე რუსული სალიტერატურო ენის ლექსიკური შემადგენლობა „მეფური“ რთული და შედგენილი პოეტური ნეოლოგიზმებით, რომელთა საფუძველს წარმოადგენს სიტყვა **Звезда**. მუსიკითა და ფერწერით აღსავსე შედარებები და მეტაფორები, დაკავშირებულნი ცნებასთან **Звезда**, რუსული მხატვრული ენის სილამაზისა და ხატოვნების წყაროს წარმოადგენენ.

სიტყვას „**Звезда**“ კონსტანტინე ბალმონტის შემოქმედებაში აქვს რამდენიმე დანიშნულება: ასტრონომიული, ასტროლოგიური და ესთეტიკური.

საერთო-სლავური სიტყვიდან **Звезда** რუსულ ენაში ნაწარმოებია მრავალი სიტყვა და შესიტყვება.

სიტყვა **Звезда** პირველად გვხვდება პოლიკარპოვის ლექსიკონში 1704 წ.

S U M M A R Y

GENERAL – SLAVONIC WORD «ЗВЕЗДА» IN POETRY AND PROSE OF KONSTANTIN BALMONT

MARINA JIKIA

Russian poet-symbolist, the first translator of Shota Rustaveli poem into Russian language, Konstantin Balmont, his most loved elements are sky adornments: sun, moon and **stars**. The theme of these celestial luminaries made up the whole creation of the poet. Most idolization reveals to the **stars**, for which he had been panegyric throughout his life. He had dedicated many poetic stanzas to the description of stars, their characteristics and meanings.

K. Balmont enriched lexical composition of modern Russian literary language with “Royal” difficulty and poetic composed neologisms, which basis performs the word **Звезда**. Metaphors and comparisons filled with music and paintings connected with concept of **Звезда**, represent the beauty and figurative source of Russian feature language.

Word **Звезда** represents several meanings in the creation of K. Balmont: astronomical, astrological and aesthetical.

There are many words and objections produced from the word **Звезда** in Russian language.

Word **Звезда** first time we meet in the dictionary of Polikarpov in 1704 year.

ეპრაელობა მემოვინებების ფრანკთა სამეფოში

იზოლდა ბელთაძე

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოციირებული პროფესორი

საინტერესოა, როგორი იყო ეპრაელთა ბედი ფრანკთა სამეფოში, კერძოდ, მემოვინებების ეპოქაში.

IV ს. ბოლოს, როდესაც ქრისტიანობა იქცა რომის სახელმწიფო რელიგიად, ეპრაელთა მდგომარეობა დასავლეთ ევროპაში, კერძოდ, ფრანკთა სამეფოში, გაუარესდა, ვინაიდან სხვა რელიგიები იდეენებოდა. ეს კარგად არის ასახული V-VI სს-ის წყაროებში, კერძოდ, საეკლესიო კრების დადგენილებებში, რომელიც უკრძალავდა ქრისტიანებს ეპრაელებთან ერთად ჭამას, მათზე დაქორწინებას, აღდგომის დღესასწაულზე მათთან ერთად ყოფნას. ერთი სიტყვით, საეკლესიო დადგენილებები მიმართული იყო იუდეველთა ერესის წინააღმდეგ საბრძოლველად და ქრისტიანობის დასაცავად.

სწორედ ამით აიხსნება კათოლიკური ეკლესიის მესვეურთა მტრული დამოკიდებულება ეპრაელთა მიმართ. მათი შეფასებით ისინი იყვნენ: „ღმერთის მოღალატენი, ურჩები, არასაიმედო, ბოროტები და დაუნდობელი ხალხი.“

ბევრი მეცნიერის აზრით, კათოლიკური ეკლესიის მტრული დამოკიდებულება ეპრაელებისადმი განპირობებული უნდა ყოფილიყო მათ მიმართ სიძულვილით. მაგრამ ზოგიერთი ისტორიკოსი (პარკესი, უილიამსი და ბრესტოლი) მიიჩნევენ, რომ საეკლესიო ხელისუფლება მოქმედებდა ქრისტიანული ტრადიციის მიხედვით, ასრულებდა თავის მოვალეობას, როგორც მას ესმოდა (2,27). ასეთივე აზრს იზიარებდა იაკობ კაცი. ე.ი. ამართლებდა ეკლესიის მოქმედებას. იაკობ კაცის მიხედვით, შუა საუკუნეებში ხალხი, რომელიც შორს იყო ჰუმანისტური იდეებისაგან, ასე იქცეოდა თავისი რელიგიისადმი ერთგულებით, რაც მათი აზრით აღემატებოდა ყველაფერ სხვას. დელიგიისადმი ერთგულება იმ ეპოქაში დამახასიათებელი იყო, როგორც ქრისტიანის, ისე ეპრაელისათვის (2,28)

გამოდის, რომ კათოლიკური ეკლესიის ასეთი მოქმედება განპირობებული იყო თავისი სარწმუნოებისადმი ერთგულებით და არ ცნობდა სხვა სარწმუნოებას (იუდაიზმს – ი.ბ). ცხადია ვერ დავეთანხმებით ი. კაცს, ვინაიდან კათოლიკური ეკლესიის მესვეურთა მკაცრი და დაუნდობელი მოქმედება ეპრაელთა მიმართ მართლაც ყოველგვარ ჰუმანიზმს მოკლებულია და დამორგუნველია მათთვის.

ჩვენამდე მოაღწია აღნიშნული ეპოქის ანტიეპრაელმა პოლემიკურმა ტრაქტატმა, ევარგიას ავტორობით, საიდანაც ირკვევა, რომ ეპრაელები ამ დროისათვის ყოფილან მრავალრიცხოვანი, გავლენიანი და ჰქონიათ კარგი

ურთიერთობა ქრისტიანებთან, რამაც გამოიწვია, რა თქმა უნდა, ეკლესიის განრისხება (3,14).

ასევე საინტერესო ცნობები არის დაცული VI ს-ის ფრანგულ წყაროში- გრ. ტურელის “ფრანკთა ისტორიაში”, საიდანაც ჩანს როგორ ახდენდნენ ზეწოლას ებრაელებზე, რათა მათ მიეღოთ ქრისტიანული სარწმუნოება. წყაროში ვკითხულობთ: ერთ-ერთი ებრაელი სახელად პრისკა ყოფილა ფრანკთა მეფის ხილპერიკის ფინანსისტი. უფრო მეტიც 581 წელს გრ. ტურელსა და პრისკას შორის გამართულა დისკუტი ღვთისმსახურების საკითხებზე. მეფე აფასებდა პრისკას ცოდნას და ერთგულებას, მაგრამ ვერ ეგუებოდა მის ებრაულ სარწმუნოებას. მიუხედავად მეფისა და ეპისკოპოსის მცდელობისა დაერწმუნებინათ იგი, რათა მონათლულიყო, ის სასტიკ წინააღმდეგობას უწევდა. ამის შემდეგ 582 წელს მეფემ გასცა ბრძანება: თუ ებრაელები ნებით არ მონათლებოდნენ, მაშინ ძალით მიაღებინებდნენ ქრისტიანობას. ზოგი ებრაელი იძულებული იყო მონათლულიყო ქრისტიანულად, ზოგი ინათლებოდა ნებაყოფლობით, მაგრამ შემდეგ ისევ უბრუნდებოდა თავის ძველ სარწმუნოებას.

გრ. ტურელი გადმოგვცემს, რომ ებრაელთა დაუმორჩილების გამო მეფე განრისხებულა და უბრძანებია შეეპყროთ ის ებრაელები, რომლებიც ნათლობაზე უარს აცხადებდნენ. პრისკამ თავი გაინთავისუფლა გამოსასყიდით იმ დრომდე, სანამ მისი ვაჟი არ დაქორწინდებოდა ებრაელ ქალ მარსელზე და განაცხადა, რომ ამის შემდეგ ის დაემორჩილებოდა მეფის ბრძანებას. შემდეგ პრისკასა (მოუნათლავ) და მონათლულ პატრომს შორის ჩამოვარდნილა კონფლიქტი,(აღბათ იმის გამო, რომ პატრომი მონათლა ქრისტიანულად-ი.ბ). როდესაც პრისკა სამლოცველო ტანსაცმელში გამოწყობილი მიდიოდა სალოცავად, უეცრად პატრომი (მონათლული ებრაელი-ი.ბ) თავს დაესხა პრისკას და მოკლა იგი, ხოლო თვითონ გაიქცა და თავი შეაფარა იულიანეს ტაძარს.

გამოიცა მეფის ბრძანება ებრაელთა სიკვდილით დასჯის შესახებ.

პატრომმა (მონათლულმა-ი.ბ) მიიღო ნებართვა გუნტრამის (ბურგუნდიის) სამეფოში დაბრუნებულიყო, მაგრამ პატრომი რამდენიმე ხანში მოკლა პრისკას ნათესავებმა (4,170). როგორც ჩანს პატრომს არ აპატიეს პრისკას მკვლელობა და თავისი სარწმუნოების (იუდაიზმის-ი.ბ) შეცვლა.

ამდენად, ტრაგიკული იყო იმ ებრაელთა ბედი, რომლებიც იძულებული იყვნენ მიეღოთ ქრისტიანობა, რადგან მათ მოძმე ხალხი არ აპატიებდა თავისი სარწმუნოებისადმი ღალატს, რაც თვალნათლივ ჩანს ზემოთ მოყვანილი მაგალითიდან. ასევე მძიმე იყო იმათი ხვედრი, ვინც არ ემორჩილებოდა მეფის ბრძანებას, ქრისტიანობის მიღების შესახებ. მათ ელოდათ სიკვდილით სასჯელი. ორივე შემთხვევაში ებრაელი იჩაგრებოდა.

ამავე წყაროში მივაკვლიეთ საინტერესო ცნობას იმის შესახებ, რომ ებრაელთა გარკვეულმა ნაწილმა თავისი ნებით აირჩია ქრისტიანული სარწმუნოება და უარი თქვა იუდაიზმზე, ხოლო ისინი, ვინც ბოლომდე ერთგული დარჩა თავისი სარწმუნოების და არ მონათლა, დატოვა ქალაქი მარსელი.

აი როგორ მომხდარა ეს: გრ. ტურელი გადმოგვცემს, ეპისკოპოსმა ავიტმა 576 წელს იუდეველები ქრისტიანობისაკენ მოაბრუნა. როგორც წყაროდან ირკვევა ეპისკოპოსი ავიტი ყოველთვის ღოცულობდა იუდეველთა სულის გადასარჩენად. ერთ-ერთი ღოცვის დროს მასთან მისულა იუდეველი

კაცი და უთხოვია მოენათლა იგი ქრისტიანულად. როდესაც ეს ებრაელი თეთრ ტანისამოსში ჩაცმული პასხის დიდ დღესასწაულზე სხვებთან ერთად მიემართებოდა ქალაქში მოსანათლად, სხვა ებრაელს, ეშმაკით შეკერობილს მისთვის თავზე გადაუსხამს დამძადებული ზეთი. ამ ფაქტით შეძრწუნებული ხალხი აპირებდა იუდეველის ჩაქოლვას, მაგრამ ეპისკოპოსმა ავიტმა ისინი შეაჩერა. ხალხმა მაინც არ აპატია იუდეველს ეს საქციელი. აღდგომის წმინდა დღეს, როცა ეპისკოპოსი გალობით მიდიოდა წმინდა მარტინეს ბაზილიკაში, მათ მიწასთან გაასწორეს იუდეველთა სინაგოგა. ამის შემდეგ ეპისკოპოსმა შეუთვალა იუდეველებს, თუ სურდათ ჭეშმარიტი სარწმუნოების (ქრისტიანობის-ი.ბ.) მიღება უნდა მისულიყვნენ მასთან. წინააღმდეგ შემთხვევაში დატოვებდნენ ამ ადგილებს. იუდეველებმა შეუთვალეს: “ჩვენ გვჯერა მამა ღმერთის, იესო ქრისტეს, ამიტომ გთხოვთ მოგვიტევოთ ჩვენი ცოდვანი და მოგვნათლოთ ქრისტიანულად”. გახარებული ეპისკოპოსი მისულა მათთან და ნაკურთხი წყლით განუბანავს ისინი. ”ტაძარი სანთლებით აივსო, იერუსალიმი ხარობდა” – გადმოგვცემს წყარო. (ე.ი. ხარობდა ქრისტიანული სამყარო-ი.ბ.) 500-მდე კაცი მონათლულა. ყველა მათგანი თეთრ სამოსში ყოფილან გამოწყობილი, ხოლო ვისაც არ მოუსურვებია მონათვლა აიძულეს დაეტოვებინათ ქალაქი (4,122-123)

ძნელია ითქვას, თუ რა მიზეზით მონათლა ებრაელები ასე მასობრივად. ეს იყო იუდეველთა ჭეშმარიტი სურვილი ქრისტიანული სარწმუნოების მიღების, თუ შიში ეპისკოპოსი ავიტის მიმართ, რომელმაც ბრძანა: ან მონათლულიყვნენ ან დაეტოვებინათ ეს ადგილები.

ზემოთ მოყვანილი მაგალითი კიდევ ერთხელ ადასტურებს ებრაელთა მძიმე მდგომარეობას. ისინი ფიზიკური განადგურების, საცხოვრებელი ადგილების დატოვების შიშით, იძულებული იყვნენ მიეღოთ ქრისტიანული სარწმუნოება, ან უკიდურეს შემთხვევაში დაეტოვებინათ თავიანთი საცხოვრებელი ადგილი.

ჩვენი აზრით, ებრაელთა გაქრისტიანება მაინც იძულებითი იყო. ფიზიკური განადგურების თუ გადასახლების შიშით ისინი ფორმალურად აღიარებდნენ ქრისტიანობას, რეალურად კი, რჩებოდნენ ერთგული თავისი სარწმუნოებისადმი.

გრ. ტურელის “ფრანკთა ისტორიაში” მივაკვლიეთ კიდევ ერთ ცნობას, რომელიც ადასტურებს ებრაელთა უფლებების შეზღუდვას. წყარო გვაუწყებს, რომ ერთ-ერთი ებრაელის სახელად არმენტარის, ვალი ჰქონია გრაფს. მას არა თუ გადაუხადეს ვალი, არამედ მოტყუებით მიიპატიჟეს სახლში ვახშამზე მოკლეს და ჭაში ჩააგდეს მისი ცხედარი (4,23)

როგორც ირკვევა, მკვლელობა ჩაიდინეს გრაფის დავალებით, მიცვალებულს ჯიბიდან ამოაცალეს ფული და სესხის დამადასტურებელი საბუთები. აი, როგორი უღმობელი იყვნენ ებრაელების მიმართ. მათ არ შეეძლოთ ხმამაღლად კი გამოეთქვათ თავისი უკმაყოფილება, ვინაიდან დასჯის და დევნის შიში აიძულებდა ყოფილიყვნენ მორჩილნი.

მეროვინგთა დინასტიის მეფეები რომლებიც გახდნენ ქრისტიანი მონარქები, დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ ბიზანტიის აზრს. როგორც ირკვევა, სწორედ ბიზანტიის გავლენით უნდა ყოფილიყო განპირობებული ხილპერიკისა და დაგობერტის მცდელობა ებრაელთა გაქრისტიანებისა. ჯერ კიდევ

ადრე იუსტინიანე I-მა (527-565) ბრძანა: „დაე მათი ბედი იყოს ისეთი სამარცხვინო, როგორი სულიერი გზაც მათ აირჩიეს“. (1,21) ანუ ბიზანტიის იმპერატორები უარყოფითად უყურებდნენ ებრაელებს, როგორც იუდეველებს.

მაგრამ ისიც ირკვევა რომ, ფრანკთა სამეფოში ყოველთვის როდი იჩენდნენ მტრობას ებრაელთა მიმართ. ქალაქ იუზესში ეპისკოპოს ფერეოლას თავდაპირველად მეგობრული ურთიერთობა ჰქონია ებრაელებთან შემდეგ დაუწყია მას მათი დევნა. ასევე ფერეოლას თანამედროვე, კლერმონის ეპისკოპოსი კაუტინი ებრაელებთან ყოფილა კარგ დამოკიდებულებაში. გრ. ტურელი გადმოგვცემს, რომ ეპისკოპოსი ზრუნავდა მათი სულის გადარჩენისათვის.

მაგრამ ეს მზრუნველობა მომდინარეობდა იქედან, რომ ის ყიდულობდა ებრაელებისაგან ძვირფას ნივთებს. მისი სიკვდილის შემდეგ პრესვიტერი ეფრასი ცდილობდა დაეკავებინა ეპისკოპოსის ადგილი, რისთვისაც სარგებლობდა მათი სამსახურით, მათგან შეუძენია ძვირფასეულობა. ასევე მეგობრული ურთიერთობა ჰქონია მის წინამორბედ კაუტინს და ეპისკოპოსს გალომსაც. ებრაელებს დუტირიათ ეპისკოპოსი (გალომი-ი.ბ.) ქრისტიანებთან ერთად და მონაწილეობა მიუღიათ მის დაკრძალვაში.

საინტერესოა 581 წ. კიდევ ერთი ცნობა, სადაც საუბარია რომ მაკონის ქალთა მონასტერს ესაჭიროებოდა ებრაელებთან მეგობრული ურთიერთობის შენარჩუნება. (5,262) როგორც ჩანს, ქალთა მონასტერი ებრაელებისაგან ყიდულობდა წვრილმან საქონელს მონასტრისათვის. სწორედ ამის გამო ინარჩუნებდნენ მათთან მეგობრულ ურთიერთობას.

მოგვიანებით VII ს-ის I მესამედში ფრანკთა სამეფოში მოიხსენიება ებრაელები ორი საეკლესიო კრების: პარიზის (614წ.) და რეიმსის (624წ.) დადგენილებებში და მეფე ხლოტარ II-ის (584-629 წწ) ედიქტში. როგორც ირკვევა, ებრაელებს კარგი ურთიერთობა უნდა ჰქონოდათ ადგილობრივ ქრისტიანულ მოსახლეობასთან. აგობერტის მეფობის დროს (629-639წწ) არ მომხდარა ებრაელთა გაძევება ფრანკთა სამეფოდან, თუმცა მათი დასახლება აქ არ ყოფილა ფართო მასშტაბის კაროლინგების ეპოქამდე. იგივეს ადასტურებს პაპი სტეფანე III-ის წერილი ნარბონის არქიეპისკოპოსის არიბერტისადმი, რომელშიც გამოთქვამს უკმაყოფილებას იმის გამო, რომ ებრაელები ფრანკთა სამეფოში კარგად გრძნობდნენ თავს და ჰქონდათ კარგი ურთიერთობა ადგილობრივ მოსახლეობასთან.

ერთი სიტყვით, პაპის მიხედვით, ებრაელებს უნდა ეცხოვრათ დამცირებულად ფრანკთა სამეფოში და აკრძალული უნდა ჰქონოდათ ქრისტიანებთან ყოველგვარი კავშირი.

ირკვევა, რომ საფრანგეთში ებრაელები გარკვეული დროის მანძილზე, კერძოდ VI ს-მდე ნორმალურ პირობებში ცხოვრობდნენ. სარგებლობდნენ რელიგიური თავისუფლებით და ეჭირათ ოფიციალური თანამდებობაც კი, მაგრამ 629 წ-დან მათ წარუდგინეს მოთხოვნა: ან მონათვლა ან ქვეყნიდან გაძევება.(6,33)

მეროვინგთა სახელმწიფოს დაცემის შემდეგ, კარლოს დიდის მმართველობის დროს (768-814 წ.წ.), ებრაელობა განთავისუფლდა კათოლიკური ეკლესიის დევნისაგან. კარლოსი არ მოექცა სამღვდელოების გავლენის ქვეშ და მფარველობდა მათ. ებრაელები ამ დროს შედარებით კარგად გრძნობდნენ თავს.

ლიტერატურა
Literature
Литература

1. Вишневский. Еврей Европы в раннем средневековье. <http://piraty. By ru/article/ev ptml>
2. Я. Кац. Евреи в средневековой европе, Библиотека-Алия, 1991.
3. Положение евреев в раннее средневековье. Византия <http://j history. nfulman com/lessons 10./10-04 htm>.
4. Гр. Турский. История Франков. М., 1987.
5. Тюменев А. Еврей в древности и в средние века. Петербург, 1922.
6. Феликс Кандель. Очерки времен и событий из историй российских евреев. Редактор Марк Кипнис. Иерусалим. 1988.

რეზიუმე

ეპრაელთა მეროვინგების ფრანკთა სამეფოში

იზოლდა ბელთაძე

ეპრაელთა ბედი ფრანკთა სამეფოში მეროვინგების დინასტიის მმართველობის დროს მძიმე იყო. ეპრაელთა, როგორც სხვა რელიგიის მიმდევარი ხალხი იძევებოდა კათოლიკური ეკლესიის მიერ, რაც დასტურდება V–VI სს-ის საეკლესიო კრების დადგენილებებიდან და გრ. ტურელის “ფრანკთა ისტორიიდან”.

ირკვევა, რომ მეროვინგების ეპოქაში ეპრაელთა გაქრისტიანება იძულებითი იყო, ფიზიკური განადგურების თუ გადასახლების შიშით ისინი ფორმალურად აღიარებდნენ ქრისტიანობას, რეალურად კი რჩებოდნენ ერგულნი თავისი სარწმუნოებისადმი.

S U M M A R Y

THE JEWS IN THE KINGDOM OF FRANKISH MEROVINGIANS

IZOLDA BELTADZE

The fate of the Jews in the kingdom of Franks during the reign of Merovingian dynasty was hard. The Jews like followers of other religions were persecuted by the Catholic Church which is proved by resolutions of Church meetings in V-VI centuries and by Gr. Turrely’s “The history of Franks”.

As it turned out, converting the Jews to Christianity was under compulsion. They formally recognized Christianity either because of the fear to be annihilated or to be in exile. But in fact, they remained to be faithful to their religion.

РЕЗЮМЕ

**ПОЛОЖЕНИЕ ЕВРЕЕВ ВО ФРАНКСКОМ ГОСУДАРСТВЕ
В ЭПОХУ МЕРОВИНГОВ**

ИЗОЛЬДА БЕЛТАДЗЕ

Судьба евреев, проживающих во Франкском государстве в годы правления меровингов была тяжелой. Евреи, как приверженцы иной религии, преследовались католической церковью, что подтверждается источниками V-VI вв.

Выявляется, что переход евреев в христианство в эту эпоху был вынужденным явлением-под угрозой физического уничтожения или выселения они формально признавали христианство, хотя реально оставались верны своей религией.

ANTIQUÉ SCHOLASTIC PARADIGM AND EARLY CHRISTIAN ADAPTATION

ARCHPRIEST LEVAN MATESHVILI

PHD IN HISTORY

Introduction: analyses background

A grand historic event such as life and works, judgment and crucifixion of Christ made a revolutionary impact on the world outlook, culture, education, ethics, and ideology of the mankind and even the world politics. Christianity penetrated into all spheres of a social life. It was outstripped and met by the well trodden history track of the mankind enriched with unique cultural identifiers and religious beliefs so well styled and reflected in Hellenistic and Roman epoch. This is when Christianity emerges struggling against and coping with the Hellenistic and Roman reality.

The late antique period of the I-IV centuries is a transitional stage in the history of the mankind. This is the timeline of huge historic events building the basis for modern history and especially for formation of the monotheist religion – Christianity, which shortly gained the status of not only of the world religion, but became the powerful foundation for the entire western civilization (Fox, 1986). Reviewing developments taking place in Georgia in this period is of utmost importance to get the complete picture of the complex processes of spiritual and cultural integration with the western civilizations.

This article aims to reflect the most common opinions and concepts shared by the modern as well as ancient researchers over one of the most important fields related with the spread of Christianity and development of the world outlook - transformation of education, adaptation and search for new solutions.

The issue of integration of Christianity with pagan culture and education was the subject of various studies and debates, however the most detailed research dedicated to developments in the eastern Christian church belongs to Hilarion Alfeev, currently the Metropolitan, described in the publication “Spiritual Education in the Christian East in I-IV centuries” (1991). The second large-scale research belongs to Pavel Gavriiliuk, the scientist serving at the Orthodox Christian Church of America. In his book “The History of Catechization in the Early Church” (2001) the author analysis factors and obstacles related to catechization in the ancient church, the impact of catechization on education, difficulties facing the first Christians. It is of special value to learn findings of G. Hovard (The Beginnings of Christianity in Rome, 1981) and English historian R. Fox (Pagans and Christians, 1986). Original conclusions and views are given by Georgian researcher M. Mshvildadze in his work “Rome and Eastern Religions”(2005).

Discussion: early Christian practice and Georgian reality

Strong missionary Christian activities date back to the end of the first century. The relationship between Christianity and the pagan world and its culture was more painful

compared with Judaism characterized with less proselyte views (however, it should be noted that proselytism was strongly reflected in the Old Testament). So, Christian followers not only coexisted with pagans but had been actively converting them into Christians (Mateshvili, 2006).

Christians, like Hebrews, could not cope with profane rites, even passive participation in pagan immolation equaled to denial of Christian faith and such actions were openly reproached by Apologists of this new monotheist religion. For instance, Clement of Alexandria (III century) and Origen (II-III century) judged unworthy actions of heathens in the same manner as their contemporary Latin Fathers Hippolytus from Rome (III century) and Tertullian of Cartagena (III century) did.

Attitude of Christianity to bibliophile wisdom encompassing moral values and the outlook of the pagan world was not unambiguous. Some Christian preachers Tertullian and Tatian (II-III centuries) disclaimed idolatry and the primary education full of ancient Greek poetry and literature (Whipper, 1954). A man should accept Christian faith without any admissions and judgment or arguments, and should repudiate education and culture as the result of demonic works. “As a man comes into faith, the first and the last thing he has to realize is that there is nothing more to believe in” (Tertullian, Hypoptasis Against Heretics. 9). However, for Tertullian primary education, an unavoidable evil, was still acceptable for the children familiar with basics of Christianity. As for Justine, for future theologians he could not perceive significance of school education such as music, astronomy and geometry, except for philosophy which he respected so much. (Justine, I Apology, 67)

It is well known that for young Origen teaching of rhetoric and the Holy Scripture at the same time was unacceptable. However, in his late years he changed his attitude - he advised his disciple Gregory to lean Grammar, rhetoric, geometry, music and astronomy as he regarded these disciplines as an introduction to education. (Origen. A Letter to St. Gregory the Wonder-Worker 1,3). List of subjects composed by Origen, completely coincides with the curricular of the so called Rhetoric Schools known as supreme level of Hellenistic education.

Students of public schools could learn “Greek Sciences” from the very start as a part of the general education course consisting of music, arithmetic, geometry, astronomy and dialectics. Clement from Alexandria claims, school subjects do not impede, but rather foster understanding of the Sacred Wisdom (Clement. Stromata, 6.10). St. Gregory the Wonder-Worker (III century) describes his introductory studies in logics (dialectics), astronomy, “divine mathematics” and ethics under guidance of Origen at School of Caesarea (St. Gregory the Wonder-Worker. Eulogy to Origen. 7-9). A similar list of subjects was in the curricular of the School of Platonic, the elder contemporary of Origen.

In the view of above we can see vivid difference between models of Pantaenus practiced in Alexandria and models used in Rome and Northern Africa. Public schools of Rome had the mission of catechization. Therefore, teachers were dedicated to prepare adults for baptism (Alpheev, 1999).

We can see completely different situation and attitudes in Alexandria, where students with special scholastic aptitudes were encouraged to learn philosophy.

The first and systematic justification of philosophy can be found with the second Master of School of Alexandria, Clement. He explains his fundamental beliefs over education of Christians with the notion that Logos is a spiritual leader of the nation (Alpheev, 1999). Philosophy was of paramount importance for Greeks. Moreover, it was considered as a Gift of

the Holy Spirit (Clement. Stromata. 1.5; 6.5, 7-8, 17; 7.2)^{*}, when comparing philosophy with the Holy Scripture, the Greeks admitted that works of philosophy contained only part of the truth. Clement advises not to have the whole nut of philosophy as its shell should be left untouched. (Clement. Stromata. 1.1), however, such judgments were so ambiguous that could not lead to clear criteria of differences between philosophic views and righteousness of truth.

Some Christians were concerned that such grandeur of philosophy would somehow make people recognize it as equal to the Holy Scripture and doctrines of Apostles. Did Apostle Paul warn Christians not to be tempted and fascinated by “worthless seductions and philosophy”, in reply to this Clement responds that one should take from philosophy the essentials not contradicting the Holy Scripture and the heritage of Apostles acknowledged in the Symbol of Faith. As for the words of The Apostle Paul, Clement of Alexandria says that they refer to sophists and Epicureans (Clement. Stromata. 1.8, 11, 18). Sophists should not be learned as they care of the word forms and their beauty and do not care of the truth; the Epicureans should be treated with the same attitude as they deny the will of God and therefore, sermonize atheism, which itself disguises the nature of things and is harmful for good souls. (Gregory the Wonder-Worker. Eulogy to Origen. 1).

Philosophy will never substitute the faith, says Clement, assuming that the faith is not based on philosophical principles. Clement appeals not to confuse spiritual idleness and the idleness swept with philosophical views (Clement. Stromata. 2.2).

When we deal with selfish inclinations or fleshly lusts, our behavior becomes reckless. But the faith is the primary appeal of humans linked with spiritual health. According to Clement, judgment over acceptance or non-acceptance of the faith in God is rather associated with morale than intellectual probability. This is the matter of free will rather than reason to accept God or not. The free will is in parallel with old habits and our mind is recalling various accusations and absolutions. The mind is striving to overcome the old habits with the help of the free will (Clement. Stromata. 2.3).

As Clement notes, illiteracy shall not be regarded as an obstacle for men. To live in compliance with philosophical rules means: “not the wise of this world have true faith, but those who are wise in God” even illiterate can attain the faith in God; faith in God can be learned from the book of simple and divine spiritual love. The faith strengthens and fosters development of learning skills, explains the Master (Clement. The Teacher. 3.11)^{*}.

Majority of learned pagans considered Christians as naive and miserable, as for Christians the faith was of prior importance and that Christians believed in everything without judgment. The Philosopher Celsus blames Christians for preaching and teaching their children to refute “customs of their fathers”. Whenever Christians are requested to explain their faith their referral is: “do not judge, but believe” or “it’s not good to be wise in this world, when being a fool is wonderful”. Celsus admits that such arguments and sarcasm can be useful to impress women, slaves and children (Origen. Against Celsus. 3.44). Origen’s assertion against Celsus is that “Christians avoid philosophical debates not because of their inability of taking part in such discussions, but because they do not consider the disputes to be of high importance for them”.

^{*} Clement frequently returns to this issue. compare Origen. Address over the book of Numbers. 18.3; Address over the Book of Genesis. 11.2

^{*} Compare. St. John Chrysostom The Homily. 12.38

Most people generally lack time to listen to all pros and cons over Christian doctrines. What is more important: to leave people in the slash of sins and wait until they get to know the truth of Christianity by themselves, or will it be much more reasonable to help them get out of the slash and start teaching afterwards? In the first case, the soul, which is much more precious than any philosophical judgment, will definitely be endangered. Origen asks, is it reasonable to wait and see how the soul dies? Whole life will be spared on disputes and no time will be left for Christian life (Origen. Against Celsus. 1.9)

It should be noted that Clement and Origen, like Tertullian, had no objections against philosophy in Christian education. “Crowds” assert that philosophy can undermine and weaken faith (Donini, 1989), but Clement suggests that “worthless is the faith which can be destroyed in this way”. The Truth shall not be afraid of debates, and philosophy at Christian schools shall be used for apologetic purposes. Clement compares it to the fence around vineyard (Clement, Stromates, 1.20).

Origen was convinced that philosophical education could not oppose the faith, but on the contrary – “purifies it from superstitions views and faults” (Origen. Against Celsus. 3.49, 57-580). Those who were not baptized were free to get philosophical knowledge at the School of Origen. Origen welcomed everyone interested in philosophy with the hope that one day the students of his school could turn into Christians.

It was in Alexandria where first in the history of Christianity a tricky, but at the same time the extremely fruitful decision was made on unification of the academy and the church. Saint Pantaenus, Clement and Origen believed that Christian schools could substitute pagan universities (Gavryliuk, 2001).

Clement appeals not to idolize and follow educational doctrines of renowned teachers of the school of Athens or other schools, as our Lord himself came into our flesh to enlighten us and bring us to the road of salvation (Clement. Exhortation to Gentiles. 11). “All treasures of wisdom and knowledge’ can be found in Christ (Col. 2:3) and the students requiring knowledge of philosophy didn’t need Gentile teachers for assistance.

In ancient beliefs the image of Christ was merged with philosophy. It should be noted that in such a merger, boundaries between the divine knowledge and Hellenic wisdom were not plainly distinguishable compared to western schools of Justine, Hippolytus and Tertullian. Clement preached that attitude to culture and academic education had to be creative to get the best of it (Howard, 1981).

The opinion that the gentile culture was fallen in the net of evil spreads was not acceptable any more, and Christian pedagogues were requested to: purify the culture so that make turning into Christianity possible for all layers of the society. It was of utmost importance to develop Christian apologetics at all levels: fight against prejudice, Fathers’ laws and state officials, debate publicly with philosophers and in the small but influential philosophical circles (Clement. pedagogue. 3.15).

The innovative ideas of Clement turned out to be easily perceivable for the Christian world, especially for its eastern part. The great fathers such as St. Basil the Great, St. Gregory the Theologian and St. John Chrysostom (IV) respected these views and principles. They studied at pagan academies of Athens to apply the obtained knowledge for the benefit of Christianity.

It is notable, that Christianity and related processes deeply penetrated into the territory of Georgia –for instance, the ancient city Phazisi (currently city Poti) was considered as a well-known cultural centre of the Byzantine world. Byzantine philosopher and orator Themist

(317-338) informs about the rhetoric school functioning in Phazisi: “Georgians and Greeks study there. The language of study is Georgian and Greek”. on his words among the graduates of this academy are Greek philosophers Evgenios and his son Themist, as well as the famous Georgian philosopher Ioane Lazi (IV-V) who together with a prominent Georgian scholar Zakaria the Georgian accompanied the well-known philosopher and theologian Peter the Iberian* (Vc.) during his political hostage to Constantinople. The knowledge attained at this academy was perfectly applied by them in the challengeable period of early Christianity.

Penetration and adaptation of culture and education in the Georgian Christian reality is vividly described in the works of Giorgi Merchule (X century) “Life of St. Grigol Khandzteli (759-861),). The author says: “he studied everything, and knew how to get the best and precious stones and reject the faulty things”**.

Conclusions:

Christian schools offered divine knowledge and not only scholastic philosophical views. All interested persons had the opportunity to compare various philosophical theories with Christian doctrines. As mentioned before, Clement from Alexandria was a founder of such critical attitude to adaptation of culture and education and eventually it became the general concept perceived by all Christian nations and Georgia, with its unique geopolitical location, was not an exception – similar attitude to education proved presence of strong ties of integration with the Christian world.

ლიტერატურა Literature Литература

1. Alpheev, H, Hegumen-Abbot. (1999). Spiritual Education in the Christian East in I-IV centuries // Orthodox Theology at the boundary of centuries. *Moscow: Patriarchate Town*
2. Donini, A. (1989). At the Source of Christianity (from the beginning to Justine). *Moscow.*
3. Fox, R. (1986). Pagans and Christians. *London.*
4. Gavryliuk, P. (2001). History of catechization in the ancient church. *Moscow: High Orthodox-Christian School of St. Filaret.*
5. Howard, G. (1981). The beginning of Christianity in Rome: A note on Suetonius, Life of Claudius XXV, 4. *Restoration Quarterly 24.*
6. Mateshvili, L. (2007). Relation Between Pagan Education and Hellenistic Philosophy. *Georgian Technical University, Theological Conference materials, Vol.5.*
7. Mateshvili, L. (2006). Christianity and Pagan Cults. *Tbilisi State University, History Studies. Vol.VII.*
8. Mshvildadze, M. (2005). Rome and Eastern Religions in I-III AD. *Tbilisi.*
9. Whipper, R.U. (1954). Rome and Early Christianity. *Moscow.*

* His accomplishments include founding the first Georgian monastery in [Bethlehem](#) and becoming the bishop of Gaza near Majuma

** Giorgi Merchule, Life of St. Grigol Khandzteli. Georgian Prose, Vol.I, 1983

S U M M A R Y

ANTIQUÉ SCHOLASTIC PARADIGM AND EARLY CHRISTIAN ADAPTATION

ARCHPRIEST LEVAN MATESHVILI

The article describes one of the most important issues in the history of the mankind related to spread of Christianity – transformation of education, adaptation and search for new ways which, full of various troublesome obstacles and notwithstanding unfavorable circumstances, led to finding of alternative directions.

In fact, it was outstripped and met by the well trodden history track of the mankind enriched with unique cultural identifiers and religious beliefs so well styled and reflected in Hellenistic and Roman epoch. This is when Christianity emerges struggling against and coping with the Hellenistic and Roman reality.

As scientists worldwide share different opinion over the issue, purpose of this article was to present a brief analysis of the subject. It is noteworthy to point out how the process was reflected in the Georgian historical reality, which itself was very close to the historical developments such as Christianization and related educational adaptation.

რ ე ზ ი უ მ ე

ანტიკური საბანმანათლებლო პარადიგმა და აღრეული ქრისტიანული ადაპტაცია

დეკანოზი ლევან მათეშვილი

სტატიაში აღწერილია კაცობრიობის ისტორიის ერთერთი უმნიშვნელოვანესი სფერო, რომელიც დაკავშირებულია ქრისტიანობის გავრცელებასთან – განათლების ტრანსფორმაცია, ადაპტაცია და ახალი გზების ძიება, რაც ურთულესი, წინააღმდეგობებით აღსავსე პროცესის ფონზე საკუთარი ალტერნატიული მიმართულებით დამთავრდა. ამ ყველაფერს წინ უსწრებდა და ეგებებოდა კაცობრიობის მიერ უკვე განვლილი ისტორია, მთელი თავისი ჩამოყალიბებული კულტურული სპეციფიკით თუ რელიგიური შეხედულებებით, რომელთა ყველაზე სტილიზირებული და ჩამოყალიბებული სასიათი ჰპოვა ელინისტურ და რომაულ არეალში. სწორედ ამ ასპარეზზე გამოდის ქრისტიანობა, რომელსაც ამ რეალიების გათვალისწინება თუ დაძლევა უხდება. ამ პროცესებმა ქართულ რეალობაშიც ჰპოვა ასახვა. წინამდებარე სტატიის მიზანია ქართული რეალობის გათვალისწინებით წარმოაჩინოს საბანმანათლებლო სისტემაში ქრისტიანიზაციის ადაპტაციური პროცესები.

РЕЗЮМЕ

**АНТИЧНАЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПАРАДИГМА И
РАННЯЯ ХРИСТИАНСКАЯ АДАПТАЦИЯ**

ПРОТОИЕРЕЙ ЛЕВАН МАТЕШВИЛИ

В статье описана одна из важнейших сфер истории человечества, связанная с распространением христианства - трансформация, адаптация образования и поиск новых путей, что на фоне сложнейшего, полного трудностей процесса завершилось собственным, альтернативным направлением. Всему этому уже предшествовала и предворяла пройденная человечеством история, со всей сложившейся культурной спецификой и религиозными воззрениями, которые обрели самый стилизованный и завершенный характер в эллинистическом и римском ареале. Именно на это поприще выходит христианство, которому приходится принимать во внимание эти реалии, и порой побеждать их. Эти процессы отразились и на грузинской реальности. Цель настоящей статьи выявить, с учетом грузинской действительности, адаптационные процессы христианства в образовательной системе.

THE SOUTH CAUCASUS AS ENTIRE SECURITY COMPLEX

EKA DARBAIDZE

PHD STUDENT IVANE JAVAKHISHVILI TBILISI STATE UNIVERSITY

From the beginning of the 90s in the 20th century the plural problems of the Caucasus region gained high interest of the international politics. The collapse of the Soviet Union marked a lot of changes in the world politics. One of them was an emergence of a new region on the geopolitical map of the world –the so called post-Soviet space. South Caucasus was one of the regions of the post-Soviet space, which became concerned with the ethno-political conflicts and wars mostly. The Caucasus is a geographically various region. It is characterized of ethnical, lingual as well as confessional and cultural diversity. The location and geographical environment determined the way of life of the Caucasus peoples, their history, and interrelation to each other and to the outside world. The Caucasus always performed an important role, as a connecting link between Europe and Asia. In many centuries region and its components presented contradistinction empires between buffer zone and their component part. The empire of Rome, Parthia, Byzantium, Mongolians, Turks, The Empires of Iran, Ottoman and Russia. Moscow has identified South Caucasus as “a region where its vital national interests were at stake” and has been trying not to allow Armenia, Azerbaijan and Georgia to escape its influence.

This article represents the analysis of security studies and its main research subject in the South Caucasian countries and it's entire “security complex”. After the dissolution of the Soviet Union the main issue and problem of the region was the internal political and economic instability in these countries. This work aims to discuss the complex security issues of the South Caucasian region and the interconnection of security trends of different regional players. Drawing analysis from Buzan's theory (Buzan, 2007) on regional security complexes, it will show that the South Caucasus represents a security complex where interconnections and inter-linkages are so strong that the security of one particular country cannot be reasonably and successfully analyzed without consideration of all regional players and their security concerns, To get over these challenges and decrease the “security deficit” in this region of these three minor states should consolidate, cooperate and support the idea of the united “security complex”.

This article is trying to answer the main question: what are the key impeding factors of the united “security complex” and why is that there is no regional identity in this region until today? The thesis of the central target is to explain this problem from the constructivist approach and according to this framework the answer to this question that is, there is no common perception of the region and common view of the threats which coming from the other neighboring actors and that's why these countries cannot be represented as “The entire security complex”.

In the field of the geopolitics world, it has long been common to make difference between geographic and geopolitical regions. The latter is characterized by the role that a

concrete geographic area plays in the system of international relations. The notion of “geographic region” is to a greater extent static, while the notion of “geopolitical region” is dynamic, i.e. it cannot be considered outside the concrete historic context. The South Caucasus region is concept that belongs to the field of geography. The Black Sea-Caucasus zone only became a geopolitical region very recently—after the collapse of the USSR and the subsequent dissolution of its enormous sphere of influence.

Article supervenes the regional level of analyze and according to this regional security concept, which presents go- between state and international systems. South Caucasus presents a security complex, defined as a distinct system of states closely united by geographical proximity, and whose "major processes of making security or destroying it or both are so interlinked that their national security problems cannot reasonably be analysed or resolved a part from one another. The formative dynamics and structure of a security complex are normally generated by the units within it – by their security perceptions of, and interactions with, each other. The South Caucasus represents a security complex where interconnections and inter-linkages are so strong that the security of one particular country cannot be reasonably and successfully analyzed without consideration of all regional players and their security concerns. In the South Caucasus there are three minor states that can be considered as: “actors in the lower level of security complex”. Security complex is quite vague and difficult to find in the real world but he argues it is better to have this vague terminology rather than not regional level of analysis at all.

The idea to make Caucasus as the united security complex comes from further past. The study of hagiographical subjects gives us the information, that Caucasus had perceived as the united geopolitical area in XI-XII centuries yet, on the side of those times political and cultural figures. The similar corporation of Caucasus’s peoples made according to empire of Russia. The republic's roots date back to the dissolution of the Russian Empire in 1917, during the Russian Revolution, when the provinces of the Caucasus seceded and formed their own federal state called the Transcaucasian Federation. Competing national interests and war with Turkey led to the dissolution of the republic half a year later, in April 1918. The three successor state lasted until the end of the Russian civil war that was being fought across the mountains, when they were made Soviet Republics by the Red Army, and reorganized as a single republic in March 1922. It was incorporated into the Soviet state in December of that year. In 1936, the republic was dissolved and divided among the Georgian, Armenian and Azerbaijan SSRs.

The new situation which was made by dissolution of the Soviet Union from the beginning of the 90s of the 20th century and the pathos of confrontation to Russia conditioned more active idea to make “United Caucasus House”. After dissolution of the Soviet Union Georgian national authority tried very active to implement the idea of “Caucasus House”, with the first president of Chechen Republic Ichkeria Dzhokhar Dudayev for this aim “Confederation of Caucasian Peoples” was established in 1992, which included Georgia, Azerbaijan and States of the North Caucasus. The authors of the idea of “Caucasus House” represented in different ways: they talked about “Caucasian Parliament”, also about Euro union type organization. But one condition was remaining out of consideration, that such kind of type corporation is according to general ideology, general values, general economical systems, general informational space and other factors, which did not exist in case of Caucasus. That’s why establishing “United Caucasus House” was not more than declaration.

The last idea, which includes the aspects of the united security, is “Caucasus Stability and Cooperation Platform” which is initiated by Turkey, which doesn’t implicate inclusion of all Caucasian players. The platform must service to achieve stability and security in the region, the purpose must be economical-political cooperation and power security. Ankara according its agreement with Moscow must make platform 3+2 format and with states of the South Caucasus included also Russia and Turkey. This platform had not been made and there was one simple reason, because it was leading to the growth of the role of Turkey in the South Caucasus, which means to reduce the influence of West and to make Russia and Iran more active players in the region.

Three states which were in the South Caucasus region had no entire security complex and according to these, the states had not general norms, general ideality, culture and values. According to this issue studies in detail there appeared the following unsuccessful factors. These are:

1. *Foreign political orientation of the South Caucasus countries.* Foreign politics is differentiated Caucasus countries according to differences of dangers which they see differently. The diplomacy of three countries of the South Caucasus differences from each other, accordingly, the danger source of each country beheld Russia, Iran and Armenia. From the beginning Baku represented to get over the main political causes with the help of West only, but after foreseen dangers, the country seeking to maintain balance. Baku understood that integration and corporation to West can not solve all these problems, it convinced once more again at last after the conditions which were in Georgia in August of 2008. That’s why Azerbaijan chose multifactor diplomacy-between Russia and Iran. Baku tries not to irritate Russia and Iran and continues corporation to them, but declares that it is the union of West strategically.

In contrast to Azerbaijan, Yerevan are seeking a balance between Russia and West, but with different approaches: via a “complementarity policy”. Armenia considers Russia as its security guarantee, but it sees itself as the union of West and as European country, according to conflict of Nagorno-Karabakh and besides the unsuccessful interrelations to Turkey. For Yerevan the main issue is the issue of physical survival. It considers the protection under Russia is the only way of solution of the issue at the present stage. Armenia is a member “The Collective Security Treaty Organization CSTO), also participates in arrangements actually which are made by NATO. Armenia also participates in program of NATO “Partnership for Peace”, but Russia stays as guarantee of security for Armenia, according to collective security treaty. There are Russian bases in Armenia, which provide physical security of Armenia in case of aggression from the side of Azerbaijan and Turkey which are risky neighbors.

As for Georgia, Russia is one of the most serious risky for it. Russia fears intensifications of connections between Georgia and North Atlantic alliance, expansion of NATO and its coming nearer to Russian borders. Georgia decided firmly to avoid Russian orbit and intensifies its cooperation with UE and USA. In Russia’s opinion, this cooperation makes danger for Russia, because this small state of the South Caucasus became field, where interests of Russia, America and UE clashes.

In contrast to Armenia, Baku’s “multi-vector policy” seems to aim more at escaping Russian domination. Admittedly, Moscow and Baku have a strategic partnership, particularly in the military field. Russia rents Azerbaijan’s missile-tracking radar at Gabala, which Vladimir Putin proposed to put at US disposal in 2007, to avoid the deployment of radar in

Eastern Europe. Russia and Azerbaijan carry out joint military exercises in Caspian Sea, even though Russia's Caspian Force project, launched in 2004, seems to have stalled, but in practice, Russo-Azerbaijani relations are primarily economic. Russia is Azerbaijan's primary commercial partner, which offers prospects for Russian capital in automotive fields, aluminum and telecommunications. Despite these links, Baku wants to retain its independence vis-à-vis Moscow—a desire that has been particularly acute since mid-2007, when Azerbaijan began exploiting the Shah Deniz gas field. From being one of Russia's clients, the country has become a vendor and even potential rival to Moscow.

2. *The absence of common regional identity* - Regional unity and the unresolved 'frozen and unfrozen conflicts' remain the biggest hurdle to fully developing regional security architecture in the South Caucasus. In order to survive, each state has chosen to align itself with external powers and these powers sometimes misuse regional states for their own geopolitical interests. But the biggest challenge to regional development and the region itself is the absence of “regional identity”. With its ill-defined borders, weak economic links and lack of the “us” feeling of a shared identity, the South Caucasus could not yet be called a coherent region. In this sense, the 'region' exists only for outside players which to some degree undermine regional development and security. The common regional identity is essential for determining whether territorial units comprise an integrated territorial formation. This identity emerges, if there is a shared feeling among the population of given area that they belong to the single territorial unit: Nations that inhabit a certain region are tied by economic, social and cultural ties. They have a long experience of living together and common historical destiny. Caucasus is various region as geographically, ethnical, lingual, confessional and in a cultural way. The south Caucasus's countries have not wish to develop common economic, politics and contribute forming different kind unions.

3. *Lack of co-operation.* Ethnic conflicts and political fragmentation are characteristic of the South Caucasus. There are three sovereign states – Azerbaijan, Georgia and Armenia – and three separatist territories – Abkhazia, South Ossetia and Nagorno-Karabakh. The conflicts over the three separatist regions interfere with regional cooperation in the wider South Caucasus region and have seen outside players become involved. The Georgian conflicts in particular are in the spotlight of the international media because of the Russian-Georgian war, but the Karabakh conflict has even more influence on the limited regional cooperation. While the Georgian conflicts first of all concerns touches the relations between Russia and Georgia, the Karabakh conflict blockades the relations between all three states of the region. The tensions between Georgia and its breakaway regions escalated in spring 2008 and culminated in a Georgian attack on South Ossetia in August of the same year and a subsequent Russian military strike on Georgian territory. No international initiative for conflict prevention was successful in reducing these tensions. There is no functioning international mechanism for conflict resolution in the South Caucasus. International co-operation is the process of interaction among several actors within the system of international relations during which the use of military force is excluded and political activities are co-coordinated and all sides tend to search together for ways to realize their common (coinciding) interests. The second reason for the lack of the common security system in the BCR is that, according to this definition, the region is not a zone of co operation.

4. *Intervention of major powers* - The roles of neighbors Iran, Russia, and Turkey have been of deep security concern to one or more of the states of the region. These and other major powers, primarily the United States and European Union (EU) members, have pursued

differing interests and policies toward the three states. Some officials in Russia view the region as a traditional sphere of influence, while Turkish officials tend to stress common ethnic ties with Azerbaijan and most of Central Asia. Armenia has pursued close ties with Russia and Iran in part to counter Azerbaijan's ties with Turkey, and Georgia and Azerbaijan have stressed ties with the United States in part to bolster their independence vis-à-vis Russia.

In order to speak seriously about the conditions under which the creation of a regional security complex in the BCR could be realized, one more requirement should be mentioned – the non-interference of major powers in regional affairs. Because such kind of super powers as USA or Russia, not have wish to see the South Caucasus's region as a unified and well-integrated space and a real centre of power, because in this case the region would exert significant influence on the whole system of interstate relations and to some extent, even on the conduct of the global centres of power.

Finally, one can argue that post-Soviet space as such cannot be considered a security complex since it is a geographically very vast and politically diverse piece of land. The main purpose of present article of the South Caucasus region was to form the analyze of the main unsuccessful factors and perspective as one “Security Complex”. The basis to declare this may be the fact that it is impossible to form regional identity in this region. The main difficulty of the South Caucasus regional security complex is that, there is no need for unity among these three states. Their economic and political systems are not complementary. There are described the main characteristics in work, which are necessary for region: Common identity, political cooperation, membership of common regional organization and non-interference to other factors in current processes in region. The research hypotheses supervene from the mentioned criterions: to present the South Caucasus as entire security system there is one fact that it has not the entire regional identity. To steady confidence between states makes the basis of cooperation, which make closer relations between them, but in case of making the united foreign policy the south Caucasus states needs united stability security system in region. The main key of Caucasus security is in hand of small states. The mutual confidence, cooperation and dialogue are the main conditions in which relations between South Caucasus states must be based and which will provide the stability of region.

ლიტერატურა

Literature

Литература

1. Buzan, Barry. 1991. People, States and Ear. An agenda for international security in the Post Cold War Era. New York-London
2. Cornell, Svante, “Small Nations and Great Powers; A Study of Ethno political Conflict in the Caucasus”, Richmond: RIIA, Curzon Press, 2001
3. Heather S. Gregg, Divided They Conquer: the Success of Armenian Ethnic Lobbies in the United States, Paper prepared for delivery at the 2002 Annual Meeting of the American Political Science Association, Boston, August 29-September 1, 2002
4. Ryabtsev, Vladimir. 2007. Why is there no Security Complex in the Black Sea-Caucasus Region? Via <http://www.core.hamburg.de/documents/yearbook/english/06/Ryabtsev-en.pdf>
5. Robert M. Cutler, “Tskhenvali (South Ossetia), Georgia”, in *Foreign Policy in Focus* (<http://www.fpif.org>)

S U M M A R Y

SOUTH CAUCASUS AS UNITED SECURITY COMPLEX

EKA DARBAIDZE

After the collapse of the Soviet Union, the South Caucasus region was opened up for the global market as well as competition among global powers. The dominance of Russia which had lasted for two centuries was questioned by new actors, primarily the United States, Turkey and Iran. The South Caucasus, with its vital links to the Black Sea, Central Asia and Middle East, and its rich natural resources became a complex battleground aggravated by internal problems.

This article represents the analysis of security studies and its main research subject in the South Caucasian countries and it's united "security complex". This work aims to discuss the complex security issues of the South Caucasian region and the interconnection of security trends of different regional players. the South Caucasus represents a security complex where interconnections and inter-linkages are so strong that the security of one particular country cannot be reasonably and successfully analyzed without consideration of all regional players and their security concerns, To get over these challenges and decrease the "security deficit" in this region of these three minor states should consolidate, cooperate and support actively the idea of the united "security complex".

რ ე ზ ი უ მ ე

სამხრეთკავკასიაში, როგორც ერთიანი უსაფრთხოების
კომპლექსის პრობლემა

ეკა დარბაიძე

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, სამხრეთ კავკასიის რეგიონმა გზა გაუხსნა მსოფლიო ბაზარს და ზესახელმწიფოების ჭიდილის ასპარეზად გადაიქცა. რუსეთის ორსაუკუნოვანმა ბატონობამ სამხრეთ კავკასიაში დასვა ახალი შეკითხვები და გამოწვევები, პირველ რიგში აშშ-ის, თურქეთისა და ირანის სახით. სამხრეთ კავკასია გახლავთ სასიცოცხლო დამაკავშირებელი რგოლი შავი ზღვიდან ცენტრალურ და შუა აზიამდე. მისი მდიდარი ბუნებრივი რესურსები გახდა მუდმივი ბრძოლის ასპარეზი, რომელსაც კიდევ უფრო ამძიმებს რეგიონის შიგნით მიმდინარე კონფლიქტები.

აღნიშნული სტატია წარმოადგენს უსაფრთხოების კვლევათა ანალიზს და მისი მთავარი საგანი გახლავთ სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოების „ერთიანი უსაფრთხოების კომპლექსად“ წარმოჩენის იდეა. ნაშრომი მიზნად ისახავს განვიხილოთ სამხრეთ კავკასიის უსაფრთხოების კომპლექსთან დაკავშირებული საკითხები და შევძლოთ მათი დაკავშირება სხვადასხვა რეგიონალურ მოთამაშეებთან. სამხრეთ კავკასია წარმოადგენს უსაფრთხოების კომპლექსს, სადაც ურთიერთშეერთება და შიდა კავშირები იმდენად ძლიერია,

რომ თითოეული ქვეყნის უსაფრთხოების საკითხები შეუძლებელია დასაბუთებულად და წარმატებით იქნეს გაანალიზებული ყველა რეგიონალური მოთამაშის ანალიზის გარეშე. იმასათვის, რათა დაძლეული იქნას გამოწვევები და შემცირებული „უსაფრთხოების დეფიციტი“ რეგიონში, სამხრეთ კავკასიის ეს სამი სახელმწიფო უნდა გაერთიანდეს, მათ უნდა ითანამშრომლონ და აქტიურად დაუჭირონ მხარი „ერთიანი უსაფრთხოების კომპლექსის“ იდეას.

РЕЗЮМЕ

К ВОПРОСУ РАССМОТРЕНИЯ ЮЖНОГО КАВКАЗА КАК ЕДИНОГО КОМПЛЕКСА БЕЗОПАСНОСТИ

ЭКА ДАРБАИДЗЕ

После распада Советского Союза регион Южного Кавказа открыл путь международному рынку и превратился в арену столкновения интересов ведущих мировых держав. Двухвековое господство России на Южном Кавказе оказалась перед лицом новых вызовов, обусловленных возрастанием в данном регионе влияния США, Турции и Ирана, преследующих свои собственные интересы.

Южный Кавказ является в геополитическом аспекте важнейшим связующим звеном между Европой и Азией, между Причерноморским регионом и государствами Центральной Азии. Богатые природные ресурсы южнокавказского региона обусловили стремление влиятельных центров силы обеспечить доминирование своего влияния в государствах Южного Кавказа, обстановка в которых осложнена неурегулированными внутренними конфликтами и тенденциями сепаратизма, поэтому проблемы безопасности приобретают первостепенное значение.

В данной статье содержится анализ проблем безопасности в контексте идеи рассмотрения южнокавказского региона как единого комплекса безопасности. Изучаются вопросы, связанные с комплексом безопасности стран Южного Кавказа в их тесной взаимосвязи с интересами основных региональных игроков. Южный Кавказ является сложным комплексом безопасности, в котором межгосударственные взаимосвязи и внутренние союзы настолько сильны, что рассмотрение безопасности отдельно взятого государства невозможно без учета интересов всех заинтересованных сторон. Для того, чтобы противостоять современным вызовам и успешно преодолевать «дефицит безопасности», все три государства Южного Кавказа должны плодотворно сотрудничать, объединяя свои усилия для поддержки и претворения в жизнь идеи «комплекса единой безопасности».

დანაშაულის მემანოზმის კრიმინალისტიკური ასპექტები

ვახტანგ ბაბუღავა

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის დოქტორანტი

დანაშაულის ცნების განსაზღვრისას კანონმდებელი იყენებს ტერმინს „ქმედება“, რომელიც ორი მნიშვნელობითაა გაგებულ. პირველი - ის გამოხატავს ადამიანის თავისუფალი ნებელობითი ქცევის აქტს მისი გარეგანი გამოვლინების ფორმების- მოქმედებისა და უმოქმედობის სახით, ხოლო მეორე მხრივ აღნიშნავს ქმედების (დანაშაულის) შემადგენლობას.

ქმედება, როგორც ადამიანის თავისუფალი ნებელობითი აქტი, გარეგნულად ძირითადად მოქმედებით გამოიხატება. ადამიანის ნებელობითი მოქმედება არის ადამიანის შეგნებული, მიზანდასახული (მიზანსწრაფული) ზემოქმედება გარე სამყაროზე. ნებელობით ქმედებაში ორი მხარეა – ობიექტური და სუბიექტური. მოქმედების სუბიექტური მხარე ისაა, რომ მოქმედება განსაზღვრულ მიზანს ისახავს და განსაზღვრული მოტივებით არის წარმართული. მოქმედების ობიექტური მხარე კი ის არის, როცა მიზნის მისაღწევად ადამიანი ზემოქმედებას ახდენს გარესამყაროზე სხვადასხვა სახის აქტიური მოქმედებით.

ადამიანის ნებელობითი ქცევის გამოვლინების მეორე ფორმაა უმოქმედობა, ე.ი. განსაზღვრული მოქმედებისაგან თავის შეკავება. განსაზღვრულ პირობებში უმოქმედობაც წარმოადგენს მიზანდასახულ ზემოქმედებას გარე სამყაროზე, როგორც - ქმედება.

ქმედება, როგორც ადამიანის თავისუფალი, შეგნებული და მიზანდასახული ქცევა, დანაშაულის ცნების ცენტრალური კომპონენტია, რადგან დანაშაულის ცნება ასახავს ადამიანის ქმედებას, როგორც რეალურ ცხოვრებისეულ მოვლენას, პროცესს.

კრიმინალისტიკა აღნიშნულ საკითხს არ სწავლობს, არამედ მისი ამოცანაა დანაშაულებრივი ქმედების არა სამართლებრივი თვალსაზრისით, არამედ მისი დინამიურ ასპექტში შესწავლა, ე.ი. კვალთა წარმოქმნის მიზეზებისა და პროცესების შესწავლა, რომელიც ხდება დანაშაულის მომზადების, ჩადენისა და დაფარვის პროცესში. აქ იგულისხმება ისეთი ცვლილებები, რომელიც გამოწვეულია პირის მოქმედებით, საგნების გადაადგილებით, ამოღებით, სახეცვლილებებით, დაზიანებით, ობიექტთა ურთიერთქმედების დროს ზედაპირის შეცვლით, მიკრონაწილაკების გადასვლით ერთი ობიექტიდან მეორეზე, საგანთა და კვალთა ყოველგვარი სხვა ცვლილება მექანიკური, სითბური თუ ქიმიური ზემოქმედების შედეგად. საქმის გამოძიებისას საინტერესოა დანაშაულის კვლების წარმოშობის მექანიზმი, მათი ლოკალიზაცია და საიდენტიფიკაციო ღირებულება.

დანაშაულის განხორციელების შედეგად ყოველთვის რჩება კვალი, რადგან დანაშაულის განხორციელების პროცესში ურთიერთმოქმედებს და ერთმანეთზე ზემოქმედებს ძირითადად ოთხი ელემენტი, კერძოდ: **დანაშაულის ხელყოფის საგანი --- შემთხვევის ადგილი --- დანაშაულებრივი ქმედების სუბიექტები --- დანაშაულის განხორციელების საშუალებები**. ამ ოთხი ელემენტის ურთიერთმოქმედების დროს იქმნება კვალთა სურათი, რომელიც საშუალებას გვაძლევს ოთხი ელემენტის კვალი ვეძებოთ სამ დანარჩენ ელემენტში.

ნებისმიერი დანაშაულთა შემთხვევის ადგილზე შესაძლებელია მათთვის დამახასიათებელი ტიპური კვლებისა და ობიექტების დაძებნა, აღმოჩენა და ამოღება. დათვალიერების პროცესში მხარე კვლების შესწავლით ადგენს მისი წარმოშობის მიზეზს, რადგანაც კვალის მიძებნა და კვალის წარმომშობ ობიექტებს შორის არსებობს რეალური ლოგიკური დამოკიდებულება. ომხდარ შემთხვევაზე ინფორმაციის მიღების ყველაზე უტყუარი და ეფექტური საშუალებაა შემთხვევის ვითარების გულმოდგინედ გამოკვლევა. დანაშაულის ადგილზე გარდაუვალია კვალის არსებობა. ამ მიზნით საჭიროა მათი ლოკალიზაციის ადგილის ზუსტი განსაზღვრა, ე.ი. **ცოდნა იმისა, თუ სად უნდა ვეძებოთ შემთხვევის ადგილზე ამა თუ იმ შემთხვევისათვის დამახასიათებელი ესა თუ ის კვალი ან ობიექტი** ამოღებისა და შემდგომი გამოკვლევის მიზნით.

დანაშაულის სტრუქტურა ოთხი ქმედებისაგან შედგება:

დანაშაულებრივი ქმედების სუბიექტები. სისხლის სამართლის კანონმდებლობით დანაშაულებრივი ქმედების სუბიექტია ადამიანი, სულერთია მცირეწლოვანი იქნება თუ სრულწლოვანი, შეურაცხადი იქნება თუ შერაცხადი. აუცილებელია დანაშაულებრივი ქმედების სუბიექტი პასუხობდეს სისხლის სამართლისა და სისხლის სამართლის პროცესის მოთხოვნებს.

დანაშაულის განხორციელების საშუალებები – დანაშაულის განხორციელების აუცილებელი პირობაა. ქმედების ჩადენის ანუ დანაშაულის სუბიექტის მიერ სისხლის სამართლის კანონით დაცული სამართლებრივი სიკეთის დაზიანების ან დაზიანების საფრთხის შექმნის მისაღწევად ხდება საშუალებების შერჩევა. ეს საშუალებები შეიძლება იყოს: სპეციალური, ქარხნული ან კუსტარული წესით დამზადებული ხელსაწყო – იარაღები, როგორცაა გატყევის იარაღები, ინსტრუმენტები და ხელსაწყოები, საყოფაცხოვრებო, ავტოგენური ელექტროშემდუღებელი აპარატი, ფეთქებადი ნივთიერება, შემთხვევითი საგნები (შემთხვევის ადგილზე არსებული ლითონის ნაჭერი, ჯოხი, ქვა, აგური და ა.შ). სპეციალურად მომარჯვებული (ავტომანქანა, ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღი, ასაფეთქებელი მოწყობილობა, ძლიერმოქმედი, შხამიანი და ადვილადაალებადი ნივთიერებები; ფიზიკური და ბუნებრივი მოვლენები: ელექტროდენი, ცეცხლი, წყალი);

დანაშაულის ხელყოფის საგანი. დანაშაულებრივი ხელყოფის საგნის ქვეშ იგულისხმება მატერიალური სამყაროს ნივთები, ასევე ინტელექტუალური ფასეულობა, რომელზეც ზემოქმედებას ახდენს დამნაშავე, ე.ი დამნაშავე თავისი ზემოქმედებით ზიანს აყენება ან უქმნის ზიანის მიყენების საფრთხეს კანონით დაცულ სამართლებრივ სიკეთეს ანუ დაცვის ობიექტს.

კრიმინალისტიკური თვალსაზრისით დანაშაულებრივი ხელყოფის საგანია ადამიანი, ორგანული და არაორგანული წარმოშობის მკვრივი, ფხვიერი,

თხევადი და გაზისებრ მდგომარეობაში მყოფი ობიექტები, რომლებზედაც ხდება ზემოქმედება და ამ ზემოქმედებით აისახება მათი კვალი.

დანაშაულებრივი ქმედების კვალი. დანაშაულებრივი ქმედების კვალი დანაშაულებრივი ქმედების განხორციელებისას აღმოცენდება შემთხვევის ადგილზე (ფართო გაგებით), ხოლო ვიწრო გაგებით კვალი ნიშნავს ამა თუ იმ საგანზე ან ობიექტზე რაიმე საგნის ზემოქმედებით აღმოცენებულ ისეთ კვალს, რომელშიც აღიბეჭდა ამ კვალის წარმომქმნელი საგნის გარეგანი რელიეფური სახის დამახასიათებელი ზოგადი და კერძო ინდივიდუალური ნიშნები.¹

დანაშაულის კვალი შეიძლება დაიყოს სამ ჯგუფად:

I. ადამიანის კვალი (იდეალური და მატერიალური)

II. დანაშაულის ჩადენის საშუალებათა კვლები

III. მატერიალურ საშუალებათა კვლები

დანაშაულებრივი ქმედების კვალი შეიძლება იყოს ხილული და უხილავი, ობიექტმატარებლები და ა.შ. დანაშაულებრივი ქმედების სტრუქტურა არ ასახავს მის დინამიკას, ე.ი. ურთიერთქმედების მექანიზმს, კვალთა წარმოქმნას და შედეგის ასახვას. დანაშაულებრივი ქმედების ელემენტები მოქმედებენ რა ერთმანეთზე ხდება მათი ნიშან-თვისებათა ასახვა “ანაბეჭდების” სახით. ასეთი ურთიერთქმედების შედეგად წარმოიქმნება კვალი-ანასახი.

ურთიერთქმედების ასახვის პროცესი შეიძლება იყოს მარტივი – მატერიალური კვალი (ხელის, ფეხსაცმლის, საბურავის, გატეხის იარაღების, ტყვიისა და ა.შ.) და რთული – აზროვნებითი ზემოქმედების ფსიქოფიზიოლოგიური პროცესი (მაგ. დაზარალებული იმახსოვრებს დამნაშავის გარეგნულ სახეს, მხარე – შემთხვევის ადგილს და ა.შ.). იდეალური ასახვა ფიქსირდება საგამოძიებო მოქმედებათა ოქმებში, სქემებში, ნახაზებში, ჩანახატებში.

ასახვის პროცესში ორი ობიექტი მონაწილეობს – კვალთწარმომქმნელი (ის ობიექტი, რომლის ზემოქმედების შედეგად დატოვებულია კვალი) და კვალთმიმღები (ის ობიექტი, რომელზედაც კონტაქტის შედეგად რჩება კვალი).

დანაშაულის მექანიზმი წარმოადგენს ურთიერთქმედებისა და ასახვის თანმიმდევრულ ურთიერთობას, რომელსაც წარმოშობს სხვადასხვა სახის ენერჯია. ობიექტების ურთიერთმოქმედების შედეგად იცვლება ენერჯია (მექანიკური, მაგნიტური, ქიმიური და ა.შ.), რომელიც აუცილებელია კვალთა წარმოქმნისათვის. ურთიერთმოქმედებაში მონაწილე მოძრაობები შეიძლება იყოს: მარტივი და რთული, შუალობითი და უშუალო, კონტაქტური და უკონტაქტო. უკონტაქტო კვალთა წყაროებია ფოტო გადაღება, ვიდეო ჩაწერა, ნახაზები, სქემები, ჩანახატები, სამედიცინო და სამსახურებრივი დოკუმენტები, კრიმინალისტიკური რეგისტრაცია (კვალთათეკა, მასროთეკა და ა.შ.).

ურთიერთმოქმედება მარტივია, თუ კვალის წარმოქმნას საფუძვლად უდევს ერთი სახის მოძრაობა. მაგ. მექანიკური, ქიმიური და ა.შ. რთულია ურთიერთმოქმედება, როცა კვალთა წარმოქმნაში მონაწილეობს რამოდენიმე სახის მოძრაობა (ფსიქიკური, მექანიკური, ფიზიკური, ქიმიური და ბიოლოგიური).

კრიმინალისტიკურ ასპექტში მოძრაობათა არსი მდგომარეობს შემდეგში:

ფსიქიკური მოძრაობა – ესაა ურთიერთმოქმედების უმაღლესი ფორმა, რომელიც წარმოიქმნება დანაშაულის განხორციელებისას სუბიექტსა და

ორგანული და არაორგანული წარმოშობის მატერიალურ საშუალებებს შორის (მუქარა, ფსიქოლოგიური კონტაქტის შექმნა, ამოცნობა და ა.შ).

მექანიკური მოძრაობა – ურთიერთმოქმედების ფორმაა, რომლის არსი ობიექტის სივრცით განლაგებაში მდგომარეობს. მოძრაობის ამ ფორმაში მონაწილეობს მატერიალური სამყაროს ობიექტები. შემთხვევის ადგილზე ნებისმიერი საგნის გადაადგილება არის კვალი. საგნის გაქრობა ან ახალის გაჩენა ასევე წარმოადგენს კვალ-საგნებს. (შემთხვევის ადგილზე ტყვიის, მასრის, გატეხის იარაღის, ნიღაბის, სუნის, მიკრონაწილაკებისა და მიკროობიექტების არსებობა);

ფიზიკური მოძრაობა – ეს არის მოძრაობის ფორმა, რომელიც ხორციელდება მოლეკულათა ან ატომთა დონეზე, ცვლის ნივთიერებათა შინაგან აგებულებას, სტრუქტურას. ასეთი კვლები უხილველია. შემთხვევის ადგილზე უფრო ხშირად გვხვდება თერმული, მაგნიტური და რადიოაქტიური კვლები.

ქიმიური მოძრაობის ფორმაც ხორციელდება მოლეკულათა დონეზე, რადროსაც ხდება ობიექტთა ურთიერთმოქმედების შედეგად მესამე ახალი ნივთიერების წარმოქმნა. ქიმიური ურთიერთქმედება წარმოშობს ახალ კვალს ახალი ნიშან-თვისებებით. დენტის ან ფეთქებად ნივთიერებათა აფეთქების შედეგად წარმოიქმნება ჭვარტლი, რომლის მეშვეობით შეიძლება დავადგინოთ თუ რა ფეთქებადი ნივთიერება იყო გამოყენებული ვაზნაში ან ასაფეთქებელ მოწყობილობაში.

ბიოლოგიური მოძრაობის საფუძველია ფიზიოლოგიური პროცესები, რომელიც მიმდინარეობს მცენარეებში, მიკროორგანიზმებში, ადამიანის ქსოვილებში და ა.შ. ბიოლოგიური მოძრაობის მექანიზმის გამოკვლევა საშუალებას გვაძლევს დავადგინოთ კვალის წარმოშობისა და გაქრობის დრო. გვაძლავს ლაქები სიკვდილის ჭეშმარიტ ნიშანს წარმოადგენს. მათი ცვლილებებისა და ხასიათის მიხედვით შესაძლებელია სიკვდილის ხანდაზმულობის დადგენა.

დანაშაულის დინამიურ ასპექტში შესწავლით ხდება ინფორმაციის მიღება. ინფორმაცია კი მიიღება შემთხვევის ადგილის დათვალიერებითა და გულმოდგინე შესწავლით. შემთხვევის ადგილი წარმოადგენს დაკვირვებისა და აღწერის პროცესს, ე.ი. კრიმინალისტიკური ობიექტების აქტიურ, მიზანმიმართულ აღქმას, დანაშაულის გახსნისა და გამოძიებისათვის მიღებული ინფორმაციის ანალიზისა და სინთეზის; შემთხვევის ადგილზე გარდაუვალია კვალის არსებობა და მისი დათვალიერებით შესაძლებელი ხდება დანაშაულებრივი ქმედების დინამიურ ასპექტში შესწავლა. ეს კი საშუალებას გვაძლევს აღმოჩენილ, დაფიქსირებულ და ამოღებულ იქნეს შემთხვევის ადგილზე რეალურად არსებული ყველა სახის კვალი, რაც დანაშაულთა გახსნისა და გამოძიების საუკეთესო წინაპირობაა.

ლიტერატურა
Literature
Литература

1. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, 2011 წ.
2. დონჯაშვილი თ. საქართველოს სისხლის სამართალი, თბ. 2002წ.
3. ნაჭყებია გ. სისხლისსამართლებრივი ურთიერთობა და დანაშაულის ცნება, თბ. 2002.
4. ნაჭყებია გ. სისხლის სამართალი, (ზოგადი ნაწილი), თბ. 2011წ.
5. ფაფიაშვილი შ. კრიმინალისტიკა ტ.I, (დანაშაულთა გახსნის მეთოდოლოგია და ტექნიკა), თბ. 2010წ.
6. ფაფიაშვილი შ. კრიმინალისტიკა ტ.III (დანაშაულთა გახსნის მეთოდიკა) თბ. 2006წ.

რ ე ზ ი უ მ ე

დანაშაულის მექანიზმის კრიმინალისტიკური ასპექტები

ვახტანგ გაბედავა

ნაშრომში გადმოცემულია დანაშაულებრივი ქმედების დინამიურ ასპექტში შესწავლა, რომელშიც იგულისხმება მექანიკური, სითბური თუ ქიმიური ზემოქმედების შედეგად კვლების წარმოშობის მექანიზმი, მათი ლოკალიზაცია და საიდენტიფიკაციო ღირებულება, რომელიც საშუალებას გვაძლევს აღმოჩენილ, დაფიქსირებულ და ამოღებულ იქნეს შემთხვევის ადგილზე რეალურად არსებული ყველა სახის კვალი, რაც დანაშაულთა გახსნისა და გამოძიების საუკეთესო წინაპირობაა.

S U M M A R Y

THE CRIMINAL ASPECTS OF THE MECHANISM OF THE CRIME

VAKHTANG GABEDAVA

In the work set out the criminal acts of the dynamic aspects of the study, which includes mechanical, thermal, or chemical exposure as a result of traces of the mechanism, the localization and identification value, which allows us discovered, recorded and shall be removed at the scene of all traces of the crime of opening the investigation into the for best preconditions.

РЕЗЮМЕ

КРИМИНАЛИСТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МЕХАНИЗМА ПРЕСТУПЛЕНИЯ

ВАХТАНГ ГАБЕДАВА

В работе изложена изучение преступного действия в динамическом аспекте, в котором подразумевается механизм происхождения следов в результате механических, тепловых и химических воздействий, их локализация и идентификационное значение, которые позволяют нам обнаружить, зафиксировать и изъять с места происшествия реально существующие все виды следов, что является лучшей предпосылкой для расследования и раскрытия преступлений.

ПОЛИТИКА И ПРЕСТУПНОСТЬ

ВАСИЛИЙ (БЕСО) КВИРИКАШВИЛИ

ДОКТОР ПРАВА

ПРОФЕССОР ГРУЗИНСКОГО ТЕХНИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

ДОКТОР НАУК, ПРОФЕССОР

ИРАКЛИ КВИРИКАШВИЛИ

МАГИСТР ПРАВА

Настоящая статья представляет собой попытку проанализировать террор и терроризм на основе общей концепции политической криминологии и исследующей взаимосвязь преступности и политики.

Казалось бы, что убедительным аргументом в пользу необходимости согласованных действий против терроризма и террористов и единообразия в понимании терроризма и его теоретического обоснования явились события 11 сентября 2001г. в США. Однако каждое государство устремилось максимально извлечь из этих трагических событий свои выгоды объявляя террористическими неудобные им режимы, партии, движения, фонды, а террористами – государственных и общественных деятелей. Одни государства получили карт-бланш на реализацию давно намеченных ими геополитических задач. Понятия «терроризм», «террорист», «поддерживающие терроризм и террористов», «сочувствующие террористам» и т.д., в решении подобных политических проблем стали удобными ярлыками, позволяющими завуалировать агрессию, репрессии и другие преследования людей по расовым, национальным, религиозным и другим признакам. В такой ситуации выработка универсального международно-правового документа, охватывающего всю проблему терроризма в целом, действительно становится делом непростым, поскольку требует определения понятия и признаков более общего явления-террора. Надо иметь в виду, что определение террора, в свою очередь, потребует установления уголовной, а не только политической, ответственности государственных деятелей за политику террора. Это является камнем преткновения, который искусно обходят, исходя из политической конъюнктуры.

Для того чтобы определить понятия «террор», «терроризм» и «террористический акт», необходимо установить:

а) статус лица (лиц), осуществляющего акт насилия (юридическое или физическое лицо, наделено оно или нет правом определения внутренней или внешней политики государства);

б) целеполагание субъекта преступной акции (прекращение жертвой заниматься государственной или общественной деятельностью; принуждение посредством предварительного устрашения к определённым действиям; целенаправленная политика насилия в отношении определённых слоёв общества или определённых наций, народов, конфессий);

- ვ) კრუგ ლიც, პროტივ კოტორიხ ნაპრავლენო დეანიე (სტატუს ჯერტვი, ეგო ინდივიდუალნია ოპრედელენნოსტი ილი ნეოპრედელენნოსტი);
- გ) სრედსტვა ოსუშესტვლენია აქციი ი ხ მასშტაბი (მასშტაბნოსტი პრესტუპნიხ დეიხტივი ი ხ პოსლედსტივი; ისპოლზოვანიე გოსუდარსტვენნიხ ორგანოვ პრინუჟდენია);
- დ) პრავოვუ ბაზუ დია ოსუშესტვლენია აქციი (ნალიჩიე ილი ოტსუტსტვიე ზაკონოდატელნოი ოსნოვი; ტოჩნოე სოოტვესტვიე აქციი ნორმამ ზაკონა; სოოტვესტვიე სამოგო ზაკონა ობშეპრინიატიმ ნორმამ მეჟდუნაროდნოი პრავა);
- ე) პროდოლჟიტელნოსტი ვრემენი პრესტუპნოი აქციი.

1. Субъекты. Инициатива преступных действий, которые следует определить как террор, всегда исходит от высших должностных лиц, наделенных правом определения внутренней и внешней политики государства (официальная власть). В революционный период субъектом террора может выступать и неофициальная власть, которая, хотя бы на какое-то время, перехватила у официальной власти инициативу определения внутренней или внешней политики. В известном смысле террор и терроризм можно рассматривать как противоборство двух субъектов, при котором один из них (более сильный) юридически или фактически обладает правом или реальными возможностями определения внутренней или внешней политики государства. Другая сторона конфликта (слабая) может юридически обладать правом определения такой политики государства, однако фактически не способна этого сделать в силу своей слабости, в том числе и нелегитимности.

Круг субъектов терроризма шире: индивиды, общественные движения, политические партии.

Терроризм осуществляется также и государствами в политических целях против отдельных политических групп, прибегающих к убийствам, поджогам и другим диверсионным акциям за границей. В международной политике широко применяется метод использования террористических жвижений, которые возникают в другой стране или среде эмигрантов из нее. Поэтому к числу субъектов терроризма следует относить и государство, использующее терроризм как предлог для проведения определенной внешней или внутренней политики.

Инициатором (организатором) террористического акта также может быть официальная государственная власть (например, убийство в Мексике Л.Троцкого). Террористический акт может быть организован и политической партией. Например, каждый отдельно взятый акт насилия народовольцев, эсеров или анархистов в отношении высших должностных лиц Российской империи следует рассматривать как террористические акты, но все, вместе взятые, они образуют терроризм, преследующий цель устрашения всей власти. Поэтому представляется ошибочным отнесение действий народников и эсеров к террору. Таким образом, государственная власть является субъектом и террора, и терроризма, и террористического акта. Политические партии и индивиды не могут быть субъектами террора, но являются субъекта терроризма и террористического акта.

2. Цели. Субъекты террора преследуют глобальные цели. Таковыми являлись для Ленина идеи мировой революции, диктатуры пролетариата, уничтожения буржуазии как класса, насаждение коммунистической идеологии, экспроприация и т.д. Для Сталина-это продолжение дела Ленина (соответственно достижение тех целей, которые им преследовались, например, подписывая директивы о терроре), создание единой общности “советский народ” (абсолютизация власти Сталиным и Гитлером была

необходимым звеном в общей цепи достижения глобальной цели). Для Гитлера-это цель порабощения мира, установления превосходства арийской расы и его чистота. Для Мао Цзэдуна-это земельная реформа и культурная революция, для Пол Пота-это тотальная социальная революция и т.д.

Традиционные цели, преследуемые конфликтующими сторонами,-захват территорий, подчинение себе другой стороны-отходили на второй план, а может быть, и вовсе не ставились теми, кто организовывал террор в Руанде и в бывшей Юнославии. Целью террора в Боснии были “этнические чистки”. Целью осады Сараево и восточной части Мостара было уничтожение мусульман и ликвидация всего того, что символизировало космополитический уклад жизни и этнический, религиозный, культурный плюрализм. В Руанде-физическое истребление народности тутси, где за три месяца было перебито 800 тыс. Человек. Во всех случаях мирные жители и гражданские объекты не были случайными, “побочными” жертвами, неизбежными при правомерном уничтожении военных объектов. Изгнать или уничтожить гражданское население и памятники его культуры-такова была долговременная задача политиков Сербии, Боснии, Хорватии и т.д.

Следовательно, субъекты террора всегда преследуют глобальные цели, а в случаях, когда такие глобальные цели ставятся (например, мировая революция), то и реализация им не под силу, поскольку возможности официальной власти достаточны для нейтрализации субъектов терроризма и удержания власти. Целеполагания преступников при терроризме ограничиваются какой-то сферой государственной политики (социальной, экономической и т.д.), демонстрацией своей силы (заявление о себе, как о политической силе) либо террористы преследуют цель наживы (вымогательство крупных сумм денег) и т.д.

Следовательно, субъекты терроризма преследуют более локальные цели-чем субъекты террора.

Субъекты террористического акта преследуют еще более локальные цели-нейтрализация конкретной личности, занимающейся конкретно определенной сферой деятельности. Сказанное вовсе не означает, что террористический акт не может иметь глобальные последствия, которые выходят за рамки целеполаганий субъекта. Так, убийство эрцгерцога Фердинанда являлось террористическим актом, ставшим причиной начала Первой мировой войны. Но сам убийца (Гаврила Принцип) и стоявшие за ним сербские националисты вряд ли преследовали такие цели и вряд ли могли предположить, что это убийство будет иметь такие последствия.

3. Жертвы. Необходимы виктимологическая оценка событий 11 сентября 2002 года в Нью-Йорке и сопоставление размеров «жертвенности» террора (например, агрессия в Афганистане, Палестине) и терроризма. Жертвами террора становятся индивиды, партии, нации, народы и государства, которые стоят на пути достижения поставленных стратегических целей. Но террор может иметь “адресный” характер (интеллигенция, врачи, кулаки, чеченцы, евреи, цыгане и т.д.), в этом случае жертвы террора обречены, ибо они точно определены по характеризующему признаку и весь репрессивный аппарат государства работает только в отношении конкретно определенной жертвы (в широком смысле слова). Но террор может быть направлен и в отношении неопределенно широкого круга лиц (враги народа, русские (имея в виду и украинцев, и белорусцев, и молдаван, т.е. всех тех, кто проживал на оккупированной фашистами территории бывшего СССР). В этом случае репрессивный аппарат

государства работает на “удачу”, кто попадется в качестве жертвы, убивает одних, чтоб другим nepовaдно было. Следовательно, террор направлен против жертвы, которая определена субъектом террора (властью) по какому-то признаку (классовому, национальному, партийному, религиозному, территориальному и т.д.). И, как правило, жертвой террора становятся практически все люди, обладающие этим характерным признаком.

Террор может осуществляться в форме геноцида. Высланные Сталиным народы по замыслу тирана должны были исчезнуть. И это, наверное, так и было бы, если бы тиран пережил эти народы. Гитлер целенаправленно уничтожал евреев, чтобы очистить от них весь земной шар. Геноцид следует рассматривать как разновидность террора, а не терроризм.

Жертвами терроризма и террористического акта тоже становятся ни в чем не повинные люди. Но их число значительно меньше, чем число жертв террора. Жертвы терроризма, как правило, не имеют характерного признака, и ими становятся только те, кто оказался в зоне террористических интересов преступников. Более того, убийство невинных при терроризме выступает лишь промежуточным звеном при достижении стратегической цели террористов, тогда как при терроре массовые убийства совершаются государственной машиной, реализующей государственную политику, по инерции.

Террористический акт совершается в отношении конкретно определенной личности, и, как правило, его жертвой становится только конкретная личность, обладающая соответствующим социальным статусом (государственный или общественный деятель). При террористическом акте тоже гибнут невинные люди, но их смерть выступает в качестве побочных последствий, которых террорист не желает, или относится к ним безразлично.

4. Средства и масштабы насилия. Террор осуществляется силами репрессивного аппарата государства с использованием всех средств, находящихся на их вооружении. Репрессивные системы, созданные Лениным, Сталиным и Гитлером, были постоянно действующими, вовлекающими в свою орбиту огромные массы исполнителей.

Терроризм осуществляется индивидами. В тех случаях, когда терроризм осуществляется политическими партиями, организациями, движениями, пользующимися террористическими методами, то не все члены организации вовлекаются непосредственно в осуществление акта терроризма. Эту “работу” выполняют лица, входящие в боевые отряды (боевики, смертники и т.д.), которые по всей численности и вооруженности никогда не могут сравниться с репрессивным аппаратом субъекта террора.

Террор имеет глобальные масштабы и катастрофические последствия как для жертвы, так и для общества, государства и, наверное, для цивилизации (Первая и Вторая мировые войны, уничтожение цвета русской нации, истребление миллионов граждан, уничтожение материальных, духовных и культурных ценностей и т.д.).

Террористические акты и акты терроризма до сих пор не приводили к таким катастрофическим для человечества последствиям. Однако в современную ядерную эпоху человечество близко к тому, что и акт терроризма может иметь последствия, значительно больше, чем последствия террора.

Террору как средству управления массами свойственна тенденция к расширенному воспроизводству. Например, власть большевиков определила, что единственным

средством подчинения народа является сеяние тотального страха перед властью, т.е. террор. А это требовало постоянного обоснования (и правового, и идеологического) необходимости репрессий во имя светлого будущего. Огромные массы людей на митингах и собраниях требовали уничтожить «врагов народа», а через некоторое время сами попадали в их число.

В современный период нередко даже ученые, подыгрывая политической конъюнктуре, вносят свою лепту в провокацию государственного террора. Становится нормой, когда террорологи, обосновывая свои предположения, о том, что «террористы и их пособники, в частности «исламские», действуют на территории США и других стран Запада под вывесками благотворительных фондов и организаций», подталкивают официальные власти этих стран на преследование таких фондов и организаций, даже если нет никаких доказательств их террористической деятельности. В частности, с подобным утверждением выступал на конференции еврейской общественной организации «Бнай Брит» в Вашингтоне Стив Эмирсон. Такие утверждения чаще всего носят «казачный характер» и преследуют цель ликвидации неудобных тому или иному государству фондов, движений и партий руками властных структур государства, на территории которого они дислоцируются, что в свою очередь вызывает ответные, в том числе и террористические, действия.

ლიტერატურა
Literature
Л и т е р а т у р а

1. “Меры борьбы с международным терроризмом”. Сборник стандартов и норм ООН в области предупреждения преступности и уголовного правосудия, ООН в Нью-Йорке, 1993.
2. Антон В.Н. Современный терроризм. М. , 2002г.
3. კრიმინოლოგია და სამართალდამცავი სისტემა. თბილისი 2003 წ.

РЕЗЮМЕ

ПОЛИТИКА И ПРЕСТУПНОСТЬ

ВАСИЛИЙ (БЕСО) КВИРИКАШВИЛИ, ИРАКЛИ КВИРИКАШВИЛИ

В работе рассматриваются криминологическая природа, сущность, формы проявления и виды политической криминологий. Исследованы и выявлены взаимосвязь и криминологические характеристики преступности и политики. Проанализированы террор и терроризм на основе общей концепций политической криминологии.

რ ე ზ ი უ მ ე

დანაშაულობა და პოლიტიკა

ვასილ (ბესო) კვირიკაშვილი, ირაკლი კვირიკაშვილი

ნაშრომში განხილულია პოლიტიკური კრიმინოლოგიის კრიმინოლოგიური ბუნება, არსი, მისი გამოვლენის ფორმები და სახეები. გამოვლენილი და ახსნილია დანაშაულობისა და პოლიტიკის ურთიერთკავშირები და კრიმინოლოგიური მახასიათებლები: პოლიტიკური კრიმინოლოგიის საერთო კონცეფციის საფუძველზე გაანალიზებულია ტერორი და ტერორიზმი.

S U M M A R Y

POLITICS AND CRIME

VASIL(BESO) KVIRIKASHVILI, IRAKLI KVIRIKASHVILI

The work deals with the criminological character, essence, forms of manifestation and types of political criminology. The relationships and criminological characteristics of crime and politics are investigated and identified. Terror and terrorism are analyzed on the basis of a general concept of political criminology.

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ СЕМЕЙНОЙ КРИМИНОЛОГИИ

ВАСИЛИЙ (БЕСО) КВИРИКАШВИЛИ

ДОКТОР ПРАВА

ПРОФЕССОР ГРУЗИНСКОГО ТЕХНИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

Восприятие женщины, подвергшейся побоям, изменяется и усложняется. По мере расширения сферы деятельности социальных служб накапливается материал об этих женщинах и об условиях их жизни. Для того чтобы выявить проблемы, присущие женщинам разных национальностей и разных социальных слоев, стали выделять соответствующие группы женщин, подвергшихся физическому насилию. Например, африканки, испанки, азиатки, еврейки, иммигрантки, лесбиянки и женщины-инвалиды, подвергавшиеся побоям, имеют много общих проблем, но в то же время их разъединяет разный уровень дохода, степень дискриминации и мобильности. По-разному понимаются также семейные обязанности женщины. Цветные женщины очень неохотно обращаются за помощью в государственные медицинские и юридические учреждения и нередко не доверяют им. Испаноязычные женщины, иммигрировавшие из Мексики, не сообщают о жестоком обращении из страха потерять работу или быть депортированными, и умалчивают о подробностях подобного обращения, боясь, что их неправильно поймут, или же опасаясь дискриминации. Поэтому представляется важным, устанавливая факт нанесения побоев и давая ему оценку, должным образом учитывать культурные, расовые и личные особенности женщин.

К сожалению, попытки учитывать все разнообразие типов женщин, подвергшихся побоям, в ряде случаев оказываются бесплодными. Это объясняется тем, что наши сведения основываются, главным образом, на наблюдениях над женщинами, сделанными в клинике, а это не отражает всего разнообразия, которое можно найти в обществе. Женщины, находящиеся в клинике, как правило, доверяют социальным службам, имеют к ним доступ и уже пользовались их услугами. Цветных женщин часто сравнивают с белыми женщинами среднего достатка. В результате о них привыкают говорить, используя лишь негативные термины, что они плохо образованы, у них низкий доход и они плохо обеспечены жильем, вместо того, чтобы говорить о присущих им достоинствах. Как показывает реакция населения на суд над О. Дж. Симпсоном, женщины, относящиеся к разным расам, независимо от их социального положения имеют различные представления о таких понятиях, как справедливость, адекватность и необходимость.

В результате недавних исследований было выявлено, что даже разграничение женщин по наиболее значимым признакам не свободно от стереотипов. Женщины одной расы ведут себя по-разному в зависимости от социального положения, образования и языка. Цветные женщины могут до определенной степени признавать или отвергать культуру белых в разное время и в различных ситуациях. Они до

определенной степени могут отвечать требованиям, предъявляемым к ним на работе, другим-дома, третьим-в семье, но с возрастом их поведение меняется. Принадлежность к какой-либо расе и этнической группе составляет только часть-хотя и значительную-целого комплекса социальных условий. Женщины, подвергавшиеся физическому насилию, равно как и женщины вообще, постоянно сталкиваются с разницей в возрасте, занятости, социальном положении, статусе иммигранта, сексуальных предпочтениях и материнстве. Итак, нельзя произвести точную классификацию женщин, подвергавшихся побоям, по таким критериям, как раса, социальное положение или другие социальные условия.

Вообще, медицинским работникам следует в первую очередь учитывать расовые и этнические особенности, влияющие на оценку применения физического насилия по отношению к женщинам. Но нельзя ограничиваться рамками этих критериев, так как, чтобы избежать стереотипного восприятия, надо учитывать и другие факторы. Главные отличительные особенности выделяются не ради интереса, они указывают на область особого исследования. В этой главе делается попытка охарактеризовать основные расовые и этнические особенности, играющие роль при оценке применения насилия по отношению к женщинам. При этом освещаются некоторые вопросы, возникающие при анализе различных групп женщин.

Некоторые предрассудки, существующие в обществе, мешают женщинам рассказывать о жестоком с ними обращении. Особенно трудно преодолевать стереотипы, формирующиеся в рамках семьи. Ниже рассматриваются наиболее важные особенности нескольких расовых и этнических групп, а также их влияние на оценку состояния женщин и оказание психиатрической помощи в соответствующих учреждениях.

Повышенный интерес к вопросам расы и этнической принадлежности, наблюдаемый в США, затрудняет обсуждение этих вопросов, но в тоже время свидетельствует о необходимости их рассмотрения. Хотя многочисленные различия в рамках одной расовой или этнической группы и ставят под сомнение обоснованность какой-либо классификации, следует все же признавать наличие общих тенденций, присущих отдельным группам, и учитывать их должным образом. По мнению защитников женщин, пострадавших от физического насилия, необходимо внимательно выслушивать женщин, рассказывающих историю своей жизни. Учет социальных условий, в которых находилась женщина, и её индивидуальных особенностей может помочь медицинским работникам понять социальную сторону того, что представляется им проблемой медицинского характера. Цель этой главы-рассмотреть применение насилия по отношению к женщинам с точки зрения самих женщин, в более широком социальном контексте, учитывающем все последствия жестокого обращения.

Различные подходы к проблеме:

Оказывая помощь пострадавшим женщинам, медицинские работники стараются учитывать факторы трёх уровней. Чтобы проинструктировать первичных медицинских и социальных работников, как распознавать и учитывать расовые и социальные черты, были написаны многочисленные руководства и пособия.

Некоторые из них рекомендуют более внимательно относиться к особенностям культуры. Другие подчёркивают важность сотрудничества медицинских работников со специалистами в других областях с целью учета более широкого спектра социальных условий. Третьи указывают на необходимость сделать медицинскую практику более открытой и доступной для населения.

Первый подход-более детально информировать работников об особенностях клиентов, занимающих разное социальное положение, так как это поможет им лучше понять их. Работники должны иметь представление о стиле общения, свойственном людям определённого культурного слоя, о диалекте и жестах, равно как и о ценностных ориентациях и некоторых широко распространенных взглядах на вещи. Учитывая данные особенности должным образом, работники будут знать, какие сведения о пациенте наиболее существенны, они будут точнее оценивать симптомы заболевания, и соответственно их помощь будет более адекватной и эффективной. Знакомство с этими особенностями также поможет избежать неправильного толкования поведения пациента. Например, проявление особой почтительности или настойчивости в определённых ситуациях, обычное для представителей данного культурного слоя, могут быть неверно истолковано соответственно как чувство зависимости и расстройство.

В некоторых работах отстаивается точка зрения, что совокупность представлений о расовых и этнических особенностях не формируется в результате инструктажей или кратковременного обучения, но требует большого жизненного опыта и умения общаться с людьми. Многие наши предупреждения и предрассудки настолько укоренились, что для их преодоления недостаточно одного их осознания. Необходимо сотрудничать или, по меньшей мере, консультироваться с клиентами и со специалистами различных областей. Медицинские работники могут прибегать к помощи защитников, представляющих разные расы, так как это поможет им справиться с предрассудками и предубеждениями и прийти к взаимопониманию с недоверчиво настроенными пациентами. Итак, чтобы помощь была эффективной, медицинским работникам надо обязательно учитывать, что на поведение женщины большое влияние оказывают условия её жизни.

Третий подход предусматривает учёт социальных и политических условий, формирующих особенности представителя той или иной расы. Программы оказания поддержки, как и деятельность медицинских учреждений, нередко бывают ориентированы на оказание помощи белым женщинам и никак не затрагивают цветных. Во многих исследованиях отмечается более личный, доверительный характер отношений среди жителей небольших этнических поселений. Они гораздо больше доверяют известной репутации человека, личным взаимоотношениям с соседями и тому, что все знают друг друга в лицо, чем специалистам и услугам и процедурам, носящим безличный характер. Это несколько маргинальное положение способствует тому, что жители этнических поселений подозрительно относятся к профессиональным работникам и к профессионально оказываемой помощи. Это особенно верно в отношении цветных женщин с низким доходом, которые, как правило, предпочитают специальным клиникам public facilities худшими условиями обслуживания. Поэтому некоторые женщины смотрят на психиатрическое лечение как на наказание за бедность или способ контролировать их поведение.

С этой точки зрения система учреждений, оказывающих психиатрическую помощь, нуждается в децентрализации и установлении непосредственных контактов с населением, так как достигнутого в этой области движением за оказание психиатрической помощи на местах явно недостаточно. Чтобы установить контакты с населением, нужно больше специалистов со средним образованием и уважение а сдужбам, что отразится на степени раскрываемости случаев жестокого обращения. Многие программы оказания помощи женщинам были инициированы именно на местах. Поэтому защитники женских интересов, как правило, знакомы с подобным видом деятельности и с соответствующими расовыми и этническими проблемами. Таким образом, защитники интересов женщин, реализующие такие программы, могут оказывать поддержку и помощь психиатрам, которые пытаются делать то же самое.

ლიტერატურა
Literature
Л и т е р а т у р а

1. Гилинский Я.И. Девиантность, преступность, социальный контроль. СПТ. 2004
2. Шнайдер Г.И. Криминология М., 1997

РЕЗЮМЕ

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ СЕМЕЙНОЙ КРИМИНОЛОГИИ

ВАСИЛИЙ (БЕСО) КВИРИКАШВИЛИ

В работе рассматриваются некоторые вопросы и современные проблемы семейной преступности.

Выявлены и установлены формы проявления и применения семейного насилия в отношении женщин. Исследованы и раскрыты криминологические аспекты расового различия среди женщин, подвергшихся физическому насилию. Даются некоторые рекомендации и направления профилактики семейного насилия.

რ ე ზ ი უ მ ე

ოჯახური დანაშაულობის ზოგიერთი საკითხი

ვასილ (ბესო) კვირიკაშვილი

ნაშრომში განხილულია ოჯახური დანაშაულობის ზოგიერთი საკითხი და თანამედროვე პრობლემები. გამოვლენილი და დადგენილია ოჯახური ძალადობის გამოვლენის ფორმები და სახეები ქალების მიმართ. გამოკვლეული და გაანალიზებულია რასობრივი განსხვავების კრიმინოლოგიური ასპექტები, იმ ქალთა შორის რომლებიც გახდნენ ოჯახური ძალადობის მსხვერპლნი. მიცემულია ოჯახური ძალადობის პროფილაქტიკის ზოგიერთი რეკომენდაციები და მიმართულებები.

S U M M A R Y

SOME QUESTIONS OF FAMILY CRIMINOLOGY

VASILI (BESO) KVIRIKASHVILI

The work deals with some questions and current problems of family crime. The forms and types of manifestation of family violence towards women are identified and established. Criminological aspects of racial discrimination in women subjected to physical violence are investigated and revealed. Some recommendations and directions for prevention of family violence are given.

**ნარკოზონის სფეროში ჩადენილი დანაშაულთა
(ნარკოტიკულ დანაშაულთა) გამომიგების საწყისი ეტაპი
და საბამოკიეო მოქმედებები**

მიხეილ ბუღავაძე

**საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის დოქტორანტი**

ადამიანები უძველესი დროიდან მოიხმარდნენ ნარკოტიკულ საშუალებებს და ფსიქოტროპულ ნივთიერებებს სხვადასხვა რიტუალების ჩატარებისას, სამედიცინო დანიშნულებითა თუ უბრალოდ სიამოვნებისათვის. დედამიწის ზურგზე პრაქტიკულად არ არის ადგილი, სადაც არ იზრდებოდეს რაიმე ამგვარი თვისებების მქონე მცენარე. ნარკოტიკულ მცენარეებს მიეკუთვნება: კანაფი, დამაძინებელი ყაყაჩო, კოკას ბუჩქი და მრავალი სხვა.

სწორედ ცივილიზაციის განვითარებამ განაპირობა მათი უფრო ფართოდ გავრცელება. შეიძლება ითქვას, რომ ნარკოტიკისკენ, ისევე როგორც ალკოჰოლისკენ მიისწრაფიან ადამიანები, რომელთაც რაღაც აკლიათ რეალურ, ყოველდღიურ ცხოვრებაში, უპირველესად, საკუთარ თავში დაურწმუნებელი, უნებისყოფო, დაკომპლექსებული ადამიანები, რომლებიც თვლიან, რომ მათ ყველაფერი ისე არ აქვთ, როგორც სხვებს.

ნარკოტიკები მათ ანიჭებენ თვითდაჯერებულობას და განცხრომას. კიდევ ცდილობენ თავიანთი მშფოთვარე, დათრგუნული, ჩვეულებრივი მდგომარეობიდან მოხვდნენ იდილიურ სამყაროში, სადაც უეცრად წარმოისახებიან სხვა ადამიანებად, ისეთებად, როგორც იდეალურ ცხოვრებაში უოცნებიათ.

„ნარკოტიკი“ ბერძნული წარმოშობის სიტყვაა და ნიშნავს გაშტერებას, გაშეშებას, ე.ი. ნარკოტიკული საშუალებების მიღება იწვევს პირის უგონო მდგომარეობას.

„ნარკომანი“ – ზოგადად შეიძლება მივიჩნიოთ ინდივიდი, რომელიც ექიმის დანიშნულების გარეშე (უკანონოდ) მოიხმარს ნარკოტიკული საშუალებების ან ფსიქოტროპულ ნივთიერებას, ისინი მეცნიერულად და კანონის თანახმად ორ ჯგუფად უნდა დავყოთ და განვასხვაოთ:

- ნარკომანიით დაავადებული, ანუ წამალდამოკიდებული – პირი, რომელსაც შესაბამისი ლიცენზიის მქონე სამედიცინო დაწესებულების მიერ დადგენილი აქვს დიაგნოზი „ნარკომანია“.
- ნარკოტიკის მომხმარებელი – პირი, რომელიც ექიმის დანიშნულების გარეშე მოიხმარს ნარკოტიკულ ნივთიერებას, მაგრამ მის მიმართ ჩამოყალიბებული არა აქვს ფსიქიკური ან ფიზიკური დამოკიდებულება და ასევე შესაბამისი ლიცენზიის მქონე სამედიცინო დაწესებულების მიერ დადგენილი აქვს დიაგნოზი „მომხმარებელი“.

უკანასკნელ წლებში კატასტროფულად მატულობს მოქალაქეთა რიცხვი, რომლებიც არასამედიცინო მიზნით (უკანონოდ) მოიხმარენ ნარკოტიკებს.

იზრდება ნარკოტიკების მოცულობა. განსაკუთრებით მწვავედ დგას ნარკოტიკების კონტრაბანდის პრობლემა, უჩვეელია, რომ იზრდება საზღვარგარეთიდან ოპიუმის, ჰეროინის, ჰაშიშის და მეტ-ნაკლებად ბუპრენორფინის (სუბოტექსის) საქართველოში უკანონოდ, არალეგალური არხებით შემოტანა.

ქვეყანაში ფეხს იკიდებს სინთეზური ნარკოტიკული საშუალებების არალეგალური ბაზარი, ამავდროულად იზრდება ნარკოტიკების კონტრაბანდა და გარდაუვალია მათი ტრანზიტიც. ამ ტენდენციას ემატება ის, რომ თურქეთი, ავღანეთი, პაკისტანი და ირანის ისლამური რესპუბლიკა წარმოადგენენ ჰეროინისა და ოპიუმის მწარმოებელ და ექსპორტიორ ერთ-ერთ უმთავრეს ქვეყნებს მსოფლიოში.

ასევე არსებობს სატრანსპორტო კორიდორის „ტრასეკას“ კონცეფცია, რომელმაც უნდა გააერთიანოს ევროპა – კავკასია – შუა აზია. შუა აზიის ის ქვეყნები, რომლებიც წარმოდგენილია ამ პროექტში, მიეკუთვნებიან ოქროს ნახევარმთვარის რეგიონში შემავალ ქვეყნებს. ისინი თავის მხრივ, მსოფლიოში ოპიუმის უდიდესი მწარმოებლები არიან, რაც საქართველოს გეოპოლიტიკური მდებარეობიდან გამომდინარე, და მისი, როგორც სატრანზიტო ქვეყნად დამკვიდრების მისწრაფება, ქმნის იმის რეალურ საფრთხეს, რომ საქართველო ახლო მომავალში შესაძლებელია საერთაშორისო ნარკობიზნესის ექსპანსიის ობიექტი გახდეს.

ბოლო წლებში საქართველოში ფართო გავრცელება ჰპოვა ნარკოტიკული საშუალებების უკანონო ბრუნვამ.

ნარკოტიკული საშუალებები ისეთი მცენარეული და სინთეზური ნივთიერებებია, რომლებიც ადამიანში იწვევენ გამაბრუებელ ზემოქმედებასა და ეიფორიას, ხოლო ფსიქოტროპული ნივთიერებები კი იწვევენ ადამიანის ცენტრალური ნერვული სისტემის სტიმულირებას, ან პირიქით, დეპრესიულ ზემოქმედებას.

ნარკოტიკული საშუალებები მათი დამზადების წყაროს მიხედვით იყოფიან:

- 1) მცენარეული წარმოშობის ნარკოტიკულ საშუალებებად, რომლებიც მიიღებიან ყაყაჩოსაგან (ამ ჯგუფში შედის: ოპიუმი, ყაყაჩო, ნაძვის კონცენტრანტი (კოკაინი), მორფინი, აცეტილენური ოპიუმი და ა.შ.);
- 2) მცენარეული წარმოშობის ნარკოტიკულ საშუალებებად, რომლებიც მიიღებიან კანაფის მცენარისაგან (ამ ჯგუფში შედის: მარიხუანა, ჰაშიში, ჰაშიშის ზეთი და ა.შ.);
- 3) ფაბრიკული (ფარმაცევტული მრეწველობა) წესით დამზადებულ საშუალებებად;
- 4) სინთეზური წარმოშობის ნარკოტიკულ საშუალებებად (მაგალითად, „ამფიტამინი“ (ფენამინი), „აფედრონი“, „ექსტაზი“ და ა.შ.).

სამედიცინო ლიტერატურასა და ნორმატიულ აქტებში ტერმინებს „ნარკოტიკული საშუალებები“ და „ფსიქოტროპული ნივთიერებები“ განმარტავენ სამი ასპექტით: სოციალური, სამედიცინო და იურიდიული.

სოციალური კუთხით ნარკოტიკულ (ფსიქოტროპულ) საშუალებებად (ნივთიერებად) მიიჩნევიან ისეთი საშუალებები (ნივთიერებები), რომელთა მოხმარებასაც ადამიანები მიჰყავს პათოლოგიამდე, იწვევენ ადამიანის დეგრადაციას, გადაგვარებას.

სამედიცინო კუთხით საშუალებები (ნივთიერებები) ითვლება ნარკოტიკულად (შესაბამისად, ფსიქოტროპულად), თუ მათი მოხმარება ადამიანის ორგანიზმში იწვევს ფუნქციონალურ ცვლილებებს. თვითონ ნარკომანი კი სამედიცინო ენით – ავადმყოფია, რომლის ჯანმრთელობასაც ნარკოტიკული საშუალებების მოხმარებით მიაღვა ზიანი.

დასაწყის ეტაპზე მომხმარებელი, როდესაც მოიხმარს ნარკოტიკულ საშუალებებსა თუ ფსიქოტროპულ ნივთიერებებს, განიცდის კმაყოფილების გრძნობას, ეკარგება რეალობის ობიექტურად შეგრძნების უნარი, თითქოსდა, ემატება ფიზიკური ძალა. გარკვეული დროის გასვლის შემდეგ მომხმარებელი პირის ორგანიზმი, თითქოსდა, გრძნობს, რომ ნარკოტიკული საშუალებების (ფსიქოტროპული ნივთიერებების) ის დოზა, რომელსაც დასაწყის ეტაპზე მოიხმარდა, აღარ იძლევა ძველ ეფექტს. მისი ორგანიზმი ეფექტის მისაღებად ითხოვს დოზის მომატებას და, საბოლოო ჯამში, ადამიანი ფსიქიკურადაც და ფიზიკურადაც ხდება ნარკოტიკულ საშუალებებზე (ფსიქოტროპულ ნივთიერებებზე) დამოკიდებული. ყოველივე ეს იწვევს ნარკომანი ადამიანის ინტერესთა წრის შეზღუდვას, ინტელექტისა და მეხსიერების დაქვეითებას.

ნარკოტიკული სიმთვრალისათვის შემდეგი საერთო ნიშნებია დამახასიათებელი: ობიექტური რეალობის შემეცნების დაქვეითება, მოწყვეტა გარემოცველი სამყაროსაგან და განწყობის ამაღლება, ზოგჯერ ნარკოტიკული საშუალებებით გაბრუნებული პიროვნება უაზროდ იცინის ან აკეთებს უაზრო მოძრაობებს, ლაპარაკობს საკუთარ თავთან. თუმცა, ასეთი პიროვნება სწორად პასუხობს, მაგრამ თუ მოხდა ისე, რომ საზოგადოებაში იმყოფება ნარკოტიკული საშუალებით გაბრუნებული რამდენიმე პიროვნება, ისინი მხოლოდ და მხოლოდ ერთმანეთში საუბრობენ, იცინიან, არ აქცევენ ყურადღებას გარშემო მყოფთ.

თუ ნარკოტიკულმა სიმთვრალემ პიროვნებაზე დეპრესიული ზემოქმედება მოახდინა, მისთვის დამახასიათებელია: ნელი მოძრაობა, მოდუნებული პოზა, ჩამოშვებული თავი. ასეთი პიროვნების ეიფორია გამოიხატება მხიარულებაში, მრავალსიტყვაობაში. ეიფორიიდან გამოსვლის შემთხვევაში, მისი ემოციური განწყობა შეიძლება რადიკალურად შეცვალოს, გახდეს აგრესიული.

იურიდიული თვალსაზრისით, საშუალებები (ნივთიერებები) ჩაითვლებიან ნარკოტიკულად (ფსიქოტროპულად), თუ ასეთად მიჩნეულია საქართველოს უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანოს მიერ და ექვემდებარებიან სპეციალურ სახელმწიფო კონტროლს.

ნარკონიზნის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა (ნარკოტიკულ დანაშაულთა) საქმეზე გამოძიების დაწყება დამოკიდებულია ამა თუ იმ ფაქტზე. კერძოდ, გამოძიების დაწყების საფუძველი შეიძლება ის ფაქტი, როდესაც პირს დაკავებისას აღმოუჩენენ ნარკოტიკულ საშუალებებს, ან პიროვნებას წარადგენენ ნარკოლოგიურ კაბინეტში, ან სამართალდამცავი ორგანოები მიიღებენ ოფიციალურ შეტყობინებას სახელმწიფო დაწესებულებიდან ნარკოტიკული საშუალებების მოპოვების შესახებ. უფრო ხშირად გამოძიების დაწყება ხდება უშუალოდ ნარკოტიკული საშუალებების აღმოჩენის ფაქტზე. ასე, მაგალითად, პირი დაკავებულ იქნა იმ მომენტში, როდესაც სამედიცინო დაწესებულებიდან იპარავდა წამალს, რომელიც შეიცავს ნარკოტიკებს, ან პირი დაკავებულ იქნა იმ ვითარებაში, როდესაც ამზადებდა

ნარკოტიკულ საშუალებებს, ან ტრანსპორტირებას უკეთებდა მათ, ან ჰქონდა შენახული. ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი ფაქტებიდან ერთ-ერთის სახეზე არსებობა საკმარისია იმისათვის, რომ დაიწყოს გამოძიება. შისხლისამართლებრივი დევნა კი იწყება პირის დაკავებისთანავე ან ბრალდებულად ცნობისთანავე (თუ ის არ დაუკავებიათ). აღნიშნული მხოლოდ პროკურორის დისკრეტული უფლებამოსლებაა.

სამართალდამცავ ორგანოებში შესული შეტყობინება თუ განცხადება, ნარკოტიკული დანაშაულის ჩადებისა თუ მომზადების შესახებ, დაუყოვნებლივ უნდა იქნეს შემოწმებული საგამოძიებო ან ოპერატიული გზებით და თუკი იქნება საფუძველი, გამომძიებელი, პროკურორი იწყებს გამოძიებას.

აღნიშნული კატეგორიის დანაშაულზე მტკიცებას ექვემდებარება შემდეგი გარემოებები: ნარკოტიკული საშუალებების შექმნის მიზანი და ხერხები; გათვალისწინებული უნდა იქნეს ნარკოტიკული საშუალებების რაოდენობა, მისი დამზადების ხერხები; რა ვითარებაში მოხდა მათი გადაცემა; ვინ შემოიტანა და ასაღებდა ნარკოტიკულ ნივთიერებებს; როგორც ხასიათდებიან ბრალდებულები – ხომ არ ცდილობდნენ ნარკოტიკული საშუალების მოხმარებაზე სხვა პირთა დაყოფიებას (დათანხმებას); სად შეიძენდნენ ნარკოტიკულ საშუალებებს და ვის მიაწოდებდნენ მათ გასაღებისათვის; რამდენად ყიდდნენ თითო პორციას (წილს). ამასთან ერთად, დატაცებული ნარკოტიკული საშუალებების რაოდენობის მიხედვით განისაზღვრება თუ რა ზიანის მიყენება შეუძლიათ მათ ადამიანების ჯანმრთელობისათვის.

ნარკონიკული დანაშაულისათვის ერთ-ერთი დამახასიათებელი თავისებურება ის გახლავთ, რომ იგი ხორციელდება კარგად ორგანიზებული ჯგუფის მიერ, რომლის წევრებს შორის მკაცრად არის განსაზღვრული მოვალეობები, კერძოდ, თითოეულმა კარგად იცის, ვინ დაამზადოს, შეიძინოს, შეინახოს, გადაზიდოს და გაასაღოს ნარკოტიკული საშუალებები. საკმაოდ ხშირად, ასეთი ჯგუფის წევრები იცნობენ მხოლოდ იმას, ვისთანაც აქვთ უშუალო კონტაქტი. გამოძიების პროცესში აუცილებლად დადგენილ უნდა იქნეს ჯგუფის თითოეული წევრის როლი.

გამოძიების პროცესში ყველა ზომა უნდა იქნეს მიღებული, რომ მომავალში თავიდან ავიცილოთ ნარკოტიკული საშუალებების დამზადება, გასაღება, შენახვა და შექმნა მოხმარების მიზნით; დადგენილი უნდა იქნეს ნარკოტიკული საშუალებების შექმნისა და გავრცელების არხები; გამოვლენილი ყველა ის პირი, რომელსაც კავშირი აქვს ნარკოტიკული საშუალებების დამზადებასთან, მათ გავრცელებასა და მოხმარებასთან. თუ სისხლის სამართლის საქმე აღიძრა ნარკოტიკული საშუალებების ქურდობის ფაქტთან დაკავშირებით, სავალდებულოა, ყველა შემთხვევაში დადგენილ იქნეს ქურდობის მიზანი.

მაშასადამე, ყველა გარემოება, რომელიც ნარკოტიკულ დანაშაულთანაა დაკავშირებული, ექვემდებარება მტკიცებას და იყოფა სამ ჯგუფად:

- 1) გარემოებები, რომლებიც მიუთითებენ, რომ ნარკოტიკული საშუალებების შექმნა, დამზადება, გადაზიდვა, შენახვა და გასაღება მოხდა სპეციალური ნებართვის გარეშე. ამასთან ერთად, დადგენილ უნდა იქნეს, თუ როდის მოხდა ნარკოტიკული საშუალებების შექმნა,

როგორია მათი შემოტანის არხები და რომელი წყაროებიდან ხდება მათი მიღება; როგორი ხერხებითაა დამზადებული ეს საშუალებები; რაოდენობა და მათი სახელწოდება; რა ფასადაა შექმნილი ნარკოტიკული საშუალებები და ვისგანაა ისინი შექმნილი; და ასევე, დადგენილ უნდა იქნეს დანაშაულის მიზანი და მოტივი;

- 2) გარემოებები, რომლებიც მიუთითებენ ნარკოტიკული საშუალებების შექმნის, დამზადების, გადაზიდვის, შენახვის, აღრიცხვისა და გაცემის წესების დარღვევაზე;
- 3) გარემოებები, რომლებიც ეხება ბრალდებულის პიროვნებას, მისი ბრალეულობის ხარისხს, აგრეთვე, პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელ და დამამძიმებელ გარემოებებს, ასევე, სისხლის სამართლის საქმეში უნდა იყოს ცნობები იმის შესახებ, იყო თუ არა წარსულში ბრალდებული ნასამართლევი, არის თუ არა ნარკოტიკული საშუალებების მომხმარებელი, თუ მხოლოდ და მხოლოდ ავრცელებს მათ. თუ მომხმარებელია, მკურნალობდა თუ არა, როგორია მისი როლი დანაშაულებრივ ჯგუფში. აუცილებლად გარკვეულ უნდა იქნეს ბრალდებულის თანამონაწილეებთან კავშირის ხასიათი და ხერხები.

ნარკოტიკულ დანაშაულებათა გამოძიების დროს ყველა ის გარემოება უნდა იქნეს დადგენილი, რომელთაც კავშირი აქვთ ნარკოტიკული საშუალებების გავრცელებასთან, მაშასადამე, რომ დავიწყოთ გამოძიება ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენლ დანაშაულთან (ნარკოტიკულ დანაშაულთან) დაკავშირებით, სახეზე უნდა იყოს როგორც საბაბი, ისე აღნიშნული დანაშაულის შემადგენლობის ნიშნების განხორციელება.

ლიტერატურა

Literature

Литература

1. გეგეშიძე დ., ნარკომანია ადამიანთა სულის სატკივარი. თბ., 2000.
2. თოდუა ნ., გოგშელიძე რ., ნარკოტიკული დანაშაული თბ., 2003.
3. თოდუა ნ., ლეკვეიშვილი მ., გვენეტაძე ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კოდექსის კომენტარი (კერძო ნაწილი), თბ., 2005.
4. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. გამომც. იურიდიული კომპანია „ადვოკატი – მეოხი“. თბ., 2011.
5. ჯანაშია ჯ., ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვის წინააღმდეგ ბრძოლა (სახელმძღვანელო), საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ნარკომანიისა და ნარკობიზნესის წინააღმდეგ ბრძოლის ეროვნული ბიურო, თბ., 1995.
6. ჯანაშია ჯ., თეთრი სიკვდილის აჩრდილი საქართველოში, გაზ.: „დილის გაზეთი“, 19 მაისი, 1996.
7. ჯანაშია ჯ. აუცილებელია ზომების გამკაცრება, გაზას.: „ნარკომანია“, №1(001), სექტემბერი, 1996.

რ ე ზ ი უ მ ე

**ნარკობიზნესის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა
(ნარკოტიკულ დანაშაულთა) გამოძიების საწყისი ეტაპი და
საბამოძიებო მოქმედებები**

მიხეილ გუდავაძე

ბოლო წლებში საქართველოში ფართო გავრცელება ჰპოვა ნარკოტიკული საშუალებების უკანონო ბრუნვამ.

ყველა გარემოება, რომელიც ნარკოტიკულ დანაშაულთანაა დაკავშირებული ექვემდებარება მტკიცებას. ნარკოტიკულ დანაშაულთა გამოძიების დროს ყველა ის გარემოება უნდა იქნეს დადგენილი, რომელთაც კავშირი აქვთ ნარკოტიკულ საშუალებათა გავრცელებასთან. გამოძიების დაწყების საწყის ეტაპზე, სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყებისას სახეზე უნდა იყოს როგორც საბაბი, ისე აღნიშნული დანაშაულის შემადგენლობის ნიშნების განხორციელება.

S U M M A R Y

**THE INITIAL STAGE AND INVESTIGATIVE ACTIVITIES OF THE COMMITTED
CRIMES IN DRUG BUSINESS**

MICHAEL GUDAVADZE

In Georgia illegal trade in narcotic substances recently has widely extended. All circumstances which are connected with a drug crime is subject to the statement. During research of drug crimes should be found oput, which are connected to distribution on narcotics. For criminal case excitation should be available both an occasion, and signs of realization of a crime.

Р Е З Ю М Е

**ГЛАВНЫЕ ЭТАПЫ НАЧАЛА РАССЛЕДОВАНИЯ В СФЕРЕ НАРКОБИЗНЕСА
И РАССЛЕДОВАТЕЛЬНЫЕ ДЕЙСТВИЯ**

МИХЕИЛ ГУДАВАДЗЕ

В Грузии в последнее время широко распространилась незаконная торговля наркотическими веществами.

Все обстоятельства, которые связаны с наркопреступлением подлежат к утверждению. Во время исследования наркопреступлений должны выяснены, которые связаны к распространению наркотических средств. Для начала расследования должны иметься как повод, так и признаки осуществления преступления.

ზოგადი პიროვნული უფლება და პირადი ცხოვრების დაცვა საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით

მიხეილ ბიჭია

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი

ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის მიხედვით, ტერმინში „კერძო“ მოიაზრება პირის კუთვნილი, ის, რასაც არა აქვს სახელმწიფოებრივი ან საზოგადოებრივი ხასიათი, რაც დაკავშირებულია პიროვნების მოქმედებასთან, საკუთრებასთან, ის, რაც თვითონ პიროვნებას ეხება, პირადი [6; გვ. 1149]. პირადია ის, რაც მხოლოდ ერთ პირს ეხება, ერთი პირის ინტერესების შესაბამისი, პიროვნული, პერსონალური, ინდივიდუალური [7, გვ. 192]. ოქსფორდის ლექსიკონის თანახმად, კერძო ცხოვრება არის: (1) საჯარო ინტერესისგან განმარტოებულად ცხოვრება; (2) კერძო ან ფარული ადგილი; კერძო ოთახები; (3) არასაჯარო [20, გვ. 1006]; (4) კერძო საიდუმლოება; პირადი საქმე ან ურთიერთობები. სექსუალური ორგანოები; (5) ინტიმური ურთიერთობები; (6) ადგილის თვითონ არჩევა [19, გვ. 515;]. პირადი ცხოვრების განსასაზღვრად უნდა გაირკვეს საკითხები: ცხოვრობს პირი საკუთარი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად? ეგუება იმას, რომ თავისი ცხოვრებით არაა კმაყოფილი? როგორ უკავშირებს საკუთარ ცხოვრებაში იმას, რაც სურს, შეუძლია და უნდა გააკეთოს?.. მნიშვნელოვანია ცხოვრების სტილის წარმოდგენაც [8, გვ. 199]. ამდენად, კერძო და პირად სფეროებს შორის გვარისა და სახის მიმართება არსებობს [5, გვ.49-50]. აღნიშნული გასათვალისწინებელია, ვინაიდან კერძო და პირადი სფეროები არაა თეორიული თუ პრაქტიკული თვალსაზრისით გამიჯნული, რაც ქმნის პირადი ცხოვრების დაუცველად დატოვების საფრთხეს. ამას ადასტურებს საქართველოს უზენაესი სასამართლო პრაქტიკაც [1; 2; 3]. სწორედ პირადი სფეროს დასაცავად მნიშვნელოვანია ზოგადი პიროვნული უფლების არსისა და როლის დადგენა.

ზოგადი პიროვნული უფლება იცავს ადამიანის ცხოვრებისა და საქმიანობის იმ სფეროებს, რომლებიც არ არის დაცული სპეციალური ძირითადი უფლებებით. ამ გაგებით ზოგად პიროვნულ უფლებას მოისხენიებენ „უხილავ, დაუწერელ ძირითად უფლებად“ [4, გვ. 104], რომელსაც სამოსამართლო სამართალმა უწოდა „დანარჩენი უფლება“ (*sonstiges Recht*) ან განიხილება ჩარჩო-უფლებად. ზოგად პიროვნულ უფლებაში მოიაზრება პირის უფლებამოსილება, დამოუკიდებლად განსაზღვროს ობიექტურად განსაზღვრული და შეზღუდული სფეროები, დასაშვებია თუ არა და რა ზომით მის შესახებ ინფორმაციის მიღება-გავრცელება და რა მოცულობით არის დასაშვები მის პიროვნებასთან დაკავშირებული ინტერესების ხელყოფა [10, გვ. 193-196] ზოგადი პიროვნული უფლება ადამიანის ღირსების დაცვის ცნებიდან გადის და პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლების ცნების სფეროში გადადის.

ზოგადი პიროვნული უფლება უზრუნველყოფს პირადი ცხოვრების სფეროს დაცვით [25, გვ. 51]. ღირსება პირადი სფეროს ელემენტადაც შეიძლება მოიხარებოდეს, რომელიც წარმოუდგენელია საკუთარი პიროვნების განვითარების თავისუფლების გარეშე. ღირსება კი დაცულია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მე-2, მე-3, მე-4 და მე-5 ნაწილები. ამავე დროს, აღნიშნული კოდექსი იცავს განსაკუთრებულ პიროვნულ უფლებებს, როგორცაა სახელის, საკუთარი გამოსახულების, პატივის დაცვის უფლებები.

ამასთან, ზოგად პიროვნულ უფლებას ძირითადად აქვს ა) განმარტობისა და ბ) პიროვნების აქტიური განვითარების უზრუნველყოფის ფუნქციები [22, გვ. 6-7]. ზოგადი პიროვნული უფლება პირადი სფეროს სამოქალაქოსამართლებრივი დაცვის საფუძველია [11; 12; 13].

პიროვნულ სიკეთეთა რიცხვი უსაზღვროა და პიროვნების შესაძლო უკანონო ხელყოფების წრეც არასოდეს იქნება სრული; ამ ხარვეზების შევსების („განსაკუთრებული კარის“) ფუნქცია ზოგად პიროვნულ უფლებას აკისრია ძირითადი უფლებებისთვის, რომლებიც ზოგად პიროვნულ უფლებაში აისახება. ამდენად, ზოგადი პიროვნული უფლების სამოსამართლო სამართლის მიერ ცნობა განპირობებულია სამოქალაქო კოდექსში იდეალური ინტერესების დაცვით [22, გვ. 6-7; 24, გვ. 73; 11; 16; 17; 18]. ზოგადი პიროვნული უფლება შეეიცარის, ლიხტენშტეინისა და ავსტრიაში სამოქალაქო კანონმდებლობაშია გამყარებული. გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი თვითონ არ შეიცავს ზოგადი პიროვნული უფლების ინსტიტუტს [22, გვ. 7-8], თუმცა გერმანიის კონსტიტუციის I მუხლი იცავს ადამიანის ღირსებას, ხოლო II მუხლი – პიროვნების თავისუფალ განვითარებას [27]. საგულისხმოა, რომ საბჭოთა იურიდიულ ლიტერატურაში პირადი არაქონებრივი ინტერესების სამოქალაქოსამართლებრივი დაცვის სრულყოფის გარშემო ვითარდებოდა ორი იდეა: ა) პირადი არაქონებრივი უფლებების სიმრავლის შესახებ თეორია, რომელიც აღიარებდა ყველა ახალ პიროვნულ უფლებას; ბ) ზოგადი პიროვნული უფლების კონცეფცია, რომლის მიხედვით კანონმდებლობამ უნდა დაიცვას არა ცალკეული პიროვნული უფლება, არამედ ზოგადი პიროვნული უფლება. საქართველოს კანონმდებლობა სწორედ პირველ თეორიას ეფუძნება. თუმცა თუ პირადი უფლებების სიმრავლის იდეა არ უზრუნველყოფს პიროვნების ინტერესთა ყოველმხრივ დაცვას და იწვევს სამართლის ნორმათა ოდენობის გაზრდას, ზოგადი პიროვნული უფლება იძლევა სამოსამართლო სამართლის მეშვეობით პიროვნულ უფლებათა ყოველმხრივი დაცვის შესაძლებლობას [9, გვ. 29-31].

საქართველოში ზოგადი პიროვნული უფლება კონსტიტუციის ცალკეული მუხლებით აღიარებული ძირითადი უფლებების, მაგალითად, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობისა და ინფორმაციული თვითგამორკვევის უფლებების საფუძველია. ზოგადი პიროვნული უფლება მოიცავს უფლებებს, რომლებიც ახდენს პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლების კონკრეტიზაციას ადამიანის ცხოვრებისა და საქმიანობის სხვადასხვა სფეროთა მიხედვით. საქართველოს კანონმდებლობაში არ გვხვდება ტერმინი „ზოგადი პიროვნული უფლება“, თუმცა დაცულია პიროვნების თავისუფალი განვითარება (საქართველოს კონსტიტუციის მე-16 მუხლი). საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლება მოიცავს ზოგად პიროვნულ უფლებასა და საყოველთაო თა-

ვისუფლებას, რომლებიც ერთობლივად ადამიანის ცხოვრებისა და საქმიანობის აბსოლუტურ, სრულ დაცვას უზრუნველყოფს [4, გვ. 93, 95-96, 104].

ამდენად, ზოგადი პიროვნული უფლება არის ღირსების პატივისცემისა და ინდივიდის განვითარების უფლებისგან ნაწარმოები უფლება, რომელიც როგორც სახელმწიფოსა და მის ორგანოებს, ისე კერძოსამართლებრივ მოქმედებებში თითოეულ პირს აკისრებს პატივისცემის მოვალეობას [25, გვ. 53-54]. ამასთან, კერძო ცხოვრების საიდუმლოება არის დაცული საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლში. ინფორმაციული კერძო სფერო, რომელიც კერძო ცხოვრების ერთ-ერთი გამოვლინების ფორმაა, გათვალისწინებულია ამავე კოდექსის მე-18¹ მუხლში პერსონალური მონაცემების დაცვის სახით, ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის სხვადასხვა მუხლით, სისხლის სამართლის კოდექსით ისევე, როგორც კერძო ცხოვრების სხვა მომენტებიც. საგულისხმოა, რომ საპროცესო კანონმდებლობაც იცავს პირად სფეროს ცალკეულ ასპექტებს და განსაკუთრებულ აქცენტს აკეთებს საქმისწარმოებისას პროცესის მონაწილეთა თუ მესამე პირთა საიდუმლოების დაცვაზე. აქ საყურადღებოა ადვოკატსა და კლიენტს, ექიმსა და პაციენტს, ნოტარიუსსა და უბრალო მოქალაქეს შორის არსებული ფიდუციარული ურთიერთობის საფუძველზე წარმოშობილი პროფესიული საიდუმლოების დაცვა („ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მესამე მუხლის „ა“, „ჩ“ პუნქტები, ამავე კანონის მე-4 მუხლის „ბ“ და „ვ“ პუნქტები, „ადვოკატთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის „ზ“ პუნქტი, მე-7 მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ და „ბ“ პუნქტები, ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსის პირველი მუხლი, კანონი „ნოტარიატის შესახებ“ მე-8 მუხლის პირველი ნაწილი).

სწორედ თვითრეალიზაციის უფლებას იცავს ზოგადი პიროვნული უფლება კოლიზიური ინტერესებისგან – განსაკუთრებით მედიისგან [26, გვ. 265]. ამასთან, პიროვნული უფლების შინაარსი ვრცელდება ეკონომიკურ სფეროზეც [25, გვ. 53; 21, გვ. 78]. ეკონომიკური ღირებულება აქვს გამოსახულებას, სახელს, სხვა ინდივიდუალურ ნიშნებს, როგორცაა ხმა [14; 15]. აქ აშკარაა, რომ კერძო ცხოვრების ქონებრივი საწყისები არის სამართლებრივად მოწესრიგებული.

საგულისხმოა, რომ მნიშვნელოვანია უფლების აღიარება და უფლება, არ ხელყო პიროვნება. საქმე, ერთი მხრივ, ეხება ცხოვრებაზე, ფიზიკურ და ფსიქიკურ ხელშეუხებლობაზე, თავისუფლებასა და პატივისცემაზე პირის უფლების ცნობას; მეორე მხრივ, ადამიანის ინდივიდუალობა უნდა იყოს დაცული [22, გვ. 5-6, 11]. ამდენად, პიროვნულია უფლებები, რომლებიც ადამიანის პიროვნებას, თავისი ფიზიკური, სულიერი და გონებრივი არსებობის, ყოფიერების წესს შეეხება [23, გვ. 133-135]. საერთოდ, ზოგადი პიროვნული უფლება პირველსაწყისი უფლებაა, რომლიდანაც სპეციალური პიროვნული უფლებები გამომდინარეობს [25, გვ. 49-52]. განსაკუთრებული პიროვნული უფლებებია სახელის, ავტორობის, პიროვნული მონაცემებისა და პატივის დაცვის უფლებები [26, გვ. 154]. ამასთან, ზოგადი პიროვნული უფლების მხარეებად გვევლინება გამოსახულების, საიდუმლოების, თვითგანვითარების დაცვა [10, გვ. 194-195, 197-201]. ე.ი., სახელის, პატივის, პერსონალური მონაცემების (და სხვათა) დაცვის უფლებები ზოგადი პიროვნული უფლების

გამოვლინებანია, რაც ლოგიკის მოთხოვნებს პასუხობს [5, გვ. 193-194, 197-198]. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში დაცულია სახელი, საპასუხო სიტყვის გამოთქმა და საკუთარი გამოსახულება, რომლებშიც შეიძლება ზოგადი პიროვნული უფლება გამოვლინდეს. საქართველოს კონსტიტუცია იცავს საკუთარი პიროვნების განვითარების უფლებას, რომლის ერთ-ერთი ელემენტია ზოგადი პიროვნული უფლება. ამდენად, თითქოს საქართველოს კანონმდებლობით გაუთვალისწინებელი ზოგადი პიროვნული უფლების არსებობა კანონმდებლობაში მისი სიღრმისეული ანალიზის შემდგომ შესაძლებელია უზოგადესი ცნების („საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარება“) და სპეციალური გამოვლინებების („სახელი, გამოსახულება, პერსონალური მონაცემები...“) შესწავლის საფუძველზე.

ლიტერატურა Literature Литература

1. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და ვაკოტრების საქმეთა პალატის 2000 წლის 1 დეკემბრის განჩინება
2. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განჩინება (17.10.2006) საქმეზე „დ. გურგენიძე საქართველოს წინააღმდეგ“
3. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2001 წლის 18 ოქტომბრის განჩინება
4. კ. კუბლაშვილი, ძირითადი უფლებები (II გამოცემა), თბ., „ჯისიაი“, 2010
5. კ. ბაქრაძე, ლოგიკა, თბ., საქ. პედაგოგ. მეცნ. ინსტ. გამომც., 1946
6. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ტ. IV, თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამომც., 1955
7. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ტ. VI, თბ., საქართვე. სსრ მეცნ. აკად. გამომც., 1960
8. Я. Коломинский, О. Белановская, Жизнь и судьба в контексте социологического исследования, Актуальные проблемы психологии, т. 7, вып. 20, ч. 1
9. В. Суховерхий, О развитии гражданскоправовой охраны личных неимущественных прав и интересов граждан, «правоведение», 1972, №3
10. H. Ehmman, Zur Struktur des allgemeinen Persönlichkeitsrechts, in: JuS 1997/3
11. BGHZ 1954.25.05- Schacht-Entscheidung.
12. BGHZ 1958.20.05- Tonband-Entscheidung.
13. BGH, Soraya-Entscheidung, NJW 1965,685 f.
14. BGH, NJW 2000, 2195-Marlene-Dietrich-Entscheidung
15. BGH, NJW 2000, 2201-Blaue-Engel-Entscheidung.
16. BGH, NJW 1996-Caroline von Monaco-Entscheidung II.
17. EuGHMR 2004-VI _ Von Hannover gegen Deutschland (განაცხადი №59320/00)
18. EuGHMR (große Kammer) 2006/11/07-Jalloh gegen Deutschland (განაცხადი №54810/00)
19. Oxford English Dictionary, 1989
20. Oxford, Advanced learner's Dictionary, 2002

21. *Karl-Heinz Fezer*, Kommerzialisierung des Persönlichkeit, (vorgelegt von *Claudia Beuter*) (Dissertation), 2000
22. *Marie_theres Frick*, Persönlichkeitsrechte, Beiträge, Liechtenstein-Institut, Forschung und Lehre, Nr. 5, Liechtenstein, Fürstentum Liechtenstein, 1996,
23. *J. von Staudinger*, Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, 12. Aufl., Einleitung, Erstes Buch, Allgemeinen Teil, erläutert von *Dr. H. Coing*, Berlin, 1980
24. *CH. Uessler*, Einwirkungen der Grundrechte auf das Schadenersatzrecht (Dissertation), Wuppertal, 2008
25. *K. Wasserburg*, Der Schutz der Persönlichkeit im Recht der Medien, Heidelberg, 1988,
26. *F. Wittern*, Das Verhältnis von Right of Privacy und Persönlichkeitsrecht zur Freiheit der Massenmedien (Eine rechtsvergleichende Darstellung des Verhältnisses von Right of Privacy und Persönlichkeitsrecht zu der Redefreiheit in den Vereinigten Staaten von Amerika und der Presse- und Rundfunkfreiheit in Deutschland), (Dissertation), Hamburg, 2004
27. <http://www.bundestag.de/dokumente/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_01.html> [03.04.2011]

რ ე ზ ი უ მ ე

ზოგადი პიროვნული უფლება და პირადი ცხოვრების დაცვა საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით

მიხეილ ბიჭია

მიზანშეწონილია, ზოგადი პიროვნული უფლება გამოიყენებოდეს პიროვნული უფლებების აღსანიშნავად (ფართო გაგებით). როგორც კვლევიდან ჩანს, საქართველოს კანონმდებლობაში გათვალისწინებულია საკუთარი პიროვნების განვითარების თავისუფლება, რომელშიც შედის ზოგადი პიროვნული უფლება, და ზოგადი პიროვნული უფლების გამოვლენის ფორმები. შესაბამისად, ივარაუდება, რომ კანონში მოიძებნება მათ შორის არსებული ცნების (ზოგადი პიროვნული უფლების) საწყისებიც. საქართველოს კანონმდებლობა ხომ იცავს პიროვნულ უფლებებს, რომლებშიც შეიძლება აისახოს ზოგადი პიროვნული უფლების ესა თუ ის მხარე. მოცემული უკავშირდება პირადი ცხოვრების დაცვას, ვინაიდან პირადი სფეროს დაცვის უფლება ზოგადი პიროვნული უფლების შემადგენელი ნაწილია და ერთ-ერთ პიროვნულ უფლებად განიხილება. საგულისხმოა, რომ საქართველოს კანონმდებლობაში ძირითადად არაა სამართლებრივად დაცული სხვადასხვა განსაკუთრებით პიროვნული გამოვლინება, ისინი მოწესრიგებულია მორალის ნორმებით. ამდენად, როცა არაა პიროვნული უფლებები ყოველმხრივ დაცული და შესაძლებელია ახალი პიროვნული უფლებების წარმოშობის გამო სამართლებრივი ნორმები უსაზღვროდ გაიზარდოს, საქართველოსთვის (და არა მხოლოდ) აუცილებელია ზოგადი პიროვნული უფლების აღიარება. ეს პრაქტიკული ხარვეზების აღმოფხვრისკენაა მიმართული.

S U M M A R Y

GENERAL HUMAN RIGHT AND PROTECTION OF PERSONAL LIFE ACCORDING TO GEORGIAN LEGISLATION

MICHAEL BICHIA

It is purposeful to use general human right for denoting of personal rights (broad sense). As it is obvious from research, Georgian legislation envisages freedom of development of own personality, which includes general human right, and forms of revealing general human right. Accordingly, it is assumed, that the sources of the concept (general human right) can be found in the legislation. The legislation of Georgia does protect human rights, in which this or that aspect of general human rights can be reflected. The mentioned is connected with protection of personal life, as the right of protection of personal sphere is a component of general human right and is regarded to be one of the personal rights. It is noteworthy, that different personal manifestations are not legally protected in Georgian legislation, they are arranged by moral standards. So, when personal rights are not thoroughly protected and due to arising of new human rights legal norms can increase) infinitely, Georgia (and not only) must recognize general human right. It is aimed on elimination of practical errors.

Р Е З Ю М Е

ОБЩЕЕ ЛИЧНОЕ ПРАВО И ЗАЩИТА ЛИЧНОЙ ЖИЗНИ ГРУЗИНСКИМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВОМ

МИХАЙЛ БИЧИА

Целесообразно использование общего личного права для обозначения личностных прав (с широким понятием). Как видно из исследования, в грузинском законодательстве предусмотрена свобода развития собственной личности, в которую входят общее личностное право, и формы выявления общего личного права. Соответственно, предполагается, что в Законе найдутся начала, в том числе существующего понятия (общего права личности). Ведь грузинское законодательство защищает права личности, в которых могут быть отражены та или другая стороны права личности. Данное связано с защитой личной жизни, т. к. право защиты личной сферы является составляющей частью общего личностного права и рассматривается как одно личное право. Нужно учесть, что в грузинском законодательстве в основном не защищены правом разные особенные личностные проявления, они регулируются моральными нормами. Таким образом, когда личные права не защищены полностью и для Грузии (и не только) возможно безграничное увеличение правовых норм из за происхождения новых личных прав, необходимо признание общего личного права. Это направлено для устранения практических помарок.

ადამიანის უფლებების დაცვა დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებულ სამეფოში

ლევან ლატარია

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის დოქტორანტი

დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებული სამეფოს (შემდგომში - გაერთიანებული სამეფო) პარლამენტმა 1998 წელს მიიღო „ადამიანის უფლებათა აქტი“ (შემდგომში – აქტი), რომელმაც „ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია“ (შემდგომში – ევროპული კონვენცია) აღიარა ქვეყნის კანონმდებლობის ნაწილად. აქტი ძალაში შევიდა 2000 წლის 2 ოქტომბრიდან.

გაერთიანებული სამეფო კანონმდებლობის ნაწილად აღიარებამდე ევროპულ კონვენციას ქვეყნის სამართლებრივ სისტემაში მხოლოდ საერთაშორისო ხელშეკრულების სტატუსი ჰქონდა.

„მიუხედავად იმისა, რომ დიდ ბრიტანეთში ევროპული კონვენცია 2000 წლამდეც (ანუ კონვენციის კანონმდებლობის ნაწილად აღიარებამდე) გამოიყენებოდა, მისი ეფექტი უმნიშვნელო იყო. ევროპული კონვენცია გამოიყენებოდა მხოლოდ მაშინ, როდესაც კანონმდებლობა ბუნდოვანი ან ორაზროვანი იყო და სასამართლოები მას მხოლოდ მაშინ მიმართავდნენ, როდესაც ვერ ხერხდებოდა კანონმდებლობის ნორმის გამოყენება სასამართლო საქმის გადასაწყვეტად“.¹

„პრეცედენტული სამართალი იმასაც აცხადებდა, რომ კონვენცია იმაზე მეტ უფლებას არ იცავდა, ვიდრე საერთო სამართალი, და იმასაც, რომ უფრო მეტ უფლებას იძლეოდა, მაგრამ მისი გამოყენება არ ხერხდებოდა, რადგან ჩართული არ იყო შიდასახელმწიფოებრივ კანონმდებლობაში“.²

აქტის მოქმედება ვრცელდება საჯარო ხელისუფლების ორგანოებზე, გარდა პარლამენტისა. საჯარო ხელისუფლების ორგანოა ყველა პირი და ორგანიზაცია რომლის ფუნქციებიც საჯარო ბუნებისაა. აქტის მიზნებისათვის საჯარო ხელისუფლების ორგანოებია დიდი ბრიტანეთის სასამართლოები და ტრიბუნალები. საქმეში Poplar Housing and Regeneration Community Association Ltd v Donoghue [2001] EWCA Civ 595 სასამართლომ აღნიშნა, რომ საჯარო ხელისუფლების ორგანოს ცნება განმარტებულ უნდა იქნეს ფართოდ და ყურადღება უნდა მიექცეს კანონმდებლობის ბუნებას რომლის საფუძველზეც ხორციელდება უფლებამოსილება, უფლებამოსილების განხორციელებაზე სახელმწიფო კონტროლის თავისებურებებს, საჯარო დაწესებულების მოქმედებების სიახ-

¹ კონსტანტინე კორკელია, ევროპული სტანდარტების ინტეგრაციისაკენ: ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია და საქართველოს გამოცდილება, თბილისი, 2007 წელი, გვერდი 46.

² შარლოტა სკოტი, კონსტიტუციონალიზმი და სასამართლო პრეცედენტი გაერთიანებულ სამეფოში, ჟურნალი „საკონსტიტუციო სამართლის მიმოხილვა“ მესამე ნომერი, გვ. 62

ლოვეს კერძო სამართალთან და საჯარო სექტორიდან კერძო პირებზე უფლებამოსილებების დელეგირებისათან დაკავშირებულ ასპექტებს.¹

აქტის მოქმედება არ ვრცელდება საჯარო ხელისუფლების ორგანოების კერძოსამართლებრივ საქმიანობაზე. თუ კერძო პირები კანონმდებლობის საფუძველზე ახორციელებენ საჯარო საქმიანობას, ამ საქმიანობის განხორციელებისას განიხილებიან, როგორც საჯარო ხელისუფლების ორგანოები.²

აქტის თანახმად, ყველა საჯარო ხელისუფლების ორგანო საჯარო უფლებამოსილების განხორციელებისას ვალდებულია გაითვალისწინოს ევროპული კონვენციით აღიარებული უფლებები, ამ მოთხოვნის უგულებელყოფით განხორციელებული ნებისმიერი მოქმედება, უმოქმედობა თუ მიღებული გადაწყვეტილება არის უკანონო. გაერთიანებული სამეფოს სასამართლოებმა და ტრიბუნალებმა თავიანთი უფლებამოსილების განხორციელებისას, კონვენციის უფლებებთან ერთად მხედველობაში უნდა მიიღონ ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები (შემდგომში - პრეცედენტული სამართალი).

ნებისმიერ პირს შეუძლია გამოიყენოს კონვენციით აღიარებულ უფლებები როგორც სასამართლო განხილვაში მონაწილეობისას, ასევე ნებისმიერი აღმასრულებელი ხელისუფლების დაწესებულებასთან ურთიერთობისას. თუ პირს მიაჩნია, რომ დაირღვა მისი ევროპული კონვენციით აღიარებული უფლებები მას შეუძლია მიმართოს სასამართლოს.³

აქტი პირდაპირ არ ადგენს სასამართლოებისა და ტრიბუნალების გარდა, სხვა საჯარო ხელისუფლების ორგანოების ვალდებულებას საჯარო საქმიანობისას იხელმძღვანელონ ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლით, თუმცა საჯარო საქმიანობის შედეგად მიღებული გადაწყვეტილებების გასაჩივრების შემთხვევაში სასამართლო (ტრიბუნალი) კანონიერების შემოწმებისას ხელმძღვანელობს ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლით.

ევროპული კონვენციით აღიარებული უფლების დარღვევასთან დაკავშირებით სასამართლოს (ტრიბუნალს) შეუძლია მიმართოს მხოლოდ ამ დარღვევის მსხვერპლმა. აქტის და ევროპული კონვენციის 34-ე მუხლის თანახმად, მსხვერპლად მიიჩნევა ნებისმიერ პირი, პირთა ჯგუფი ან არასამთავრობო ორგანიზაცია რომლებიც ამტკიცებენ, რომ ისინი არიან კონვენციით ან მისი ოქმებით გათვალისწინებული უფლებების დარღვევის მსხვერპლი.⁴

თუ გაერთიანებული სამეფოს სასამართლო დაადგენს, რომ საჯარო ხელისუფლების ორგანოს მოქმედებით დაირღვა კონვენციით აღიარებული უფლება, მას შეუძლია უფლების დარღვევის მსხვერპლი უზრუნველყოს სხვადასხვა სამართლებრივი დაცვის საშუალებებით, მიაკუთვნოს ზიანის ანაზღაურება, გააუქმოს მიღებული უკანონო გადაწყვეტილება, გაათავისუფლოს პირი ბრალდებისაგან, გააუქმოს განაჩენი, აუკრძალოს საჯარო ხელისუფლების ორგანოს მოქმედების განხორციელება და სხვა.⁵

¹ Poplar Housing and Regeneration Community Association Ltd v Donoghue [2001] EWCA Civ 595.

² Department for Constitutional Affairs, A Guide to the Human Rights Act 1998: Third Edition, October 2006, page. 9.

³ Human Rights Act 1998, section 7 (1).

⁴ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია, მუხლი 34.

⁵ Department for Constitutional Affairs, A Guide to the Human Rights Act 1998: Third Edition, October 2006, page. 8.

სასამართლომ ზიანის ანაზღაურების მიკუთვნებისას უნდა გაითვალისწინოს ფინანსური დანაკარგები, მიუღებელი ანაზღაურება, გადახდილი ჯარიმები, ქონების ფასის დაცემა, ხელიდან გაშვებული დასაქმების შანსი და სხვა მსგავსი ფაქტორები. ზიანი ასევე შეიძლება მიკუთვნებული იქნეს საჯარო ხელისუფლების უკანონო მოქმედებებით გამოწვეული მდელვარების და სულიერი განცდების გამო, თუმცა სასამართლოები როგორც წესი ძალიან ფრთხილობენ ამ სახის ზიანის ანაზღაურებისას.¹

ზიანის მოცულობის განსაზღვრისას გაერთიანებული სამეფოს სასამართლოებმა მხედველობაში უნდა მიიღონ კონვენციის 41-ე მუხლთან მიმართებაში ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლით ზიანის ანაზღაურებასთან დაკავშირებით დადგენილი სტანდარტები.

აღსანიშნავია გაერთიანებული სამეფოს კანონმდებლობისა და კონვენციის უფლებებს შორის წინააღმდეგობის შემთხვევების რეგულირების თავისებურებები. აქტი ბრიტანეთის კანონმდებლობას ჰყოფს ორ ნაწილად: პირველად კანონმდებლობად, რომელიც ძირითადად პარლამენტის მიერ მიღებული კანონებისაგან (სტატუტებისაგან) შედგება და ქვემდებარე კანონმდებლობად, რომელიც გამოიცემა დელეგირებული უფლებამოსილების საფუძველზე სხვადასხვა საჯარო ხელისუფლების ორგანოების მიერ პირველადი კანონმდებლობის აღსასრულებლად.

იმ შემთხვევაში თუ ქვემდებარე კანონმდებლობა წინააღმდეგობაში მოდის კონვენციასთან, სასამართლოს შეუძლია გააუქმოს ან არ გამოიყენოს ის საქმის განხილვისას.

აქტის მე-6 მუხლის თანახმად, საჯარო ხელისუფლების ორგანოს მოქმედება ან გადაწყვეტილება არ ჩაითვლება უკანონოდ თუ მან მოქმედების განხორციელებისას არ გაითვალისწინა კონვენციით აღიარებული უფლებები, მხოლოდ იმიტომ, რომ მას გაერთიანებული სამეფოს ძირითადი კანონმდებლობა არ აძლევდა სხვაგვარად მოქმედების შესაძლებლობას.² თუმცა ამგვარი შემთხვევების მინიმუმამდე დაყვანას ემსახურება აქტის მე-3 მუხლი, რომლის თანახმად, თავისი უფლებამოსილებების განხორციელებისას საჯარო ხელისუფლების ორგანოებმა, თუ ეს შესაძლებელია, გაერთიანებული სამეფოს კანონმდებლობა უნდა განმარტონ ფართოდ ევროპული კონვენციით აღიარებულ უფლებებთან შესაბამისობაში.

აღსანიშნავია ორი მოსაზრება კანონმდებლობის ფართოდ განმარტების საზღვრებთან დაკავშირებით. ლორდ სტეინის აზრით, თუ პარლამენტის მიერ მიღებულ კანონით (სტატუტით) პირდაპირ არ არის ევროპული კონვენციის უფლებები შეზღუდული, მაშინ სასამართლომ ამ კანონის ნორმები უნდა განმარტოს ფართოდ კონვენციის უფლებებთან შესაბამისობაში.³ ლორდ ჰოუფის აზრით იმის გადაწყვეტისას უნდა იქნეს თუ არა კანონის ფართოდ განმარტება გამოყენებული, სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს კანონის (სტატუტის) ნორმების მნიშვნელობა და მისი მიზანი მთლიანობაში, რათა

¹ Department for Constitutional Affairs, A Guide to the Human Rights Act 1998: Third Edition, October 2006, page. 10.

² Human Right Act, section 6 (2).

³ R. v A [2001].

თავიდან იქნეს აცილებული კანონმდებლობისათვის ისეთი მნიშვნელობის მინიჭება, რომელიც არ შეესაბამება კანონმდებლის ნებას.¹

როდესაც კანონმდებლობა იმდენად აშკარად ეწინააღმდეგება კონვენციით აღიარებულ უფლებებს, რომ კანონმდებლობის ფართო განმარტება შეუძლებელია, მაღალი ინსტანციის სასამართლოებს აქვთ კანონმდებლობის კონვენციასთან შეუსაბამობის თაობაზე განაცხადის გაკეთების უფლებამოსილება. ამ მოქმედებას იურიდიულ ლიტერატურაში „უფლებების დაცვის უკანასკნელი იმედის საშუალებად“ მოიხსენიებენ.

საქმეში *Wilson v First Country Ltd* სასამართლომ დაადგინა, რომ თუ კანონმდებლობის ნორმა მოიცავს „შეუმცირებელ მინიმალურ მოთხოვნას“ რომელიც წინააღმდეგობაში მოდის კონვენციით აღიარებულ უფლებებთან, მაშინ სასამართლო იძულებულია გააკეთოს განაცხადი შეუთავსებლობის თაობაზე.

სასამართლოს მიერ კანონმდებლობის კონვენციასთან შეუსაბამობის თაობაზე განაცხადის გაკეთება თავისთავად არ იწვევს კანონმდებლობის მოქმედების შეჩერებას ან გაუქმებას, ასევე არ აუქმებს მის საფუძველზე განხორციელებულ მოქმედებებს. თუმცა კანონმდებლობის კონვენციასთან შეუსაბამობის თაობაზე განაცხადის გაკეთების შემდეგ მინისტრი (კონკრეტულ სფეროში საკანონმდებლო ინიციატივის მქონე), თუ ის ეთანხმება სასამართლოს გადაწყვეტილებას გამოსცემს გამომასწორებელ ორდერს. გამომასწორებელი ორდერის გამოცემა გულისხმობს კანონმდებლობაში ისეთი ცვლილებების პროექტის წარდგენას პარლამენტისათვის, რომელიც აღმოფხვრის კონვენციის უფლებებთან შეუსაბამობას. თუ მინისტრის არ ეთანხმება სასამართლოს განაცხადს შეუთავსებლობის თაობაზე, სასამართლოს თანხმობით შეუძლია გაასაჩივროს მაღალი ინსტანციის სასამართლოში.

კონვენციისა და დანარჩენი კანონმდებლობის შესაბამისობაში მოყვანას ემსახურება ადამიანის უფლებათა აქტის მე-19 მუხლი, რომელიც საკანონმდებლო ინიციატივის მქონე მინისტრს, პარლამენტისათვის კანონპროექტის წარდგენისას ავალდებულებს ამტკიცოს პარლამენტის წინაშე კანონპროექტის შესაბამისობა კონვენციით აღიარებულ უფლებებთან (განაცხადი კონვენციასთან შესაბამისობის თაობაზე).

აღსანიშნავია ევროპული კონვენციის გავლენა გაერთიანებული სამეფოს სამართლის წყაროს - სასამართლო პრეცედენტის ფორმირებაზე. სასამართლოს პრეცედენტი არის საჯარო უფლებამოსილების განხორციელების შედეგი და არ აქვს მნიშვნელობა სამართლის რომელ მიმართულებას არეგულირებს საჯაროს თუ კერძოს, ის უნდა შეესაბამებოდეს კონვენციით აღიარებულ უფლებებსა და ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართლს.

ევროპული კონვენციის უფლებების ქვეყნის კანონმდებლობის ნაწილად აღიარებამ, ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის საჯარო ხელისუფლების ორგანოების საქმიანობაში გამოყენების შესაძლებლობამ, სამართლის წყაროების შექმნისას კონვენციით დადგენილი სტანდარტების გათვალისწინების ვალდებულებამ გაერთიანებული სამეფოში შექმნა ადამი-

¹ Francesca Klug, JUDICIAL DEFERENCE UNDER THE HUMAN RIGHTS ACT 1998, Professorial Research Fellow, Centre for the Study of Human Rights, LSE, pg.4

ანის უფლებათა დაცვის ეფექტური შიდასახელმწიფოებრივი მექანიზმი. პირს რომელსაც მიაჩნია, რომ მისი უფლება დაირღვა შეუძლია სწრაფად და ნაკლები დანახარჯებით დაიცვას თავისი უფლებები კონვენციით დადგენილი სტანდარტების შესაბამისად შიდასახელმწიფოებრივ სასამართლოებში, ამასთან, მას აქვს უფლება შიდასახელმწიფოებრივი დაცვის საშუალებების ამოწურვის შემდგომ მიმართოს ევროპულ სასამართლოს.

ლიტერატურა
Literature
Литература

1. Human Rights Act 1998;
2. JUDICIAL DEFERENCE UNDER THE HUMAN RIGHTS ACT 1998, Francesca Klug, Professorial Research Fellow, Centre for the Study of Human Rights, LSE;
3. Department for Constitutional Affairs, A Guide to the Human Rights Act 1998: Third Edition, October 2006;
4. R. v A [2001];
5. ჟურნალი „საკონსტიტუციო სამართლის მიმოხილვა“ მესამე ნომერი;
6. კონსტანტინე კორკელია, ევროპული სტანდარტების ინტეგრაციისაკენ: ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია და საქართველოს გამოცდილება, თბილისი, 2007 წელი;
7. Poplar Housing and Regeneration Community Association Ltd v Donoghue [2001] EWCA Civ 595;
8. ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია.

რ ე ზ ი უ მ ე

ადამიანის უფლებების დაცვა დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებულ სამეფოში

ლევან ლატარია

სტატია მიმოიხილავს გაერთიანებული სამეფოს პარლამენტის მიერ მიღებულ „ადამიანის უფლებათა აქტს“, რომელიც განსაზღვრავს „ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის“ და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის ადგილს ქვეყნის სამართლებრივ სისტემაში, კონვენციით გარანტირებულ უფლებათა დაცვის მექანიზმებს და გამოყენების პირობებს გაერთიანებული სამეფოს საჯარო ხელისუფლების ორგანოებთან ურთიერთობისას.

S U M M A R Y

PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND

LEVAN LATARIA

“Human Rights Act” adopted by the Parliament of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland is reviewed under the article. The relevant Act determines the place of “the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms” and the judicial precedents of European Court of Human Rights in the legal system of the country. In addition, the Act defines the protection mechanisms and conditions of exercise of the rights guaranteed under the Convention in co-operation with public authorities of the United Kingdom.

Р Е З Ю М Е

ЗАЩИТА ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В СОЕДИНЕННОМ КОРОЛЕВСТВЕ ВЕЛИКОБРИТАНИИ И СЕВЕРНОЙ ИРЛАНДИИ

ЛЕВАН ЛАТАРИА

Статья обзореваает закон "О правах человека" принятый Парламентом Соединённого Королевства Великобритании и Северной Ирландии. Законом "О правах человека" установлено место "Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод" и прецедентного права Европейского суда по защите прав человека в правовой системе страны. Дополнительно, Закон устанавливает механизм защиты и условия осуществления прав человека гарантированных Конвенцией в процессе взаимоотношения с органами государственной власти Соединённого Королевства.

წინასახელშეკრულებო ეტაპის ზოგადი თეორიული მოდელი ფრენშიაზინგულ ურთიერთობაში

თამილა ხურციამ

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის დოქტორანტი

წინასახელშეკრულებო ეტაპი ეს არის ძირითადი ხელშეკრულების მომზადების პერიოდი. ხანგრძლივი სახელშეკრულებო მოლაპარაკებების დროს მხარეები არც თუ იშვიათად სწორედ ამ ეტაპზე აფორმებენ წინარე ხელშეკრულებას, რომელიც სახელშეკრულებო კონტრაქტების იძულების სამართლებრივი საფუძველია და უნდა განსაზღვრავდეს იმ წინაპირობებს, რომლებიც აუცილებელია ძირითადი ხელშეკრულების დასადებად [1.327.3]

ფრენშიაზინგული ურთიერთობა - ურთიერთობა, რომელიც რეგულირდება შესაბამისი ნორმებით და რომლის მონაწილე მხარეები ფრენშიაზინგული და ფრენშიაზინგული ერთმანეთთან არიან დაკავშირებული ფრენშიაზინგის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული კუთვნილი უფლებებითა და შემოღობვა ვალდებულებებით. ფრენშიაზინგული ურთიერთობა აღმოცენდება ფრენშიაზინგის ხელშეკრულების საფუძველზე.

ფრენშიაზინგის ხელშეკრულება - ხელშეკრულება, რომლის თანახმადაც ფრენშიაზინგის ხელშეკრულების მონაწილე ერთი მხარე-ფრენშიაზინგის, განსაკუთრებულ (ექსკლუზიური) უფლებათა კომპლექსის მფლობელი გადასცემს მეორე მხარეს - ფრენშიაზინგის სასყიდლიანად განსაკუთრებულ უფლებათა კომპლექსს სარგებლობაში შეზღუდულ საფრანშიზო ტერიტორიაზე იმ ვადებით და იმ პირობებით, რომლებიც შესაბამისი ხელშეკრულებითაა განსაზღვრული.

განსაკუთრებული (ექსკლუზიური) უფლებების კომპლექსი - უფლებები ინტელექტუალური საკუთრების რიგ ობიექტებზე (სავაჭრო ნიშანი, საფირმო სახელწოდება, მომსახურების ნიშანი, პატენტი, დაფარული ინფორმაცია, წარმოების საიდუმლოებანი (ნოუ-ჰაუ); გუდვილი.)

დოქტრინაში წინასახელშეკრულებო ურთიერთობებს ტრადიციულად წინასახელშეკრულებო პასუხისმგებლობის პრიზმაში განიხილავენ. ზოგადი წესის თანახმად, სათანადო ფორმით ხელშეკრულების დადებამდე მხარეები არ არიან ერთმანეთთან დაკავშირებული უფლებებითა და მოვალეობებით. უფრო მეტიც, წინასახელშეკრულებო პასუხისმგებლობის ინსტიტუტი არღვევს საუკუნეებით შემოწმებულ დიქტომიურ (ორმხრივობის) სისტემას სამოქალაქო სამართლებრივი პასუხისმგებლობისა, რომელიც რომაულ სამართალს განეკუთვნება.[2-291-300]

თუ გავაანალიზებთ უცხოურ დოქტრინალურ კვლევებს, შეიძლება მივიდეთ დასკვნამდე, რომ როგორც კონტინენტურ-ევროპულ, ასევე ანგლო-ამერიკულ სამართლებრივ სისტემაში ნათლად შეინიშნება იმის ტენდენცია,

რომ „წინასახელშეკრულებო ეტაპზე ორივე მხარეს დაეკისროს კეთილსინდისიერი ქცევის მოვალეობა, რომლის დარღვევამაც შეიძლება მიგვიყვანოს არაკეთილსინდისიერი მხარისათვის წინასახელშეკრულებო პასუხისმგებლობის დაკისრებამდე.“[3-213] წინასახელშეკრულებო პასუხისმგებლობა ფრენშაიზინგულ ურთიერთობებში წარმოადგენს ინფორმაციის გაუცემლობისათვის წინასახელშეკრულებო პასუხისმგებლობის სპეციალურ სახეობას.

საინტერესოა წინასახელშეკრულებო ეტაპის ანალიზი ფრენშაიზინგულ ურთიერთობებში. წინასწარ უნდა ვთქვათ, რომ ფრენშაიზინგის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, ურთიერთობების არსი გულისხმობს, რომ ფრენშაიზინგის (უფლების მქონე) წარმოადგენს პროფესიონალ მეწარმეს (კომერციული ორგანიზაცია ან ინდემწარმე). *A contrario* ფრენშაიზინგის (მოსარგებლე) არ ფლობს აუცილებელ საქმიან გამოცდილებასა და პროფესიულ დონეს, რაც აიძულებს მას მოახდინოს ამ ნაკლის კომპენსირება ფრენშაიზინგის ხელშეკრულების გაფორმებით. მხარეთაგან თითოეული მიისწრაფვის მაქსიმალური მოგების მიღებისკენ, მაგრამ კონტრაჰენტთა ფაქტობრივი უთანასწორობის გამო, რომელთაგან უფრო გამოცდილი და ძლიერი ყოველთვის ფრენშაიზინგია, ფრენშაიზინგული ურთიერთობების სუსტი მხარე ყოველთვის ფრენშაიზინგის აღმოჩნდება ხოლმე. ამიტომ ფრენშაიზინგული ურთიერთობების რეგულირების პროცესში ჩნდება სწორედ ფრენშაიზინგის (მოსარგებლის) დაცვის სამართლებრივი გარანტიების შექმნის პრობლემა.

ფრენშაიზინგული ურთიერთობების მხარეების ფაქტობრივი უთანასწორობა კრიტიკულ დონეს სწორედ წინასახელშეკრულებო ეტაპზე აღწევს. საქმე ის არის, რომ ამ ეტაპზე ერთმანეთს ხვდება ორი ნეგატიური ფაქტორი: პირველი, როგორც უკვე აღინიშნა, - ეს არის არასაკმარისი საქმიანი გამოცდილება ფრენშაიზინგისა (ანუ მოსარგებლისა), რის შედეგადაც ფრენშაიზინგის მხარეზე აშკარა პოზიციური უპირატესობაა. მეორე ფაქტორი, რომელიც დომინანტურ მნიშვნელობას იძენს, მდგომარეობს იმაში, რომ ფრენშაიზინგული ურთიერთობების წინასახელშეკრულებო ეტაპისათვის არ არსებობს მკაფიო სამართლებრივი რეგლამენტაცია. როგორც უკვე აღინიშნა, სამართლებრივი ვაკუუმი განსაკუთრებით მწვავედ იგრძნობა ფრენშაიზინგული ურთიერთობების წინასახელშეკრულებო სტადიაზე და სწორედ აქ ხდება აუცილებელი სპეციალური სამართლებრივი რეგლამენტაცია, რათა თავი აეარიდოთ ფრენშაიზინგის (მოსარგებლის) უფლებათა შევიწროვებას და სამოქალაქო სამართლებრივი ურთიერთობების მონაწილეთა უთანასწორობის პრინციპებიდან გადახვევას. ასე მაგალითად, თუ ჩვენ მოვახდენთ ფრენშაიზინგის ხელშეკრულების დადების პროცესის ჰიპოთეზურ მოდელირებას, სამოქალაქო კანონმდებლობის თანახმად, გამოდის, რომ ფრენშაიზინგის (მოსარგებლემ) უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება ფრენშაიზინგის ხელშეკრულების დადების შესახებ ისე, რომ იხელმძღვანელოს არც თუ საიმედო და სრული ინფორმაციით ფრენშაიზინგის (უფლებამოსილის) და მისი სამეწარმეო საქმიანობის შესახებ და უნდა დაეყრდნოს მხოლოდ საკუთარ ინტუიციასა და იმ მონაცემებს, რომლებსაც თავად ფრენშაიზინგის ჩათვლის საჭიროდ, რომ შეატყობინოს. განა შეუძლია ასეთ სამართლებრივ ვაკუუმი ფრენშაიზინგის (მოსარგებლეს) მიიღოს მოტივირებული და დასაბუთებული გადაწყვეტილება ფრენშაიზინგის ხელშეკრულების დადებასთან დაკავშირებით და შესაძლებე-

ღია თუ არა ფრენშიზერის გადასაწყვეტი იყოს ინფორმაციის გახსნისა და წარდგენის აუცილებლობა ფრენშიზინგული ურთიერთობების წინასახელშეკრულებო ეტაპზე? უარყოფითი პასუხი აშკარაა და სწორედ ამიტომ, აუცილებელია, ეფექტური და ქმედითი სამართლებრივი მექანიზმის შექმნა, რომელიც შეძლებს მხარეთა თანასწორი მდგომარეობის უზრუნველყოფას ფრენშიზინგული ურთიერთობების წინასახელშეკრულებო ეტაპზე.

როგორც სამართლის საერთო სისტემაში, ასევე კონტინენტალურში, ფრენშიზის (მოსარგებლის) ინტერესის დაცვის სამართლებრივი მექანიზმის ერთ-ერთ მთავარ ინსტრუმენტს წარმოადგენს ინფორმაციის გახსნისა და მიწოდების აუცილებელი გაყიდვამდელი პრინციპი, რომელიც მოქმედებს წინასახელშეკრულებო ურთიერთობების სტადიაზე.[4-100;69] ამ პრინციპის არსი, თუ მას სქმატურად წარმოვიდგენთ, იმაში მდგომარეობს, რომ ფრენშიზერს (უფლებამოსილს) იმპერატიულად ეკისრება ვალდებულება, გახსნას და მიაწოდოს აუცილებელი ინფორმაცია პოტენციურ ფრენშიზის (მოსარგებლეს) ფრენშიზინგის ხელშეკრულების დადების მომენტამდე.[5] ამგვარად, ფრენშიზერის უშუალო მოვალეობა მდგომარეობს ინფორმაციის გახსნის დოკუმენტის წარდგენაში.

ვიდრე საბოლოოდ ვუპასუხებდეთ კითხვას, ესაჭიროება თუ არა ქართულ სამართლებრივ სისტემას ახალი სამართლებრივი ინსტიტუტი, ინფორმაციის გახსნისა და გადაცემის აუცილებელი გაყიდვამდელი პრინციპი წინასახელშეკრულებო სტადიაზე, აუცილებელია გამოვიკვლიოთ მისი სამართლებრივი ბუნება, რადგან ასეთი კვლევა დაგვეხმარება იმის გაგებაში, თუ რამდენად ორგანულად ჩაეწერება ჩვენს სამართლებრივ სისტემაში საკვლევი უცხოური კონსტრუქცია.

წინასახელშეკრულებო ეტაპი საზღვარგარეთის ქვეყნებში ჩვეულებრივად რეგლამენტირებულია ფრენშიზინგის შესახებ არსებული სპეციალური კანონმდებლობით (ინფორმაციის გახსნისა და მიწოდების აუცილებელი გაყიდვამდელი პრინციპის პირდაპირი მიმავრებით ფრენშიზინგული ურთიერთობების წინასახელშეკრულებო ეტაპზე).[6] რომელშიც იმპერატიულად დადგენილია ფრენშიზერის ვალდებულება, გახსნას და მიაწოდოს ინფორმაცია ჯერ კიდევ ხელშეკრულების დადების მომენტამდე. ეს ვალდებულება ამოდის იმ ფაქტიდან, რომ პოტენციური ფრენშიზი (და ეს თავისი სამართლებრივი ბუნებით იურიდიულად მნიშვნელოვანი ქმედებაა) ჯერ კიდევ სახელშეკრულებო სამართალურთიერთობებში შესვლის მომენტამდე მეორე მხარესთან უკვე დაკავშირებულია უფლებებითა და ვალდებულებებით და აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია ვისაუბროთ განსაკუთრებული წინასახელშეკრულებო ფრენშიზინგული სამართალურთიერთობების წარმოქმნაზე, ამასთან, განსახილველი სამართალურთიერთობა ატარებს ცალმხრივ - ვალდებულებით ხასიათს: პოტენციური ფრენშიზის უფლება, მიიღოს ინფორმაცია, შესაბამისად მოითხოვს ფრენშიზერის ვალდებულებას, გახსნას და მიაწოდოს ინფორმაცია.

ამგვარად, წინასახელშეკრულებო ფრენშიზინგული სამართალურთიერთობების შინაარსი გულისხმობს პოტენციური ფრენშიზერის ვალდებულებას, გახსნას და მიაწოდოს ინფორმაცია. ამ ვალდებულების შეუსრულებლობის შემთხვევაში გათვალისწინებულია პასუხისმგებლობის მექანიზმი (ზოგიერთ

უცხოურ ქვეყნის სამართლებრივ სისტემებში ჩადებულია დარგთაშორისი პასუხისმგებლობის მექანიზმი, რომელიც შეიცავს როგორც კერძო სამართლებრივი, ასევე საჯარო-სამართლებრივი ხასიათის ნორმებს).[7] (საფრანგეთი, იტალია)

წინასახელშეკრულებო ფრენშაიზინგული სამართალურთიერთობების მიზანს წარმოადგენს ფრენშაიზინგის ხელშეკრულების დადება, თუმცა წინასახელშეკრულებო სამართალურთიერთობა არსებობს ”განცალკევებით” თვით ფრენშაიზინგის ხელშეკრულებისგან, მისი აღმოცენება წინასწარ არის განსაზღვრული პოტენციური ფრენშაიზის მიმართვის ფაქტით და შემდგომში ხელშეკრულების დადება ან არდადება ვერ მოახდენს გავლენას წინასახელშეკრულებო ურთიერთობებზე, ანუ მხარეებმა შემდგომში რომც არ გააფორმონ ფრენშაიზინგის ხელშეკრულება, თუ ამ დროს ადგილი ჰქონდა ინფორმაციული ვალდებულების დარღვევას პოტენციური ფრენშაიზერის მხრიდან, პასუხისმგებლობის დადგენილი მექანიზმი იმპერატიულად მოქმედებს. წინასახელშეკრულებო ფრენშაიზინგული სამართალურთიერთობის არსებობის ვადა განისაზღვრება ორი ფაქტორით: პოტენციური ფრენშაიზერის საინფორმაციო ვალდებულების არსებობის ვადითა და, აგრეთვე, პოტენციური ფრენშაიზის მიერ მიღებული ინფორმაციის კონფიდენციალურობის რეჟიმის დაცვის ვადით (რომელიც მხარეების შეთანხმებით დგინდება), ამ ვადების გასვლისას ან ვალდებულების შესრულებისას წინასახელშეკრულებო სამართალურთიერთობა წყდება.

აუცილებელია, ფრენშაიზერის (უფლებამოსილის) საინფორმაციო ვალდებულების უფრო დეტალური ანალიზი. ეს ვალდებულება რეალიზდება ინფორმაციის გახსნის შესახებ დოკუმენტის წარდგენით. თავისი სამართლებრივი ბუნებით დოკუმენტი ინფორმაციის გახსნაზე დიდ მსგავსებას ავლენს ოფერტასთან. მიზანშეწონილია, მოვახდინოთ ოფერტის განსაზღვრა და მისი აუცილებელი ელემენტები. შევადაროთ ის დოკუმენტს ინფორმაციის გახსნაზე: თავისი სამართლებრივი ბუნებით ოფერტი წარმოადგენს მხარის ნების გამოხატვას ხელშეკრულების დადებაზე, ეს არის აღიარებული, ერთი ან რამდენიმე პირის მიმართ გაკეთებული შეთავაზება, რომელიც საკმარისად გარკვეულად გამოხატავს შეთავაზების გამკეთებელი პირის განზრახვებს. ამ წინადადებით იგი თვლის, რომ ხელშეკრულება დადო ადრესატთან, რომელმაც მიიღო წინადადება. ოფერტში განისაზღვრება ხელშეკრულების არსებითი პირობები [1-მ.329]. მოცემული განმარტებიდან გამომდინარეობს ის, რომ ოფერტა უნდა იყოს საკმაოდ გარკვეული და გამოხატავდეს ოფერენტის სურვილს, აქცეპტის შემთხვევაში გააფორმოს ხელშეკრულება. ინფორმაციის გახსნის დოკუმენტის არსის ანალიზისას უნდა აღვნიშნოთ, რომ ოფერტის ისეთი ნიშანი, როგორიცაა ”გარკვეულობა”, უდავოდ ახასიათებს დოკუმენტსაც ინფორმაციის გახსნაზე. უფრო მეტიც, ფრენშაიზინგის შესახებ სპეციალური კანონმდებლობა ჩვეულებრივად ადგენს არა მხოლოდ ზოგად მოთხოვნას, რომ ფრენშაიზერმა გახსნას და მიაწოდოს ინფორმაცია ფრენშაიზს, არამედ საუბარია ინფორმაციის დეტალურ და ამომწურავ ჩამონათვალზე, რომელიც ექვემდებარება გახსნას, ფრენშაიზინგის ხელშეკრულების ყველა არსებითი პირობის ჩათვლით.

უდავოა, რომ, როდესაც ფრენშიაზერი პოტენციურ ფრენშიაზს გადასცემს დოკუმენტს ინფორმაციის გახსნის შესახებ, ამით ის გამოხატავს თავის ნებას ფრენშიაზინგის ხელშეკრულების დადებაზე, უფრო მეტიც, ფრენშიაზინგული ურთიერთობების წინასახელშეკრულებო ეტაპის სამართლებრივი რეგლამენტაციის ყველა არსებულ თანამედროვე მოდელში, ინფორმაციის გახსნის დოკუმენტის შინაარსში აუცილებლად იდება თვით ხელშეკრულების ტექსტი, ხოლო ოფერტის დოქტრინალური განსაზღვრება დიდწილად ემთხვევა სსკ-ის მუხლ 329-ის კომენტარში მოცემულ განსაზღვრებას: ”ოფერტი არის ხელშეკრულების დადების შესახებ წინადადების შეთავაზება, ცალმხრივი ნების გამოვლენა, რომელიც მოითხოვს მეორე მხარისაგან მის მიღებას“, და რომელიც გულისხმობს კანონით დადგენილ სამართლებრივ შედეგებს, როგორც მისთვის, ვისგანაც ის მომდინარეობს (ოფერენტი), ასევე ადრესატისთვის (აქცეპტანტი)”. [8-196] ოფერტის ინდივიდუალური ნიშნები დოქტრინალური ინტერპრეტაციით ფართოვდება: პირველი ნიშანი - ოფერტის გარკვეულობა - მისგან ადრესატმა უნდა გააკეთოს სწორი დასკვნა ოფერენტის ნებასთან დაკავშირებით; მეორე - ოფერტის მიმართულობა - ანუ, ის უნდა გამოხატავდეს იმ პირის სურვილს, რომელიც გამოდის შეთავაზებით და უნდა თვლიდეს, რომ დადო ხელშეკრულება გარიგებაში მითითებული პირობებით ადრესატთან ამ უკანასკნელის მიერ შეთავაზების მიღების შემთხვევაში. მესამე - ოფერტის შინაარსი - ოფერტა უნდა შეიცავდეს ხელშეკრულების არსებით პირობებს; და მეოთხე - ოფერტის ადრესატი [8-196-197] (უნდა ჩანდეს, ვის მიმართ არის გაკეთებული ოფერტა).

ინფორმაციის გახსნაზე დოკუმენტის ანალიზისას შეიძლება დავასკვნათ, რომ მას ახასიათებს ოფერტის ოთხივე მაინდივიდუალიზებული ნიშანი: გარკვეულობა, მიმართულობა და შინაარსი, რაც უკვე ითქვა; რაც შეეხება ადრესატს, ინფორმაციის გახსნის შესახებ დოკუმენტი ყოველთვის მიმართულია პოტენციური ფრენშიაზისკენ.

აქედან გამომდინარე, ინფორმაციის გახსნის დოკუმენტს ახასიათებს ”კლასიკური ოფერტის” ყველა ნიშანი, თუმცა ინფორმაციის გახსნის დოკუმენტის შინაარსი ფრენშიაზინგული ურთიერთობების წინასახელშეკრულებო ეტაპის სამართლებრივი რეგლამენტაციის ყველა მოდელში რეგულირდება ფრენშიაზინგის შესახებ სპეციალური კანონმდებლობით (ანუ ასეთი ოფერტის შინაარსი იმპერატიული ნორმებით არის განსაზღვრული). ამიტომ შეიძლება შემდეგი დასკვნა გავაკეთოთ: ინფორმაციის გახსნის დოკუმენტი თავისი სამართლებრივი ბუნებით წარმოადგენს ოფერტას, მაგრამ ”განსაკუთრებული სახის ოფერტას” – ”ოფერტას იმპერატიული საწყისით”.

ამგვარად, ინფორმაციის გახსნისა და მიწოდების გაყიდვამდელი აუცილებელი პრინციპი ფრენშიაზინგული ურთიერთობების წინასახელშეკრულებო ეტაპზე აბსოლუტურად ჯდება ხელშეკრულების დადების კლასიკურ კონცეფციაში ოფერტის შინაარსის მიმართ უმნიშვნელო დაზუსტებების მიხედვით. ეს შესაძლებლობას გვაძლევს, დადებითი პასუხი გავცეთ კითხვას, საკვლევი სამართლებრივი კონსტრუქციის სესხების შესაძლებლობაზე, მითუმეტეს, რომ მოცემულ კონკრეტულ შემთხვევაში არ არსებობს მოქმედი კანონმდებლობის კარდინალური რეფორმირების აუცილებლობა.

ლიტერატურა
Literature
Литература

1. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი.თბილისი.2010.
2. Zweigen Kotz.Introduction to Comparative Law,Vol.II(T.Weir trans.2ed 1987).
3. Кучер А.Н. Теория и практика преддоговорного этапа :юридический аспект. М. Статут, 2005.
4. 1)Развитие концепции правового регулирования франчайзинговых отношений зарубежный опыт // Вестн. Моск. Ун- та. Сер. 11, Право. 2007. №6.
2) Модельный закон УНИДРУА о раскрытии информации по договору франчайзинга // Законодательство. 2008 .№2 .
5. სპეციალური კანონმდებლობა ფრენშიზინგის შესახებ, რომელიც არეგულირებს ფრენშიზინგულ ურთიერთობებში წინასახელშეკრულებო ეტაპს და ითვალისწინებს ფრენშიზინგის ვალდებულებას ხელშეკრულების დადებამდე ინფორმაციის გახსნის შესახებ, უკვე არსებობს ბევრ ქვეყანაში, სახელდობრ, ა.შ.შ, ავსტრალია, ბელგია, რუმინეთი, ესპანეთი, იაპონია, საფრანგეთი, მექსიკა, იტალია და სხვა.
6. საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობა ფრენშიზინგის შესახებ,რომელიც არეგულირებს წინასახელშეკრულებო ეტაპს:Италия : Norme per l'affiliazione della disciplina commerciale del 21 aprile 2004 (It); Франция : Loi №89-1008 du 31 decembre 1989,dite „ LOi Doubin”,Decret №91-337 4 avril 1991,Arrete du 21 fevrier 1991(fr); Испания : La Ley 7/1996 de 15 dt enero de Ordenacion del Comercio Minorista ,Real Decreto 2485/1998 (Es) Бельгия :Loi relative a l' information precontactuelle le carde d' accords de partenariat commercial du 19decembre 2005 (Fr) //Wet betreffende de precontractuele informatie bij commerciele samenwerkings overeen komsten-19 desember 2005(Du).
7. დარგთაშორისი პასუხისმგებლობის მექანიზმი წინასახელშეკრულებო ეტაპზე ჩადენილი სამართალდარღვევისათვის, რომელიც გათვალისწინებულია საფრანგეთში და იტალიაში.
8. Брагинский М. И., Витрианский В.В. Договорное право .Книга первая: Общие положения. 2-е изд., испр. М. Статут, 1999.

რ ე ზ ი უ მ ე

**წინასახელშეკრულებო ეტაპის ზოგადი თეორიული მოდელი
ფრენშაიზინგულ შრტიერთობებში**

თამილა ხურციძე

სტატიაში „წინასახელშეკრულებო ეტაპის ზოგადი თეორიული მოდელი ფრენშაიზინგულ შრტიერთობებში“ წარმოდგენილია ფრენშაიზინგის ხელშეკრულების წინასახელშეკრულებო ეტაპის ანალიზი, ყურადღებაა გამახვილებული წინასახელშეკრულებო ეტაპზე ფრენშაიზის სამართლებრივი გარანტიების არარსებობაზე. მოცემულია ფრენშაიზის სამართლებრივი დაცვის ერთ-ერთი ინსტრუმენტი ინფორმაციის გახსნისა და მიწოდების გაყიდვამდელი პრინციპის სახით, განხილულია ამ პრინციპის სამართლებრივი ბუნება იმისათვის, რომ გავაანალიზოთ რამდენად ორგანულად ჩაეწერება ეს პრინციპი ჩვენს სამართლებრივ სისტემაში.

S U M M A R Y

**PRE- AGREEMENT COMMON THEORETICAL MODEL
IN A FRANCHISE BUSINESS**

TAMILA KHURTSIDZE

Article under the title of "Common theoretical model of Pre-contract agreements in a franchise business" represents analysis techniques concerning pre-contract stage and scarcity of Franchisee Legislative Guarantees. The key in franchise business is the legislative instrument in shape of presale information. Disclosure and provision principles on the initial stage of Pre-Contract Agreement and crucial point around this issue how acceptable it is for local legislative system.

Р Е З Ю М Е

**ОБЩАЯ ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ПРЕДДОГОВОРНОГО ЭТАПА
В ФРЕНЧАЙЗИНГОВЫХ ОТНОШЕНИЯХ**

ТАМИЛА ХУРЦИДЗЕ

В статье анализируется преддоговорный этап в френчайзинговых отношениях, обращается внимание на отсутствие правовых гарантий френчайзинга на преддоговорном этапе, рассматривается инструмент правового механизма защиты интересов френчайзинга, принцип обязательного предпродажного раскрытия и предоставления информации, действующий на стадии преддоговорных отношений, а также характеризуется правовая природа этого принципа для того, чтобы проанализировать насколько органично впишется в грузинскую правовую систему эта зарубежная конструкция.

MAXIMUM LEVEL OF DIFFERENT AGE JUDOKA'S PHYSICAL DEVELOPMENT AFTER A YEAR OF SYSTEMATIC TRAINING

GIORGI ZUBITASHVILI

**PHD STUDENT IN SPORT SCIENCES AT THE SCHOOL OF GRADUATE STUDIES,
ILIA STATE UNIVERSITY**

Researches indicate that the optimal age for starting judo is between 9 - 10 years of age. Before this age, learning judo techniques is not an aim for itself, and it should serve the basic needs of developing general physical abilities for kids [10]. In this period, the child's psycho-physical development is going on actively and the process of his personality and the formation is not finished.

If not to take into consideration preliminarily a teenager's body real possibilities for the chosen type of sport, for which the success requires existence of particular physical skill optimal level, some small success is possible on the background of long and hard training, but high sports results can hardly be achieved in such cases.

Achievement of the desired result may be also hindered in the case when a sportsman's body function does not match the training process exercise complexity. Even identical training process affects differently not only the different data holders, but also two sportsmen with equal but physical abilities. Considering that judokas differ from each other by sex, age, weight, length of training, physical data and training level [4] – in conditions of a standard load their body functional response and recovery process is going on in different ways [5]. Therefore, in the case of the same load, exercise coefficient of efficiency for one trainee may be the best, good for second and the negative for the third one.

Because of these problems, the issue is set forward: how to plan the training-learning classes from the very first day, taking into consideration sportsmen's age, training level, certain bio motor abilities, sex and other data [1], closely linked with the factor of individual possibilities.

The aim of our study was to determine maximum level of different age judokas' bio motor abilities (strength of hand grip and strength of trunk) and functional possibilities (lung vital capacity).

The methods applied in the research were the following: analysis of literature, pedagogical observation (testing of physical and functional abilities) and statistical analysis (Microsoft Excel).

The research was conducted in 2009-2010 on training Georgian judokas and divided into following age groups: I (8-10 year.), II (11-13 year.), III (14-16 year.) and IV (17-20 year.). In order to solve the problem with regard of age aspect, 75 male judokas were selected by randomization, which composed the aforementioned age groups: 20 judokas in each group made the first three groups and 15 judokas in the fourth one.

The obtained results are based on 2009-2010 test results are presented in first, second and third tables, where the four best results obtained during one year in strength of hand grip,

strength of trunk and lung vital capacity increase in kilograms and litres are given for each age group. The difference between I (2009) and II (2010) test data of the persons under experiment was expressed in percentage. The average arithmetic datum for each table is calculated for each age group and given in the right graph.

Table 1

Strength of hand grip (kg.)														
The four best results→		1			2			3			4			AVERAGE %
2009 (I) and 2010 (II) results→		I	II	%	I	II	%	I	II	%	I	II	%	
age groups	I (8-10)	13	19	46.2	10	14	40	10	14	40	12	16	33.3	39.9
	II (11-13)	22	30	36.4	24	32	33.3	19	25	31.6	19	24	26.3	31.9
	III (14-16)	34	43	26.5	36	44	22.2	34	41	20.6	38	44	15.8	21.3
	IV (17-20)	38	41	7.9	41	44	7.3	56	60	7.1	32	34	6.3	7.2

Table 2

Strength of trunk (kg.)														
The four best results→		1			2			3			4			AVERAGE %
2009 (I) and 2010 (II) results→		I	II	%	I	II	%	I	II	%	I	II	%	
age groups	I (8-10)	48	70	45.8	43	61	41.9	46	64	39.1	54	75	38.9	41.4
	II (11-13)	92	125	35.9	54	72	33.3	68	90	32.4	103	135	31.1	33.2
	III (14-16)	72	90	25	134	164	22.4	130	159	22.3	111	135	21.6	22.8
	IV (17-20)	112	124	10.7	177	195	10.2	234	254	8.5	98	106	8.2	9.4

Table 3

Lung vital capacity (litres.)														
The four best results→		1			2			3			4			AVERAGE %
2009 (I) and 2010 (II) results→		I	II	%	I	II	%	I	II	%	I	II	%	
age groups	I (8-10)	1.1	1.7	54.5	1.2	1.8	50	1.4	1.9	35.7	1.9	2.5	31.6	43
	II (11-13)	1.7	2.3	35.3	2	2.7	35	2	2.7	35	2.9	3.9	34.5	35
	III (14-16)	2.2	2.8	27.3	2.8	3.5	25	3.2	4	25	2.7	3.3	22.2	24.9
	IV (17-20)	3.7	4.3	16.2	3.8	4.3	13.2	4.6	5.2	13	4	4.5	12.5	13.7

Based on the obtained results we made up a figure1.

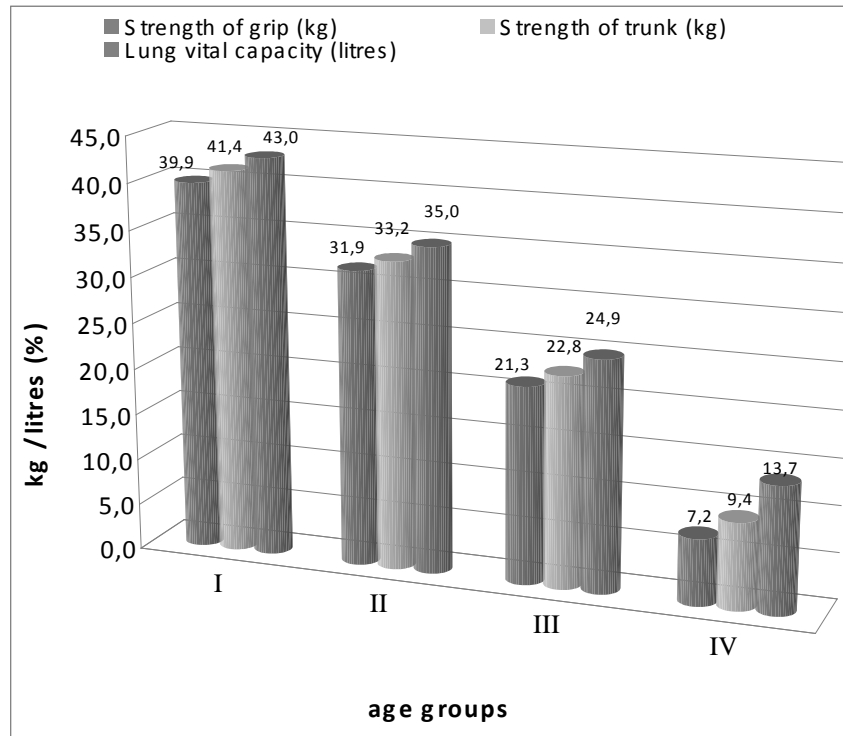

Figure 1

Hand grip Strength, trunk strength and lung vital capacity maximum growth rates in average for each group.

Our results did not match the data, obtained by D. Chitashvili (2005) with different research method, in highly qualified judokas where increase of trunk strength was determined not at the different training year as we did, but during a particular training day, before the exertion and thereafter. According to the results of this research, strength of trunk increased in average by 30 kg.

What is special, our data in each age groups by certain regulation is related with the results recorded in to other age groups.

Method of selection of judokas with better sports data (prospective) and obtained results acquires the importance of informational datum for a judo coach, by which maximum rates of physical ability and functional development during a year in judokas of different age and abilities may be defined preliminarily and determine level of his current physical and functional development.

Results of the research may be used in practice, if the level of result improvement of a certain age judoka during a year is compared with results obtained by us corresponding statistical datum (data) and weaknesses of his physical and functional characteristics are defined. Reasoning from the analysis of the obtained data, it becomes possible to give a recommendation to a coach, to correction of which physical and functional data he should focus on, taking into account a judoka's age and athletic abilities.

ლიტერატურა
Literature
Литература

1. Banovic, I. (2001). Possible judo performance prediction based on certain motor abilities and technical knowledge (skills) assessment. *Kinesiology (Zagreb)*, 33(2), 191-206.
2. Leyk, D., Gorges, W., Ridder, D. et al. (2007). Hand-grip strength of young men, women and highly trained female athletes. *European Journal of Applied Physiology*, 99 (4), 415-421.
3. Pedro, J. (2001). *Judo Techniques & Tactics*. United State: Human Kinetics.
4. Волков Л.В. (1998). *Спортивная подготовка детей и подростков*. Wiesz. Kijów.
5. ჩიტაშვილი, დ. (2005). *კარდიო-რესპირატორული და კუნთოვანი სისტემების ფუნქციონირება ფიზიკური დატვირთვების დროს*. თბილისი: მეცნიერება.
6. დ. ჩიტაშვილი, ე. კორინთელი, გ. ზუბიტაშვილი, ნ. ბერიანიძე, (2010). სხვადასხვა ასაკის ბავშვთა ფიზიკური თვისებებისა და ფუნქციური მაჩვენებლების კორელაციის საკითხები. *ექსპერიმენტული და კლინიკური მედიცინა*, 4(59), 85-88.
7. დ. ჩიტაშვილი, გ. ზუბიტაშვილი, ე. კორინთელი, (2010). ბავშვთა სპორტული პროფორიენტაციის კრიტერიუმები. *საქართველოს მენიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე (ბიომედიცინის სერია)*, 36 (5-6), 373-380.
8. გ. ზუბიტაშვილი, (2010). საწვრთნო პროცესის რეგულირება. *საქართველოს განათლების მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე*, 11, 167-172.
9. გ. ზუბიტაშვილი, დ. ჩიტაშვილი, (2011). ძიუდოს სპორტული ოპტიმიზაციის საკითხები. *ექსპერიმენტული და კლინიკური მედიცინა*, 3, 57-60.
10. <http://www.budokan.org.il/Pages/articleEng-general-whykids.html>

S U M M A R Y

MAXIMUM LEVEL OF DIFFERENT AGE JUDOKA'S PHYSICAL DEVELOPMENT AFTER A YEAR OF SYSTEMATIC TRAINING

GIORGI ZUBITASHVILI

The scientific work refers to most pressing problems, such as perspective judoka's selection by evaluating their maximal level of bio motor abilities and functional systems.

In the work, for development of training process, the data of all age sportsmen is studied complexly, taking into account bio-motor (strength of hand grip and trunk) and functional abilities (lung vital capacity).

რ ე ზ ი უ მ ე

სხვადასხვა ასაკის ძიუდოისტთა ფიზიკური განვითარების მაქსიმალური დონე ერთწლიანი სისტემატური მარჯიშის შემდეგ

გიორგი ზუბიტაშვილი

სტატია ეხება ისეთ აქტუალურ პრობლემას, როგორც არის პერსპექტიულ ძიუდოისტთა შერჩევა მათი ფიზიკური თვისებებისა და ფუნქციური მონაცემების მაქსიმალური ზღვარის გამოვლენის მიხედვით.

თემაში საწვრთნო პროცესის გაუმჯობესების მიზნით შედეგები გაანალიზებულია კომპლექსურად, ყველა ასაკის სპორტსმენის ფიზიკური თვისებისა (ხელის ძალა და წელის ძალა) და ფუნქციური მონაცემის (ფილტვების სასიცოცხლო ტევადობა) გათვალისწინებით.

Р Е З Ю М Е

МАКСИМАЛЬНЫЙ УРОВЕНЬ ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ДЗЮДОИСТОВ РАЗНЫХ ВОЗРАСТОВ ПОСЛЕ ГОДИЧНЫХ СИСТЕМАТИЧЕСКИХ ТРЕНИРОВОК

ГИОРГИ ЗУБИТАШВИЛИ

Научная работа затрагивает весьма актуальную проблему, каковой является выбор перспективных дзюдоистов исходя из проявления ими максимально предельных физических качеств и функциональных данных.

В работе, для развития учебного процесса, результаты проанализированы комплексно, для спортсменов разных возрастов, с учетом био-двигательных (прочность сцепления руки и туловище) и функциональных возможностей (жизненная емкость легких).

სითხის ნაკადის ბავლენა სწორი წიბოს ეფექტურობაზე

გიორგი ბურჯალიანი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
სამშენებლო ფაკულტეტის დოქტორანტი

ოთარ ფურცელაძე

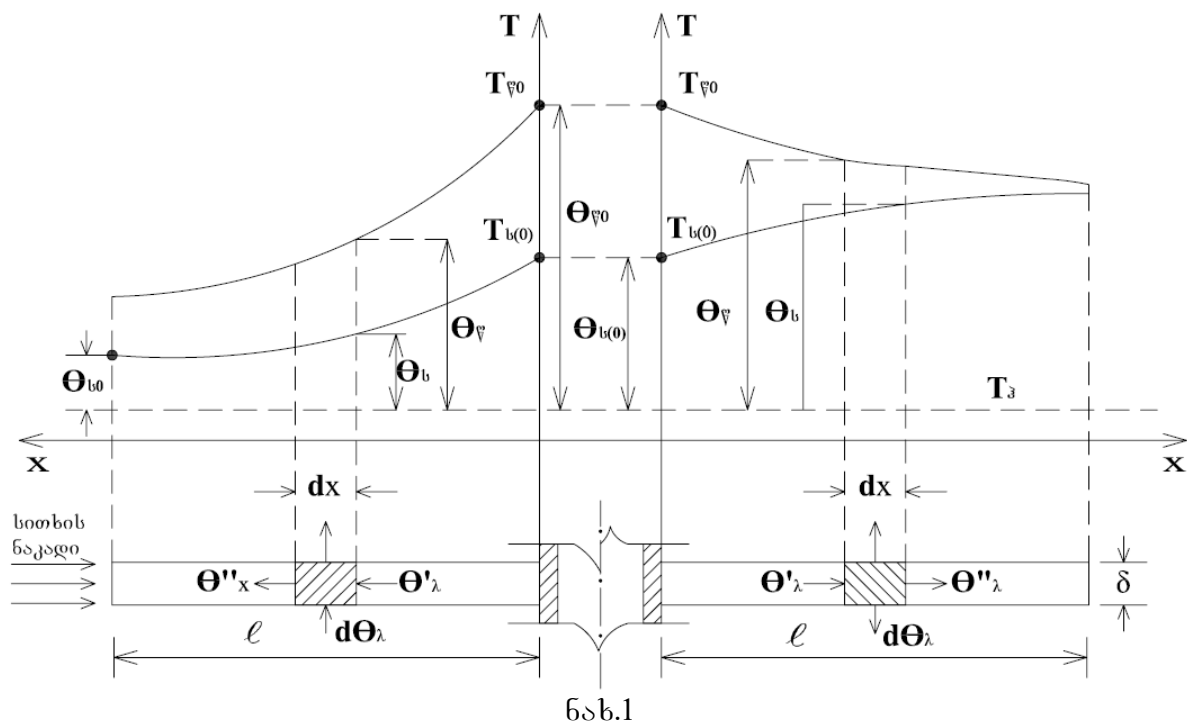
ტექნიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სრული პროფესორი

ზედაპირული თბომცველი აპარატების თბოტექნიკური მახასიათებლები ბევრად დადამოკიდებულია გაწიბოვებული ზედაპირის ეფექტურობაზე, რომელიც თავის მხრივ დამოკიდებულია წიბოს ზედაპირზე სითხისა და მასის ცვლის კოეფიციენტებზე, წიბოს მასალაზე, მის ფორმასა და გეომეტრიულ ზომებზე. წიბოს ზედაპირზე სითხის ორგანიზებული ნაკადის შემთხვევაში ამ ფაქტორებს ემატებათ სითხის ხარჯი, მისი საწყისი პარამეტრები და ნაკადის მიმართულება. აქტუალურია ჰაერსა და გაწიბოვებულ ზედაპირს შორის სითხისა და მასის ცვლის მექანიზმის შესწავლა წიბოს ზედაპირზე ტემპერატურის განაწილების გამოკვლევის საშუალებით სითხის ორგანიზებული ნაკადის სხვადასხვა მიმართულებით, ხარჯისა და საწყისი პარამეტრების შემთხვევაში.

ნაშრომში /1/ განხილულია შემთხვევა, როცა სითხის საწყისი ტემპერატურა ტოლია წიბოს ფუძის ტემპერატურისა და წიბოს ნებისმიერ წერტილში მისი ზედაპირის და სითხის ტემპერატურები ერთმანეთისაგან არ განსხვავდებიან. პრაქტიკისათვის უფრო მნიშვნელოვანია შემთხვევა, როცა სითხის საწყისი ტემპერატურა და წიბოს ფუძის ტემპერატურა სხვადასხვაა და სითხის ტემპერატურა განსხვავდება წიბოს ზედაპირის ტემპერატურისაგან. ამ დროს საჭირო ხდება განხილულ იქნას ორი ვარიანტი: პირველი - როცა წიბოს სისქეში სითხის კონდუქციური ნაკადის მიმართულება ემთხვევა სითხის ნაკადის მიმართულებას და მეორე - როცა ამ ნაკადების მიმართულებები ურთიერთსაწინააღმდეგოა. აღნიშნული ვარიანტების პროცესის მოდელი და კოორდინატთა სისტემა მოცემულია ნახაზზე 1.

ვერტიკალურად განლაგებული სწორი წიბოს ფუძიდან ზემო ნაწილში შემოდის სითხის ორგანიზებული ნაკადი საწყისი ტემპერატურით $T_{\text{ბ}}$, ხარჯით G , სითბოტევადობით C_{pb} . სითხის ნაკადი წიბოს ფუძეზე ღებულობს ტემპერატურას $T_{\text{ბ}(0)}$ და ამ ტემპერატურით იწყებს მოძრაობას წიბოს ქვემო ნაწილზე. წიბოს ფუძის ტემპერატურაა $T_{\text{ფ}}$, სისქე- δ , კვეთის ფართი- f , კვეთის პერიმეტრი- u , სიმაღლე- ℓ , თბოგამტარობის კოეფიციენტი- λ . დაშვებულია, რომ ჰაერის ტემპერატურა $T_{\text{ა}}$, თბოცვლის კოეფიციენტი წიბოს ზედაპირსა და სითხეს შორის $\alpha_{\text{ა}}$, თბოცვლის კოეფიციენტი სითხესა და ჰაერს შორის $\alpha_{\text{ჰ}}$ - მუდმივია.

წიბოს ზემო ნაწილს dx ელემენტისათვის გვექნება შემდეგი თბური განტოლებები:

$$\alpha_v u (\theta_v - \theta_b) dx + C_{pb} G \frac{d\theta_b}{dx} dx = \alpha_3 U \theta_b dx \quad (1)$$

$$\lambda t \frac{d^2 \theta_v}{dx^2} dx = \alpha_v U (\theta_v - \theta_b) dx \quad (2)$$

შემოვიღოთ შემდეგი აღნიშვნები: $a_2 = \frac{\alpha_v U}{C_{pb} G}$; $a_3 = \frac{\alpha_3 U}{C_{pb} G}$;

$$a_1 = a_2 + a_3; \quad m \sqrt{\frac{\alpha_v U}{\lambda t}}; \quad \theta_v = T_v - T_3; \quad \theta_b = T_b - T_3;$$

დავუშვათ, რომ სხვაობა $\theta_v - \theta_b$ იცვლება შემდეგი ექსპონენციალური კანონით:

$$\theta_v - \theta_b = [\theta_{v0} - \theta_{b(0)}] \exp(-K_1 X) \quad (3)$$

რომელშიც უცნობი სიდიდე K_1 , მოითხოვს ცალკე გამოკვლევას, მაშინ (1) და (2) მიიღებენ სახეს:

$$\frac{d\theta_b}{dx} - a_3 \theta_b = -a_2 [\theta_{v0} - \theta_{b(0)}] \exp(-K_1 X) \quad (4)$$

$$\frac{d^2 \theta_v}{dx^2} = m^2 [\theta_{v0} - \theta_{b(0)}] \exp(-K_1 X) \quad (5)$$

(4)-ს ინტეგრირებით მივიღებთ:

$$\theta_b = [\theta_{v0} - \theta_{b(0)}] \frac{a_2}{a_3 + K_1} \exp(-K_1 X) + C_1 \exp(-a_3 x) \quad (6)$$

როცა $X = \ell$, $\theta_b = \theta_{b_0}$

$$C_1 = \theta_{b_0} \exp(-a_3 \ell) - [\theta_{\varphi_0} - \theta_{b_0}] \frac{a_2}{a_3 + k_1} \exp[-(a_3 + k_1)\ell]$$

$$\theta_b = \theta_{b_0} \exp[-a_3(\ell - x)] + [\theta_{\varphi_0} - \theta_{b_0}] \frac{a_2}{a_3 + k_1} \{ \exp(-k_1 x) - \exp[-a_3(\ell - x) - k_1 \ell] \} \quad (7)$$

სითხის ტემპერატურა წიბოს ფუძეზე გამოითვლება პირობიდან:

როცა $X = 0$, $\theta_b = \theta_{b_0}$ და

$$\theta_{b_0} = \theta_{b_0} \frac{(a_3 + k_1) \exp(-a_3 \ell)}{a_1 + k_1 - a_2 \exp[-(a_3 + k_1)\ell]} + \theta_{\varphi_0} \frac{a_2 \{1 - \exp[-(a_3 + k_1)\ell]\}}{a_1 + k_1 - a_2 \exp[-(a_3 + k_1)\ell]} \quad (8)$$

(8)-ს შეტანით (7)-ში საბოლოოდ მივიღებთ:

$$\theta_b = \theta_{b_0} \exp[-a_3(\ell - x)] + [\theta_{\varphi_0} - \theta_{b_0} \exp(-a_3 \ell)] \frac{a_2 [\exp(-k_1 x) - \exp[-a_3(\ell - x) - k_1 \ell]]}{a_1 + k_1 - a_2} \quad (9)$$

$$\theta_{\varphi} = \theta_b + [\theta_{\varphi_0} - \theta_{b_0}] \exp(-k_1 x) = \theta_{b_0} \exp[-a_3(\ell - x)] +$$

$$+ [\theta_{\varphi_0} - \theta_{b_0} \exp(-a_3 \ell)] \frac{(a_1 + k_1 [\exp(-k_1 x) - a_2 \exp[-a_3(\ell - x) - k_1 \ell]])}{a_1 + k_1 - a_2 \exp[-(a_3 + k_1)\ell]} \quad (10)$$

წიბოს ეფექტურობის კოეფიციენტი ტოლი იქნება:

$$\eta_{\varphi} = \frac{\theta_{b_0}}{\theta_{\varphi_0}} \frac{1 - \exp(-a_3 \ell)}{a_3 \ell} + \frac{\theta_{\varphi_0} - \theta_{b_0} \exp(-a_3 \ell)}{\theta_{\varphi_0}} \times \frac{a_2}{a_1 + k_1 - a_2 \exp[-(a_3 + k_1)\ell]} \left\{ \frac{1 - \exp(-k_1 \ell)}{k_1 \ell} - \frac{\exp(-k_1 \ell) [1 - \exp(-a_3 \ell)]}{a_3 \ell} \right\} \quad (11)$$

ამ ფორმულებში შემავალი უცნობი სიდიდის k_1 -ის საპოვნელად, ბალანსური დიფერენციალური განტოლებებიდან რიგი მათემატიკური გარდაქმნების შემდეგ მივიღებთ შემდეგ გამოსახულებას:

$$k_1^2 + a_2 k_1 - m^2 = -m^2 \frac{k_1 \ell}{\exp(k_1 \ell) - 1} \quad (12)$$

რომლის ამოხსნა შესაძლებელია ეგმ-ის საშუალებით.

წიბოს სიმაღლის გაზრდით (12) განტოლების მარჯვენა წევრი მის-წრაფვის ნულისაკენ და მაღალი წიბოების შემთხვევაში შეიძლება დავუშვათ:

$$k_1 = -\frac{a_2}{2} + \sqrt{\left(\frac{a_2}{2}\right)^2 + m^2} \quad (13)$$

სწორი წიბოს ქვემო ნაწილის dx ელემენტისათვის თბური ბალანსის განტოლებას ექნება შემდეგი სახე:

$$\frac{d\theta_b}{dx} + a_3 \theta_b = a_2 [\theta_{\varphi_0} - \theta_{b_0}] \exp(-k_2 x) \quad (14)$$

რომლის ინტეგრირებით მივიღებთ:

$$\theta_b = [\theta_{\varphi_0} - \theta_{b(0)}] \frac{a_2}{a_3 - k_2} \exp(-k_2 x) + C_2 \exp(-a_3 x) \quad (15)$$

როცა $X=0$, $\theta_b = \theta_{b(0)}$ და $C_2 = \theta_{b(0)} - [\theta_{\varphi_0} - \theta_{b(0)}] \frac{a_2}{a_3 - k_2}$

საბოლოოდ მივიღებთ:

$$\theta_b = \theta_{b(0)} \exp(-a_3 x) + [\theta_{\varphi_0} - \theta_{b(0)}] \frac{a_2}{k_2 - a_3} [\exp(-a_3 x) - \exp(-k_2 x)] \quad (16)$$

$$\theta_{\varphi} = \theta_{b(0)} \exp(-a_3 x) + [\theta_{\varphi_0} - \theta_{b(0)}] \frac{a_2}{k_2 - a_3} [\exp(-a_3 x) - \exp(-k_2 x)] + \quad (17)$$

$$+ [\theta_{\varphi_0} - \theta_{b(0)}] \exp(-k_2 x)$$

წიბოს ეფექტურობის კოეფიციენტი:

$$\eta_{\varphi} = \frac{\theta_{b \text{ საშ}}}{\theta_{\varphi_0}} = \frac{\theta_{b(0)}}{\theta_{\varphi_0}} \frac{1 - \exp(-a_3 \ell)}{a_3 \ell} + \frac{\theta_{\varphi_0} - \theta_{b(0)}}{\theta_{\varphi_0}} \frac{a_2}{(k_2 - a_3) \ell} \left[\frac{1 - \exp(-a_3 \ell)}{a_3 \ell} - \frac{1 - \exp(-k_2 \ell)}{k_2 \ell} \right] \quad (18)$$

ამ ფორმულაში შემავალი სიდიდე $\theta_{b(0)}$ განისაზღვრება (8) ფორმულის საშუალებით, ხოლო k_2 -ის გამოსათვლელად მიღებული გვაქვს გამოსახულება

$$k_2^2 - a_2 k_2 - m^2 = -m^2 \frac{k_2 \ell}{\exp(k_2 \ell) - 1} \quad (19)$$

რომელიც ამოიხსნება ეგმ-ის საშუალებით. მაღალი წიბოების შემთხვევაში შეიძლება დაუშვათ:

$$k_2 = \frac{a_2}{2} + \sqrt{\left(\frac{a_2}{2}\right)^2 + m^2} \quad (20)$$

k_1 და k_2 -ს გამოთვლის მეთოდიკა მოყვანილია ნაშრომში /2/.

ნახაზზე 2, სადაც კოორდინატა $X=0$ პირობითად მიღებულია როგორც ზემო და ქვემო წიბოების გამყოფი ფუძე, დატანილია (9), (10), (16), (17) ფორმულებით გამოთვლილი 10 სმ სიმაღლის მქონე წიბოების ზედაპირის და სითხის ტემპერატურების განაწილების მრუდები. აქვე დატანილია იმავე ზედაპირებზე სითხის ტემპერატურის განაწილების მრუდი, როცა წიბოები გამორთულია, ე.ი. როცა თბოცვლა მიმდინარეობს სითხის ნაკადსა და ჰაერს შორის. ტემპერატურის ეს განაწილება გამოთვლილია ცნობილი ფორმულით:

$$\theta_b = \theta_{b_0} \exp\left(-\frac{\alpha_3 u}{C_{pb} G} x\right) \quad (21)$$

ასევე დატანილია წიბოს ზედაპირზე ტემპერატურის განაწილება სითხის ნაკადის გარეშე:

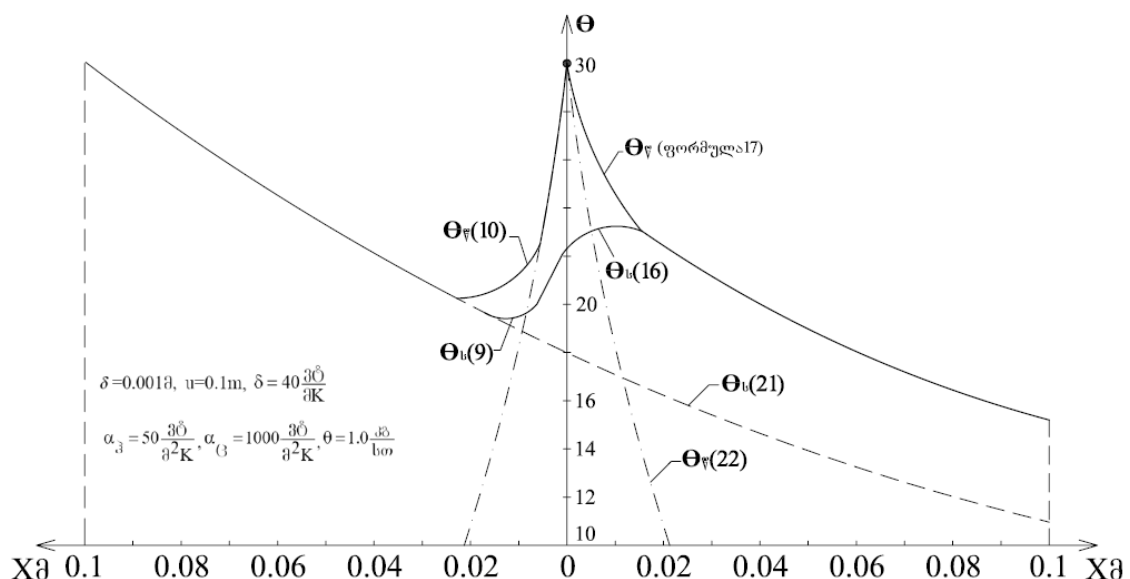
$$\theta_{\varphi} = \theta_{\varphi_0} \exp\left(-\sqrt{\frac{\alpha_3 u}{\lambda f}} x\right) \quad (22)$$

როგორც გრაფიკიდან ჩანს, სითხის ნაკადის შემთხვევაში წიბოს ზედაპირის საშუალო ტემპერატურა გაცილებით მაღალია, ვიდრე სითხის ნაკადის გარეშე. ეს ტემპერატურა ასევე მეტია სითხის ნაკადის საშუალო ტემპერატურაზე გამორთული წიბოების დროს.

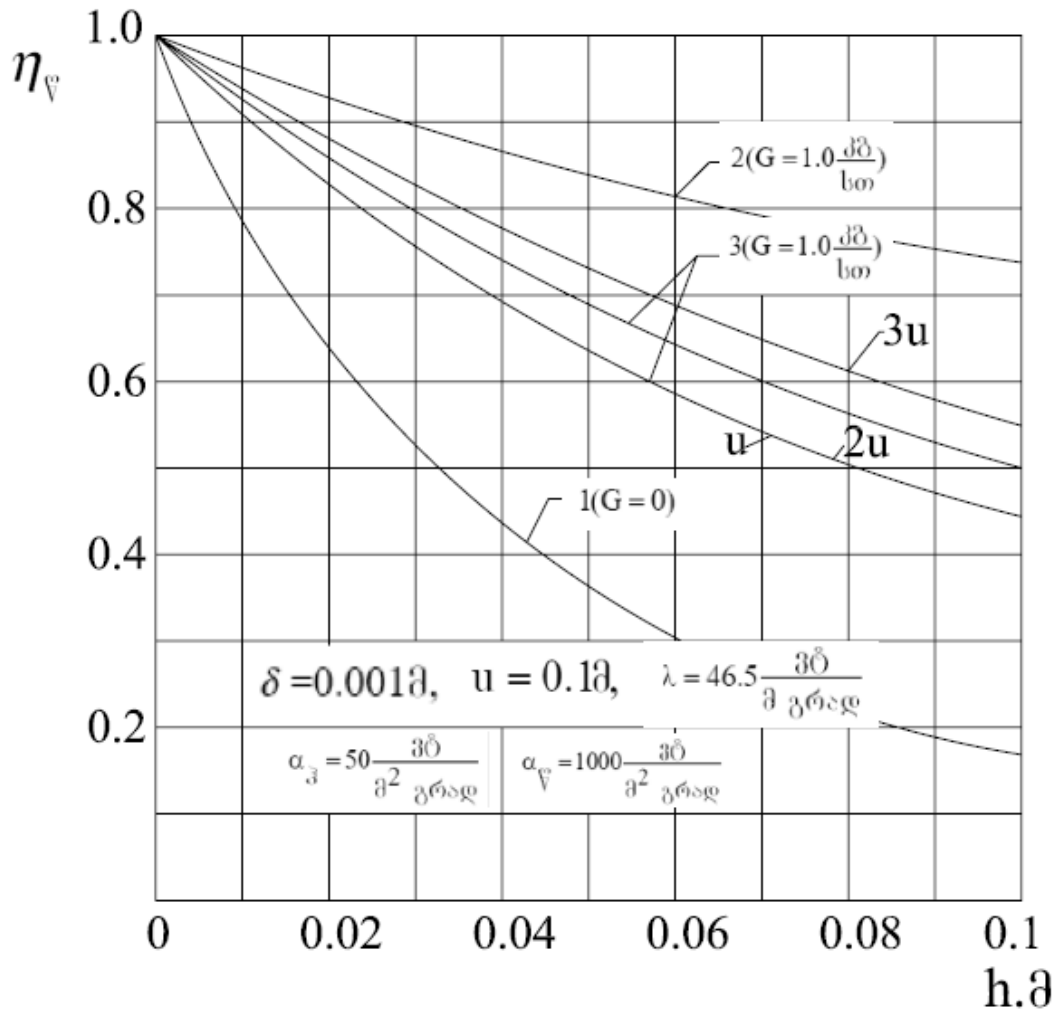

რეალურ პირობებში სწორი წიბოს ზემო და ქვემო ნაწილები ერთად მუშაობენ. ამიტომ წიბოს ეფექტურობის კოეფიციენტი უნდა განვიხილოთ როგორც წიბოს ზემო და ქვემო ნაწილების ეფექტურობათა საშუალო სიდიდე. ნახაზზე 3 მოყვანილია სითხის ნაკადიანი წიბოს ეფექტურობის კოეფიციენტის დამოკიდებულება წიბოს სიმაღლეზე, „მშრალი“ წიბოს შემთხვევაში (მრუდი1), როცა სითხის საწყისი ტემპერატურა ტოლია წიბოს ფუძის ტემპერატურისა (მრუდი 2) და „ადიაბატური“ რეჟიმის დროს (მრუდები 3) კონტაქტის სხვადასხვა ფართის პირობებში. როგორც გრაფიკიდან ჩანს „ადიაბატურ“ რეჟიმში სითხესა და წიბოს შორის კონტაქტის ზედაპირის გაზრდით იზრდება წიბოს ეფექტურობის კოეფიციენტი. ამიტომ, სასურველია წიბოს ზედაპირზე შეიქმნას კაპილარული სტრუქტურა, რაც წიბოს ეფექტურობის ამაღლებასთან ერთად ხელს შეუწყობს სითხის ნაკადის თანაბარ განაწილებას წიბოს მთელ ზედაპირზე.

„ადიაბატური“ პროცესის განხორციელებისას წიბოს ეფექტურობის კოეფიციენტი ნაკლებია, ვიდრე თერმულად დამუშავებული წყლით მორწყვის პირობებში, როცა წყლის საწყისი ტემპერატურა ტოლია წიბოს ფუძის, ანუ მილებში გამავალი წყლის ტემპერატურისა, მაგრამ იგი სჭარბობს „მშრალი“ წიბოს ეფექტურობის კოეფიციენტს. გაწიბოვებულ ზედაპირებზე სითხის ნაკადის ორგანიზებით, „ადიაბატურ“ რეჟიმშიც, შესაძლებელია წიბოს ეფექტურობის ოპტიმალური მნიშვნელობის, $\eta_p \geq 85$, შენარჩუნება საკმაოდ მაღალი წიბოების შემთხვევაში ($h = 0,02 \div 0,03$ მ); რაც საგრძნობლად ამცირებს მილების ხარჯს იმ აპარატებთან შედარებით, სადაც წიბოს სიმაღლედ ჩვეულებრივად მიღებულია $h = 0,005 \div 0,01$ მ და იძლევა მეტალის მნიშვნელოვან ეკონომიას.

ნახ.2

სახ.3

ლიტერატურა
Literature
Литература

1. О.Г. Пурцеладзе, А.С. Мусеридзе. Эффективность ребристых поверхностей орошаемых теплообменников систем кондиционирования воздуха. Научные труды ГПИ "Водоснабжение и теплоснабжение", №4 (214), 1979г. с.37-41.
2. О.Г. Пурцеладзе, Г.В. Урушадзе. Исследование эффективности ребристой поверхности отопительно-вентиляционных теплообменников с учетом изменения температуры воздуха. Научные труды ГПИ, сб. "Водоснабжение и теплоснабжение", №1 (217), 1984г. с.44-50.

რ ე ზ ი უ მ ე

სითხის ნაკადის გავლენა სწორი წიბოს ეფექტურობაზე

გიორგი ბურჯალიანი, ოთარ ფურცელაძე

განხილულია შემთხვევა, როცა სითხის ნაკადი მოძრაობს სწორი წიბოს ფუძის პერპენდიკულარულად. სითხის საწყისი ტემპერატურა და წიბოს ფუძის ტემპერატურა სხვადასხვაა და სითხის ტემპერატურა განსხვავდება წიბოს ზედაპირის ტემპერატურისაგან. მიღებულია ფორმულები სითხის და წიბოს ზედაპირზე ტემპერატურული ველის განსასაზღვრავად. მიღებულია აგრეთვე სწორი წიბოს ეფექტურობის კოეფიციენტის გამოსათვლელი ფორმულა სითხის ორგანიზებული ნაკადის სხვადასხვა მიმართულების, ხარჯისა და საწყისი პარამეტრების შემთხვევაში.

S U M M A R Y

LIQUID FLOW INFLUENCE ON A STRAIGHT RIB EFFICIENCY

GIORGI BURJALIANI, OTAR PURTSELADZE

A case is considered when the liquid flows perpendicular to the rib base. The initial temperature of liquid and temperature of rib base differ. Liquid temperature differs from the temperature of rib surface. The formulas for determination of liquid and rib surface temperature fields are obtained. The formula for determination of the efficiency coefficient of a straight rib at different direction rates and initial parameters of the organized liquid flow is also obtained.

Р Е З Ю М Е

ВЛИЯНИЕ ПОТОКА ЖИДКОСТИ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРЯМОГО РЕБРА

ГИОРГИ БУРДЖАЛИАНИ, ОТАР ПУРЦЕЛАДЗЕ

Рассмотрен случай, когда поток жидкости движется перпендикулярно основанию ребра. Начальная температура жидкости и температура основания ребра различны. Температура жидкости отличается от температуры поверхности ребра.

Получены формулы для определения полей температур и поверхности ребра. Получена также формула для определения коэффициента эффективности прямого ребра при различных направлениях, расхода и начальных параметров организованного потока жидкости.

**ფსენილისებრ რკინაზე სპილენძის ცემენტაცია კაზრეთის
(საქართველო, ბოლნისის რ-ნი) ქალკოპირიტული მადნის
კარიერის ჩამდინარე წყლიდან**

ნაირა ბიბაური

ქიმიის აკადემიური დოქტორი,
ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
მოწვეული სპეციალისტი

რუსუღან ბიბაური

ქიმიის აკადემიური დოქტორი,
ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
რ. აბლაძის არაორბანული ქიმიისა და ელემენტოქიმიის ინსტიტუტის
უზროსი მენეჯერ-თანამშრომელი

იზაბელ ბიუაშვილი

ქიმიის აკადემიური დოქტორი,
ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
მოწვეული სპეციალისტი

საქართველოს კაზრეთის სპილენძის მადანი ძირითადად ქალკოპირიტის (CuFeS_2) შემცველია. გარდა ამისა მის შემადგენლობაში აშკარად დაიმზირება რკინის კოლჩედანი ანუ პირიტი (FeS_2), სვალერიტი, პალენიტი და სხვა. სპილენძის მასიური წილი კონცენტრატში მერყეობს 15-20%-ის, ფარგლებში. საქართველოდან ამ ელემენტის კონცენტრატი გადის მხოლოდ ექსპორტის სახით – ყოველგვარი ქიმიურ-ტექნოლოგიური გარდაქმნების გარეშე.

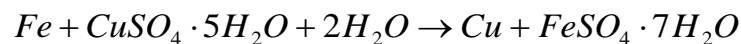
კაზრეთში აღნიშნული მადნის მოპოვება-გამდიდრება დღემდე მიმდინარეობს ღია კარიერული წესით. ამ დროისათვის წარმოქმნილია 200-900 მ. იამეტრისა და დაახლოებით 100 მ. სიღრმის კარიერი (კონუსური ჩადრმაგება), წვეროთი დაბლა, რომლის კალთებიდან პერმანენტულად ჩამოედინება სპილენძის (Cu^{2+}) შემცველი წყლები. ამას ემატება წვიმისა და თოვლის დნობით მიღებული წყლები, რომლებიც გამუდმებით რეცხავენ კარიერის ფერდებს. ასეთნაირად ხდება გამოტუტვა სპილენძისა და რკინის. იმის გამო, რომ კარიერს გადაბრუნებული კონუსის ფორმა აქვს, ხდება კარიერის ფსკერის დაფარვა ნაკრები წყლით. ეს უკანასკნელი იქაჩება ტუმბოებით მაღლა ისეთი მანძილით, რომ მოხვდეს ღია გრუნტზე (ნაშალ შედარებით ფუჭ ქანებზე). კარიერული წყლის მთელი მასა და ასევე მიწისქვეშა წყლებიც “500 მ-ის დაცილებით გამოდის მიწის ზედაპირზე ხევში და გუბდება რკინა-ბეტონის კედლით, რომელსაც „დამბას“ ეძახიან. დამბიდან ეს წყალი ორი მილის საშუალებით მიეწოდება ქარხანას ფლოტაციისათვის[1].

ჩვენ მიერ შესწავლილ იქნა წლის თითქმის ყველა დროში 4-ჯერ კარიერულ წყალში სპილენძის და რკინის შემცველობა:

Cu – 0,8 გ/ლ. Fe – 1,27 გ/ლ. ჩვენი გაზომვებით წყლის დებიტია – 180 მ³ სთ. ფლოტაციამდე წყალს საწარმოო ასუფთავებს სპილენძისაგან „რკინის ფხვნილით“ თანახმად შემდეგი ტოლობისა: $Fe + CuSO_4 \rightarrow Cu + FeSO_4$

ვინაიდან სინამდვილეში სპილენძი გახსნილია წყალში კრისტალჰიდრატის სახით და აღნიშნული ცემენტაციის შედეგად კრისტალჰიდრატი მიიღება, ტოლობის სახით გამოვსახავთ ასე:

როგორ ჩნდება წყალში შაბიამანი ან როგორ ხდება ქალკობირიტის გარდაქმნა სპირლენძის (II) სულფატად კარიერზე მიმდინარე ქიმიური პროცესების შედეგად – ეს ცალკე კვლევის საგანია. სპილენძის აღმდგენელი (Fe) „ფხვნილისებრი რკინის“ სახით, შეტივნარებულია თხევად ფაზაში ისეთნაირად, რომ რამდენჯერმე გაიზომოს ალბათობა სპილენძის იონების (Cu^{2+}) დაჯახების რკინის ფხვნილთან [2]. შედეგად რკინა იჟანგება, ხოლო სპილენძი (II) აღდგება. იმ შემთხვევაში თუ რკინის ფხვნილი ხანგრძლივად შეიფრქვევა კარიერულ წყალში, მაშინ იგი მთლიანად შეიჭმება – გარდაიქმნება რკინის აჯასპად, ხოლო პირიქით მცირე რაოდენობით შეფრქვევისას კი Fe დაიფარება რეგენერირებული სპილენძის ფენით. რის შედეგადაც სპილენძშემცველი რკინის მარცვლები მიიღება. ანუ სპილენძის კონცენტრატი. სპილენძის შემცველობა კონცენტრატში საკმაოდ დიდ ფარგლებში მერყეობს. შახელდობრ 55-85%-მდე. ხდება კონცენტრატის გოგირდმუავაში გახსნა და შემდგომი ელექტროლიზი, რათა მიღებული კონცენტრატი გავასუფთაოდ რკინისაგან. გარდა აღნიშნულისა რკინის ფხვნილით სპილენძის ცემენტაციას ის ნაკლიც გააჩნია, რომ არ ხდება სპილენძის მაქსიმალური რეგენერირება (არ აღემატება 95%). ყველივე ეს გამოწვეულია ცემენტაციის ხანგრძლივობის მნიშვნელოვანი შემცირებით, რაც სისტემაში გამდინარე წყლის ახალი ჭავლის მოძალებით არის განპირობებული. განხილული ტექნოლოგიის ნაკლი ისიც არის, რომ იხარჯება 2-ჯერ მეტი რკინა, ვიდრე ზემოთ მოტანილი რეაქციის სტექიომეტრია მიანიშნებს. ჩვენი გათვლებით 1 ტ. სპილენძის საწარმოებლად იხარჯება 760\$, ხოლო მიზნობრივი პროდუქტი ინდივიდუალურ მდგომარეობაში მაინც არ მიიღება.

ზემოთ აღნიშნული პრობლემების კვლევის პროცესში ჩვენი ყურადღება მიიპყრო რკინის ფხვნილის ხარისხმა. ვიზუალურად იგი მსხვილდისპერსული მასაა. შავი-მონაცრისფერო, აშკარად გაიმტვერება და არ ჰგავს „რკინის ნაქლიბს“, რომელსაც აღმდგენელად იყენებენ, თუნდაც ანილინის წარმოებისას.

ამ მიზნით შევეცადეთ გამოგვეკვლია აღმდგენელის ქიმიური შემადგენლობა.

რკინის საერთო რაოდენობრივი განსაზღვრით გაირკვა, რომ Fe – 92%-ს შეადგენდა. C – 4,85-ს და ასევე შეიცავდა რკინის სხვა დაჟანგულ ფორმებსაც. განისაზღვრა Fe^{2+} და Fe^{3+} . გაირკვა, რომ Fe^{2+} – 7,51%-ს. Fe^{3+} – 1,03%-ს [3],[4].

საკვლევი „რკინის ფხვნილის“ ქიმიური შედგენილობა ასე გამოისახება:

Fe (O)	–	83,37%
Fe O	–	9,66%
Fe ₂ O ₃	–	1,48%
C	–	4,45%
<hr/>		
სულ	–	98,36%

დანარჩენი 1,64% არის სხვადასხვა მინარევი ელემენტები.

ამრიგად, ჩვენი კვლევის შედეგად დადგენილ იქნა, რომ კაზრეთის ქალკოპირიტული მადნის ჩამდინარე წყლიდან ქარხნულ პირობებში სპილენძის აღდგენა – ცემენტაციისათვის გამოყენებული „რკინის ფხვნილი“ არ წარმოადგენს ინდივიდუალურ ნივთიერებას. ასევე ცემენტაციის დროის შეზღუდულობის გამო არც აღდგენილი სპილენძია ქიმიურად სუფთა. – შედეგად მიიღება „სპილენძის კონცენტრატი“, სადაც სპილენძის მასური წილი მერყეობს 55 – 85%-ის ფარგლებში [5], [6].

ექსპერიმენტული ნაწილი: ანალიზით დადგენილ იქნა, რომ აღმდგენელად გამოყენებული რკინა შეიცავდა 92,21 რკინას და 4,85% ნახშირბადს. რადგან ამ ორი ელემენტის საერთო შემცველობა არ შეადგენდა 100%-ს ($92,21+4,85=97,06$), შევეცადეთ – დაგვედგინა ნიმუშში Fe^{+2} და Fe^{+3} -ის მასური წილები. დასახული მიზნის მისაღწევად საათის მინაზე ვწონდით (სასწორის მგრძობიარობა – 0,0001 გ) საანალიზო ნივთიერებას 1,0 გ-მდე, გადაგვკონდა მიხეხილსაცობიან ერლენმეიერის კოლბაში და ვრეცხავდით დისტილირებული წყლით (15 – 15 მლ, 3-ჯერ) მინარევი ნახშირის სრული მოცილების მიზნით. სისტემიდან უკანასკნელი ულუფა თხევადი ფაზის მოცილების შემდეგ დარჩენილ შავ მყარ მასას დავამატეთ 20 მლ წყალი და რამდენიმე წვეთი კონცენტრირებული გოგირდმჟავა ($d = 1,84$), რის შედეგადაც კოლბის შიგთავსის pH აღმოჩნდა 2 – 3 კოლბას დაუვცეთ საცობი და დროდადრო ვანჯღრით. 2 სთ-ის შემდეგ კოლბის შიგთავსი გაეფილტრეთ №3 შოტის ფილტრში, კარგად ჩაერეცხეთ 0,1 N გოგირდმჟავას ხსნარით. გაერთიანებული ფილტრატი მოვათავსეთ 100,0 მლ-იან საზომ კოლბაში და შევავსეთ დისტილირებული წყლით ჭდემდე.

ორვალენტიან რკინას ალიქვოტში ვსაზღვრავდით პერმანგანატომეტრული ხერხით [4], რაც შეესაბამება რეაქციას:

ხოლო სამვალენტიან რკინას – კომპლექსონომეტრულად [6], – მიიღება ხელატური კომპლექსი, სადაც კომპლექსწარმომქმნელისა და ლიგანდის მოლური თანაფარდობაა 1 : 1.

გაირკვა, რომ წონაკი შეიცავდა 7,51% ორვალენტიან რკინას, ხოლო სამვალენტიანი რკინა აღმოჩნდა მხოლოდ 1,03% (საშუალოდ).

ლიტერატურა
Literature
Литература

1. რცხილაძე ვ. „მეტალურგია“, 2006 წ. 85-100 გვ.
2. Меремуков М.А. Процессы жидкостной экстракции в цветной металлургии – М.: Металлургия – 1985 г. 222 с.
3. Полеес М.Э. Душечкина И.Н. Аналитическая химия, - М. высшая школа, 1990 г. 288 с.
4. Шарло Г. Методы аналитической химии. Количественный анализ неорганических соединений. Перевод с французского. М.- Л.: Химия, 1985 г. С 618-619.
5. Perez Cid B, Lavilla I. Anal Chim Acta 431:209 (2001).
6. Compos E., Barahona E. Anal Chim Acta 369-235 (1998).

რეზიუმე

ფხვნილისებრ რკინაზე სპილენძის ცემენტაცია კაზრეთის (საქართველო, ბოლნისის რ-ნი) ქალკოპირიტული მადნის კარიერის ჩამდინარე წყლიდან

ნაირა ბიბაური, რუსუღან ბიბაური, იზაბელ ბიუაშვილი

კვლევის შედეგად დადგენილ იქნა, რომ მადნის ჩამდინარე წყლიდან სპილენძის აღსადგენად გამოყენებული რკინის ფხვნილი უნდა წარმოადგენდეს ინდივიდუალურ ნივთიერებას, რათა მიღებულ იქნას მაღალი ხარისხის სპილენძი. გამოყენებული რკინის ფხვნილი კაზრეთის ქალკოპირიტული მადნის ჩამდინარე წყლიდან სპილენძის აღდგენა – ცემენტაციისათვის არ წარმოადგენს ინდივიდუალურ ნივთიერებას. Fe^{2+} - 7,51%-ს. Fe^{3+} - 1,03%. შედეგად მიიღება სპილენძის კონცენტრატი სადაც სპილენძის მასური წილი მერყეობს 55-85%-მდე.

S U M M A R Y

COPPER CEMENTATION ON POWDERED IRON FROM INDUSTRIAL WATERS/EFFLUENTS OF A CHALCOPYRITE MINE IN KAZRETI (BOLNISI DISTRICT, GEORGIA)

NAIRA GIGAURI, RUSUDAN GIGAURI, ISABELLA GIUASHVILI

The study results have found that powdered iron used for reduction of copper from mine waters/effluents should represent an individual/parent substance in order that high-grade copper be produced.

The powdered iron used for reduction-cementation of copper from industrial waters of the chalcopyrite ore mine does not represent an individual/parent substance: Fe^{2+} -7.51%, Fe^{3+} -1.03%. As a result, the copper has been obtained where the copper content varies between 55 to 85%.

Р Е З Ю М Е

ЦЕМЕНТАЦИЯ МЕДИ НА ЖЕЛЕЗНОМ ПОРОШКЕ ИЗ ПРОМЫШЛЕННЫХ/СТОЧНЫХ ВОД КАРЬЕРА ХАЛЬКОПИРИТНОЙ РУДЫ В КАЗРЕТИ (БОЛНИССКИЙ РАЙОН, ГРУЗИЯ)

НАИРА ГИГАУРИ, РУСУДАН ГИГАУРИ, ИЗABELЛА ГИУАШВИЛИ

Результатами исследования установлено, что железный порошок, используемый для восстановления меди из рудничной промышленной воды, должен являть собой индивидуальное\исходное вещество, с тем чтобы обеспечить получение высокосортной меди.

Железный порошок, использованный для восстановления-цементации меди из промышленных вод халькопиритного рудника в Казрети, не является исходным веществом: Fe^{2+} -7.51%, Fe^{3+} -1.03%. В результате получен медный концентрат, где содержание меди варьирует в пределах 55-85%-ов.

თბილისის ყოვლადწმიდა სამების საპატრიარქო ტაძრის წმიდა სახარება

ლია სიხარულიძე

ბანსაპუტრებულად ფასეულ ხელნაწერთა მხატვარ-რესტავრატორი

საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მცხეთა-თბილისის მთავარეპისკოპოსის, უწმიდესისა და უნეტარესის ილია II-ის ლოცვა-კურთხევით 1987 წლიდან საძირკველი ჩაეყარა თბილისის ყოვლადწმიდა სამების საპატრიარქო ტაძარს. პარალელურად ამ ტაძრისათვის იქმნებოდა დიდი ზომის წმიდა სახარება, რომელიც იწერებოდა, იკაზმებოდა, იმოსებოდა და იტყდებოდა 2004 წლის 23 ნოემბრამდე.

საპატრიარქოს სპეციალური შეკვეთით, სახარების გადასაწერად და მოსახატად დამზადდა და მაღალხარისხოვნად დამუშავდა დიდი რაოდენობის ხბოს

ტყავი, რომელიც დაიჭრა ზომაზე 88X67სმ. მხატვრებისა და გადამწერების ურთიერთშეთანხმებით მოიხატა და გადაიწერა ეტრატის ცალ-ცალკე ფურცლები.

მამა ტარიელ სიკინჭალა-შვილმა („ჯვარის მამის“ ტაძრის მოძღვარი) 2003 წლის დასაწყისში სახარება ჩემს სახელოსნოში მოაბრძანა, რათა შემესრულებინა შემდეგი სამუშაოები, კერძოდ: ფერწერულად მომეხატა ეტრატის რამდენიმე ფურცელი, ამეკინძა სახარება შუა საუკუნეების მეთოდით, გამემზადებინა ხის ტყავგადაკრული ყდა და აკინძული სახარება ამ ყდაში შემემოსა.

სახარება რომ აკინძულიყო, ჩატარდა სხვადასხვა მოსამზადებელი სამუშაო:

1. ცალ-ცალკე ფურცლებისაგან ტექსტის დასალაგებლად დაგვეხმარა „ჯვარის მამის“ ტაძრის მრევლი, (პროფესიით ექიმი) დავით კვერნაძე.

გადაბმისას ფურცლები იწნებოდა დიდ წნეხში, ზოგი თავსდებოდა სიმძიმეების ქვეშ. თითოეული ფურცლის წონა განისაზღვრებოდა მისი ხარისხის მიხედვით, ზოგი ტყავი სქელი იყო, ზოგი თხელი და ელასტიური.

სახარება რომ აკინძულიყო, საჭირო გახდა ცალ-ცალკე ფურცლების გადაბმა დაჭრილი ტყავის გრძელი ვიწრო ნაჭრებით. ტყავის ფურცლების გადასაბმელად საჭირო იყო სპეციალური წებო, რომელიც დამზადდა ბეწვგაცლილი და ცხიმგაცლილი ცხოველური ტყავისაგან. ამ წებოს მისაღებად საჭირო იყო მისი ხარშვა 75 საათის განმავლობაში. ასეთი წებოს გამოყენება შეიძლება მხოლოდ თბილ მდგომარეობაში.

2. გადაბმული ტყავის ფურცლებისაგან შეიქმნა რვეულები, რომლებიც დახარისხდა და მომზადდა ასაკინძად. თითო რვეული შედგებოდა ოთხი ფურცლისაგან.

3. სახარების გადაბმული რვეულების ასაკინძად საჭირო გახდა დიდი ზომის დაზგა (1,30X75სმ-ზე), რომელიც დაამზადეს ხელმარჯვე ოსტატებმა მერაბ მესაშიშვილმა და კახაბერ კოროშინაძემ.

4. სახარების შესაკერად, სპეციალურ ასაკინძ დაზგაზე დაიჭიმა 1,8სმ სისქის 8 ცალი თოკი და კიდევზე ორი ე.წ. „კაპტალი“, ანუ 12 ფერისაგან დაგრეხილი 1,5სმ სისქის თასმა, რომლებზეც უნდა აკინძულიყო სახარების რვეულები. ეს ფერადი „კაპტალები“

წარმოადგენენ აკინძვის სიმყარისა და სილამაზის ერთ-ერთ მოაგარ დეტალს.

5. სახარების აკინძვის კონსტრუქციულ სისტემაში დაცული იყო X-XII საუკუნეების ქართული ორიგინალური კერვის მეთოდი, რომელიც ხორციელდებოდა შუა საუკუნეების ბიზან-

ტიურ ხელნაწერთა შექმნის ტექნიკით. კინძვის პროცესში გამოყენებული იყო „სამკუთხედად ჩახერხვის მეთოდი“ – ჯაჭვური შემოკერვით. ტყავის რგეულების ყუა ჩახერხა თოკების რაოდენობის მიხედვით. ასეთი კერვის მეთოდი უზრუნველყოფს ხელნაწერის იოლად გადაშლას და ყუა დიდად არ მადლდება. სახარება აიკინდა ორ „კაპტალზე“ და რვა თოკზე.

6. სახარების ყდისათვის გამოყენებული იყო ხის (2სმ. სისქის) მასალა, რომლის ორივე ფრთა სათანადოდ დამუშავდა: ყუასთან კიდევბში და შიგნითა კუთხეებში გაუკეთდა ნაჩვრეტები თოკების გასაყრელად. შემდგომი ეტაპი იყო სახარების დაზვიდან მოხსნა, სიმაგრისა და სიმყარისათვის მისი თოკების და ორი კაპტალის ხის ორივე ყდაში ჩამონტაჟება. ამისათვის წინასწარ დამ-

ზადდა 20 ნაჩვრეტი. სახარების აწვევა-გადაადგილებაში დიდ დახმარებას მიწევდა „ჯვარის მამის“ მონაზონი ლია მიქიანი, ჩემი შვილი ვაჟა ბარამიძე და მისი მეგობარი კახაბერ კოროშინაძე.

7. ხის ყდაში ჩამაგრებულ სახარებას სჭირდებოდა ტყავით შემოსვა. მოსამზადებელი სამუშაოების ჩატარების შემდეგ (თარგის აზომვა, ტყავის გამოჭრა და ზოგან მისი გათხელება) საბოლოოდ სახარება შეიმოსა სქელ, რბილ, შავ ქრომის ტყავში.

ჩემს სახელოსნოში ერთი წლის განმავლობაში ხალხმრავლობა იყო, ყველას სურდა მცირედით მაინც მიეღო მონაწილეობა და გაეწია დახმარება სახარების შექმნაში: „ჯვარის მამის“ ტაძრის მონა-

ზონი დედა ანა; „წმ. ნიკოლოზის“ ტაძრის მრევლი თამარ იმნაძე; ხელნაწერთა ინსტიტუტის თანამშრომლები: ეთერ ქავთარაძე, ნანა თარგამაძე, ცისანა ბიბილეიშვილი და სხვ.; „ჯვარის მამის“ ტაძრის მონაზონი ლია მიქიანი, რომელიც ყველაფერში ძალიან მეხმარებოდა.

მან ამ სახარებისათვის მოჭედა ვერცხლის ყდის დიდი ნაწილი. უბედნიერესი იყო, რომ სახარების შექმნისას ყველა საქმეში აქტიურად მონაწილეობდა.

2006 წელს იგი ტრაგიკულად დაიღუპა.

ტექსტის გადაწერაზე მუშაობდა სამი გადამწერი: მიტროპოლიტი დავით მახარაძე, რაფაელ გოგიტიძე და თამარ თეთრაშვილი, რომლებმაც ნუსხური და ასომთავრული დამწერლობით შეამკეს სახარების გვერდები. არაჩვეულებრივად და შერწყმულად ჩააქსოვეს ტექსტი მხატვრობაში, რომელზეც მუშაობდა 22 მხატვარი. სახარება აიკინძა, ჩაისვა ტყავგადაკრულ ხის ყდაში. ტყავი დამუშავდა სპეციალური საცხით. დადგა მისი გადაბრძანების დრო საპატრიარქოსთან არსებულ სპეციალურ სამეცნიერო ქიმიურ ლაბორატორიაში, სადაც უნდა ჩატარებულიყო მოჭედილი ვერცხლის ყდის მოოქროვება და შემდგომ სახარებაზე მორგება.

ამ ყველაფრის ორგანიზატორი იყო მამა ტარიელი. სახარების ზომებიდან გამომდინარე იგი საპატრიარქოში ჩემი სახელსწილიდან სატვირთო მანქანით გადააბრძანეს. ღია მიქიანი აქაც აქტიურად მონაწილეობდა.

საპატრიარქოს ქიმიურ ლაბორატორიაში დავდიოდით რამდენიმე დღე. აქ მამა ტარიელი მუშაობდა და ხელმძღვანელობდა სახარების ვერცხლის ყდაში ჩასმას. ვეხმარებოდით: ღია მიქიანი, მამა ტარიელის ქალიშვილები ნინო და ქეთევან სიკინჭალაშვილები, ღია სიხარულიძე, კახაბერ კოროშინაძე, ვაჟა ბარამიძე, ალექსანდრე ერქვანია, საპატრიარქოს ლაბორატორიის თანამშრომელი ლითონმცოდნე გიორგი ანთიძე, მოოქროვების სპეციალისტი ზეინაბ შიოლაშვილი (კიბერნეტიკის ინსტიტუტის მეცნ. თანამშრომელი, ქიმიურ მეცნიერებათა კანდიდატი).

ჩვენი იქ მუშაობის პერიოდში მოდიოდნენ სიონის ტაძრის მგალობლები და გალობდნენ. ეს იყო არაჩვეულებრივი განცდა.

პატრიარქი ყოველ დღე ჩამობრძანდებოდა ჩვენთან ლაბორატორიაში და დიდი ცნობიმიყოფარეობით და კმაყოფილებით აკვირდებოდა ყოველდღიურ ჩვენს საქმიანობას. ისიც კი აღნიშნა: „ეს რა ძველი წესით აუკინძიაო!“.

სახარებაზე მუშაობის ბოლო ეტაპი ჩატარდა საპატრიარქოში, სადაც ყდის რვა საკეტის ორმაგი თასმა რომ არ გაწეულიყო, ღორის სქელი და უხეში ტყავისაგან დავამზადე. ტყავის თასმებისათვის ვერცხლის ბუნიკები ღია მიქიანის მიერ ქართული ორნამენტით მოიჭედა, რომელიც მამა ტარიელმა ჩაამონტაჟა ქვედა ყდის კიდეზე. ხოლო ზედა ყდის კიდეზე საკეტებისათვის ჩაამაგრა მრგვალი მოოქროვილი ვერცხლის ჩამოსაცმელი ბალთის თავები.

ლიტერატურა
Literature
Литература

1. Белая И. „Клей для реставрации пергамента“. Сборник материалов по сохранности книжных фондов. Научно-реставрац. отдел при центр. научн. библиотеки. М. 1987г.
2. Либлик М. „Каптал“ в средневековых рукописях. Тарту, 1976г., научн. библ. университета.
3. სიხარულიძე ლ. „კაპტალის მნიშვნელობა ხელნაწერთა შექმნის ტექნიკაში“. გელათის მეცნ. აკად. №10, თბ. 2004წ.

რეზიუმე

**თბილისის ყოვლადწმიდა სამების საპატრიარქო ტაძრის
წმიდა სახარება**

ლია სიხარულიძე

სტატიის მიზანი არის გავაცნოთ მკითხველს თუ როგორ იქმნებოდა თბილისის ყოვლადწმიდა სამების საპატრიარქო ტაძრის წმიდა სახარება პარალელურად სამების ტაძართან ერთად. როგორ აიკინძა ეს უნიკალური ხელნაწერი და რამდენი სპეციალისტი მონაწილეობდა მის შექმნაში.

SUMMARY

**HOLLY GOSPEL OF TBILISI PATRIARCHATE SACRED
TRINITY TEMPLE**

LIA SIKHARULIDZE

The goal of this article is to make our readers learn, how the Hilly Gospel of Tbilisi Patriarchate Trinity Temple was created, together with Trinity Temple; How this unique handwriting was bound and how many specialists used to participate in its creation.

РЕЗЮМЕ

**СВЯТОЕ ЕВАНГЕЛИЕ ПАТРИАРШЕГО ХРАМА
ТБИЛИССКОЙ ПРЕЧИСТОЙ ТРОИЦЫ**

ЛИА СИХАРУЛИДЗЕ

Целью статьи является ознакомить читателя с тем, как создавалось огромное Евангелие параллельно с Храмом Великой Троицы города Тбилиси. Как была переплетена эта уникальная рукопись и сколько специалистов работали над её созданием.